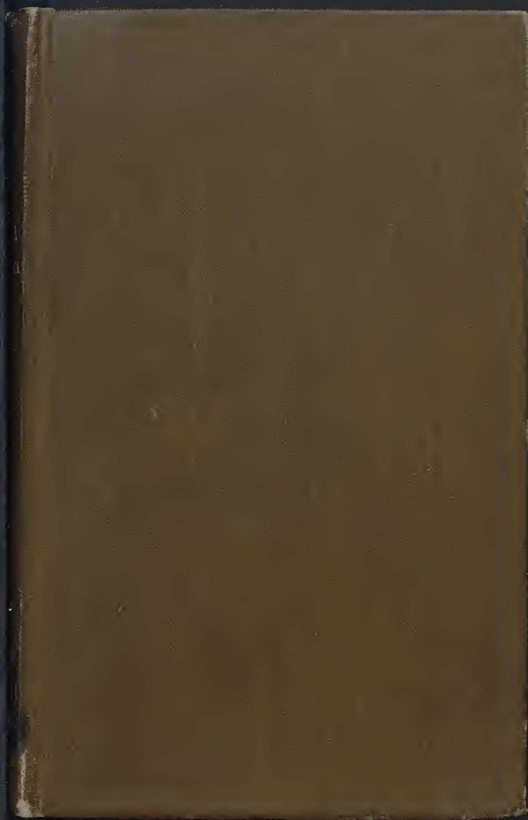

SIGILLUM · COLLEGII · COLUMBIAE · NOVI · EBORACI
In lumine Tuo Videbimus Lumen

LATINA GRAMMATICA,

Ex decreto Illustr. DD. Hollandiæ West-Frisiæque Ordinum;

IN USUM SCHOLARUM ADORNATA.

Multis quidem in locis Lud. Lithocomi verbis, quibus Scholæ adſueverant, reſervatis: ſed erroribus, quibus ſcatebat, emendatis; inutilibus reſectis; pluribus, quæ deſierent, ſuppletis; & omnibus meliori ordine diſpoſitis;

Studio, atque operâ

GERARDI JOANNIS VOSSII.

Editio noviſſima, plurimis in locis caſtigatior prioribus; notis verò longè auctior.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM,

cIↄ Iↄc LX.

GERARDUS JOANNES VOSSIUS

BENEVOLO

LECTORI.

PArentum nostrorum memoriâ, magna Dusseldorpiensis Scholæ existimatio fuit: idque ob præfectorum ejus, Joannis Monhemii, ac Franciscii Fabricii, cultissimam eruditionem. Post quorum excessum, non leve ibidem nomen erat Ludolfi Lithocomi: præsertim cùm anno cIↃ IↃ LXXV, in Gymnasii sui usum, præcepta edidisset linguæ Latinæ. Magno enim ea cum applausu excipiebantur in multis Germaniæ oppidis: ac, jam me puero, in plerisque etiam Bataviæ Scholis, Dordrechtanâ præcipuè, & Leidensi, recipi cœperunt. Multis nihilominus, ut fieri solet, magis arridebant vetera; aut juniorum quempiam palmam præripuisse Lithocomo contendebant: nonnulli etiam, quibus nihil horum satis placeret, maluerunt ea de arte cudere libellos novos. Tanta animorum dissensio non leve secum traxit incommodum. Nam si aliò migrandum puero foret; aut ejusdem etiam Scholæ præfectus mutaretur: continuò dediscenda erant priora; aliisque

nihilò melioribus tenellum fatigandum ingenium fuit; quàm infelicem conditionem aliqui ter quater subire sunt coacti. Ita plurimis miserè effluebant primi illi, & optimi anni; tardéque omnino animus appellebatur ad graviores disciplinas: nec pauci, desperatione quadam, studia penitùs deserebant. Jam ante annos XL, malè ea res habuit Viros graves, ac cordatos; qui partim ea de caussa, quam dixi: partim etiam, quòd usque adeò multa perperam traderentur vulgaribus libellis, summo illud studio postulârunt à V. Cl. Justo Lipsio, novam ut Grammaticen contexeret: ac maximam ei spem faciebant, autoritate illam, & mandato Illustrium DD. Ordinum, à totius Fœderatæ Belgicæ Scholis receptum iri. Nec diffitebatur Vir summus, futuram rem istam instituti utilissimi: sed à genio suo impetrare non poterat, ut se demitteret ad tetricas hasce minutias pueritiæ captui accommodandas. Quippe magis factus ad enucleandos veteres scriptores, & eruenda præclara multa, quæ ad Romanas antiquitates pertinerent; quali opera magnam doctissimorum etiam hominum admirationem se consecutum jam videbat: nec benigna minùs posteritatis sibi judicia pollicebatur. Ita Scholarum hoc malum permansit diutissimè magno multorum damno; ac graves sæpe, & parentum, & discentium,

queri-

querimonias concivit. Id cùm Illuſtres Hollandiæ, & Weſt-Friſiæ D D. Ordines indignum planè, nec ulteriùs ferendùm judicarent: hujuſmodi fecere decretum, ut eadem Latinæ linguæ præcepta per omnem obtinerent ditionem ſuam: atque ut in adornanda ejus editione nova, cujus mihi onus injunctum fuit, ratio inprimis haberetur Ludolffi Lithocomi: ſed ita haberetur, ut, & veritas in præceptis, & brevitas in methodo, & claritas in exemplis, & utilitas in ſingulis, ante omnia ſpectaretur. Utrùm hæc univerſa aſſecutus fuero, penes alios judicium eſto. Adlaboravi certè, non ſine meliorum ſtudiorum jactura. Nec dubito, quin, ſiquis non Hypſeâ cæcior ſit, nec penitùs turgeat loliginis ſucco; viſurus ſit facilè, quantum mihi exhauriendum fuerit laboris in hoc, penè dixerim Augiæ ſtabulo, repurgando; ac ſupplendis tam multis, quæ deeſſent. Nec propterea inficias iero, futurum nihilominus, ut, poſtquam animo eſſe cœpero magis libero, ac defæcato, quædam ipſe offendam παροράματα, vel alieno etiam monitu cognoſcam. Nam quis, in humanarum hac mentium caligine, videt omnia? nedum homullus ego. Verùm enimvero non defugiam, quicquid tale erit, corrigendi laborem. Præterea cogitare convenit, alios etiam homines eſſe; quibus fortaſſe minùs aliqua

 ſatis-

ſatisfacient, quæ rationibus nituntur certiſſimis. Atque hoc, ſi Deus ſiverit, teſtabuntur propediem Exercitationes noſtræ Grammaticæ, volumen grande: in quo omnia penè, quæ nunc ſtrictim propono, explico fuſiùs, & validis ſuffulcio argumentis; longè etiam plurima, aliis pariter, ac nobis indicta, adfero; quæ nunc ne attigi quidem; partim ne libellus hic excreſceret nimis; partim quòd ſufficere iſta pueritiæ putarem. Vale.

Lugd. Bat. cIↃ IↃc xxvi. Kal. Nov.

AD

AD
EUNDEM.

Prodit iterum Grammatice hæc Latina, eáque locis quibusdam castigatior. Feci enim, quod antea in tanta festinatione non licebat. Priorem quippe editionem nostram percurri, ac mendas aliquot, quas ei, vel descriptoris, vel typothetæ, affuderat incuria, his secundis sustuli curis. Ultra istæc pauca, in ipso sermonis contextu, qui majusculis excusus est literis, atque ad verbum ediscendus pueritiæ præscribitur, immutandum nihil putavi. At non paullò amplius mihi concessi in cæteris; idque, ut arbitror, non sine aliquo docentium, & discentium, emolumento. Compluribus enim locis ea subjunxi, quæ à provectioribus desiderari posse viderentur: atque ad oram etiam adjeci notas, breves illas, sed, ni fallor, utiles; quandoque etiam necessarias omnino. Quarum tamen plerisque careri faciliùs potuisset, si canonas semper verbis contexuissem meis. Nunc postquam publicè ita expedire judicabatur, ut daretur aliquid gymnasiis illis, quæ jam adsuevissent Lithocomo: satius fore duxi, si retinerem ejus verba, quoties ferri posse opinarer: utcunque non rarò occurrerent animo meo meliora. Quod eò factum, ne, ut dixi, nihil hîc illius agnosceretur ab iis, qui jam olim ejus libellos in sanguinem, & succum vertissent. Ita, ut onus levarem aliis, geminavi mihi laborem, eúmque inglorium. Cúmque vulgò persuasum habeant, esse hominis non insulsi, transferre alieni in se inventi gloriam: contrà nunc conducibilius fore existimavi, si etiam ea, quæ de proprio huc fonte attulissem (atque idem de nostris linguæ Græcæ Institutionibus dictum velim) aut planè, aut penè vetera, ac in Latinis Lithocomi, in Græcis Clenardi, plurimùm esse putarentur: vel certe, crederetur, utrobique leve omnino

no

*no esse, quod industriæ nostræ deberetur. Quomodo cùm animatus forem, necesse fuit, quoties admitterem illa è Lithocomo, in quibus desiderari aliquid arbitrarer; ut ne laborem defugerem ad oram illud annotandi. Nec libido tamen fuit resecandi omnia ad vivum. Supervacaneæ enim curæ credebam, nihil velle relinquere scholarum præfectis. Quod eò nunc minùs facere operæ duxi; quia, quicquid omissum hîc est nobis, modò alicujus foret momenti, de eo in alio à me tractaretur opere; quemadmodum superiori etiam exposui præfatione. Neque illud prætereundum, quandoquidem discentium captus est alius, atque alius; eò hic minùs necessaria minusculis excudi typis, quos ipsos nota hæc asterisci * antecedit: ac quia & in illis, quæ charactere exprimuntur majusculo, sæpius discrimen est non leve; eò, quæ ab incipientibus omitti possint, istiusmodi notâ † ab aliis distingui. Interea de tota hac re fruatur quisque judicio suo. Nihil enim præscribo cuiquam; cùm satis perspecta sit eruditio multorum, qui præsunt Bataviæ scholis: ac pauci sanè in hisce non per se sapiant satis. Quare si quibus aliter de isto, ac nobis, videatur: ipsi lineolâ ad oram ductâ, vel aliter, quæ edisci ad verbum velint, à cæteris secernant. Vide, ad quas relabar minutias. Minutæ hoc mentis esse cogitabunt, qui penitùs imbiberunt, omnem hujusmodi præceptionum curam longè positam esse infra cogitationes eruditioris, & elegantioris hominis. Meo verò animo obversabatur, haud negligenter illud exsequendum esse, quod auctoritate mihi publicâ imponeretur: nec levia nimis duci debere adminicula illius ætatis, quæ adminiculis ejusmodi maximè eget; quæque vel meliorum, vel deteriorum temporum est seminarium: ut à quâ civium mores, & civitatum salus, dependeant.* Anno cIↃ IↃ c xxxI. Kal. Martiis.

GRAM-

GRAMMATICA LATINA.

GRAMMATICA est ars bene loquendi [1]. Partes Grammaticæ [2] sunt quatuor; Orthographia, Prosodia, Etymologia, & Syntaxis.

1 Eóque & scribendi: atque id Latinis Latinè. Nomen sortita est à primis artis initiis; quæ sunt γράμματα, hoc est, literæ: ut γραμματικὴ ad verbum *literatura* sonet. Propriè igitur nomen *Grammatices* convenit Orthographiæ: sed per synecdochen tribuitur arti universæ. Nempe olim, cum lingua Latina, ac Græca, vernaculæ forent, vulgo solùm discebant legendi, ac scribendi scientiam. 2 Puta Methodicæ, quæ artis præcepta continet. Præter quam & altera est Grammatices pars: nempe Exegetice, quæ vocum significationes exponit, ac Lexicis traditur. Sed Exegetice quidem pars est Grammaticæ ἁπλῶς ita dictæ: at non artis Grammaticæ; quia ars tota in præceptis consistit.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORthographia [1] est prima pars Grammaticæ, quæ docet discrimina literarum.

Literæ [2] vulgò statuuntur tres & viginti [3]:

1 Ὀρθογραφία quasi ὀρθὴ γραφή, hoc est, *recta scriptura*. Non tamen elementorum tantummodo figuras docet; sed etiam diversam potestatem: ita ut comprehendat ὀρθοέπειαν, sive rectam pronunciationem. Per synecdochen igitur à scribendi arte nuncupatur; cùm sit legendi, scribendique scientia. 2 Litera est pars orationis indivisibilis. Vel, si characterem attenderis, est nota soni individui. 3 Sed perperam; cùm *c*, *k*, & fortassè etiam *q*, eædem sint litera: & *h* nón magis litera sit apud Latinos, quàm Græcos: & *y* specie non differat ab *u*: & *x*, ac *z* non litera sint unica, sed duarum literarum compendia: & contra *j*, & *v* consonæ, malè eædem censeantur literæ, ac *ι*, & *u* vocales, cùm totâ differant naturâ: imo majus sit discrimen earum, quàm unius vocalis ab altera, aut quàm est inter duas consonantes. Quare, si rem ad rationis trutinam expendamus; videntur solùm literæ esse undeviginti: nempe vocales quinque: A, E, I, O, V: consonantes verò quatuordecim; A, C, D, F, G, jod. L, M, N, P, R, S, T, vau.

a [4], *b*, *c*, *d*, *e*, *f*, *g*, *h*, *i*, *k*, *l*, *m*, *n*, *o*, *p*, *q*, *r*, *s*, *t*, *u*, *x*, *y*, *z*.

* Ex quibus *k* idem est ac *c*, & in paucis interdum non tam ob usum, quàm ob luxum, usurpatur: ut, *Kalendæ*; *Karthago*. *y*, & *z*, nonnisi in dictionibus Græcis [5], aut peregrinis, scribuntur: ut *Zephyrus*. *h* [6] adspiratio magis est, quàm litera.

4 Pronunciatio literarum nunc longè est alia, ac olim. Nam distinxere Romani inter *i* breve, & longum: nec aliter pronunciabant *c* in *dicis*, & *dices*, quàm in *dico*, & *dicam*: nec aliter in *artium*, quàm in *arti*. *v* consonum proferebant, uti nos *vv*. Suntque alia id genus plura. Sed à multis retro seculis obsurduerunt aures nostræ ad genuinam pronnnciationem. 5 Nec semper tamen, cùm sæpe substituerint *i*: ut *hiems*, *silva*, *lacrima*. 6 Nempe Græci quidem & lenis, & asperi spiritûs notam habent: Latinis solum est asperi nota, H. Athenæus lib. 9.: *Διόπερ καὶ Ῥωμαῖοι περὶ πάντων τῶν δασυνομένων ὀνομάτων τὸ Η προγράφουσι. Idcirco Romani omnibus adspiratis nominibus in scribendo præmittunt* H. Vide Jovianum Pontanum libello de Aspiratione.

Litera est vocalis, aut Consonans.

Vocalis est litera, quæ per se sonat, ac vocem edit: ut, *a*, *e*, *i*, *o*, *u*, & *y* [1]. Ex quibus *i*, & *u*, fiunt consonantes [2], quando altera vocalis sequitur in eâdem syllabâ: ut, *jaceo*, *venio* [3].

Consonans est litera, quæ non per se, sed cum vocali, sonat: ut *b*, *c*, *d*, *f*, & cæteræ omnes præter vocales.

1 Y non est sexta vocalis: sed eadem ac V. Nam sonus olim erat idem; vel saltem valde vicinus; ut accidenti solùm differret. Hodie perperam pronunciat vulgus, ut I. 2 Cùm consonæ sunt, eas *ja*, & *va*, possis vocare; vel cum Hebræis *jod*, & *vau*. Plerique etiam figurâ, seu charactere, distinguunt; ut in observationibus de Orthographia dicetur. 3 Excipe, si *u*, & *i*, per synæresin coalescant: ut in *cui*, & *huic*, monosyllabis. Ubi *ui* est diphthongus.

Consonans est Muta, aut Semivocalis.

Muta est, quæ sonum habet obscuriorem [1]: ut Latinæ [2] omnes, in quibus sonus

1 Semivocalis aliquid, muta nihil soni habet à se ipsa: atque ex eo utrique est nomen. Vide Festum in *Mutæ*. Itaque in *ab*, *ac*, *ad*, *at*, non possis sonum continuare: possis verò in *sal*, *rem*, *res*: quasi esset *sall*, imò, si lubet, *salll*: sic pro *rem*, *remm*, vel *remmm*. Atque ita in aliis.
2 Quippe *z*, quæ Græca est litera, excipitur.

vocalis ſequitur : ut, *be,ce,de,ge,ka,pe,qu,te.* Item *ef* [3]; ubi vocalis antecedit [4].

Semivocalis eſt, quæ ſonum habet clariorem : ut, præter *f*, conſonantes omnes, in quibus ſonus vocalis præcedit. Sunt hæ, *el, em, en, er, es, ix.* Item *z*, ubi vocalis ſequitur [5].

3 Nam Græcorum φ, cui *f* reſpondet, mutam eſſe conſtat. Præterea, *l*, vel *r*, ſequente, (ut in *refluo*, *refringo*, & ſimilibus,) præcedens ſyllaba, eſt anceps. quod non fieret, niſi *f* mutæ obtineret naturam. 4 Ac forte *j*, & *v* conſonæ. Sed de iſto mox videbo. 5 De *j*, & *v* conſonis, utrum mutæ ſint, an ſemivocales, tacent veteres. Pro priori ſententiâ facit, quod in Hebræa earum appellatione *jod*, & *vau*, ſequitur vocalis. Pro poſteriori eſt illud, quòd adeò propè accedant ad vocalium naturam, ut in eas quandoque mutentur : ut cum *Ieſus*, *ſuavis*, *ſylua*, *voluo*, triſyllaba ſunt. Ac viciſſim & *i*, & *u* vocales, interdum in conſonas degenerant : ut cùm *ariete* ſit triſyllabum, *genua* diſyllabum.

Semivocalis eſt Liquida, aut Duplex [1].

Liquida eſt, quæ poſt mutam in eâdem ſyllabâ poſita liqueſcit; hoc eſt, vim ſuam amittit [2]: ut, *l, m, n, r* [3].]

Duplex eſt, quæ pro duabus literis ponitur: ut, *x*, & *z*. *x* enim ponitur pro *cs*, vel *gs* : ut, *dux* pro *ducs*, *rex* pro *regs*. *z* pro *ds*, ut *zephyrus*, pro *dſephyrus*. Sed Latini in media voce convertere ſolent in duplex *s* : ut *patriſſo* pro *patrizo*.

S nec liquida eſt, nec duplex [4].

1 Mox excipietur *s*; quibus addimus *j* & *v* conſonas. Poſſis igitur ſic dividere. Semivocalis eſt liquida, vel firma. Liquidæ ſunt, *l,m,n,r*. Firmæ, ſed ſimplices tamen, *ſ*, *j*, & *u* conſonæ : duplices vero *x*, & *z*. 2 Quo pacto vim ſuam amittant, meliùs intelligetur, ubi deventum erit ad doctrinam de quantitate ſyllabarum. 3 Si laxius vocem liquidæ ſumas, etiam *i*, & *v* conſonum, iis poſſis accenſere : ut planiùs mox fiet. 4 Uti nec *j*, & *v*, conſonæ : ſi eas inter ſemivocales lubet referre. Interim *s*, & *v* conſonum, magis accedunt ad liquidæ naturam, quàm duplicis. Nam interdum liqueſcunt : *s* quidem in vocis fine apud antiquos, ut *falcibu'* pro *falcibus* : at *v* conſonum, ſi præceſſerit *g*, *q*, vel *ſ* : *g*, ut *lingua*, *anguis* : *q*, ut *æquus*, *linquo* : *ſ*, ut *ſuadeo*, *ſueſco*. Itaque

que & corripitur prior in *aqua*, *equus*, *sequor*; altera in *siliqua*, *reliquus*, *aliquis*, & similibus; etsi duæ consonæ sequantur. Atque hæc de orthographia nunc suffecerint. Nam canones orthographiæ, qui hujus propriè sunt loci, demum referemus post doctrinam de octo vocum classibus; in quo doctrinæ potiùs, quàm naturæ ordini, insistemus.

De Prosodia.

PRosodia [1] est secunda pars Grammatices, quæ docet discrimina syllabarum.

Syllaba [2] est litera, aut comprehensio literarum, uno spiritu prolata.

Syllaba unius literæ est quælibet vocalis: *a*, *e*, *i*, *o*, *u*. Hæ καταχρηστικῶς, id est, abusivè, syllabæ vocantur [3].

Comprehensio literarum est aut vocalium tantùm, aut consonantium cum vocali.

Comprehensio vocalium duarum in unam syllabam vocatur Diphthongus [4].

Harum præcipuæ sunt quatuor; *æ*, *œ* [5], *au*, *eu*: ut, *ætas*, *pœna*, *aurum*, *eurus*.

* Quibus accedunt hæ minùs usitatæ; *ai*, ut *Aiax*; *ei*, ut *hei*; *oi*, ut *Troia*; *ui*, vel *yi*, ut *huic* monisyllabum, & *Harpyia*.

Comprehensio consonantium cum vocali in una syllaba, numerum senarium non excedit: ut, *ad*, *ars*, *mors*, *frons*, *stirps* [6].

1 προσῳδία ad verbum notat *accentus*; à προσᾴδω, *accino*. Sed accentûs nomine hic non tonus duntaxat; sed etiam quantitas syllabæ, intelligitur.

2 Vel sic potiùs: Syllaba est pars orationis sono indivisa.

3 Nempe quia συλλαβὴ sonat *comprehensionem*: comprehensio autem literarum statui nequit, ubi unica tantùm litera est. Sed cogitandum, nomen *syllabæ* esse impositum ex eo, quod plurimùm fit.

4 Quasi dicas *bisona*, à δὶς, *bis*, & φθόγγος, *sonus*. 5 Veteres pro *æ* dixere *ai*; pro *œ*, *oi*: ut *aulai*, pro *aulæ*; *poina*, pro *pœna*. Corruptè autem hæ diphthongi hodie pronunciantur, instar unius vocalis. 6 Ubi tres consonæ sequuntur vocalem: sed tres præcedunt in *scrobs*.

Syllabæ diſcernuntur Accentu, & Quantitate.

** Sed cùm accentuum, & quantitatis cognitio, ante pleniorem vocum intelligentiam percipi nequeat; ultimum ei locum aſsignandum putavi.*

DE ETYMOLOGIA.

ETYMOLOGIA [1] eſt tertia pars Grammatices, quæ docet diſcrimina dictionum [2].

Dictiones ſunt variabiles, aut invariabiles. [3] Variabiles dicuntur, quæ per caſus, vel tempora, in fine poſſunt variari. Ut *Nomina* [4], *Pronomina*, *Verba*, *Participia.*

Invariabiles, quæ non poſſunt in fine eo modo [5] variari. Ut, *Adverbia*, *Præpoſitiones*, *Conjunctiones*, & *Interjectiones.*

1 Quam cum Varrone melius *Analogiam* dixerimus. At ἐτυμολογία propriè ſonat λόγον ἐτύμων, *ſermonem*, ſeu *rationem originum.* Ut propriè ita dicatur doctrina, quæ vocum origines exponit. Quamquam nec *Analogiæ* vocabulum examuſſim reſpondeat. Nam ſic propriè dicitur ſimilitudo in vocibus flectendis. Quare propriè convenit primis quatuor vocum claſſibus. Verum accommodatior appellatio non ſuppetit. Niſi ἀφειφερασικῶς lubeat vocare *octo partes orationis.* 2 Cum Fabio, & Grammaticis, ita loquimur; non ignari, Tullio, & aliis melioris ſeculi ſcriptoribus, *dictionem* de oratione uſurpari, non de voce, ut loquuntur, incomplexâ. Quod ſi cui diſplicet; dicat, etymologiam eſſe, quæ vocum ſingularum proprietates exponit. Eſt autem dictio, ſeu vox, pars orationis, quæ ipſa aliquid ſignificet; ſed in partes ſignificantes dividi non poſſit. 3 Vide an non pleniùs, apertiuſque ſit. Voces ſunt declinabiles, aut indeclinabiles. Declinabiles dicuntur, quæ, præter numerum, habent caſum, vel perſonam. Indeclinabiles, quæ nec habent numerum, nec caſum, vel perſonam. 4 Quædam tamen nomina in fine non variantur, ut aptota, & monoptota. Quædam item verba in uno tantùm tempore uſurpantur. De illis in nominibus; de his in verbis defectivis agetur. 5 Nam per gradus etiam adverbia variantur.

* Hæ octo dictionum ſpecies vocantur *Partes orationis*; quia ex his omnis oratio conficitur [6].

Accidunt omni dictioni ſpecies, & figura [1].

Species eſt duplex; primitiva, & derivativa.

Vox primitiva eſt, quæ non derivatur ab alio: ut, *arbor, amo, cras* [2].

Derivativæ ſpeciei eſt vox, quæ derivatur ab alio: ut, *arbuſtum, amicus, craſtinus.* Cujuſmodi ſunt omnia participia.

Figura item duplex; ſimplex, & compoſita [3]. Simplex, ut, *animus, ego, dico.* Compoſita, ut, *magnanimus, egomet, prædico.*

† Componuntur dictiones, vel ex vocibus ſignificativis [4]: ut, *indoctus, quare*: vel voce ſignificante, & ſyllabicâ adjectione; quales ſunt, *dem, dam, piam, met, te,* &c. ut *idem, tantundem, quiddam, quippiam, egomet, tute,* &c.

† Conflantur item voces, vel ex duobus inte-

6 Potuere Grammatici has octo revocare ad claſſes quatuor: duas principes, nominis, & verbi: duas his ſervientes, adverbii, & conjunctionis. Ita pronomen accenſebitur nomini, pro quo ponitur: item participium, quod extra ſtructuram, qua convenit cum verbo, non aliter differt à nominibus adjectivis, quàm quia tempus ſignificet. Sub adverbiis autem comprehenduntur tum præpoſitiones; tum etiam, uti apud Græcos fit, interjectiones.

1 Quæ duo *notationis* voce complecti licet.

2 Fortaſſe in lingua Latina nulla eſt vox primitiva: ſed habentur hîc ea omnia pro primitivis, quorum origo, vel ignota eſt, vel incerta. Nec repugno, quò minùs etiam hîc primigenita cenſeantur omnia, quorum origo è lingua Latina peti nequit. Quo pacto & primitivum cenſebitur *ego*, etſi Græci dicant ἐγώ. Item primigenitum erit *Muſa*, etſi Latini acceperint à Græcis: qui ipſi ſuum Μοῦσα, vel Μῶσα, habent ab Ebræis: nam מוֹסָר *moſar* iis *ars, diſciplina.*

3 Quippe figura de compoſita inane eſt Grammaticorum commentum.

4 Significativæ vel ſunt ejuſdem claſſis; ut *Reſpublica*: vel diverſæ; ut *vaniloquus*, *nihilum* ex *ne*, & *hilum*.

integris; ut, *respublica, advenio:* vel ex duobus corruptis; ut, *afficio, intelligo:* vel ex integro, & corrupto [5]; ut, *traduco* pro *transduco*; *affero* pro *adfero*.

† In corruptis observandæ sunt literarum mutationes; ut, *afficio*, pro *adfacio*: *intelligo*, pro *interlego*.

[5] Trifariam à simplici receditur: vel addendo, ut, *redeo*, ex *re*, & *eo*; *ambedo*, ex *am*, & *edo*; *comburo*, ex *con*, vel *cum*, & *uro*: vel demendo, ut *trado*, pro *transdo*: vel immutando, ut *inimicus*, pro *inamicus*.

† Dictionibus variabilibus accidunt hæc quatuor; analogia, anomalia, numerus, & persona.

† Analogia est, cùm similia ex similibus judicantur: sive, cùm est convenientia cum regula communi: ut, *ager, agri, agro*; *clamo, clamavi, clamatum*.

† Anomalia est, cùm deflectitur à similibus; sive cùm regula communis non habet locum: ut, *ambo, amborum, ambobus*; *do, dedi, datum*.

Numerus est unius, & multorum, discretio.

Estque singularis, vel pluralis.

Singularis est, qui de uno dicitur: ut, *homo, ego, amo, legens*.

Pluralis, qui de pluribus: ut, *homines, nos, amamus, legentes*.

[1] Quædam nomina in singulari numero

[1] Et hic, & proximus canon, ad solam pertinet Nominis doctrinam: eóque non incommodè, imò rectiùs fortasse, tradi potuit in Nomine; ubi agitur de Numeri anomaliâ.

ſignificant multitudinem: ut ſunt collectiva, *populus*, *plebs*, *turba*, *pars*, *gens*, &c.

Et contrà quædam ex conſuetudine ſermonis in plurali ſignificant rem unam: ut, *Athenæ*, *Philippi*, *nuptiæ*, *literæ*, *ædes*, &c. quæ ſingulari numero carent.

✻ Quædam etiam ſunt utriuſque numeri: ut *pondo*, *nequam*. Verba etiam infinitivi modi promiſcuè uſurpantur, tam de numero ſingulo, quàm plurativo: ut, *amare*, *ſcripſiſſe*.

Perſona eſt diſtinctio ejus, qui loquitur; ejus, ad quem loquimur; & illius, de quo eſt ſermo.

Eſt igitur triplex; prima, ſecunda, tertia.

Prima eſt, quæ loquitur: ut, *Ego Antonius ſcribo canens. Nos poma natamus.*

Secunda eſt, ad quam loquimur: ut, *Tu Antoni ſcribis canens.*

Tertia eſt, de qua loquimur: ut, *Hic puer* [2] *ſcribit canens.*

Ego, & *nos*, ſemper ſunt primæ perſonæ.

Tu, & *vos*, & omnes *vocativi*, ſunt ſecundæ perſonæ.

† Nomina, pronomina [3], & participia, ſunt primæ perſonæ, ſi addatur, vel intelligatur *ego*, aut *nos*: ſecundæ, ſi *tu*, vel *vos*, exprimatur, vel intelligatur: cæteroqui ſunt tertiæ.

† Verba quoque pro pronomine addito, aut intellecto, vel primæ, vel ſecundæ, vel tertiæ ſunt perſonæ: ſed variante terminatione. Primæ, ut, *amo*, *amamus*: ſecundæ, ut, *amas*, *amatis*: tertiæ, ut, *amat*, *amant*.

[2] Vel ſcribe, *Antonius hic*, ut in perſonis omnibus idem nomen retineatur.

[3] Non omnia pronomina; ſed omnia, præter ea, de quibus jam dictum. Quippe *ego*, & *tu*, naturâ ſuâ ſunt certæ perſonæ; non autem propter aliquid vel additum, vel intellectum. Ac ne relativa quidem excipiuntur. Unde Plautus Menæch. *Uter meruiſtis?* Sic, *Qui ſumus*, *Qui eſtis?*

DE

DE NOMINE.

NOmen eſt dictio, quæ rem primò [1] ſine tempore [2] ſignificat.

Nomen eſt aut ſubſtantivum, aut adjectivum.

Subſtantivum [3], quod verbo junctum per ſe perfectam efficit ſententiam: ut, *homo, equus, arbor*. Nam perfecta ſententia eſt; *homo ridet: equus currit: arbor floret*.

Adjectivum [4] eſt, quod verbo junctum non efficit ſententiam perfectam, niſi ſubſtantivum aut expreſsè ponatur, aut tacitè ad illud reſpiciatur [5]: ut *bonus, albus, niger*. Nec enim perfecta erit ſententia; *Bonus ridet*. niſi homo [6] vel addas, vel intelligas.

Nomen ſubſtantivum eſt proprium, vel appellativum.

Proprium, quod uni rei ſingulatim [7] datum eſt: ut, *Petrus, Colonia, Rhenus*.

Appellativum, quod multis commune eſt ob communem naturam. Ut *homo, urbs, flumen*.

1 Non ſecundario; ut voces, quæ pro nomine ponuntur, eoque *pronomina* vocantur. 2 Hoc eſt, ſine adſignificatione temporis: quo differt à verbo, & participio. Nam nomen interdum quidem ſignificat tempus; ut *dies, hora, priſcus, novus*: ſed verbum, & participium (ut loquitur Ariſtoteles) προσσημαίνουσι, ſive ad ſignificant tempus: hoc eſt, primariæ ſignificationi addunt ſignificationem temporis; ſeu præſentis; ut in *amo, amans*; ſeu præteriti; ut *amavi, amatus*; ſeu futuri; ut *amabo, amaturus*: ubì tempus non propria eſt vocis ſignificatio; ſed ad propriam ſignificationem adjunctio temporis. 3 Ita dicitur, quia per ſe in oratione ſubſtat, ſive ſubſiſtit. 4 Sic vocatur, quia non ſubſiſtit per ſe in oratione; ſed ſubſtantivo adjicitur. Cæterùm quod de adjectivis nominalibus hîc pronunciatur, idem dictum volo de pronominalibus, ut *iſte, meus*; & participialibus, ut *amans, complexus*. 5 Sic mos Grammaticis loqui. Puto, claſſici potiùs dicerent, *tacitè intelligatur*, vel *animo obverſetur*. 6 Vel *Petrus*, aut ſimile. 7 Nam plures quidem dicuntur *Marci*; plures *Alexandriæ*: Sed ſingulatim tamen priùs huic, poſtea alii, atque alii, datum nomen *Marci*: ſingulatim item priùs huic urbi, poſtea alii, & inde alii, impoſitum fuit nomen *Alexandriæ*: non autem universè, rationéque habitâ communis naturæ; uti fit in appellativis.

Nomini accidunt genus, casus, & declinatio [8].

[8] Hæc tria propriè accidunt. Species verò, & figura; item numerus, & persona, sunt accidentia magis communia; ut antea dictum. Nec temere præteritur quantitas: quia, quod per illam hoc loco intelligitur, vocis accidens non est. Siquidem eâ dividitur Nomen in substantivum, & adjectivum; proprium, & appellativum, sive commune. At distributio illa petitur ab significatione, quæ est forma essentialis, & quasi anima vocis. Porro tria hæc, genus, casus, declinatio, tum substantivis accidunt, tum adjectivis. At præterea, adjectivis accidunt duo; motio, & comparatio. Motio fit per genera: ut *doctus, docta, doctum.* Comparatio fit per gradus: ut *doctus, doctior, doctissimus.* Imò & quædam substantiva moventur. sed tantùm genere masculino, & feminino: ut *dominus, domina; poëta, poëtria; leo, leæna.* De motione adjectivorum agemus paulò pòst, in doctrina de nominibus omnis generis. De comparatione videbimus; ubi egerimus de quinctuplici declinatione.

Discrimen generis [1].

Discrimen generis propter conveniendam adjectivi, & substantivi, inquiritur.

Genera nominum sunt tria. Masculinum; ut, *hic magister.* Femininum; ut, *hæc mensa.* Neutrum; ut, *hoc scamnum.*

Quædam nomina habent hæc tria genera; & dicuntur *Omnis generis* [2]: quædam duo; & dicuntur *Communis*, aut *Dubii generis.* Cætera habent unum genus tantùm [3].

[1] Genus est discrimen nominis secundùm sexum. Sed sexum hic non semper physicè intellige, seu ratione naturæ: sed etiam grammaticè, seu ratione similis structuræ. Videlicet, ratione sermonis, maribus quasi accensentur omnia, quæ instar eorum construuntur: ac quasi pro mulieribus habentur, quæ in structura, ut mulierum propria, usurpantur. Ideo non incommodè mihi loqui videntur, qui ajunt, genus esse discrimen nominis, secundùm sexûs notam. Cujusmodi nota non unica quidem; sed præcipua tamen est, quòd recipiat *hic*, *hæc*, vel *hoc*. [2] Communia trium generum appellat Charisius. [3] Etiam Epicœna; de quibus mox dicetur.

De nominibus Omnis generis.

REGULA.

Omnia adjectiva [1] sunt Omnis generis.

[1] Seu nomina sint, seu pronomina, seu participia.

Alia

Alia tribus terminationibus [2]; ut, *hic doctus, hæc docta, hoc doctum; hic niger, hæc nigra, hoc nigrum* [3]. Alia duabus; ut *hic*, & *hæc, fortis*, & *hoc forte; hic*, & *hæc, fortior*, & *hoc fortius* [4]. Alia unâ; ut, *hic*, & *hæc*, & *hoc, felix, sapiens, concors, dives.*

2 Hoc, ut antea quoq; dictum, Grammatici vocant *motionem.* Dicunt enim, adjectivorum alia moveri unâ terminatione, alia duabus, alia tribus. Eam motionis doctrinam hoc loco reliquimus. Sed cum sit transversæ declinationis genus, uti & comparatio: proprius ei locus foret inter declinationem rectam, & comparationem: ut etiam dicam, proximè antequam de adjectivorum comparatione loquar. 3 Retinui in adjectivis, ut generis notam, pronomen demonstrativum, sive, ut vocant, articulum *hic, hæc, hoc.* Nota tamen hæc propria est substantivi. Cum enim dico *hic doctus, hæc docta*; non *hic* ad *doctus*, sed ad *homo*; non *hæc* ad *docta*, sed ad *femina*, se accommodat. Atque ita in aliis. 4 Anomala sunt pluralia, *duo, duæ, duo; ambo, ambæ, ambo.*

OBSERVATIO I.

† Quædam adjectiva efferuntur tribus, & duabus terminationibus: ut, *hic hilarus, hæc hilara, hoc hilarum*: & *hic*, & *hæc, hilaris*, & *hoc hilare.* Sic composita multa; in quibus tamen feminina in *a* rariùs occurrunt.

Ab	*Animus,*	ut	*exanimus,*	&	*exanimis.*
	Iugum,		*bijugus,*		*bijugis.*
	Frenum,		*effrenus,*		*effrenis.*
	Nervus,		*enervus,*		*enervis.*
	Baculus [1],		*imbecillus,*		*imbecillis.*
	Clivus,		*acclivus,*		*acclivis.*
	Arma,		*inermus,*		*inermis.*
	Somnus,		*semisomnus.*		*semisomnis.*

1 Vel potiùs ab ejus diminutivo *bacillus*, aut *bacillum.*

& similia.

† Huc

† Huc referuntur adjectiva, quæ in *er*, & *is*, efferuntur: ut *hic acer*, *hæc acris*, *hoc acre*: & *hic*, & *hæc*, *acris*, & *hoc acre*. Sic *celeber*, *salúber*, *alacer*, &c.

OBSERVATIO II.

† Quædam adjectiva unius terminationis raro [1] usurpantur in genere neutro: ráriúsque, vel nunquam, in neutri generis nominativo, accusativo, & vocativo plurali: ut, *dives* [2], *hebes*, *teres*, *memor*, *pauper*, *sospes*, *uber*, *puber*, *degener*, *superstes*, &c. [3]

[1] Quomodo Ovid. dixit, *ingenium dives*: item, *opus superstes*: nec non, *tricuspide telo*: Lucanus, *Imperiúmque comes*: Silius, *ales plumbum*: Juvenalis. *Depositum tibi sospes erit*: atque alia alii. [2] At dispar ratio est in *dis*, quàm in *dives*. Nam apud Justinum est lib. 31: *Castráque ditia victoribus reliquit*. [3] Similia videntur *ales*, *artifex*, *compos*, *impos*, *hospes*, *intercus*, *inops*, *locuples*, *præpes*, *supplex*, *vigil*.

OBSERVATIO III.

† Adjectiva sæpe accipiuntur substantivè: ut, *Amicus certus*: præsertim autem genere neutro: ut, *Nova*, id est, *res novæ* [1]. Atque hoc perpetuum est in *plus*; uti & pronomine *quid* cum compositis, *aliquid*, *ecquid*, *quippiam*, *quiddam*.

[1] Huc refer istud, *Triste lupus stabulis*. Item, *Turpe senex miles*, *turpe senilis amor*. id est, res tristis, res turpis. Nisi malis, intelligi, *quid* aut *aliquid*: ut integrè sit *triste quid*, *turpe aliquid*. Aut potius *negotium*: ut *nova*, valeat *nova negotia*: *triste lupus stabulis*, integrè sit *triste negotium*. Sic Demosthenes Περὶ στεφ. Πονηρὸν ὁ συκοφάντης, *Malum sycophanta*; integrè fuerit, *πονηρὸν χρῆμα*, *malum negotium*, h. e. res mala.

OBSERVATIO IV.

† Genus adjectivi [1] sæpe cognoscitur ex sub-

[1] Puta substantivè usurpati.

ſubſtantivo intellecto: ut, *natalis meus*, ſupple, *dies: hic Ianuarius, Quintilis, Sextilis*, ſupple, *menſis: hi molares*, puta, *dentes: oriens, occidens*, ſcilicet, *Sol: torrens*, ſcilicet, *amnis* [3]: *lectæ bidentes*, ſcilicet, *oves*: *duri bidentes*, ſcilicet *ligones: hæc continens*, ſcilicet, *terra*: *hic cornipes, ſonipes*, puta, *equus: hæc bipennis*, ſcilicet *ſecuris*: *hæc biremis, triremis*, ſcilicet, *navis*: *hæc vocalis, conſonans, ſemivocalis*, nempe, *litera*.

3 Similéque *fluvius*. Naturâ enim eſt adjectivum, ut *pluvius*. Unde dicimus *pluvia*, ſupple *aqua*.

* Subſtantivi autem genus in talibus ſcitur ex regulis ſpecialibus; quæ poſtea adferentur.

De nominibus Communis generis.

REGULA.

Omnia ſubſtantiva, quæ conveniunt [1] viris, ac mulieribus, ſeu maribus, ac feminis, ſexu diſcreto, ſunt Communis generis; & pro maribus maſculino, pro feminis feminino genere uſurpatur: ut, *hic, & hæc dux, cuſtos, auctor, bos, canis*, &c.

Sed diſtingui debent ab his, quæ non conſtructione [2]; ſed ſolâ ſignificatione, ſunt communia: ut, maſculina, *fur, latro, homicida, exſul, homo*: feminina, *proles, ſoboles*: neutra, *animal, mancipium*: atque id genus alia.

1 Unâ nempe terminatione. Nec enim huc pertinent, quæ quidem utrique conveniunt ſexui, ſed terminatione diverſâ: ut *ſervus, ſerva; leo, leæna; Phœnix, Phœniſſa*, &c.

2 Conſtructione communia dicuntur, quæ in ſtructura admittunt adjectivum utriuſque generis: ut, *civis Atticus*. & *civis Attica: parens noſter, & parens noſtra*. Sed ſignificatione ſolum adjectiva ſunt, quæ conveniunt quidem ſexui utrique; ſed utriuſque generis adjectivum non recipiunt. Quomodo mulier quidem fur eſt; nec tamen eam dixeris *magnam furem*, ſed *feminam furaciſſimam*: & femina homo eſt, nec tamen appelles *hominem miſeram*; ſed *mulierem miſeram*.

At verè communia ſunt, quæ his verſiculis continentur:

Conjux, atque *parens, infans, patruelis*, & *hæres*,
Affinis, vindex, judex, dux, miles, & *hoſtis*,
Augur, & *antiſtes* 3, *vates, conviva, ſacerdos*,
*Municipi*quc addas *adoleſcens, civis*, & *autor*,
Cuſtos, atque *comes, nemo, ſus, bóſ*que, *caniſ*que 4.

* *Nomina, quæ conveniunt maribus, & feminis, ſine diſcrimine ſexûs, Epicœna* 5 *vocantur; & unum tantùm genus habent, quod cognoſcitur ex regula de terminatione: ut*, hic paſſer, pavo; hæc pica, vulpes 6.

3 *Antiſtes* in feminino etiam *antiſtita* facit.

4 Ne *teſtis* excludatur, poſſis poſtremum hunc verſiculum ſic refingere. *Cuſtos, nemo, comes, teſtis. ſus, bóſque, caniſque*. Porrò eorum, quæ hiſce verſiculis memorantur, alia ſunt naturâ ſuâ ſubſtantiva: ut *ſus, bos, canis* &c. alia veriùs adjectiva: ut *patruelis, adoleſcens, conviva*, &c. quæ non videntur naturâ adſciſcere femininum; ſed quia κτ̀ σύνϑεσιν; vel ἔλλειψιν, ad *femina* attenditur. 5 Clariùs, ac breviùs, dixeris, epicœna eſſe, quæ ſub una terminatione, & uno genere, utrumque ſexum comprehendunt. 6 Similia ſunt *liberi, catulus*, & alia multa. Itaque de filiabus dicam, *liberos meos*, non *meas*: ac femellam catulum appellem *egregium catulum*, non *egregiam*; & ita in aliis.

De nominibus Dubii generis.

REGULA.

Dubii generis ſunt, quæ ſine diſcrimine 1 uſurpantur, nunc in maſculino, nunc in feminino genere: ut, *hic*, vel *hæc, dies, margo, adeps, clunis, finis, torquis, penus, ſpecus, ſerpens*, &c. 2 in qui-

1 Non quaſi idem liceat in proſa, & ſemper; quod in carmine, & raro: ſed quia hic non attendatur diſcrimen ſexûs; ſive quia ſexus ſit nullus; ut in *margo, finis, torquis*, &c: ſive quia ſit, ſed nulla ejus ratio habeatur; ut in *ſerpens, dama, lynx*, &c. 2 Quæ præterea dubia ſint, & utro genere magis uſitata, commodius in regulis ſpecialibus exponetur.

bus usus frequentior [3] observandus est.

[3] Quis enim in prosa, *talpa*, & *dama*, in masculino ausit usurpare, cùm solus Maro sic utatur; idque semel duntaxat, fortasse κτ̀ μεταπλασμόν. Quare videndum, utrùm poëtæ, an oratores, eo genere usurpent: & semélne, vel iterum, an crebrò, ita utantur.

De nominibus Unius generis.

Nomina unius generis cognoscuntur vel ex significatione, per regulas generales: vel ex terminatione, per regulas speciales [1].

[1] Possis addere, etiam genus cognosci declinationis defectu: ut quòd *fas*, *hir*, *pondo*, & similia, neutra sunt.

REGULA I GENERALIS.

Masculini generis sunt:

I. Nomina virorum [1], & quæ viris tantùm conveniunt [2]: ut, *Petrus*, *Paulus*, *Mars*, *Iupiter*, *pater*, *consul* [3], &c.

Sic nomina verbalia in *a* exeuntia [4]: ut, *advena*, *indigena*, *assecla*, *perfuga*, *transfuga*, multáque alia. Item, *lanista*, *rabula*, *lixa* [5], &c.

II. Nomina ventorum: ut, *Eurus*, *Zephyrus*, *Auster*, *Aquilo*, vel *Boreas* [6].

[1] Uti & eorum, quæ virili specie concipiuntur: ut sunt *Dii*, *Angeli*, &c. Ita & *Mamona*, vel *Mamonas*, pro divitiarum Deo, virile est. Sic pluralia, *manes*, *penates*.

[2] Sub ratione officii, aut simili.

[3] Sic *Catilina*, *Pægnium*. Nec enim terminatio hîc attenditur.

[4] Quamvis enim de feminis etiam dicantur; non tamen iis jungemus adjectivum femininum, nisi veteres idem fecerint; quomodo legimus *convivas meas*.

[5] Itidem populorum nomina; ut *Arabes*, *Persæ*, & similia; quæ generis sunt virilis, quia potissimùm attendimus viros, ut sexum digniorem.

[6] Sic *Cæsias*, *Ornithiæ*, *Etesiæ*, & alia ventorum nomina: de quibus Gellius lib. 2. cap. 22. Sanè Græcis οἱ ἐτησίαι, supple ἄνεμοι. Excipitur *lælaps*, quia Græcis λαῖλαψ femininum est. Sed non existimo, uti eo Latinos, qui *turbinem* vocant.

III. Nomi-

III. Nomina, quæ ſignificant partes aſſis [6].

As continet uncias XII. *Deunx* XI.
Decunx, vel *Dextans* X. *Dodrans* IX.
Bes, vel *Beßis* VIII. *Septunx* VII.
Semißis VI. *Quincuux* V.
Triens IV. *Quadrans* III. *Sextans* II.

[6] At *uncia*, & ejus compoſita, ſimiliter exeuntia, feminina ſunt; eóque, quod hic dicitur de partibus aſſis, reſtringi ad eas debet, quæ unicam excedunt; nec in A deſinunt. Ex quibus *deunx* dicitur, quia deeſt uncia, quo minùs ſit as: *decunx*, quaſi decem unciæ; qui & *dextans*, quia deeſt ſextans: *dodrans*, quia deeſt quadrans: *bes*, quia deeſt triens: nam prius *des* dixere, teſte Varrone: vel *des*, ex *duos*, quia continet duos trientes. Nempe, ut *bonum*, ex *duonum*; *bellum*, ex *duellum*. Sic Græcis, *bes*, δίμοιρος. At *ſeptunx*, quaſi ſeptem unciæ: *ſemißis*, quaſi ſemis aſſis: *ſemis* vero non quaſi *ſemias*, ut Varro ait in 4. de L. L. ſed ex ἥμισυς: *quincunx*, quaſi quinque unciæ: *triens*, quaſi quarta pars: *ſextans*, quaſi ſexta pars. Itidem maſculina ſunt compoſita ab aſſe: ut *centußis*, & alia; de quibus in terminatione *is* dicetur.

REGULA II.

Feminini generis ſunt:

I. Nomina mulierum [1], & quæ mulieribus tantùm conveniunt: [2] ut, *Maria*, *Venus*, *mater*, *ſoror* [3].

II. Nomina regionum, inſularum, urbium, & pagorum: ut, *Ægyptus*, *Delus*, *Corinthus*, *Bethphage*. Præter maſculina *Pontus* [4], *Acragas*, *Narbo*, *Hippo*, *Sulmo*, *Croto*, &c. item in *ûs*, Græcè in οῦς exeuntia: ut, *hic Peßinûs*, *Daphnûs*. Et neutra in *um*, *ur* [5], & *e* [6]: ut, *hoc Lugdunum*, *Tibur*, *Præneſte*. Adde, *hoc Argos*, *Hiſpal*, *Gadir*, *Zeugma*. Et maſculina

[1] Comprehende itidem, quæ muliebri ſpecie concipiuntur: ut Deas gentium.

[2] Puta, ſub ratione muliebris officii vel ſimili.

[3] Sed *ſcortum* excipitur: forte, quia & maribus tribuatur; ut ſimile videatur, ac *mancipium*.

[4] *Pontus* non pro mari ſolùm, ſed etiam Aſiæ regione, virile eſt Tullio, & Auſonio; item Straboni, atque aliis.

[5] *Anxur* Livio quidem ſemper neutrum: ſed Martiali etiam maſculinum eſt.

[6] Intellige breve: ut *Reate*. Silius: *Magnæque Reate dicatum Cœlicolûm matri.* Sed terminata *e* longo feminina ſunt: ut *Mitylene*, & alia primæ declinationis.

[7] Item I, vel Y: ut *Illiturgi*, *Æpy*.

plura-

pluralia in *i*: ut, *hi Philippi, Gabii.* Ac neutra pluralia in *a*: ut, *Cythera, Bactra.*

III. Nomina arborum: ut, *hæc pomus, pirus* [5], *quercus,* &c. Præter masculina, *spinus* [6], *oleaster*; cui simile videtur *pinaster.* Item neutra, *robur*, *acer*, *siler*, & [7] *suber*: item in *um* exeuntia; ut, apud Ovidium, *buxum* pro *buxus.*

5 *Malus*, ut pro arbore est femininum; ita virile est de malo in navi, ut poëtæ vocant, velifero. 6 Etiam *dumus* masculinum: sed fruticis est nomen; uti & *rubus*, quod dubium est, ut infra dicetur. 7 Plinius ita usus lib. 17. cap. 24.

REGULA III.

Neutrius generis sunt:

I. Nomina fructuum [1] ut: *hoc pomum, pirum, prunum,* &c. Præter feminina, *oliva, nux, castanea, ficus, glans* [2], *avellana*; quæ, duobus postremis exceptis, tàm arborem, quàm fructum, significant.

II. Nomina literarum, & syllabarum: ut, *a, b, c, d,* &c.

Per Synthesin usurpantur hæc sæpe in genere feminino.

III. Dictiones omnes materialiter [3] positæ: ut, cùm dico, *Rex derivatum est à rego.* *Vix illud potui dicere triste Vale.* Ovid.

IV. Verba [4], & adverbia, posita pro

1 Dedi illud Lithocomo, & Grammaticorum vulgo, ut ne regulam hanc confoderem. Judicio tamen meo, in nominibus fructuum genus cognoscitur ex regulis specialibus de terminatione. Nam *pomum*, & similia sunt neutra: quia desinunt in *um*. *Avellana, galla*, similiaque, feminina sunt; quia in *a* exeunt. Uti & *glans*; quia consonantem habet ante *s*. Item *nux*; quia in *x* desinit. *Ficus* eximitur à nominibus in *us*, ut *humus*, *colus*. *Cucumis* masculinum est, ut *vermis, vomis*. *Tuber* pro pomi genere virile est, quia exit in *r*, ut *carcer*, *imber*. 2 Sic inde compositum *juglans*. 3 Hoc est, non pro re, sed pro voce. 4 Puta infinitiva.

nominibus: ut, *Tuum ſcire*, id eſt, *tua ſcientia*. *Aliud cras*.

REGULÆ SPECIALES.

A, E.

In *a*, & *e*, primæ declinationis [1], feminina ſunt: ut, *hæc menſa, penna, epitome, pentecoſte*. Excipiuntur maſculina: *hic planeta, cometa* [2], & *Adria* pro ſinu [3] maris [4]. *Talpa*, & *dama*, poëtis interdum maſculina ſunt [5].

In *a*, & *e*, tertiæ declinationis, neutra ſunt: ut, *hoc poëma, ænigma, mare, cubile*.

1 Quia genus ſæpe ex declinatione cognoſcitur: eo nonnulli in declinationum doctrina de genere agendum arbitrantur. Nec ſententiæ huic multùm adverſer. 2 Quæ & Græcam ſæpe terminationem retinent, *planetes, cometes*. 3 Nam pro urbe femininum eſt. 4 Hebræa hæc, *paſcha*, & *manna*, neutra ſunt. At Latinum *manna* femininum eſt: quod notat micas, thuris concuſſu eliſas. 5 Etiam *Oſſa*, & *Oeta*, vel *Oete*, utroque à poëtis genere uſurpantur. Sed cenſeo, naturâ eſſe feminina; in maſculino autem ſumi per ſyntheſin, ut intelligatur *mons*.

I.

In *i* neutra ſunt, & indeclinabilia: *hoc gummi, ſinapi* [1].

1 Pro quibus & in feminino dicitur *gummis, ſinapis*.

O.

In *o* maſculina ſunt: ut, *hic ſermo, ordo, cardo, ſcipio, titio, pugio* [1].

Sed in *do*, & *go*, plures, quàm duas ſyllabas habentia, feminina ſunt: ut, *hæc arundo, dulcedo, imago, rubigo*. Præter maſculinum, *hic harpago* [2].

1 Sic *unio* pro margarita. Pro concordia vulgo utuntur in feminino: ſed eâ ſignificatione Latinum non eſt.

2 Etiam *cupido* pro cupiditate in maſculino reperias apud poëtas, præcipuè Horatium. Sed in feminino longè eſt uſitatius: imò nec aliter uſi oratores.

Verba-

Verbalia in *io* feminina ſunt : ut, *lectio*, *oratio*. item, *regio*, *legio*, *ditio*, *portio*, *concio*, *optio*, *religio*, *perduellio*, *rebellio*, *talio*, *communio*, *ſeditio* [3].

Item feminina : *caro*, *grando*, *Argo*, & *echo*. Interdum & *margo* eſt femininum : ſed ſæpius maſculinum. Uti & *arrabo* [4], ac *bubo* [5].

Neutrum eſt *pondo*, & indeclinabile [6].

V, Y.

In *u*, & *y*, neutra ſunt : ut, *cornu*, *genu*, *moly*.

[3] Quorum aliqua quidem à nominibus veniunt ; alia autem, etſi formentur à tempore præſenti, meritò tamen verbalibus accenſentur. Uti & *alluvio*, *contagio*, *uſucapio*. At *ſeditio* quidem eſt à ſupino *itum* : ſed ſolùm ratione partis, non verò totius, quomodò ab *ambitum* eſt *ambitio*. [4] *Arrabò* femininum eſt Varroni : maſculinum Catoni, Plauto, Gellio ; uti & Græcis. [5] Solus in muliebri genere Virgilius utitur. Verùm Servius cenſet, figuratè ita loqui, ut reſpexerit ad *avis*. [6] *Pondo* tam ἄκλιτον eſt in ſingulari, quàm plurali. Verùm pro libra eſt utriuſque numeri. Ut, *pondo unum*, *pondo ſexcenta*, &c. Sed pro pondere tantummodo eſt ſingulare : ac ferè additur *libra*, *uncia*, *dodrans*, vel ſimile. Ut, *Corona aurea libræ pondo*. Item, *Cum dodrante pondo mellis*. Et ſimilia.

C, T, AL, EL, UM.

In *c*, *t*, *al*, *el*, & *um* [1], neutra ſunt: ut, *lac* [2], *caput*, *animal*, *mel*, *fel*, *ſcamnum*. Sed *ſal* ſæpius eſt maſculinum ; interdum neutrum : in plurali maſculinum tantùm.

[1] Sunt, qui hanc regulam de neutris in *um* generalem arbitrentur ; eóque extendunt ad propria omnia, etiam virorum ; ut *Pægnium*, *Dinacium*, quæ puerorum nomina ſunt apud Plautum ; item feminarum, ut *Glycerium*. Sed falluntur ; cùm, *mi Pægnium*, & *mea Glycerium*, dicatur, non contrà. [2] Ita & neutrum eſt *halec*. Nam *halecem*, quod eſt apud Martialem, venit ab *halex* ; quo ſemel iterumque uſus eſt Plinius.

IL, OL, UL.

In *il, ol, ul*, masculina ſunt : ut, *mugil* [1], *ſol, exſul* [2].

Sil, & *nihil* [3], neutra ſunt.

[1] Pro quo & *mugilis* dicitur. Uti & pro *ſtrigilis* antiqui dixere *ſtrigil*. Sed cujus hoc generis ſit, non liquet. Vulgò putatur ejuſdem eſſe generis, ac *ſtrigilis*: quod femininum eſt. [2] Mulier quidem *exul* dicitur: ut apud Ovidium Ariadna ad Theſeum, *Exul ero*: ſed *vaga exul* non dicatur, verùm *vaga & exul*: nec *ejectam exulem reducere*, ſed *in exilium ejectam reducere*. Nempe ſignificatione eſt commune, ſtructurâ eſt virile, ſed cùm de viro ſermo: de femina autem, & hujus, & illius generis adjectivum reſpuit. [3] Nimirum quia κατ' ἀποκοπὴν factum eſt ex *nihilum*, quod ex *ne* & *hilum*. Uti ex *nihil* κατὰ συγκοπὴν eſt *nil*; quod proinde & ipſum neutrum eſt.

AN, IN, ON.

In *an, in*, & *on* tertiæ, maſculina ſunt: ut, *hic pæan, delphin, canon, agon*. Excipe feminina, *ſindon, icon* [1], *halcyon*, & *aëdon*.

In *on* ſecundæ, ſunt neutra : ut, *ſymbolon, idôlon, ſympoſion* : quæ Latinè per *um* efferuntur.

[1] Sed *icon* vix invenitur apud Latinos.

EN.

In *en* neutra ſunt : ut, *flumen, lumen, ſemen, gramen*.

Excipe maſculina, *ren* [1], *ſplen, lien, pecten, lichen, attagen* [2].

[1] Pro quo apud Chariſium *rien*, quod necdum occurrit. [2] Etiam *hymen*.

AR, UR.

Deſinentia in *ar* [1], & *ur*, neutra ſunt: ut, *calcar, jecur*.

[1] In *ar* naturâ ſunt adjectiva ex *are*: ſed uſu facta ſunt ſubſtantiva.

Maſcu-

Masculina sunt, *salar*, [1], *furfur*, *turtur*, *vultur* [2].

[1] *Fur* quoque masculinum tantùm: ut superiùs diximus. [2] *Nar* nunc masculinum est, nunc neutrum.

ER.

In *er* masculina sunt: ut, hic *liber*, *ager* [2].

Linter dubium; sed sæpius femininum est.

Neutra sunt, *hoc ver*, *spinther*, *cadaver*, *iter*, *laser* [3], *uber*, *tuber* pro tumore, aut callo terræ. Et fructuum nomina, *piper*, *cicer* [4], *papaver*: præter, *hic cucumer* [5], & *hic tuber*, pomi genus [6].

[2] Sic Græca, *præster*, *clyster*, *halter*, quo etiam usus Martialis.

[3] Sic & *laver*. Apud Plinium tamen legas etiam *laver cocta*.

[4] Itidem *siser*. Sed Plinius etiam *tres siseres* dixit. Ubi masculino, an feminino utatur, non liquet.
[5] Verùm nominativus hic veteribus est inusitatus: qui pro eo *cucumis* dicebant. Nec usitatum est *verber*; unde diptoton *verberis*, *verbere*. Interim neutrum esse, ex plurali *verbera* satis liquet. [6] Nempe *tuber* trium est generum. Pro pomi genere est masculinum: pro arbore ipsa, femininum: at neutrum est pro callo terræ, aut pro tumore, unde *tuberculum* dicimus.

IR.

Hir neutrum est, & defectivum.

OR.

In *or* masculina sunt: ut, *color*, *honor*.

Femininum est *arbor*.

Neutra sunt, *hoc cor*, *marmor*, *ador*, & *æquor*.

AS.

In *as* primæ declinationis, masculina sunt: ut, *tiaras* *.

In *as* tertiæ, sunt feminina: ut *hæc pietas*, *civitas*.

* *Boreas*, *Cæsias*, *Etesias*, esse masculina, ex regula generali de ventis cognoscitur.

civitas. Excipe masculina, *hic as assis*, *adamas*, *elephas* [1].

Neutra sunt, *vas vasis* [3] : *fas* [3] & *nefas*, indeclinabilia.

[1] Etiam *vas vadis* structurâ tantùm est masculinum; etsi significatione sit commune

[2] Neutra etiam sunt Græca; *artocreas*, & *erysipelas*: illud est apud Persium, hoc Celsum. Græcè τὸ ἀρτόκρεας, ατος, τὸ ἐρυσίπελας, ατος. [3] Ut apud Juvenalem, *Grande nefas*.

ES.

Terminatio *es* feminina est: ut, *hæc sedes*, *species*, *res*.

EXCEPTIO.

Mascula sunt, *paries*, *palmes*, cum *limite*, *stipes*.

Et *fomes*, *trames*, *termes*, cum *gurgite*, *cespes*, *Pes*, *tudes*, atque *ames*, *trudes* [1], queis jungito *poples*.

Item *meridies* [2].

Sunt & masculina Græca : *hic magnes*, *acinaces*, *cometes*, *lebes*, *tapes* [3].

* Uti & *aromatites*, *absinthites*, *hyssopites* [4], similiáque.

[1] Sed in tribus istis, *tudes*, *ames*, *trudes*, veterum auctoritas non occurrit. Itaque satius sit adjectivo alterutrius generis abstinere.

[2] Quam vocem versus superiores non receperunt, ob trium brevium concursum. Ac similiter masculina fuerint *semidies*, & *sesquidies*; si iis uti visum ad instar vocum *semihora*, & *sesquihora*. [3] Sic *planetes*, *sorites*, *gagates*, *bootes*, *Soractes*. [4] Nam si neutra hæc forent, non in accusandi casu, *vinum absinthiten*, *hyssopiten*, *abrotoniten*, dicerent Columella, ac Plinius. Nempe intelligitur in istis Græcum οἶνος, quod masculinum: dicitúrque *vinum absinthites*, ut *flumen Rhenus*. Sic masculina quoque sunt *pyrites*, *selenites*, similiáque; ubi attenditur ὁ λίθος, i. *lapis*. Cùm contrà *pyritis*, *selenitis*, ac similia, per *is* prolata, feminina sint; quia intelligitur ἡ λίθος, *gemma*. Hoc discrimen observatum Plinio, si melioribus codd. stemus : at in vulgatis subinde negligitur. Et sanè nihil mirum, si *aromatites*, *pyrites*, similiaque, sint generis masculini; cùm Græcis sint primæ simplicium, quæ tantùm est masculinorum.

Neu-

Neutra ſunt, *æs, cacoëthes, hippomanes, nepenthes*, & ſimilia [5] his Græca.

Dubia ſunt, *ales* [6], *palumbes, torques*, ſive *torquis*, & *vepres* [7], tam ſingulari, quàm plurali. item *dies*: ſed in plurali tantùm eſt maſculinum.

5 Videlicet quæ Græcè in ες deſinunt: ut quæ hic afferuntur; item *panaces*, Græcè πάνακες. Nam quæ per ης efferuntur, ſunt maſculina: ut *acinaces*, Græcè ἀκινάκης, & alia paullò ante producta. 6 *Ales* in feminino, *palumbes* in maſculino genere eſt uſitatius. 7 Lucretii ſanè eſt, *vepres auctas*. Atque ab eo genere *veprecula* in uſu eſt. Uſitatiùs tamen dixeris, *hunc veprem*, quàm *hanc veprem*, & *hos vepres*, quàm *has vepres*.

IS.

In *is* feminina ſunt: ut, *avis, navis, lis, tyrannis*.

EXCEPTIO.

Maſcula ſunt, [1] *panis, penis, glis, ſanguis, & enſis*,
Et *crinis, vectis, piſcis, faſcis, lapis, amnis*,
Et *fuſtis, poſtis*, ſic *axis, vermis*, & *unguis*,
Et *collis, follis*, ſic *callis, vomis*, & *ignis*,
Et *menſis, torris*, ſic *caulis, colis*, & *orbis*,
Proque angui *cenchris* [2], pro reti *caſsis* [3], *aqualis*,

1 Poſſis & pleraque horum canone iſto complecti. Omnia in *nis* exeuntia ſunt maſculina. Quâ regulâ comprehendas, *panis, penis, crinis, cinis, ignis, amnis, funis*. Et videtur huc Fabius reſpexiſſe lib. 2. cap. 6. cùm ait, *funis* cognoſci maſculinum ſimilium comparatione, quia ſit ut *panis*. 2 Nam pro ave eſt femininum. 3 Sed *caſsis* in ſingulari haud temere invenias: unde inferius inter maſculina pluralia meritò refertur. Ut verò *caſsis*, ſic & *coſsis* ſit hujus loci, ſi ſic dixere. Apud Plinium inconſtanter, nunc *coſsi*, nunc *coſſes* legas. Sed *coſsi* eſt apud Feſtum: eáque terminatio veteribus etiam gloſſis approbatur.

Mugilis, & *cucumis*, *sentis*, compoſtáque ab *aſſe* [4].
Addere queis liceat, *funis*, *pulvis*que, *ci-nis*que:
Quæ tria femineo generi junxere poëtæ.
Iugulis, *majalis*, *natalis*, *molaris*, maſculina ſunt: quia intelligitur, *equus*, *porcus*, *dies*, *dens*, aut *lapis*: uti dictum ſuprà.
Dubia ſunt, *anguis*, *clunis*, *torquis*, *finis*, *corbis*, *ſcrobis* [5], *canalis* [6].

4 Ut *ſemiſsis*, *decuſsis*, *vigeſ-ſis*; & alia: quemadmodum dictum in regulis generalibus de maſculinis.
5 Sive *ſcrobs*, de quo infrà.
6 Etiam *volucris* maſculinum eſt Ciceroni: ſed in carmine, ac ſemel duntaxat. At in feminino paſſim invenias, quia intelligitur *avis*. Naturâ enim eſt adjectivum.

΄OS.

Os maſculinum eſt: ut, *hic flos*, *mos*, *ros* [1].
Sed feminina ſunt, *cos*, *dos*, *arctos*, *eos*.
* Etiam *diametros* [2]. At *glos* ad regulam generalem pertinet.
Neutra ſunt, *os oris*, *os oſſis*. Item *chaos*, *melos*, *epos*, & id genus [3] Græca.
Quæ uſitatius per *or* efferuntur, idem hic genus obtinent. Ita *lepos* eſt maſculinum: *arbos*, femininum.

1 Etiam Græca quinctæ declinationis ſimplicis: ut *monoceros*, *ægoceros*.
2 Ut apud Vitruvium: *Per mediam diametron*. Uſus & Columella.
3 Hoc eſt, quæ Græcis ſunt primæ contractorum. Nam ſi ſimplicis ſint declinationis, ratio eſt diſpar: ut jam vidimus.

US.

REGULA I.

In *us* ſecundæ, & quartæ, maſculina ſunt: ut, *hic annus*, *fructus*. Sic Græca, *paradiſus*,

radiſus, *tomus*, *hyacinthus* [1] pro flore, &c. [2]

Sed in ſecundâ, feminina ſunt, *hæc humus*, *alvus*, *vannus*, *colus* [3]. Item, *abyſſus*, *biblus*, *papyrus*, *balanus*, *cryſtallus*, *antidotus*, *coſtus*, *ſynodus*, *methodus*, *exodus*, *periodus*, aliáque Græca [4].

Neutra ſunt, *pelagus*, & *virus*.

Vulgus, neutrum; & interdum maſculinum.

Dubia ſunt, *barbitus*, *groſſus*, *phaſelus*, *rubus*.

* *Item* ſmaragdus [5], pampinus [6], & carbaſus [7].

In quarta, feminina ſunt, *manus*, *porticus*, *acus* [8], *tribus*, & *domus*: quod partim etiam ſecundæ declinationis eſt.

Dubia autem in quarta [9] ſunt, *penus*, & *ſpecus*.

Ficus pro arbore, & fructu, femininum eſt, & ſecundæ, ac quartæ: pro morbo maſculinum, & ſecundæ declinationis.

1 Nam pro gemma femininum eſt. Vide, quæ ad dubia de gemmarum nominibus mox adnotabo.

2 Ut *iſthmus*, *ſcyphus*, *dialogus*, *tomus*, *typus*, *catalogus*, & alia multa.

3 Sed *colus* in maſculino etiam reperias apud Catullum, & Propertium.

4 Inter quæ *arctus*, & *dialectus*. Item *nardus*, ac *hyſſopus*, quæ duo in neutro quoque per *um* efferuntur. Etiam *diphthongus*, & *eremus*, feminina ſunt, ratione ſubſtantivi, quod reſpicitur. Nam illic *ſyllaba*, hic *terra* intelligitur. Sunt enim natura ſua adjectiva: ut integrè ſit δίφθογγος συλλαβὴ, γῆ ἔρημος. 5 *Smaragdus* in maſculino tutiùs uſurpes. Fortaſſe in maſculino reſpicitur *lapillus*: in feminino, *gemma*. Quod ſi in gemmarum nominibus non occurrat Latinorum auctoritas, imitabimur Græcos. 6 *Pampinus* in maſculino. 7 *Carbaſus* in feminino eſt uſitatius. 8 *Acus aci* maſculinum eſt, & piſcis nomen. *Acus acûs* femininum, & inſtrumentum eſt ſartorium. *Acus aceris* neutrum, & paleam notat. Quâ in ſignificatione etiam uſurpatur genere feminino, & declinatione quartâ: ut apud Columellam, *acus reſectæ*. 9 Nam in tertia ſunt neutra.

REGULA II.

In *us* tertiæ declinationis ſunt neutra: ut, *hoc corpus*, *vulnus*, *pecus pecoris*.

Excipe maſculina, *lepus*, *mus*, *tripus*, *polypus*, & ſimilia Græca à πȣ̃ς [1]; præter *logópus*, quod tum pro ave, tum pro herba, femininum eſt.

Excipe etiam feminina, *incus*, *ſubſcus*, *virtus*, *ſalus*, *tellus*, *pecus pecudis*, *palus paludis*, *ſervitus*, *ſenectus*, *juventus*.

Grus dubium eſt [2].

[1] Ut *chytropus*, & *apus*, cujus plurale *apodes*, quomodo dicuntur cypſelli.

[2] Horatio eſt maſculinum. Sed in feminino multò eſt uſitatius.

AUS.

In *aus* duo ſunt, eaque feminina: *laus*, *fraus*.

S, PRÆCEDENTE CONSONANTE.

In *s*, præcedente cónſonante, feminina ſunt: ut, *hæc ars*, *pars*, *hyems*, *puls*, *ſtirps* pro progenie.

Excipiuntur maſculina, *mons*, *fons*, *pons*, *dens*, *bidens*, & *tridens*, inſtrumenta, *ſeps* pro ſerpente, *merops*, *hydrops*, *chalybs*, *gryps*. Sic, *torrens* [1], *nefrens*, *rudens*, *confluens*, *profluens*, *oriens*, *occidens*, ſubſtantive poſita.

Adoleſcens commune eſt.

[1] In *torrens*, uti & *confluens*, ac *profluens*, intelligitur *amnis*, aut *fluvius*: in *nefrens* verò, *porcellus*: in *oriens*, intelligitur *Sol*. Quòd autem *hanc rudentem* Plautus dixit, id ſimile eſt, ac *aurea funis*; quod apud Lucretium legas. Etiam *bidens*, ac *tridens*, ſunt maſculina, quia intelligitur *ligo*. Vide ſuperius Obſervationem quartam generalem de adjectivis. *Quadrans*, *triens*, *dodrans*, maſculina ſunt, ut cæteræ partes aſſis: quemadmodum dictum in regula prima generali de ſubſtantivis maſculinis.

Serpens,

Serpens, *ſcrobs*, quod & *ſcrobis*, *ſtirps* pro planta, & *adeps*, dubia [2].

Animans omnis eſt generis: ſed ſæpius femininum, vel neutrum.

[2] Priſciano etiam *forceps* dubium eſt: ſed hodie tantùm in feminino invenitur.

YS.

In *ys* Græca ſunt, & feminina: ut, *chelys*, *chlamys* [1].

[1] *Othrys* Lucano, & Statio, maſculinum eſt: fortaſſe per Syntheſin, quia intelligitur *mons*: quomodo & *Theſſalus Oſſa* legimus.

X.

In *x* literam deſinentia, feminina ſunt: ut, *pax*, *nex*, *pix*, *vox*, *lux*, *falx*, *lanx*, *arx*.

Excipiuntur Græca maſculina in *ax*: ut, *abax*, *thorax*, *nycticorax*, *ſtorax* [1]. Item Latina, *hic grex*, *caudex*, vel *codex*, *podex*, *culex*, *pulex* [2], *murex*, *ramex*, *rumex*, *apex*, *frutex*, *vertex*, *latex*, *pollex* [3]. Similiter *hic calix*, *fornix*, *phœnix*, *ſpadix* [4]. Denique *hic volvox*, *tradux*, *oryx*, *calyx*, *coccyx*, *bombyx* pro vermiculo [5], & proprium *Eryx* [6].

Atriplex neutrum eſt.

Dubia ſunt, *limax*, *imbrex*, & *varix* [7].

At *cortex*, *pumex*, *ſilex*, & *calx* pro calcaneo, aut percuſſione [8], oratoribus ſunt

[1] Ita & *myſtax*, & *dropax*.

[2] Videtur & *cimex* ejuſdem eſſe generis, ac *pulex*. *Sorex* quoque maſculinum eſt Sereno Sammonico.

[3] *Vervex* maſculinum eſſe, cognoſcitùr è regula generali.

[4] *Hyſtrix* utrùm virile ſit, an muliebre, planè eſt incertum. [5] Nam pro materia veſtis bombycinæ femininum eſt. [6] Etiam *quincunx*, *ſeptunx*, *deunx*, maſculina eſſe, dictum, cùm in regula prima generali de partibus aſſis ageremus. [7] *Varix* in maſculino eſt uſitatius. Adde autem dubiis *perdix*. Nam Græcè eſt ὁ καὶ ἡ πέρδιξ. Unde & Varro *perdicas Bœotios* dixit, Nonio teſte. Adjungunt aliqui *natrix*: ſed argumento parùm firmo. [8] Nam *calx* pro materie, cujus in ſtructuris eſt uſus, feminini eſt generis.

maſcu-

masculina : poëtis quoque feminina. *Obex* etiam in masculino est multò usitatius.

Contra *lynx*, *sandyx*, *onyx* [8], *sardonyx*, oratoribus sunt feminina ; poëtis quoque masculina.

8 Sed in voce *onyx*, attendenda est diversa vocis significatio. Pro gemma, quæ & ὀνύχιον, est femininum : unde *Indica onyx*, & *vera onyx*, apud Plinium. Masculinum verò est, cùm sumitur pro lapide, qui & *onychites*, & *alabastrites* dicitur ; aut pro vase unguentario, ex lapide alabastrite facto. Hinc *parvus onyx*, apud Horatium ; *flexus*, vel potiùs *fossus onyx*, apud Papinium ; & similia, ubi respicitur ad nomen *lapis*. Unus Martialis pro vase semel usurpat in muliebri : modò locus fuerit sanus.

GENUS PLURALIUM, *quæ singulari carent* [1].

Pluralia in *i* masculina sunt : ut, *cancelli*, *fori* [2].

In *æ* feminina sunt : ut, *nugæ*, *tenebræ* [3].

In *a* neutra sunt : ut, *arma*, *castra*. Item, Græca in *e* : ut, *cete* [4], *mele*, *tempe* [5].

In *es*, alia quidem masculina sunt : ut, *antes*, *pugillares* [6] : alia autem feminina : ut, *ambages*, *grates*, *lactes* [7].

In *us* quoque partim sunt masculina : ut, *artus* : partim feminina : ut, *idus* [8].

1 Horum genus plurimùm invenitur fingendo ἀναλόγως nominativum singularem : præsertim in desinentibus in Æ, vel A. Sed & aliis : quomodo *fauces* est femininum, quasi à *faux*.
2 Excipe *grossi*, quod inter feminina pluralis numeri inferiùs commemorabitur.
3 *Etesiæ* masculinum est ; sed per regulam generalem de nominibus ventorum. Nec penitus destituitur recto, qui est *Etesias*. Usus eo Plinius libri 18. cap. 34.
4 Pro quo & in masculino *ceti* dicitur, à recto *cetus*.
5 Quæ contracta sunt ex κήτεα, μέλεα, τέμπεα.
6 Quò & alioqui referunt *vepres* : nec malè ; quia rarò in singulari, aut feminino, invenitur.
7 Quæ autem hujus, quæ alterius generis sint, indicabitur versiculis de iis, quæ singulari numero carent.
8 Item *quinquatrus*.

DISCRIMEN CASUS.

Casus [1] Nominum sunt sex [2]: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, & Ablativus.

☞ Ex his Nominativus *rectus* 3 vocatur: cæteri *obliqui*; etiam Vocativus, quia & ipse cadit à recto: ut, *dominus*, *domine*. Aliis Vocativus potiùs rectus censetur, quia, Nominativi instar, rem non obliquè, sed directè significat: atque in ordine Grammatico, sive naturali, contrà quàm in cæteris fit obliquis, semper ante verbum ponatur.

1 Casus est specialis nominis, pronominis, aut participii, terminatio.

2 Grammatici etiam septimum, & octavum casum addiderunt: idque ob plures significationes. Sed si non terminationes solùm attendere voluerunt: non octo modò, sed multo etiam plures casus statuere potuerunt. 3 Ideo autem Nominativus dicitur *rectus*, quia aliorum est quasi parens: ideo casus alii *obliqui*, quia quasi flexione quadam ab recto nascuntur.

DISCRIMEN DECLINATIONIS.

Declinatio est variatio dictionis in fine per casus.

Declinationes nominum sunt quinque.

In his Genitivus fit à Nominativo, mutatâ terminatione: alii autem casus à genitivo formantur.

Vocativus utriusque numeri ferè [1] similis est nominativo. In neutris [2] etiam accusativus.

In plurali ablativus semper similis est dativo.

1 In plurali id perpetuum: uti & in quartæ, ac quintæ declinationis singulari.

2 Nempe in neutris semper tres casus sunt similes; nominativus, accusativus, vocativus.

DE PRIMA DECLINATIONE.

PRima declinatio est, quæ facit Genitivum in *æ*, vel *es* [1]. Continet terminationes quatuor, *a*, *as*, *es*, & *e*: ut, *Musa*, *Æneas*, *Anchises*, *epitome*. Suntque in *a* Latina [2], cætera Græca.

[1] Sed *es* est terminatio Græca, à nominativis in *e*. Ideo Probus, & Priscianus, tantùm tres agnoscunt terminationes Latinas, *a*, *as*, *es*. Quia nempe solæ illæ in genitivo habent *æ*. [2] Exeuntia in *a*, non origine quidem semper sunt Latina: (nam *Musa*, & multa alia, Græcis ferimus accepta) attamen Latinorum more declinantur. At illa in *as*, *es*, *e*, ut ortu semper sunt Græca, ita in plerisque casibus declinationem etiam Græcam sequuntur: præsertim nomina in *e* in numero singulari. Porrò Latinorum flexionem aliqua etiam Hebræa imitantur: unde *Adæ*, & *Abrahæ*, apud Prudentium, quasi ab *Adas*, & *Abrahas*.

De Nominibus in a *exeuntibus.*

Genitivus, & dativus, desinunt in *æ*.

EXCIPIUNTUR.

I. Adjectiva feminina [1], *una*, *ulla*, *nulla*, *sola*, *tota*, *alia*, *utra*, *altera*, *neutra*: quæ faciunt genitivum in *ius*, & dativum in *i*: ut, *una*, *unius*, *uni*, *unam*, &c.

II. Olim genitivus desiit in *as*, more Græcorum: unde remansit genitivus *familias*, in his compositis, *paterfamilias* [2], *materfamilias*, *filiusfamilias*, *filiafamilias*.

* III. Antiqui etiam genitivi, & dativi, desiere in *ai*, quod poëtæ interdum usupant per diæresin;

[1] Adjectiva hæc, quæ novem sunt numero, veriùs sunt pronomina: ut mirandum non sit, si nunc eodem inflectantur modo, ac pronomina, *ille*, *ipse*, *iste*. Veteres tamen etiam dixere *unæ*, *ullæ*, *solæ*, *totæ*, &c. ut in secunda dicetur. [2] Legitur tamen quoque *paterfamiliæ*.

ſin : *aulaï in medio*, pro *aulæ*, 3. Æneid. *vis aquaï*, pro *aquæ*, 7. Æneid. 3

Diæreſis eſt diphthongi, aut unius ſyllabæ, in duas diviſio.

Accuſativus deſinit in *am*.

* *Græca propria in* a *apud poëtas faciunt Accuſativum quoque per* an : *ut*, Maja, Majam, *vel* Majan.

Vocativus ſimilis eſt nominativo.
Ablativus deſinit in *a* : ut, *ab hac menſa*.
Nominativus pluralis in *æ*.
Genitivus in *arum*.

* *Hic aliquando fit Syncope in compoſitis à gigno, &* *colo* : *ut*, terrigenûm ; *pro* terrigenarum ; cœlicolûm, *pro* cœlicolarûm [1].

Syncope eſt rejectio literæ, vel ſyllabæ, è medio dictionis.

Dativus deſinit in *is*.

Excipiuntur pauca, quæ faciunt Dativum in *abus*, differentiæ cauſa [2] : ut, *Filia* [3], *nata, dea, liberta, equa, mula, duæ, ambæ* [4].

Accuſativus deſinit in *as* : ut, *menſas*.

3 Nec id modò in femininis; ſed quandóque etiam maſculinis : ut apud Lucretium *Geryonaï*, pro *Geryonæ*. Porrò cautè capiendum, quòd Grammatici hanc διαίρεσιν, vel διάλυσιν, vocant. Nam genitivi in *ai* antiquiores ſunt genitivis in *æ*. Quare in eo eſt διαίρεσις, quòd ex monoſyllabo *ai* fecere *aï* diſſyllabon.

1 Eamdem in patronymicis, ac gentilibus obtinere, mox liquebit, cùm de nominibus in *es* deſinentibus agemus.

2 Hoc eſt ad ſexum diſcernendum. 3 Legitur tamen & *filiis*, *natis*, *diis*, *equis*. Ac contrà per *abus* quoque efferuntur interdum *ſerva*, *conſerva*, *aſina*, *ſocia*, *anima*. 4 Hoc in verſiculo ſi diſpliceat, quòd in *dea* poſterior producatur ob cæſuram, copulam & poſt eam ſubjice. Ut ſit, *dea*, & *liberta*.

Paradigma nominum in as.

Hic Æneas, hujus Æneæ, huic Æneæ, hunc Æneam, vel *Ænean*, *ô Ænea*, *ab hoc Ænea*.

* *In plurali ſe habet, ut in Latinis.*

Para-

Paradigma nominum in es [1].

Hic Anchises, hujus Anchisæ, huic Anchisæ, hunc Anchisen, ô Anchise [2], *ab hoc Anchise* [3]. Sic *Æneades*, *Æneadæ*, *Æneaden*, &c. Pluraliter, *Æneadæ, Æneadarum* [4], more Latinorum.

1 Quædam nomina in *es* Græcis tum primæ erant, tum quintæ: ut ὁ Χρέμης, τοῦ Χρέμου, & Χρέμητος. Atque inde est, quod apud Terent. in vocativo legas, *ô Chreme*, & *ô Chremes*; *ô Lache*, & *ô Laches*. Sed prior solùm terminatio est hujus loci. Siniléque est, *ô Socrate*, apud Cic. At *ô Socrates*, ad tertiam declinationem pertinet. 2 Maro tamen 3. Æn. *ô Anchisa*. Nempe à recto *Anchisa*. *Anchise* verò ab *Anchises*. Sic Ovid. *ô Æacides*. At Ennius; *Ajo te Æacida*. Sed hoc est ab recto *Æacida*: illud ab *Æacides*. Itidem *ô Atride* dicimus, & *ô Atrida*, pro diverso nominativo. Imò & quædam in *es* vocativum tantùm per *a* faciunt: ut *Orestes*, *ô Oresta*, *Thyestes*, *ô Thyesta*: uti Græcis, ὁ Ὀρέστης, ὦ Ὀρέστα, &c. Sic quoque à *zelotes* malim, more Græco, *ô zelota*. 3 Item *hoc Anchisâ*, à recto *Anchisa*. Sic Maro, *Tum satus Anchisâ*. Et, *Anchisâ generate*. 4 Item *Æneadûm*, per syncopen; quâ poëtæ in patronymicis gaudent. Syncope tamen non fit, si malis, ut Græci ab Αἰνειάδης communi lingua dicunt Αἰνειαδῶν; at Æolicè, & Bœoticè Αἰνειαδάων: ita Romanos à priori formare *Æneadûm*; à posteriori, inserto *r*, facere *Æneadarum*. Cujusmodi *Tyndaridarum* est apud Horatium. Cavendum autem, ne confundamus genitivos in *um* integros cum illis syncopen passis. Nam *Dardanidûm*, pro *Dardanidarum*, est à recto *Dardanidæ*. Verùm à *Dardanis*, sive plurali *Dardanides*, citra syncopen *Dardanidum* dicitur. Estque hoc generis muliebris. Sic *Achæmenidûm*, pro *Achæmenidarum*, est virile à recto *Achæmenidæ*. *Achæmenidum* autem citra syncopen est muliebre, à recto *Achæmenis*, sive plurali *Achæmenides*. Hesychius: Ἀχαιμενίδες, οἱ Περσίδες. Habet & syncope hæc in gentilibus locum: ut *Macetûm*, pro *Macetarum*: hoc est, Macedonum; à recto *Maceta*, vel *Macetes*, ut Græcè Μακέτης.

Paradigma nominum in e.

Hæc Epitome, hujus epitomes, huic epitome [1], *hanc epitomen, ô epitome, ab hac epitome*. Pluraliter, *hæ epitomæ, harum epitomarum, his epitomis*, &c.

1 Vel *epitomæ*, more Latino, ab *epitoma*: quomodo dicimus, *Helena Helenæ*; & *Helene Helenes*.

DE SECUNDA DECLINATIONE.

SEcunda declinatio est, quæ facit genitivum in *i*. Continet terminationes octo: quinque Latinas, *er*, *ir*, *ur*, *us*, *um*: ut, *magister*, *vir*, *satur* [a], *dominus*, *templum*: & tres Græcas, *eus*, *os*, *on*: ut, *Orpheus*, *Samos*, *Ilion*.

OBSERVATIO I.

Nomina in *ir*, & *ur*, crescunt in obliquis: ut, *vir viri*: *satur saturi*.

OBSERVATIO II.

Nomina in *us*, & *um*, non crescunt: ut, *dominus*, *domini*: *templum*, *templi*.

* *Utuntur aliquando hîc poëtæ* I *pro* ii, *si nominativus exit in* ium *vel* ius: *ut*, peculI, *pro* peculii. *Unde remansit* res mancipi, *pro* mancipii [b].

OBSERVATIO III.

† Nomina in *er*, præcedente vocali, aut semivocali, crescunt [c]: ut, *puer*, *pueri*: *miser*, *miseri*: *tener*, *teneri*: &c.

† Præcedente mutâ, non crescunt: ut, *faber*, *fabri*: *cancer*, *cancri*: *liber*, *libri*.

EXCIPIUNTUR.

† *Liber Liberi*, cùm proprium est, vel adjectivum: *socer*, *soceri*: *lacer*, *laceri*: *asper*, *asperi* [a]: *prosper*, *prosperi*: *adulter*, *adulteri*: *presby-*

[a] Sed ut veteres *puerus* dixere propuer, unde *puere* apud Plautum: sic & *satur* per apocopen factum est ex *saturus*; cujus femininum *satura*; neutrum *saturum*. Quòd si etiam per apocopen facta huc visum referre: erit & alia terminatio, *l*. Nam secundæ est *nihil*, quod κατ' ἀποκοπὴν factum est ex *nihilum*; uti hoc conflatur ex *ne*, & *hilum*: ut superiùs etiam diximus.

[b] Alii Apocopen statuunt.

[c] Estque in his penè ultima brevis; præterquam in *Iber*, & *Celtiber*.

[a] *Asper* adjectivum *asperi* facit: *Asper* proprium *Aspri*. Ut in Fastis consularibus: *Duobus Aspris coss.* Atque ita in Codice Juris sæpe. Apud poëtas tamen etiam adjectivum κατὰ συγκοπὴν invenias: ut 2. Æn. *Aspri qui sentibus anguem Pressit humi.*

presbyter, presbyteri: adjectivum, *gibber, gibberi* [b].

† *Armiger, armigeri: lucifer, luciferi*: & cætera à *gero*, & *fero* composita.

† *Dexter* facit *dextri*, & *dexteri* [c]; unde fit *dexterior*.

† A *Celtiber* est *Celtiberi* [d], penultimâ longâ.

[b] Imo & *exter, exteri.*

[c] Horat. lib. 1. Od. 2. *Dextera sacras jaculatus arces.*

[d] Græcis est Ἴβηρ Ἴβηρος, sive sit ex Hispania, sive ex Iberia inter Colchos, & Armeniam. Latinis verò *Iber*, vel *Iberus*, pro Hispano, est secundæ. Lucan. lib. 4: *Profugique à gente vetusta Gallorum Celtæ miscentes nomen Iberis.* Sed qui ex Asiatica sunt Iberia, putantur potiùs *Iberes* dicendi, quam *Iberi.* Claudianus tamen in primo de laudibus Stiliconis ait: *Mistis hic Colchus Iberis.* Est verò in recto *Iberus* à genitivo τοῦ Ἴβηρος: ut à genitivo τοῦ ἐλέφαντος etiam dicitur *Elephantus elephanti.*

Genitivus desinit in *i*, dativus in *o*.

Excipiuntur adjectiva masculina & neutra novem, quæ genitivum in *ius*, dativum in *i* faciunt: *unus, ullus, nullus, solus, totus, alius, uter, alter,* & *neuter*: ut, *unus unius uni*, &c.

† Sed olim analogicè in omni genere declinabantur. unde legitur, *nulli consilii*, pro, *nullius*: *alteræ*, pro, *alteri*: aliáque ejusmodi. Atque hinc remansit apud grammaticos, *neutri generis*, pro, *neutrius*.

Accusativus desinit in *um*.

Vocativus similis est nominativo.

Excipiuntur.

Nomina in *us*, quæ faciunt vocativum in *e*: ut, *dominus, domine*, &c. Præter propria

propria [a] in *ius*, quæ faciunt vocativum in *i* [b]: ut, *Virgilius Virgili*, *Antonius Antoni*: & duo appellativa, *filius ô fili*, *genius ô geni*. Item, *deus*, quod facit *ô deus* [c].

[a] Nam appellativorum dispar est ratio; ut *fluvius fluvie*, *tabellarius tabellarie*.

* *In propriis, ubi* j *consonum in nominativo fuit, vocativo detrahitur* us, *& consona redit in vocalem* i: *ut*, Cajus Cai, Pompejus Pompei [d].

[b] Cave propriis istis accenseas *Cynthius*, *Delius*, *Tyrinthius*, *Laërtius*, & similia. Quippe quæ semper per *e*, Græcorum more, efferantur: fortasse quia naturâ suâ non propria sint, sed epitheta Phœbi, Herculis, Ulyssis, &c. [c] More Attico. [d] Nisi mavis *i* in *Caius*, & *Pompeius*, esse partem diphthongi *ai*, & *ei*. Quomodo dicere licebit, ut ab *Antonius* est *Antoni*, abjecto *us*: ita, abjecto *us*, à *Caius* esse *Cai*, à *Pompeius Pompei*. Sed in disyllabis, ut *Cai*, dialysi est opus.

Ablativus desinit in *o*: ut, *domino*.

* Sic defectivum *chaos* facit *chao* [a], etsi Græcis sit declinationis quintæ [b].

[a] Nisi malis esse hoc à *chaus*. Nam Priscianus *chaus chai* declinat. [b] Quæ quinta nostræ tertiæ respondet. Similiter *melos* quandoque declinationem mutat, Nonio teste.

Nominativus pluralis in *i* [a], vel *a*, si neutra sunt: ut, *hi domini*, *hæc scamna*.

Deus habet usitatè *dii* [b], vel *di*: unde est *diis*, vel *dis*.

Genitivus in *orum*.

* Hic aliquando fit Syncope. Virg. *Chara deûm* [c] *soboles*, pro *deorum*. Sunt & in usu apud Oratores, *nummûm* pro *nummorum*; *sestertiûm* pro *sestertiorum*. Sic *medimnûm*, *modiûm*, *liberûm*, *duûm*, *senûm*, *septenûm* [d].

Dativus & Ablativus in *is*.

Excipiuntur *ambo*, & *duo*, pluralia, quæ faciunt *ambobus*, & *duobus*.

[a] Vel antiquè *ei*: ut *Capteivei* apud Plautum pro *Captivi*.

[b] Nisi hæc malis per Syncopen esse ex *divi*, & *divis*: ut *audiit* ex *audivit*.

[c] Nisi *deûm*, dici putes, ut Græcia θεῶν.

[d] Vide de istiusmodi genitivis longiusculum Ciceronis locum in Oratore: ubi inter alia: *Fabrûm*, *& procûm*, *audeo dicere*; *non fabrorum*, *& procorum*. At in neutris hoc rarum est. Ut apud Ennium, *duellûm* pro *duellorum*, seu *bellorũ*.

Accuſativus in *os* : ut *dominos.*

✻ *Duo* pro *duos,* & *ambo* pro *ambos,* dixit Virgilius [e].

Paradigma nominum in eus ✻.

Orpheus, Orphei, Orpheo, Orpheum, vel *Orphea, Orpheu, Orpheo.*

† Per ſynæreſin dicunt poëtæ *Theſeî*, pro *Theſeï.*

† Synæreſis eſt contractio duarum vocalium in unam ſyllabam.

† In accuſativo interdum poëtæ producunt *e* : ut, *Ilionêa* ; velut Græcè Ἰλιονῆα.

[e] Uſi & alii utroque.

✻ Græca in ſyllabam *eus* exeuntia, etſi Græcis ſint quinctæ, quæ tertiæ Latinorum reſpondet ; tamen Latinis fiunt ſecundæ : ſed ita, ut quandoque genitivum à tertia mutuentur : ut apud Ovid. *Tiphoëos* pro *Tiphoëi.* Sæpiúſque eandem declinationem ſequuntur in accuſativo : ut *Perſea* pro *Perſeum.* At in vocativo ſemper retinent terminationem Græcam : ut, *Orpheu, Theſeu.* Etſi Probus putârit, in ſecunda dici poſſe, *Penthee, Tydee.* Sed deſideratur auctoritas.

† Ceterùm etiam in nominativis ab *os*, *us*, vel *on*, retinetur Græca terminatio in obliquis; unde Atticum *Androgeo*, pro *Androgei.* Et accuſativi in *on* : ut *catalogon, diphthongon* [a]. Item vocativus *Panthu* [b]. Et in *e*, à propriis in *ius* [c], ut, *Delie, Tyrinthie.* Item genitivi pluralis in *ôn* : ut, *Cimmeriôn.*

[a] Sic *Delon, Menelaon,* &c. Qualia ſunt ex tertia ſimplicium apud Græcos. Ex quarta eſt *Athon* ab *Athos* : à quo & *Atho* dativus apud Melam, ablativus apud Ciceronem, ac Plinium. Imo & in accuſativo *Atho* pro *Athon* dicitur, more Attico. Quandoque etiam nominativus eſt *Atho*, cujus genitivus *Athonis* : unde *Athonem* apud Tullium. [b] A recto *Panthus.* Nempe Πάνθȣ contractum ex Πάνθοε. [c] Cauſſam paullò antè attulimus.

De Tertia Declinatione.

Tertia declinatio eſt, quæ facit genitivum in *is.* Continet terminationes omnes, præter *um*, & *u.* Ge-

Genitivus desinit in *is* : ut, *hujus patris.*

* *Græca etiam in* os *desinunt : ut* Titan, Titanis, *vel* Titanos : Pallas, Palladis, *vel* Pallados. *Sed Oratores per* is *efferunt.*

REGULÆ.

De formatione genitivi per omnes terminationes hujus declinationis [a].

A.

atis : ut, *poëma, poëmatis.*

E.

is : ut, *cubile, cubîlis.*

O.

onis : ut, *sermo, sermônis* [b] : *Macedo, Macédonis* : *Teuto, Teútonis* [c].

Sed *cardo, margo, homo, nemo, ordo, Apollo, cupido, turbo* pro vento, & instrumento ludicro [d]; item feminina in *do*, & *go*; habent genitivo *inis* : ut, *dulcedo, dulcédinis, imago imâginis.*

Caro facit *carnis* [e], *Anio, Aniênis* [f], *Nerio, Neriênis.*

* Græca in *ω* faciunt *ûs*: ut *Dido, Didonis*, vel *Didûs.* Sic per *ûs* potius efferuntur, *Clio, Erato, Calypso,*

[a] Quæ utrum pueritiæ sint ediscenda ad verbum, an potiùs subinde legenda, ac porro usu addiscenda, penes præceptores judicium esto. Mihi posterius magis placet.

[b] Sic *comedo comedonis* : unde apud Lucilium: *Vivite lurcones, comedones, vivite ventres.* Item *únedo, unedônis*, Plinio lib. 15. cap. 24. & lib. 16. cap. 21.

[c] Sic *Brito, Britonis*, penultima ancipiti. Corripit Juvenalis, producit Martialis. *Tendo tendônis*, & *tendinis*, facit. Sed prius est ἀναλογώτερον. Primus autem Gaza *tendo* effinxit ad instar Græci *τένων*: quo uti maluit Cornelius Celsus: uti & Cælius Aurelianus lib. 3. cap. 6.

[d] Nam cùm nomen est gladiatoris proprium, *Turbonis* habet: ut, Sosipatro teste, Plinius ea distinxit lib. de Dubio sermone. Cæsar lib. 2. de Analogia etiam *turbonem* in tempestate jussit dicere. Sed Cicero cum populo maluit, *sævi turbines.*

[e] Videlicet ab antiquo nominativo *hæc carnis.*

[f] Recto *Anio* utitur Horatius lib. 1. od. 7. Sed prisci dicebant *Anien*, unde Genitivus *Anienis* 14 Metam: *Anienem*, 7 Æn. ut & Genitivus *Nerienis* est à recto *Nerien.*

Manto, Ino, Io, Alecto, Clotho, Callisto, Aëllo, Echo, Theano, Sappho [g], &c.

C. D.

Lac, lactis : halec, halécis: Bogud, Bógudis [a] : *David, Davidis*, penultima ancipite.

L.

Al, alis [b] : *el, elis* : *il, ilis* : *ol, olis* : *ul*, *ulis* : ut, *animal*, *animâlis* : *Hannibal, Hannibalis* : *Daniel, Daniélis* : *vigil, vigilis* [c] : *sol, sôlis* : *consul, cónsulis.* Sed *fel* facit *fellis* : *mel, mellis.*

N.

An, anis : *en, enis* : *in, inis* : *on, onis* : *yn, ynis* : ut, *Titan, Titânis* : *lien, liênis* [d] : *delphin, delphînis* : *Babylon, Babylônis* : *Iason*, *Iásonis* [e] : *Phorcyn, Phorcynis* [f].

Pan facit *Panos* differentiæ causa.

Sed neutra in *en* habent *inis* : ut, *flumen, flúminis*. Sic masculina, *pecten, péctinis* : *flamen* sacerdos, *fláminis*. Et composita à *cano*: ut, *túbicen, tubícinis* : *tibîcen, tibícinis*: *córnicen, cornícinis.*

Græca quædam in *on* habent *ontis*: *Phaëton, Phaëtontis*: *Acheron, Acherontis* [g].

R.

Ar, aris: er, eris: ir, iris: or, oris: ur, uris: yr, yris: ut, *calcar*,

g Sic *Gorgo Gorgûs*, & *Gorgonis*, penultimâ brevi : quod Græcè est Γοργὼ Γοργόος ὗς, & Γοργὼν όνος. Similéque est Μορμὼ Μορμόος ὗς, & Μορμωνόνος. Cæteri talium casus in ô desiere. Sed Ciceronis, & Cæsaris ætate, etiam ea, quæ Græcè solùm in *o* exeunt, inflectebantur more Latino; nempe per *onis*, *oni*, *onem*, &c. Vide Fab. lib. 1. cap. 5.

a Ita Livius, apud Priscianum l. 5. & 6.

b Per *a* longum; præterquam *sal salis*; & in propriis, ut, *Hannibal, Hannibalis.* Quod tamen olim penultimam produxit: ut apud Varronem senario isto. *Noctu Hannibâlis cum fugavi exercitum.*

c Sic *Tanaquil, Tanaquilis*, secundùm Priscianum.

d *e* Longum, præterquam in *hymen hymenis.*

e *Orion* facit *Orionïs*, ac penultimam in obliquis habet ancipitem.

f Cujus penultima porrigitur Hom. Iliad. ρ. ac Odyss. α, & ν.

g Sic *Ctesiphon, Ctesiphontis* : *Xenophon, Xenophontis*, &c. At *Ctesiphônis*, *Antiphônis*, *Demiphônis*, apud Terentium sunt à rectis in *o*, *Ctesipho*, *Antipho*, *Demipho* : quæ *onis* faciunt, ut *draco draconis* : etsi Accius, Sosipatro teste, *dracontem* dixerit, quia Græcè est δράκων δράκοντος.

calcar, calcâris : nectar, nectaris : crater, cratêris : *aër, aeris*[a] : *Gaddir, Gaddiris*[b] : *color, colôris*[c] : *Hector, Hectoris* : *fur, fûris* : *guttur, gútturis* : *martyr, mártyris.*

Sed *Lar*[d], viri cognomen, *Lartis*[e] : *far, farris*[f] : *hepar, hepatis.*

Adjectiva in *ber* habent *bris* : *celeber, celebris*. Sic *imber* : *September, October, November, December*. Item gentile *Insuber*.

Puber[g], & *uber*, sequuntur regulam, ut *aër*.

Adjectiva in *cer* habent *cris* : *acer, acris.*

Pater[h], *mater, frater, uter, venter, accipiter, linter* : item *campester, sylvester*, & similia adjectiva, habent *tris* : *pater, patris* : *sylvester, sylvestris*. Sed *iter, itineris*, ab antiquo *itiner*. *Iupiter, Iovis*, ab antiquo nominativo *Iovis* : *cor, cordis* : *jecur, jecoris, jecinoris*, vel *jocinoris*[i], ab antiquo *jecinus*, vel *jocinus*. *Femur, femoris* : *robur, roboris* : *ebur, eboris.*

[a] Sic *acer aceris*: ut Priscianus è Solino probat.
[b] Ita inflectit Priscianus lib. 6 : qui addit ex Charisio, & aliquos declinasse *hir, hiris*: quod Probo est indeclinabile. Est verò *hir*, sive *ir*, θέναρ, hoc est, vola manus.
[c] Sic *ador, adôris* : *decor, decôris*, penultimâ longâ ; ut ostensum Prisciano : indéque *adorea* secundâ porrectâ apud Maronem, & Horatium. At *adus ádoris, decus décoris*, penultimâ brevi.

[d] Rectum esse *Lar*, ait Priscianus. Et ita apud Tullium legitur vulgo. Sed apud Livium, atque Ausonium, est *Lars*. Unde erit *Lartis*, ut *Mars* facit *Martis, pars, partis*. [e] Ovidium sequimur, cui viri est cognomen. Videtur tamen dignitatis potiùs nomen fuisse apud Hetruscos, iisque significâsse πρωτοστάτην, sive principem. Vide Scaligerum in Propert. lib. 4. elegia de Jove Feretrio. [f] Ut differat à verbo *faris*: Quam rationem adfert Priscianus. lib. 5. [g] Nisi *puberis* est à recto *pubis*, ut censuit Cæsar : vel à *pubes*, juxta Probum. Sanè *puber*, & *impuber*, quæ Priscianus agnoscit, nusquam, nisi apud grammaticos, reperio. Quare *impubem* quidem, & *impuberem* dicam : at in recto tantùm *impubes* usurpem ; idque præeunte Ovidio, cujus est in secundo Fastorum : *Nam puer impubes, & adhuc non utilis armis.* [h] Sic composita ejus Latina: ut *Marspiter, Diespiter, Semipater*: & antiquis etiam *Iupiter*. At planè Græca sunt secundæ, ut *Antipater, Sosipater*. [i] Aliqui duo priora solum probant. Nec eos movet, quòd apud Plinium sæpius est *jecinoris*, vel *jocineris*. Quia id, trajectis vocalibus, à librario perperam esse factum putant. Et sanè id verisimilius videtur.

AS.

Atis: ut, *veritas*, *veritâtis* [a]: *anas*, *ánatis*. Sed, *mas*, *maris*: *as*, *assis*: hoc *vas*, *vasis*: hic *vas*, *vadis*.

Masculina Græca habent *antis*: *gigas*, *gántis*: *Pallas*, *Pallántis* [b].

Feminina Græca habent *adis*: ut, *Pallas*, *Palladis*, *lampas*, *lámpadis*. Sic gentile, *Arcas*, *Arcadis*.

[a] Similiter *optimas*, *summas*, *infimas*, Genitivum faciunt in *âtis*. Sed in his nominativus quoque olim in *atis* desinebat: de quo vide Priscianum.

[b] Sic & *Acragas*, urbis nomen, sed virilis generis, cujus genitivus *Acragantis*: ut Ἀκράγαντος Thucydidi, Pindaro, aliis: indéque Lucretio *Acragantinus*, ut Ἀκραγαντῖνος Græcis.

ES.

Es mutatur in *is*: ut, *Achilles*, *Achillis*: *nubes*, *nubis*: *sedes*, *sedis*.

Itis habent, *antistes*, *ales*, *ames*, *cespes*, *comes*, *cocles*, *dives*, *eques*, *fomes*, *gurges*, *hospes*, *limes*, *merges*, *miles*, *palmes*, *poples*, *pedes*, *stipes*, *satelles*, *sospes*, *superstes*, *trames*, *termes*, *tudes*, *veles*.

Etis [a] habent, *abies*, *aries*, *hebes*, *indiges*, *interpres*, *paries*, *perpes*, *præpes*, *seges*, *teges*, *teres*. Item *locuples* [b], & antiquum *mansues* [c], & *quies*, *inquies*, [d] *requies*: quod & in quinta *requiei* flectitur.

Græca etiam multa habent *etis*: *lebes*, *lebétis*: *Cres*, *Crétis*. Sed *Chremes*, *Chremétis*, vel *Chremis*. Sic alia propria: *Dares*, *Darêtis*, vel *Daris*: *Eutyches*, *Eutychêtis*, vel *Eutychis*: verùm *etis* usitatius est.

Merces, *mercedis*: *hæres*, *hæredis*: *præs*, *prædis*.

[a] *Etis* breve.

[b] Hujus, & sequentium, *e* longum est.

[c] Pro *mansuetus*, quomodo usus Varro.

[d] Sive sumatur substantivè; ut cùm Plinius ait *inquies nocturna*: sive adjectivè, ut eidem dicitur *animus inquies*.

pes,

pes, pedis, cum compositis: item, *obses, obsidis*. Sic cætera à *sedeo*: ut, *præses, præsidis*.

Aes, æris: *Ceres, Cereris* [d]. *Bes* facit *bessis*.

[d] Sic *pubes* adjectivè *puberis*: at substantivè *pubis*. Ab adjectivo est compositum *hic* & *hæc impubis*, & *hoc impube*. Ut *impubes Iulus*: *impube corpus*. Genitivus est *impubis*. Dicitur & *impuberis*: nisi hoc ab *impuber*. Vide, quæ ad terminationem *er* notabam.

IS.

Is Latina habent genitivum nominativo similem: ut, *panis*, hujus *panis*.

Eris habent quatuor, *cinis, cucumis, pulvis, vomis* [a]: pauca *idis*; *cassis*, pro galea, *cuspis, lapis, cenchris*.

Itis habent, *dis, ditis*: *lis, litis*: *Samnis, Samnîtis*: *Quiris* [b], *Quiritis*.

Sed *sanguis, sanguinis* [c]: *pollis* [d], *pollinis*: *glis, gliris*: *semis* [e], *semissis*.

Græca quædam sequuntur Latina: ut, *genesis* hujus *genesis*. Sed & *geneseos*, vel *genesios*.

Quædam [f] habent *idis*: vel Græco more *idos*: *pyxis, pyxidis*; *Aeneis, Aeneidos*.

[a] Ab antiquis nominativis in *er*. Sed *cucumis* apud scriptores idoneos potius facit *hujus cucumis*: unde apud Plinium, tum in dandi, tum in auferendi casu, est *cucumi*; inque accusativo *cucumim*. Pluralivum tamen potiùs ab inusitato *cucumer* capit. Neque enim *cucumes* dicitur, sed *cucumeres*: unde *cucumerum* apud eundem Plin. lib.19.cap.5. [b] Modo *Quiris* in recto inveniatur: quod non arbitror. [c] Extra compositionem. nam *exsanguis* facit *exsanguis*; nempe quia & *sanguis* olim in gen. fecit *sanguis*: quomodo Cato declinavit, teste Sosipatro. At *sanguinis* fortasse est ab antiquo *sanguen*: de quo Nonium vide. [d] Nisi rectus est *pollen*, ut aliqui censent. Sed alterum malim. [e] Inusitatus nominativus, qui est apud Varronem in quarto de L.L. Aliis placet in recto etiam *semissis* dici. [f] Paullo antè dictum de Latinis *idis* habentibus in gen. cujusmodi etiam sunt *promuscis*, & *promulsis*. At hic agitur de Græcis, *idis*, & *idos* habentibus: ut sunt, *aspis, jaspis, Thetis, Nerëis, Tantalis*, &c. In quibus usus attendendus. Nam *Aeneidos*, quàm *Aeneidis* malim. At *pyxidos* pro *pyxidis* non dixerim: quia vox vulgo tritissima naturam planè exuit Græcanicam. *Attis* facit *Attidis*, vel *Attidos*. Sed *Attinis* est ab *Attin*. Vide quæ dixi lib.2. de Origine, & Progr. Idololatriæ cap.52.

Quædam *inis* : *Salamis* , *Salamînis.*
Quædam *entis* : *Simois*, *Simoëntis* [g].
Charis facit *Cháritis.*

g Simile *Pyroïs* , *Pyroëntis.*

* *Quædam tum genitivum habent similem nominativo ; tum etiam per* idis *efferuntur : ut* tigris [h] , *hujus* tigris, *&* tigridis, *tam pro fluvio, quàm animali.* Tiberis, *hujus* Tiberis, *& olim etiam* Tiberidis : *unde per syncopen* Tiberis , *hujus* Tibris , *&* Tibridis. Isis , *hujus* Isis, *&* Isidis. Serapis, *hujus* Serapis, *&* Serapidis.

h Sic Græcis fera , ἡ τίγρις, τίγριος, vel τίγριδος.

OS.

Os, oris : *ut, flos floris* : *os oris* [a] , een mont. sed, *os, ossis*, een been. *exos, exossis. Nepos, nepotis*, uti & composita. Item *dos, dotis* : *sacerdos, sacerdòtis* : *compos, cómpotis* : *impos, impotis* : *bos, bovis* : *custos, custôdis* : *Tros, Troïs* ; *heros, heroïs* ; *Minos* , *Minoïs* [b] : Græca *monoceros*, *rhinoceros*, similiáque, *ôtis* habent.

a Capella ait, *os* contra rationem dici, cùm in genitivo faciat *oris* : atque in *os* exeuntia ἀναλόγως habeant *otis*. Atqui *oris* , & *floris* , ex eo sunt , quòd veteres *or*, & *flor*, dixerint. Quomodo dicimus *arbor*, & *arbos*, *honor*, & *honos*. Similia sunt, *Fusius*, *Valesius*, *Lases*, aliáque, quæ postea per *r* extulere : ut Varro docet fuse in 6 de L.L. Charisius tamen lib. 1, & Priscianus in 6, inflectunt *glos*, *gloris* , si codices non fallunt. Omnino tutiùs obliquis ejus abstinebimus. b Maro in Ciri : *Fugiens Minois amores*. Sallustii tamen est in 5 Histor. *Minonis iram, atque opes*. Sed hoc est à *Mino*. *Minos Minois* , ut *Tros Trois*. *Mino Minonis*, ut *Plato Platonis*.

US.

Us facit *oris* regulariter : ut, *tempus, temporis* [a] : *melius, meliôris* ; hoc *pecus, pécoris.*

Per *eris* breve flectuntur , *acus* , *fœdus* , *funus* , *genus* , *glomus* , *latus* , *munus* , *olus* , *onus* , *opus* , *pondus* , *rudus* , *scelus* , *sidus* , *vellus* , *Venus* , *vetus* , *viscus* , *ulcus* , *vulnus* [b].

a Sic *decus décoris*. At *decôris* est à *decor* : uti dictum. A priori *indécores* : ab altero *indecóri* dicimus. b Olim similiter *fœneris* , ac *pigneris* dixere : unde remanserunt *fœnero*, vel *fœneror*, *pignero*, & *oppignero*.

Quædam

Quædam *uris*: ut, *Ligus*, *Liguris* [e] : *tellus*, *tellûris*. Sic omnia monoſyllaba: ut, *pus*, *puris* : *crus*, *cruris* : *jus*, *juris*, &c. præter *ſus*, *ſuis*: *grus*, *gruis*.

Quædam *udis* : ut, *palus*, *palûdis*. Sic *incus*, *ſubſcus*. *Hæc pecus*, *pécudis* [d].

Multa *ûtis*: ut, *virtus*, *virtûtis*. ſic, *ſalus*, *ſervitus*, *juventus*, *ſenéctus*. *Intercus* habet *intércutis*.

Compoſita à πῦς, *odis* formant : *tripus*, *tripodis*.

Nomina propria urbium quædam habent *untis* : *Amathûs*, *Amathuntis* : *Opûs*, *Opuntis* [e].

Laus, *laudis* : *fraus*, *fraudis* [f].

[c] Cùm corripiat penultimam, videtur genitivum hunc à *Ligur* mutuari. Lucanus lib. I : *At nunc tonſe Ligur*. *Ligus*, etiam in in feminino, eſt apud Salluſtium 2 Hiſtor. *Corſa*, *Ligus mulier*. [d] At Chariſius *pecudes* carere nominativo ſingulari ait. Quod verius cenſeo. Nempe obſoletus nominativus fuit *hæc pecudis*. [e] Sic & unum in *o*, *Hiericho*, *Hierichuntis*. [f] In *eus* exeuntia, quando ſunt tertiæ, faciunt *eos* : ut, *Typhoëus*, *Typhoëos*.

YS.

Erinnys, *Erinnyos*: *chelys*, *chelyos* [a], &c. *Chlamys*, *chlamydis*. Hæc omnia Græca ſunt.

[a] Sic *Tethyos* Martiali de Spectacul. Epigr. 3.

BS, MS, PS.

In *bs*, *ms*, *ps*, aſſumunt *i* ante *s*: ut, *Trabs*, *trabis* : *hyems*, *hyemis* : *daps*, *dapis* : *ſtirps*, *ſtirpis*.

Sed exeuntia in *eps*, vel *ebs*, mutant *e* in *i*: ut, *princeps*, *principis* : *particeps*, *participis* : *cælebs*, *cælibis*. Excipe *ſeps*, *ſepis* [a], & *auceps*, quod facit *aucupis*. & compoſita à *caput*, quæ formantur in *cipitis* : *anceps*, *ancipitis*. Sic, *biceps*, *triceps*, *præceps*.

Gryps, *gryphis* [b].

[a] A recto *ſeps*. Auſonius: *Bucolico ſepes dixit Maro: cur Cicero ſeps?*
[b] Sic *Cinyps*, *Cinyphis*.

LS.

LS, NS, RS.

Nomina in *ls*, *ns*, & *rs*, mutant *s* in *tis*: ut, *puls*, *pultis*: *mons*, *montis* [a] : *ars*, *artis*: *lens*, *lentis*, legumen: *frons*, *frontis*, capitis pars.

Dis habent, *glans*, *juglans*, *lens* vermiculus, *frons* arboris, *libripens*, *nefrens*: & composita à *cor*: ut, *concors*, *discors*.

Tiryns facit *Tirynthis*.

Participia *iens*, & *quiens*, habent *euntis*, cum compositis. Sed *Ambiens*, *ambientis*.

T.

Caput, *capitis*: *occiput*, *occipitis*: *sinciput*, *sincipitis*.

X.

X mutatur in *cis*: ut, *fax*, *fâcis* [b]: *pax*, *pâcis*: *fornax*, *fornâcis*: *fex*, *fêcis*: *vervex*, *vervêcis*: *nex*, *nécis*: *resex*, *résecis*: *radix*, *radîcis*: *fórnix*, *fornicis*: *atrox*, *atrôcis*: *præcox*, *præcocis* [c]: *Pollux*, *Pollûcis*: *dux*, *dúcis*: *Eryx*, *Erycis*: *bombyx*, *bombycis*: *Bebryx*, *Bebrycis*, penultima ancipiti: *falx*, *falcis*: *lanx*, *lancis*: *merx*, *mercis*.

[a] Etiam *euantes*, si singularem habet rectum, is fuerit *euans*: ut *bacchans*, *bacchantis*, Maro: *Euantes orgia circum Ducebat Phrygias*. Quasi ab *euare*, quod sit euan acclamare. At dispar ratio est, si *Euantem* sit viri nomen: ut 10 Æn. Nam dicimus. *Euas Euantis*, ut *Calchas*, *Calchantis*.

[b] Sic *styrax*, *styracis*. Virgil. in Ciri: *Non styrace Idæo*. *Smilax*, *smilacis*. Ovid. 4. Met. *Cum smilace flores*. Addit Priscianus *Pharnax*, *Pharnacis*. Lucan. lib.2: *Nec Pharnacis arma relinquas*. Sed rectus est *Pharnaces*: ut apud Florum lib.4. cap.2: *Rex Pharnaces*. Imò, similiter Cic. ad Att. lib.11. cap.21, & 22.

[c] Penè ultimâ brevi, ut origo ostendit. Quæ eadem, ac in *præcoquus*, & *præcoctus*.

EXCIPIUNTUR ista:

Gis faciunt, *harpax*, *rex*, *lex*, *grex*, *aquilex*, *Biturix*, *Strix*, *Allobrox*, *mastix* [a], obsoletum *frux*, *conjux* vel *conjunx*, *oryx*, *Styx*, *Phryx*, *Iapyx*, *phalanx*, *Syrinx*, *Sphinx*.

Cætera in *ex* habent *icis*: *judex*, *júdicis*: sim-

[a] Sic *Homeromastix*, & similia. At fœdè errant, qui & *mastichis* dicunt. Nam ablativus *mastiche* est à recto *mastiche*, ἡ μαστίχη: unde accusativus *mastichen* est apud Plinium lib.14. cap.20.

ſimplex, ſimplicis : *opifex, opificis*: *vibex*, vel *vibix*, *vibîcis* [b]. [b] Puto, ſi genitivus hic eſſet à *vibex*, corriperetur; ut dicimus *judex*, *judicis* : eóque potius ſit à *vibix*; ut à *radix* eſt *radicis*.

Variant, *remex*, *rémigis* : *ſupellex*, *ſupelléctilis* : *nix*, *nivis* : *nox*, *noctis* : *ſenex*, *ſénis* [c] : *onyx*, *ónychis* : *hylax*, *hylactis* : *Aſtyanax*, *Aſtyanactis* [d] : & ſiqua alia Græca.

[c] Olim à *ſenex* dixere *ſenecis*: unde *ſenecio*, & *ſenectus*, & proprium *Seneca*.
[d] Sic ſimilia ab ἄναξ compoſita : ut, *Demonax*, *Callionax*. Item peregrina quædam: ut, *Bibrax*, *Bibractis* : quod Cæſari eſt Galliæ Belgicæ oppidum.

DATIVUS deſinit in *i* : ut, *huic patri*.
ACCUSATIVUS in *em* : ut, *hunc patrem*.

EXCIPIUNTUR:

I. Quæ *im* faciunt : ut, *tuſſis*, *ſitis*, *vis*, *pelvis*, *buris*, *ravis*, *cucumis* [a], *amuſſis* [b].

His adduntur propria, *Araris*, *Tiberis*, *Syrtis*, *Charybdis*, *Opis*, *Fabaris* [c], &c.

II. Quæ *em*, & *im* [d], faciunt : ut, *puppis*, *turris*, *ſecuris*, *ſementis*, *febris*, *reſtis*, *navis*, *clavis*, *aqualis*, *ſtrigilis*.

III. Græca; quorum quædam etiam *a* faciunt : ut, *aër*, *aërem*, vel *aëra* : *chlamys*, *chlamydem*, vel *chlamyda* [e]. Quædam *in*, vel *im* [f] : ut, *geneſis*, *geneſin*, vel *geneſim*. Quæ-

[a] Sed *cucumer* junioribus *cucumerem* facit, juxta regulam. Antiqui *cucumim* maluere. Vide, quæ ſuperiùs notavimus de generibus nominum in *is*.
[b] Etiam *præſepis*, teſte Nonio.
[c] Horum exemplo juniores ab *Albis* dicunt *Albim*.
[d] Non tamen utrumque eſt æquè in uſu. Nam *navem*, quàm *navim*; *turrim*, quàm *turrem*, uſitatius eſt.
[e] *Pan* tantùm *Pana* facit, diſcriminis cauſſa.
[f] Accuſativus Græcus nominum in *is*, & *ys*, interdum eſt *in*, vel *im*, non *a* : ut quæ Græcè vocalem ante *os* habent in genitivo : velut *geneſis*, *geneſios*, *geneſin*, vel *geneſim* : *Erynnis*, *Erynnios*, *Erynnim*, non *Erynnia*. Interdum eſt, vel *a* tantùm : vel *a*, & *in* ſimul. Fit utrumque in iis, quæ conſonam habent ante *os* in genit. Prioris generis eſt, *Lais*, *Laidos*, *Laida*, vel *Laidem*; non *Lain*, vel *Laim*. Alterius generis eſt, *Mæotis*, *Mæotidos*, *Mæotida*, vel *Mæotidem* : & *Mæotin*, vel *Mæotim*. *Tigris*, ut *tigridis*, & *tigris*, ita *tigridem*, & *tigrin* facit.

dam

damyn [g] : ut, *Erinnys, Erinnyn.* Græca feminina in *o* etiam per *o* efferuntur: ut, *hanc Calypso, Sappho, Dido.*

[g] Vel *ym*, ut *Halym*, ab *Halys.*

VOCATIVUS similis est Nominativo. Græca [a] plerumque [b] abjiciunt *s* in vocativo : ut, *Paris, ô Pari : Pallas, ô Palla* [c].

[a] Non tamen quævis Græca : sed in *as* terminata, & facientia genitivum in *antis* : ut, *ô Palla*, *ô Calcha.* Item exeuntia in *is*, & *ys* : neque apud Græcos accentum habentia in ultima: ut *ô Mœry*, *ô Capy.* Vel accentu quidem prædita in ultima; sed *dis* habentia in genitivo : ut *ô Amarylli*, *ô Tyndari.* Adhæc apud Græcos diphthongum habentia ante *s* : quomodo à *Simoïs*, quod Græcè est Σιμόεις, est *ô Simoï* : & à *Melampus*, quod Græcè est Μελάμπους, dicimus *ô Melampu.* [b] *Plerumque* ajo : nec enim id perpetuum ; ne in iis quidem, quæ proximè diximus. Nam ut Martialis ait, *ô Thai*; ita Terentius, *ô Thais* : & similiter idem, *ô Mysis* : nempe terminatione Latinâ. [c] Non à *Pallas Palladis*, cujus vocativus est *ô Pallas* : sed à *Pallas Pallantis*, quod *ô Palla* facit, more poëtico. nam poëtæ Græci in talibus abjiciunt *ν* : ut ab Αἴας Αἴαντος, ὦ Αἶαν, & poëticè, sed raró, ὦ Αἶα. Sic *Calcha* à *Calchas Calchantis.* Nisi *ô Calcha*, & *ô Palla*, malis esse à nominibus primæ, ut *ô Ænea.* Nam *Calchas Calchæ* dixere, sicut *Chremes Chremæ*, unde vocativus *ô Chreme.*

ABLATIVUS desinit in *e* : ut, *patre.* Excipiuntur multa, quæ *i* faciunt, & multa, quæ *e* & *i* simul.

Quadruplicia nomina faciunt ablativum per i.

I. Neutra in *e*, *al*, & *ar* : ut, *mare, ab hoc mari* [a] : *animal, ab hoc animali* : *calcar, ab hoc calcâri.* Præter *sal, far, nectar, hepar,* & *jubar.*

[a] Sic *mille*, *milli*, apud Lucilium; teste Agellio. Unde liquet, non esse aptotum.

II. Adjectiva in [b] *is*, & *er*, quorum neutrum in *e* terminatur: ut, *fortis, forti*; *acer, acri.*

[b] Sed si ex adjectivis fiant substantiva, *e* tantùm habent : ut *Martialis, ab hoc Martiale.* Sic *Laterensis*, *Laterense.* Neque id in propriis solùm, sed aliis etiam locum habet. Nam adjectivè dixero, *volucri sagittâ*, & *homine rudi.* Substantivè autem, *à volucre comestus*, & *rude donare.* Imò poëtæ quandoque *e* amant in adjectivè usurpatis : ut apud Maronem, *cognomine terra* : apud Nasonem, *specie cœleste*; & similia.

III. No-

III. Nomina mensium: ut, *September*, *Septembri*: *December*, *Decembri* [c].

IV. Nomina non crescentia in obliquis [d], quæ accusativum per *im* [e], vel *in*, faciunt: ut, *turris*, *turrim*, *turri*: *tussis*, *tussim*, *tussi*: *genesis*, *genesin*, *genesi*.

His adde, *strigilis*, *mugil* seu *mugilis*, & *canalis*. Item hæc substantiva, *sodalis*, *rivalis*, *familiaris*, *bipennis*, *triremis*, *quadriremis*, *adilis*, *annalis*, *natalis*, *popularis* [f].

Araris habet *Arare*, licet accusativus sit *Ararim*.

c Possis hæc de mensium nominibus complecti sub regula, quæ proximè antecessit. Sunt enim natura sua adjectiva, sed substantivè usurpantur.

d Nam si crescant, ferè aliter fit. Ita etsi dicamus *Parim*, *Daphnim*, *Thetim*, *irim*: ablativus nihilominus est *Paride*, *Daphnide*, *Thetide*, *iride*. *Theti* tamen pro *Thetide* dixit Plautus. e Sed tantùm *im* in Latinis: in Græcis, vel *in* tantum, vel quandoque *im*, & *in*. f Hæc quoque naturâ sunt adjectiva: eaque est caussa, cur sequantur naturam adjectivorum in *is*; de quibus reg. 2.

Quintuplicia nomina faciunt ablativum per e *&* i *simul.*

I. Adjectiva omnis generis unâ terminatione: ut, *felix* [a], *felice*, vel *felici*: *vetus*, *vetere*, vel *veteri*: &c.

Præter *pauper* [b], *sospes*, *dives*, *hospes*, *senex*, & à *pes* composita, aliàque, quæ *e* habent.

Memor contrà solùm *memori* [c] facit.

Participia etiam in *ns*, absolutè posita, per *e* potiùs efferuntur: ut, *regnante Romulo*: *amante Vespasiano* [d].

a Sed si proprium sit, *e* tantùm habet, *Felice*: ut & *Clemens Clemente*.

b *Uber*, quod apud Lithocomum, & alios, erat, expunxi; quia Curtii est lib. 3: *Uberi*, *&* *pingui solo*. Item Senecæ Herc. Fur. *Et omne quicquid uberi cingit solo*. c Quia olim *memoris* dixere. *Plus* etiam usitatiùs *pluri* facit, quàm *plure*. d Sic *Deo volente*, *me præsente*, *te lubente*: *non volenti*, *præsenti*, *lubenti*.

Par

Par [d] adjectivum, tantùm *pari* [e] facit: sed composita ejus utramque habent terminationem: ut, *compare*, *compari*. sic *impar*, *dispar*.

[d] *Par* substantivum pro socio, vel sociâ, *pare* facit. Ovid. 3. & 4. Fast.

[e] Quoniam rectus quondam fuit *paris*.

II. Comparativa omnia: ut, *major*, & *majus*, *majore*, & *majori*.

III. Verbalia in *trix* adjectivè usurpata: ut, *victrix*, *victrice*, & *victrici*: *ultrix*, *ultrice*, & *ultrici*.

IV. Quæ faciunt accusativum per *em*, & *im*: ut, *puppis*, *puppe*, & *puppi*, &c.

V. Hæc nomina; *ignis*, *amnis*, *anguis*, *unguis*, *avis*, *civis*, *supellex*, *imber*, & *affinis* substantivum.

NOMINATIVUS pluralis desinit in *es*: vel *a*, si neutra sunt.

OBSERVATIO.

Quædam habent *ia*, videlicet, quæ ablativum faciunt per *i* tantum, vel *e* & *i* simul: ut, *maria*, *fortia*, *felicia*, &c.

Præter *vetus*, *vetera*: & comparativa, *majus*, *majora*: *melius*, *meliora*. Item composita à *corpus*: ut, *bicorpor*, *tricorpor* [a], quæ habent *a* tantùm.

Plus facit *plura*, & *pluria*: ut & *aplustre*, *aplustra* [b], & *aplustria* [c].

[a] Nisi placet *bicorpora*, & *tricorpora*, esse non à *bicorpor*, & *tricorpor*, (priori Tullius in Tusc. altero usus Maro) verùm ab antiquis *bicorporus*, & *tricorporus*: quomodo Lucretius lib. 5. *tripectorus* usurpat pro *tripector*. [b] Ita Priscianus. Sed dicere possumus, *aplustria* esse ab *aplustre*: *aplustra* verò ab *aplustrum*, quo usus est Lucretius in quarto: *Navigia aplustris fractis obnitier undis*. [c] Dicimus & *tria*, ut Græci τρεῖς τρία: à quo & τρὶς adverbium.

GENI-

GENITIVUS in *um*; ut *horum patrum*.

Excipiuntur ſextuplicia, quæ faciunt *ium*.

I. Quæ ablativum faciunt per *i* tantùm, vel *e* & *i* ſimul: ut, *animal, animalium: fortis, fortium: turris, turrium: felix, felicium*, &c.

Præter comparativa: *major, majorum: melior, meliorum: plus* tamen facit *plurium* [a].

Item, *vetus, veterum: inops, inopum: vigil, vigilum: ſupplex, ſupplicum*: &c.

His adde, *memor, immemor, vigil* [b], *uber, puber, compos, impos, degener, congener, celer, bicorpor, tricorpor, ſtrigilis*, & *mugilis*, ſeu *mugil*: & in *fex* euntia à *facio*, ut, *artifex* [c], *opifex, carnifex*.

II. Subſtantiva, quæ in duas conſonantes deſinunt: ut, *pars, partium: urbs, urbium: trabs, trabium: mons, montium* [d]. Præter *hyems, hyemum: princeps, principum* [e]. Sic *cælebs, manceps, forceps, particeps, chalybs, Arabs, conſors, Cyclops, Aethiops, municeps, gryps, ſphinx, phalanx*.

Parens parentum [f] ſæpius facit, quàm *parentium*.

III. Nomina in *er, es*, aut *is*, non creſcen-

[a] Nempe quia & *i* aſſumſit in nominativo *pluria*.

[b] Nam *vigilum* facit; etſi *vigili aure* ſit apud Statium. Ut *artifex, artificum*; licet, *artifici pollice*, apud eundem legas.

[c] Fortaſſe id fit differentiæ cauſſa; ne confundatur cum *artificium, opificium, carnificium*: quo poſtremo Plautus utitur, ſed adjectivè.

[d] Hæc quatuor, quia monoſyllaba ſunt, etiam ad regulam ſextam, pertinent. Sed magis propriè hujus eſt loci, *cohors cohortium*. [e] Forſitan & hîc differentiam ſpectarunt; ne confundatur cum *principium*. Similiter diſtinxere *mancupum*, & *mancupium*; *participum*, & *participium*; *municipum*, & *municipium*; *ſenum*, & *ſenium*.

[f] Oratores *parentum* malunt: quomodo & *reſponſa prudentum* dicimus.

tia in genitivo ſingulari : ut, *linter, lintrium: menſis, menſium: collis, collium: ſedes, ſedium:* &c. Præter *vates, vatum : panis, panum : juvenis, juvenum : canis, canum : volucris, volucrum* ſubſtantivè [f]. *Apis apum* facit, & *apium.*

IV. *Aſsis* partes, & hæc nomina : *caro, linter, venter, uter, Samnis, Quiris, fornax, palus* : ex quibus poſtrema quatuor etiam *i* amittunt. Sic polyſyllaba in *as* : ut, *civitas, civitatium* ; ſed ſæpius *civitatum.*

V. Pluralia : ut, *vires, virium : manes, manium : ſales, ſalium : tres, trium.* Præter *opes, opum : proceres, procerum : lemures, lemurum.* item, *primorum, cœlitum, Celerum, Lucerum.*

VI. Hæc monoſyllaba : *os, oſſium : vas, vadium.* Sic *crux, lar, dis, lis, glis, as, mas* [g], *mus, cos, dos, nix, nox, fex, faux* [h].

Bos facit *boum* [i].

✱ *Multa autem ex iis, quæ* ium *faciunt, per ſyncopen etiam efferuntur : ut,* apum *pro* apium : cœleſtum *pro* cœleſtium. *Sic* locupletum, ſerpentum, penatum, optimatum. Volucrum equorum *apud Ovid. Præcipuè à nominibus in* ns : *ut* adoleſcentum, amantum, *&c.*

Et contra alituum *pro* alitum, cœlituum *pro* cœlitum, *per epentheſin dicitur.*

Epentheſis eſt adjectio literæ, vel ſyllabæ, in medio dictionis.

f Pro ave.

g *Marium*, & *maribus*, dixere à *mas*. At *mare*, utroque eo caſu in plurali carere, cenſet Soſipater lib. 1. Cæſar tamen lib. 5. à *maria* dixit, *In reliquis maribus.* Nec Curtius lib. 6. alio attendit, cùm ait : *Mare Caſpium dulcius ceteris*, puta, *maribus.*

h At contrà, *um*, non *ium*, habent *ren, ſplen, fur, pes, mos, flos, jus, thus, crus, ſus, grus, laus, fraus, lex, rex, grex*, inuſitatum *prex, vox, frux, dux. Iurium* tamen legas apud Plaut. Epid. act. 2. ſc. 4. Quædam autem ſunt, quæ non arbitrer in genitivo inveniri apud antiquos : ut *fex, nex.* In qualibus, quia veterum deficit auctoritas ; ſatius fuerit ſi liceat, utrâque terminatione abſtinere. i Sic *ſus ſuum*, apud Plinium crebro.

Græca

Græca etiam per ôn *efferuntur : ut*, hæreſeôn, metamorphoſeôn.

DATIVUS deſinit in *bus*.

Excipiuntur neutra in *ma*, quæ duplices dativos habent : ut, *poëma, poëmatis*, & *poematibus* : *epigramma, epigrammatis*, & *epigrammatibus*. Bos facit *bobus*, vel *bubus*.

* *In Græcis interdum retinetur caſus Græcus : ut*, Dryaſin, *pro* Dryadibus. Sic Erinnyſin *pro* Erinnydibus [a].

[a] Item *Hamadriaſin*, *Thyniaſin*.

ACCUSATIVUS deſinit in *es* : ut, *hos patres*.

Græca faciunt accuſativum, more Græco, per *as* : ut, *crater*, *hos crateras*, pro *crateres* : *rhetor*, *hos rhetoras*, pro *rhetores*.

Aliquando accuſativus effertur per antiquam diphthongum *eî* [b] : ut, *parteîs*, *omneîs* : quod fit in nominibus *ium* habentibus in genitivo plurali.

[b] Vel per *î* longum, *partîs*, *omnîs*. Vide Gell. lib. 13. cap. 19.

DE QUARTA DECLINATIONE.

QUarta Declinatio eſt, quæ facit genitivum in *us* *. Continet terminationes duas, *us* & *u* : ut, *fructus*, *cornu*.

* Vel in *u*, à rectis in *u*. ut *cornu*. Sed de his nunc non agimus. quia talia ſunt aclita : de quibus poſtea in defectivis dicetur. Illud potiùs ſit hujus loci; multa, quæ nunc in *u* exeunt, olim etiam in recto terminationem *us* habuiſſe: ut *tonitru*, *tonitrus*. Atque inde eſt, quod ab ejuſmodi etiam genitivus in *us* invenitur : ut apud Lucanum, *Cornûs tibi cura ſiniſtri*; quaſi à recto *cornus*.

* *Olim genitivus exibat in* i, *more ſecundæ : unde apud Terentium legitur*, fructi, ornati, tumulti, *&c. Item in* uis : *unde apud eundem* anuis, *pro* anus,

DATIVUS in *ui*.

* *Hic aliquando fit Apocope : ut,* parce metu [a], *pro* metui. *Virg. Æneid.* 1 [b].

Apocope eſt rejectio literæ, vel ſyllabæ, è fine dictionis.

[a] Niſi malis ſtatuere contractionem, quia *u* hic producitur, quod in *metui* erat breve.
[b] Sic Lucret. lib. 3 : *Vitâque mancupio nulli datur, omnibus uſu.* pro *uſui.*

ACCUSATIVUS in *um* deſinit.

VOCATIVUS ſimilis eſt Nominativo.

ABLATIVUS in *u* deſinit.

NOMINATIVUS pluralis in *us*: & *a*, ſi neutra ſunt.

GENITIVUS in *uum*.

* *Hic aliquando fit Syncope* [a] : *ut* currûm, *pro* curruum. 6 *Æn.*

[a] Niſi vocalem elidi placeat per ſynecphoneſin: de qua in Proſodia dicetur.

DATIVUS in *ibus*: ut *fructibus*.

Excipiuntur pauca, quæ *ubus* faciunt: ut, *arcus, artus, lacus, partus, portus,* quod & *portibus* habet, *ſpecus, tribus, veru* [b], *genu.*

* *Quibus addunt multi*, acus, quercus, ficus. *Sed autoritas deſideratur.*

[b] Quamquam Plinius per *i* maluerit, *veribus, genibus.* Et *genibus* videtur uſitatius.

ACCUSATIVUS in *us*, & *a*.

Ieſus hoc modo declinatur, *Ieſus, Ieſu, Ieſu, Ieſum, Ieſu, Ieſu* [c].

[c] Nempe in obliquis, accuſativo excepto, eſt *Ieſu*, more Græcorum.

DE QUINTA DECLINATIONE.

QUinta Declinatio eſt, quæ facit genitivum in *ëi*. Continet terminationem unam, *es* : ut, *ſpecies.*

Geni-

Genitivus,& dativus, desinunt in *ëi*: ut, *hujus*, & *huic speciëi.*

* *Antiqui sunt genitivi* : die, fide ; *pro* diei, fidei. *Virgil.*
Libra die, somnique, pares ubi fecerit horas.

Etiam in dativo eadem Apocope invenitur. Horat.
Prodiderit commissa fide.

Cæteri casus non variant in hac declinatione à paradigmate usitato;sed ferè omnia carent genitivo, dativo, & ablativo plurali; præter *res*, & *dies*.

OBSERVATIO.

De compositorum declinatione.

COmposita ex duobus rectis [a] declinantur utrimque: ut, *respublica*, *reipublicæ*, *rempublicam*, &c. *jusjurandum*, *jurisjurandi* [b], *jurijurando*, &c.

Sed *alteruter* in genitivo *alterius utrius* habet, vel *alterutrius*. Deinceps verò potiùs facit *alterutri*, *alterutrum*, &c.

Composita ex recto, & obliquo, declinantur tantùm alterâ parte: ut, *paterfamilias* [c], *patrisfamilias*, *patrifamilias*, &c. Sic *jurisconsultus*, *tribunusplebis*, *senatusconsultum*, &c.

[a] Adde, & *integris.* Nec enim id habet locum in *Marspiter*, & *Diespiter.*

[b] Apud Ciceronem pro Fonteio Nizolius legit *jusjurandi.* Sed in melioribus libris est *jurisjurandi.*

[c] Dicitur tamen & *paterfamiliæ*, & *patresfamiliæ*, & *patresfamiliarum.*

Atque hactenus de analogis.

DE ANOMALIS[a] IN GENERE, *quæ Græcis Heterogenea vocantur.*

ANomalorum quatuor ſunt genera: heterogenea, heteroclita, deficientia, & abundantia.

Heterogenea inflectuntur alio genere in ſingulari, alio in plurali.

Suntque ſextuplicia.

I. In ſingulari maſculina; in plurali neutra: ut, *Tartarus* Tartara: *Avernus Averna* [b].

Sic montium nomina, *Dindymus*, *Iſmarus*, *Mænalus*, *Maſſicus*, *Pangæus*, *Tænarus*, & *Taygetus*.

II. In ſingulari maſculina; in plurali maſculina, & neutra: ut, *locus*, *hi loci*. & *hæc loca*: *jocus*, *hi joci*, & *hæc joca*: *eventus*, *hi eventus*, & *hæc eventa*: *ſibilus*, *hi ſibili* [c], & *hæc ſibila*.

III. In ſingulari feminina; in plurali neutra: *hæc carbaſus*, *carbaſa*: *Pergamus*, *Pergama* [d]: *ſupellex*, *ſupellectilia*.

IV. In ſingulari neutra; in plurali maſculina: ut, *cœlum*, *hi cœli* [e].

V. In ſingulari neutra; in plurali maſculina, & neutra: ut, *frenum*, *hi freni*, & *hæc frena* [f].

Raſtrum, *hi raſtri*, & *hæc raſtra* [g].

[a] Anomala opponuntur iis, in quibus obtinet analogia. Vox eſt ab ὁμαλὸς, *æqualis*.

[b] Utroque uſus Maro 6. Æn.

[c] Hi *ſibili* nondum legi: ſed apud Maronem adjectivè eſt *ora*, & *colla ſibila*.

[d] Ita Diomedes, & alii. Sed diſpiciendum, an quemadmodum *Pergama*, pro arce Trojana, vel locis editioribus, crebrò legas; ſic pro ea *Pergamus* inveniatur. Nam oppidum id eſt à Troja diverſum, Attalicorum regum ſedes, patria Galeni; unde chartis *Pergamenis* nomen: imò fortaſſe nec pro oppido apud Latinos *Pergamus*, ſed tantùm *Pergamum* reperitur.

[e] Ab antiquo *cœlus*. At *cælum*, ſcalptorum inſtrumentum, facit *cæla*.

[f] Veteres dixere *frenus*, & *frenum*. Indéque etiam dicitur *lupatus*, & *lupatum*: quæ naturâ ſunt adjectiva: in illo *frenus*, in hoc *frenum* intelligitur.

[g] Sed *raſtra* rariſſimè occurrit. Eóque *raſtri*, ut multò uſitatius eſt, ita tutiùs quoque uſurpabitur. Vocabulum *raſtrum* attenditur in *bidens*, & *tridens*.

Capi-

Capistrum, hi capistri, & *hæc capistra*[h].

VI. In singulari neutra ; in plurali feminina : ut,

Epulum epulæ[i] *: delicium deliciæ*[k].

Balneum, balneæ, & *balnea.*

† Hujusmodi nomina videntur prius duas habuisse terminationes nominativi singularis, quarum altera abierit in desuetudinem.

[h] *Capistra* lego apud Maronem. *Capistri* dicam, ubi invenero apud idoneos scriptores.

[i] Ab *epula,* quod naturâ est adjectivum.

[k] A recto *delicia,* quo usus Plautus.

DE HETEROCLITIS.

Heteroclita[a] dicuntur, quæ pro diverso numero, diversæ sunt declinationis. Ea sunt duplicia.

I. In singulari secundæ ; in plurali tertiæ: ut, *hoc jugerum jugeri,* &c. *hæc jugera, jugerum, jugeribus,* &c. Ab antiquo *juger*[b] ; unde & *jugeris*[c], & *jugere*[d] invenitur.

II. In singulari tertiæ ; in plurali secundæ : ut, *hoc vas, vasis, vasi,* &c. *hæc vasa, vasorum, vasis,* &c. Ab antiquo nominativo *vasum*[e].

† Heteroclita etiam dicuntur, quæ aliunde casus suos mutuantur : ut, *iter, jecur, Jupiter,* & alia, de quibus superius[f] diximus.

[a] Ἑτερόκλιτον ex ἑτέρος, *aliter,* & κλιτὸν, *declinatum.*

[b] Vel *jugus.*

[c] Mela.

[d] Tibul.

[e] Plaut.

[f] In genitivis tertiæ decl.

DE DEFECTIVIS.

Defectiva sunt triplicia. Alia enim numero, alia declinatione, alia casu deficiunt.

De iis, quæ alterutro numero [a] *deficiunt.*

Plurali numero carent,

I. Nomina propria: ut, *Petrus, Colonia, Rhenus.*

✻ *Excipe, si tantùm pluralia sint*; *ut*, Delphi, Athenæ, Artaxata: *vel si in regionum nominibus ad partes attendatur*; *ut*, Galliæ, Hispaniæ: *vel si pluribus idem sit nomen*; *ut*, Complures fuerunt Socrates; octodecim fuerunt Alexandriæ: *vel si similitudo significetur*; *ut apud Ovidium*, Et multos illic Hectoras esse puta. *Sic*, Non omnes possunt esse Homeri, aut Pindari. *Ad tertium genus referunt vulgò, cùm dicimus*, trecenti Fabii, familia Scipionum, *& similia. Atqui hujusmodi veriùs appellativa sunt: quippe quæ ob communem originem multis conveniant. At verè propria sunt*, Socrates, Plato, Æschines, *&c. Et prænomina Romanorum*: *ut*, Titus, Lucius, Sextus, *&c.*

II. Plurali etiam carent nomina ætatis; ut, *pueritia, juventus, senium.*

III. Nomina pleraque [a] metallorum: ut, *aurum, argentum, plumbum, electrum, stannum*, &c.

IV. Nomina multa rerum [b] è terra nascentium: ut, *triticum, siligo, hordeum, avena, crocus, linum, fœnum, piper, zinziber* [c], &c.

V. Nomina quædam [d] liquidorum: ut, *lac, oleum, mulsum, nectar, acetum, butyrum* [e], *pix* [f], &c.

[a] Alia quidem naturâ, alia usu; ut monet Priscianus.

[a] *Æra* usitatum est. Unde Horat. *Quid distent æra lupinu.*

[b] Charisius pro eo ait, aridorum, quæ constant mensurâ, & numerari non possunt. Virgilii tamen sunt, *frumenta, hordea, farra.* Sed *far* Genitivo. & dativo plur. caret. [c] Sic & *ador, cannabis, cicer.* [d] Non omnia. Sanè *vinum* integrum habet pluralem. [e] Similiter *sevum*, seu *sebum.* [f] Virgilius tamen dixit, *Idæasque pices, & pingues unguine ceras.* Ejusdem est *defruta. Mel* caret gen. & dat. plurali.

✻ Unus

* Unus *naturâ suâ singulare est : attamen jungitur quoque pluralibus. Terent.* Unis ædibus. *Cic.* Unis copiis, *Idem :* Unis moribus. *Plautus :* Unis sex diebus.

† At singulari carent nomina distributiva : ut, *singuli, bini, terni* [5], &c.

5 Poëtæ tamen distributivis etiam in singulari utuntur. Virgil. *Terno consurgunt ordine remi.* Plautus: *Singulum video vestigium.*

† Præter hæc & alia sunt, quæ alterutro numero, aut saltem certis ejus casibus destituantur, vel rariùs inveniantur.

* *Ea continentur rudibus hisce versiculis, quibus puer cautior factus, altero numero abstinebit, usque dum in contrarium classici scriptoris occurrat auctoritas. Imò nec temere tum alio utetur casu, quàm eo, quo reperit. Nec frequentabit, quæ rarò inveniuntur.*

Masculina singularia, aut rarò pluralia *.

* Nisi pueritia his versiculis adsuevisset, maluissem hoc pacto: *Sol, mundus, vesper, jubar, aër, pontus, & æther, Sanguis, ros, nemo, pulvis; carcérque pudórque, Cúmque sopore limus, fimus, cestúsque, penúsque. Iubar* addidi, quia non minùs caret plurali in masculino, quàm neutro, quod est usitatius.

Aër, sol [1], *mundus* [2], cum *vespere, pontus,* & *æther.*

Sanguis, ros [3], *nemo, pudor,* & cum *carcere* [4], *pulvis* [5].

Et *sopor,* & *cestus* [6], *limus, fimus,* & *penus* adde [7].

1 *Soles* legimus, quia plures aliquando esse videntur. Livius, *Duos soles visos. Soles* pro æstu, & pro diebus, in plurali usitatum est. 2 Cicero : *Et ais Democritum dicere, innumerabiles esse mundos.* Imò hoc significatione habet pluralem, quoties usus requirit. At *mundus* muliebris tantùm in singulari dicitur. 3 *Rores* legimus apud Virgil. & Horat. *roribus* apud Columell. & Plinium. 4 Senecæ est, *plenos carceres.* 5 Horatius *pulveres* dixit. 6 *Cestus,* pro ornamento muliebri, scribitur unicâ vocali, & caret plurali : *cæstus* pugilum scribitur per diphthongum, & habet pluralem. 7 Adde & *viscus,* cùm masculinum est : & *meridies*; cujus pluralem sic παρεφράζει Ovidius : *Eveniant medii sic mihi sæpe dies.*

Feminina singularia, aut raro pluralia.

Fama, salus, soboles [1], *proles*, *fuga* [2], *gloria* [3], *tellus*,
Lux [4], *pituita, lues, humus*, & *prosapia* [5], *pubes*,
Paupertas, plebs, gaza [6], *fames, contagio* [7], *labes* [8],
Talio [9], *nex, cholera*, & *tussis*, cúmque *indole, culpa* [10],
Et *bilis*, *pestis* [11], *tabes*, *sitis*, atque *supellex* [12],
Sic bona [13] pars quintæ, ut *sanies*, *requiésque*, *fidésque*,
Quæque aliquod vitium, aut virtutem, nomina [14] signant.

1 Columella, *novæ soboles*. 2 Tacitus, *fugas, & exilia*. 3 Cicero, *gloriæ dispares*. Gellius, *gloriarum*, & *glorias* dixit. 4 *Luces*, & *lucibus*, pro diebus, legitur apud Ovidium: *Post septem luces Junius actus erit*. 5 Cato *prosapias* usurpat. 6 *Gaza*, & *gazas*, legas apud Lucanum, Senecam, Justinum. 7 Cic. *contagiones malorum*. 8 Cic. *Hunc tu quas conscientiæ labes in animo censes habuisse?* 9 *Taliones*, & *talionum*, est apud Gellium. 10 Cic. *In hoc uno genere omnes inesse culpas*. 11 Columella, *In morbis, & pestibus*. 12 Pro quo & *hoc supellectile* videntur dixisse: unde pluralis *supellectilia*. 13 Non omnia: cùm pluralem habeant *res, dies, acies, facies, spes, species*: quamquam & ex his nonnulla quibusdam casibus vix inveniantur apud classicos scriptores. 14 Ut *justitia, injustitia, pietas, impietas*. item *sapientia*, *insania*, *castitas*, &c. Parque ratio in *mæstitia, invidia*, &c. Ciceronis tamen est, *omnes omnium charitates*: &, *domesticæ fortitudines*.

Neutra singularia, aut raro pluralia.

Ver, pelagus [1], *barathrum, viscum, nihilúmque, penúmque* [2],
Lethum, justitium, fel, cœnum, vulgus, & *ævum* [3],

1 Lucretius, *pelagéque sonora*, τὰ πέλαγη. 2 At dispar est ratio in *penus*: unde *penora* apud Columellam, & Festum. 3 Ovid. *Nulli datus omnibus ævi*.

Et

Et *jubar*, atque *ſolum* [4], *halec*, *vitrum*, *faſcinum*, & *album*,
Adde *gelu*, atque *ſalum*, *nitrúm*que, *lutúm*que, *macellum*,
Hilum, *ebur*, & *gluten*, *virus*, *pus*, *fáſ*que, *nefáſ*que [5].

4 Cic. *Sola terrarum ultima.*
5 Sic *par*, *ſebum*, alia: quod uſus docebit.

Maſculina pluralia, aut rarò ſingularia.

Liberi [1], & *annales* [2], *natales* [3], atque *penates*,
Cancelli, *cani*, *faſti*, *ſuperi*, *inferi*, & *artus* [4],
Manes, & *lemures* [5], cum *cœlitibus* [6] *primores* [7],
Et cum *carceribus* [8] *gemini* [9], *proceréſ*que [10], *laréſ*que [11],
Adde *pugillares*, *faſces* [12], *vepréſ*que [13], *ſaléſ*que [14],
Et *triplices* [15], *caſſes* [16], *antéſ*que, *loci*que [17], *fori*que [18].

1 *Liber* eſt apud Fabium in declam.
2 Cic. *In tuo annali.*
3 Pro genere, naſcendique conditione. Nam pro die natali uſitatum eſt in ſingulari.
4 Lucanus in 6: *Tunc artus palpitat omnis.* Sed poëticum eſt. 5 *Lemurem* eſt apud Appul. 6 *Cœlite* eſt apud Ovid. 7 Cum ſubſtantivè ſumitur. Nam adjectivè dicitur, *primori Marte*, *digito*, *adſpectu*, &c. 8 *Carcere* de repagulis equorum apud Virgilium legitur. 9 *Geminus* eſt apud Plautum. 10 *Procerum*, apud Juvenal. 11 *Lar*, apud Plautum. 12 Pro magiſtratuum inſignibus. Aliàs in ſingulari eſt crebrum. 13 Ovidius *vepre* dixit. 14 Pro falsè dictis. Sed & eâ ſignificatione *ſal* dicit Cicero. 15 Pro tabellis: quomodo uſus Martial. 16 Seneca Agam. *Aper caſſe vinctus.* 17 Pro utero. 18 Addi poſſint *codicilli*; quam vocem verſus non recipit, niſi Luciliano more dicas, *codi*que *cilli*. Addantur etiam, ſi lubet, *ſentes*, & *menſes* pro fluvio; *horti* pro loco ad voluptatem arboribus conſito; *ludi* pro ſpectaculo; *loculi* pro marſupio. Quæ ordine eodem complecti poſſis hoc verſu: Sic *ſentes*, *menſes*, *horti*, *ludi*, *loculi*que. Apud Columellam tamen eſt *ſentis carnis*. & apud Varronem *loculus* eâ ſignificatione, quâ dictum. *Lumbus* in ſingulari legas apud Plin. & Martial. Sed *lumbi* multò eſt uſitatiùs. Pluralia etiam ſunt *ſpiritûs* pro ſuperbia, *fines* pro termino regionis, *furfures* pro vitio capitis, *panni* pro vili veſte. Sed hujuſmodi uſu potiùs diſcenda. Cæterùm multa eorum, quæ hîc adducuntur, naturâ ſunt adjectiva. Nam *capilli* intelligitur in *cani*; *dii* in *ſuperi*, & *inferi*; *fratres* in *gemini*; *libri*, in *annales*, *pugillares*, *triplices*; *pueri*, in *liberi*.

*Propriè hæc populorum nómina; impropriè urbis.

Et propria: ut, *Gabii, Locri, Veji* *, atque *Philippi.*

Feminina pluralia, vel raró singularia [1].

[1] Utile erit, si sciat puer, versiculos hosce ita esse à me digestos, ut in prima versus litera ordo alphabeticus observetur. Nam ex principe litera initialem versus vocem colliget: ac eâ voce, ob numerorum vinculum, memoria vocum sequentium refricabitur.

Antiæ, & *ambages* [2], *ædes* [3], *argutiæ* [4], & *Alpes* [5],
Blanditiæ [6], *grossique* [7], *facetiæ* [8], *opesque*, *foresque* [9],
Copiæ [10], & *excubiæ*, *crates* [11], *diræque*, *genæque* [12],
Divitiæ, *sordésque* [13], *inimicitiæ* [14], *insidiæque*,
Exuviæ, *scopæque*, *manubiæ* [15], *vindiciæque*,
Feriæ [16], & *exequiæ*, *fauces* [17], *valvæque*, *minæque*.
Gerræ, *apinæ* [18], *tricæ*, *bigæ*, *trigæ*, atque *quadrigæ* [19].

2 *Ambage* est apud Ovid. & Plin. 3 Pro æde privata: quomodo dicimus, *binæ ædes*. at aliud est, *duæ ædes*, h. e. templa. Nempe à recto *ædes ædis*. 4 *Argutia*, Apuleius; *argutiola*, usurpat Gellius. 5 *Alpis*, *Alpem*, *Alpe*, est apud Ovid. Juvenal. Lucan. Claudian. 6 *Blanditia* dicunt Cic. Plaut. Propert. 7 Plinii etiam est *grossus*. Eidem sæpius est femininum. Sed masculino usi Celsus, & Columella. 8 *Facetia* Gell. & Appul. 9 Terentius *foris* in recto, Ovidius item *forem* in accus. dixit. 10 *Copia* pro exercitu est Tullii, Maronis, Suetonii. 11 Plaut. *Sub cratim*. 12 *Gena* est Suetonii. 13 *Sordis* ait Plautus; *sordem* Cicero, Tacitus, Appul. *sorde* Horat. 14 Cic. *inimicitia*, & *inimicitiæ culpam*, & *inimicitiam*. 15 *κατὰ συνίζησιν manubiæ* fit trisyllabum, quia tres breves non recipit hexameter. Quod & alibi in hisce versiculis facere necessitas adegit. 16 Hoc est, dies festi: sed de hebdomadæ singulis diebus dicunt scriptores Ecclesiastici, *feria prima*, *secunda*, *tertia*. 17 Ovid. in Ibin, *fauce præstrictâ*. 18 *Apinæ*, & *tricæ*, pro nugis, sunt pluralia. *Apina*, & *Trica*, pro oppidis, singularia. 19 Ciceronis ævo unus Varro, quod constet, *quadriga* dixit. Sed postea *biga*, *triga*, *quadriga*, non refugerunt Valerius Max. Plinius, Martialis, Statius, Ulpianus.

Hisce

Hisce *plagæ* accedunt pro reti, *virgiliæ*-
que,
Illecebræ[20], *grates*, *nonæ*, *idus*, atque *calendæ*,
Literæ[21] item, cum *compedibus*[22], *cunæ*-
que, *falæ*que.
Multáque præterea: ut, *lactes*[23], *nugæ*, atque *tenebræ*,
Nundinæ[24], & *inferiæ*, *ceremoniæ*[1], itém-
que *salebræ*[2],
Oreæ[3], item *decimæ*[4]: sic *nuptiæ*, itémque
stativæ,
Partes[5], *clitellæ*, *fortunæ*, *induciæ*, & *antæ*[6],
Quisquiliæ[7], Parcæque, *minutiæ*[8], item-
que *salinæ*.
Relliquiæ[9], *phaleræ*, *paleæ*[10], *præstigiæ*[11], *habenæ*[12].
Sortes[13], *suppetiæ*que, *vigiliæ*[14], *primitiæ*-
que,
*Thermæ*que, *scalæ*que[15], *offuciæ*[16], & op-
pida multa,

[20] *Illecebra*, est apud Cic. Liv. Gell.

[21] Poëtæ *literam* pro epistola dicunt. Vide Vallam lib. 3. cap. 6.

[22] Juvenal. *compede magna.*

[23] Titinnius, *lactis agnina.* Sed hoc obsoletum.

[24] Dicitur & *Nundina* in singulari: sed tum Deæ est nomen.

1 *Ceremonia* ajunt Cicero, Cæsar, Suet. Tac. Gell.

2 *Salebra* Cic. Valer. Max. Appul.

3 *Oreæ*, sive *aureæ*, frenum.

4 Cic. *Decimam.* 5 Pro factione. Sic *primæ*, & *secundæ*, cum partes significo. Cic. in Orat. *Primas eloquentia tenuit semper*, *secundas juris scientia.* 6 Ostiorum latera. 7 *Quisquilia* Nævius, antiquè. 8 *Minutia* Sen. 9 *Reliquia pridiana* Appul. 10 *Palea* est apud Virgil. & Varr. 11 Quinctil. lib. 4. cap. 1. *plausum præstigiæ.* 12 *Habena* est apud Virgil. 13 Pro oraculis, sive Deorum responsis. Ovidii tamen est 5 Fast. *Obscuræ sortis ambages* 14 *Vigiliæ* plurale est pro insomnia, vel custodibus noctu excubantibus: at pro noctis parte, vel officio vigilandi, dicit Cicero, *secunda, tertia noctis vigilia: manere in vigilia urbis: tradere vigiliam suam alteri.* 15 Cajus J. C. *vel scalam sciens accommodaverit ad adscendendum.* 16 *Offucia* est apud Plautum.

Ut *Thebæ* [17],& ſimiles,quarum pars maxima Grajæ [18].

17 Verſum hunc Lithocomi reliquimus : qui ſi diſplicet, propterea quòd , licet *oppida* anteceſſerit , tamen per ſyntheſin non ad *oppida*,ſed ad *urbes* reſpiciendo,dicatur,*ſimiles*: ſcribere poſſis hoc pacto, *Ut Thebæ, Tralles, Cumæ, Gades, & Athenæ*. Simile autem *Exquiliæ*,mons Romæ. 18 Iis , quæ verſiculis hiſce comprehenſa , etiam addi poſſunt, *fidiculæ*,quibus noxii torquentur : *operæ* pro hominibus ad operandum conductis : *parietinæ*, pro pariete ſemidiruto:*facultates* pro opibus,pro quo B.Hieronymus ὑποκοριστικῶς etiam dixit *facultatulas*: *ſecundæ*, pro membrana partum involvente : *tonſillæ*, hoc eſt, παρίσθμια. *Cervices* etiam olim plurale tantùm fuit : quo primus in ſingulari uſus Hortenſius.

Neutra pluralia, vel rarò ſingularia.

Ilia [1] , cum *roſtris* [2] , *bellaria*, *paſcua* [3], & *arma*.
Exta, *parentalia*, *ſponſalia*, *munia*, *juſta*,
Mœnia, cum *flabris* , *vinacea* [4] , *compita*, *teſqua*,
Et *præcordia*, cum *genitalibus* [5] , atque *verendis*,
Cum *natalitiis* , *nutricia* [6], *luſtra* [7] ferarum,
Acta, *cibaria*, & *adverſaria*, *lautia*, *ſcruta*,
Atque *crepundia* ; item *cunabula* [8] , *præbia* [9], *caſtra*,
Et *multicia* [10]. ſic *æſtiva*, *hyberna*, *ſtativa*.
Sic *oblivia* [11] ; item *cete* [12], *tempé*que, *meléque*,

1 *Ile* dixit Plinius. 2 Pro loco, ubi Romæ concionarentur. Nam avium, naviumque roſtrum, ſingulari numero dicitur. 3 *Paſcuum* habet Varro, *paſcuo* Columella. 4 Pro στεμφύλοις, ſive folliculis uvæ, expreſſo vino. At adjectivè *acinum vinaceum* dicimus. 5 Pro genitali membro. Ac par ratio in *verendis*. Plinius tamen , & Celſus , *genitale*. 6 Pro nutricis mercede. 7 Et pro lupanari. At pro temporis ſpatio ſingularem habet. 8 Similiter *incunabula*. 9 *Præbia* ſunt amoleta, ſive remedia ad malum avertendum. 10 Subſtantivè. Nam adjectivè, puto, non minùs *tunicam multiciam* dixeris,quàm Vopiſcus *tunicas multicias* 11 Tacit. *Oblivio tranſmiſit*, hoc eſt, oblivione. 12 *Cetus* dicitur, ſed genere virili.

Atque

Atque *mapalia*[13], cum *magalibus* : adde *locorum*
Propria multa; uti sunt *Artaxata*, *Susa*, *Cythera*.
His artes[14], veluti *Dialectica*, *Musica*; nec non
Plurima festa Deûm[15], ceu *Bacchanalia*[16], junge[17].

13 *Sparso mapali*, est apud Valerium Flaccum.
14 Adde & *biblia bibliorum*.
15 Sic & ludorum : ut *Olympia*, *Pythia*, &c.
16 Sic *Liberalia*, *Saturnalia*; in quibus intelligitur *sacra*, vel *negotia sacra*. Similiter naturâ quoque adjectiva sunt alia nonnulla ex memoratis. Nam *convivia* intelligitur in *sponsalia*; *funera* in *parentalia*, & *justa*; *loca*, vel *castra*, in *æstiva*, *hyberna*, *stativa*. 17 Sunt & alia, quæ versibus superioribus non continentur. Ut *comitia*, pro populi conventu: nam pro loco *comitium* dicitur. item *coagmenta*, *fraga*, *lamenta*, *licea*, *parapherna*, *subsellia*, *repotia*, *vivaria*. Item hæc adjectiva substantivè accepta; *præbenda*, *rapacia* seu *rapicia*; quomodo vocantur cauliculi raporum; *serta*, *apiaria*, *mellaria*, *specularia*. *Utensilia* etiam longè est usitatiùs, quàm *utensile*, quo Varro usus.

DE INDECLINABILIBUS.

Aclita[1], sive indeclinabilia, sunt, quæ una voce in omnibus casibus usurpantur: ut, *sinapi*, *pondo*, *nequam*[2], &c.
Item singularis numerus neutrorum in *u*: ut, *cornu*, *veru*, &c.
Et *mille* substantivum in singulari numero[3].

1 Aliis *aptota*, hoc est, casu carentia: non quasi deficiant casibus ratione significationis: nam *nequam* habet sex casus: *fas* tres: sed quia non habent casus ratione vocis: unde *invariabilia* rectiùs dixissent. 2 Similiter nomina literarum, ut *alpha*, *beta*, &c. & quædam, ut vocant, barbara: velut *Adam*, *Noë*, *Cham*, *Abraham*; &c. item pluralia neutra, *Cherubim*, & *Seraphim*: ubi Latini dicerent *Cherubi*, *Cheruborum*; *Seraphi*, *Seraphorum*. 3 Ut cùm dico, *mille hominum occiditur*. Et, *mille hominum occiso*. Nisi placet *mille* in ablativo facere *milli*. Vide Gellium lib. I. cap. 16, & Macrobium lib. I. Saturn. cap. 5.

Et pluralia: *tot, totidem, quot, quotquot, aliquot, quotcunque.* Talia ſunt & numeralia à quatuor uſque ad centum : ut, *quatuor, quinque, ſex, ſeptem, octo, novem, decem, viginti, triginta, quadraginta, quinquaginta, ſexaginta, ſeptuaginta, octoginta, nonaginta, centum,* & *mille* adjectivum [4].

Cætera numeralia variantur : ut, *unus, una, unum* : *duo, duæ, duo* : *hi* & *hæ tres,* & *hæc tria.* Sic & à centum compoſita : ut, *ducenti, ducentæ, ducenta* : *trecenti, trecentæ, trecenta,* &c.

[4] *Mille* adjectivum eo differt à *mille* ſubſtantivo in plurali, quod illud adverbium: ut, *bis mille homines* : hoc verò adjectivum exigit ; ut, *duo millia hominum.* Prius Græcè ſit χίλιοι, poſterius χιλιάς.

De iis, quæ Casibus Deficiunt.

Quædam nomina certis caſibus deficiunt: eáque ſunt quintuplicia: Monoptota, Diptota, Triptota, Tetraptota, Pentaptota.

Monoptota ſunt, quæ unum tantùm caſum habent : ut ſunt genitivi, *nauci, dicis* [1], *hujuſmodi, ejuſmodi* [2] : dativus *oſtentui* [3]; accuſativus *inficias* [4] : ablativi *impetc,*

[1] *Dicis* pro *dices,* ut Græcè δίκης à recto δίκη. Nam *dicis cauſâ,* valet δίκης ἕνεκα, *moris cauſâ.*

[2] Sic & *cujuſmodi,* & apud Cæſarem *aliuſmodi.* Sed veteres, teſte Feſto, pro *aliuſmodi* dixere *alimodi* : ſimiléque eſt *cuimodi* pro *cujuſmodi.* Sanè apud Cic. ſæpius in optimis & MSS. & editis, legas *cuicuimodi,* pro *cujuſcujuſmodi,* ſive *cujuſmodicunque.* Vide Priſc. lib. 13. & Victorium in l. 3. epiſt. Cic. ad Att. [3] Addunt *deſpicatui, diviſui, indutui, fruſtratui.* Cujuſmodi tamen minimùm videntur non carere ablativo. [4] *Inficias ire* dixere, ut *exſequias ire,* vel *ire ſuppetias* : in quibus fortaſſe præpoſitio *ad* per ellipſin intelligitur. Similéque μονόπτωτον *inferias.* Statuunt & ſimile eſſe *incitas* : ut apud Plautum, *ad incitas redactus.* Ubi intelligitur, *calces.* Nam tralatio eſt à ludo calculorum, ſeu calcium, quas *incitas* dixere, cùm cieri, h.e. moveri, amplius non poſſent. Verùm pro iſto *ad incitas,* etiam *ad incita,* neutro genere ſubſtantivè poſito, dicitur. Ita ſemel, iterúmque, Lucilius loquitur. Addunt etiam vocativos *macte,* & *macti.* Sed Cato *mactus* quoque uſurpat.

pete[e], *ambage*, *ingratiis*. Quibus addere possis, *natu*, *promtu*, *jussu*, *injussu*, similiáque[f].

[e] Insolens illud Silii, *rapidi impetu*. Lucretii est in plur. *impetibus*. Suntque ab inusitato *impes*. Sic ab inusitato *faux* est abl. *fauce*. Sed pluralis *fauces* est in usu. [f] Ut, inter alia, *permissu*, *hortatu*, *relatu*, *affatu*, *rogatu*, *arcessitu*; & illa apud Tacit. *accitu*, *dispositu*, *objectu*. Item, *monitu*, & *admonitu*. In plurativo tamen Plinius dixit in panegyrico: *Monitus numinum reverere*.

Diptota sunt, quæ duos casus habent: idque vel sub una terminatione, vel diversis. Sub una, ut *necessè*, vel *necessum*[a], in nom. & acc.[b] *Iupiter*, & *exspes*, in nom. & voc. Sub diversis, ut nom. & acc. *dica*[c], *dicam*; *suppetiæ*, *suppetias*[d]: gen. & abl.[e], ut *tabi*, *tabo*; *spontis*, *sponte*; *verberis*, *verbere*; *jugeris*, *jugere*[f].

[a] *Necesse* videtur esse à *necessus*; *necessum* à *necessus*.

[b] Sic & nom. & acc. est *volupe*, h.e. delectabile: *git*, genus seminis: *frit*, quod est summum in spica jam matura: *instar*, quod idem ac similitudo, sive exemplar. Nominativus est, cùm ait Tullius, *Plato mihi unus instar est omnium*. Accusativus verò est in isto Justini: *Vallis clauditur ad instar castrorum*. Si Probum audimus in Catholicis, *instar instaris* declinatur. Sed deficit auctoritas. [c] Nisi triptoton malis, quia *dicâ* in ablativo usurpat Ausonius. Et cur, *ô dica*, dicere non liceat? In plurali quoque Cicero Verr. 4. ait, *dicas sortiturum*. [d] Nisi *suppetiæ* etiam vocativo donare est visum. [e] Sic dat. & abl. *obtentui*, & *obtentu*. item *irrisui*, & *irrisu*, quod apud Tac. [f] *Iugere* est ab antiquo *juger*, vel *jugus*. Sed genitivo *jugeris* malim abstinere. Tantùm enim in singulari tertiæ *jùgere* invenio. Addunt *repetundarum*, & *repetundis*: quæ adjectiva sunt ἐλλειπτικῶς usurpata. Nam intelligitur *pecuniarum*, & *pecuniis*. Rectus igitur *repetundæ*.

Triptota sunt, quæ tres casus habent: idque vel sub triplici terminatione: ut, *hujus sordis*[a], *sordem*, *sorde*.[b]: vel duplici: ut nomin. & acc. *tantundem*, genit. *tantidem*: vel unâ, ut nomin. accus. & vocat. *fas*,

[a] Etsi nec in recto *sordis* dicere dubitet Ambrosius.

[b] Sic *hujus primoris*, *primorem*, *primore*.

fas, *nefas* [b] : & in plurali *grates* [c]. item *cete*, *mele*, *tempe*. Adhæc *mulsa*, *defruta*, *mella*, *farra*, *hordea*, *tura*, *rura*, *fora*. Quibus adduntur, *æra* [d], *ora*, *maria* [e]. Item nomina fere omnia quinctæ declin. præter *res*, & *dies*.

[b] Sic *specus*. Nec enim *specoris*, *ri*, *re*, legitur. Adhæc *subtel*, vola pedis. Item *Cære* oppidum : nec non *pedum*, ex sententia Phocæ. Sed non video, cur *pedo* non liceat dicere, si usus requirat. Adhæc *cacoëthes*, *chaos*, *epos*, *melos*, *virus*. Lucretius tamen dixit *viri*, & *viro*. Ac à *chaos chao* reperias; à *melos*, *melo*; ut superiùs dictum. [c] Simile videtur *hiemes*: nisi nec *hiemum* reformides. At *hiemibus* durius sit. [d] *Æribus*, & *oribus* legas; ut solus, videatur genitivus deficere. [e] Hoc eximunt, ne confundatur cum obliquis à *mas*. Vide, quæ notavimus de genitivis pluralibus tertiæ declinationis. Nec à *sensa sensorum*, vel *sensis*, dixero.

Tetraptota sunt, quæ quatuor casus habent: ut, *plus*, quod caret dat. & voc. sing. item *Iovis*, *dapis*, *frugis*, *precis* [a], *opis* [b], *proceris*, *vicis* [c]. Sed hoc extra accus. & ablativ. vix invenitur.

Pentaptota sunt, quæ quinque casus habent: ut, quæ tantùm vocativo carent. Talia sunt interrogativa; ut, *qualis*, *quotus* : negativa; ut, *nemo*, *nullus* : partitiva pleraque; ut, *quidam*, *ullus*, &c [d]. *Vis* caret dat. sing. *vices* gen. plur. [e]

[a] Genitivum *precis* nusquam reperio: ut potiùs triptoton videatur. *Precem* apud solum invenio Plautum: *preci*, & *prece*, sunt usitata. [b] Sed pro Dea in recto *Ops* legitur. Aliis *opi* triptoton, quia dat. *opi* haut temere reperitur. At *opis nostræ*, est Virgilii: *opem ferre*, Ciceronis: *summâ ope*, Sallustii. Imò & in plurali eâdem significatione ait Maro, *humanis opibus* : Horatius, *imploravit opes hominis*. [c] Dativum *vici* non puto inveniri. At usitata sunt, *nostram vicem*, & *hac vice*. Genitivus rarior quidem. Interim Livii sunt, *vicis regiæ*, & *alienæ vicis*. Ut minimùm inter triptota reperiat locum. [d] Ut *uter*, *alter*, *neuter*, aliáque. [e] Sicut & *fex*, *Sol*, & *os oris*.

DE IIS, QUÆ ABUNDANT DECLINATIONE.

† Quinctuplicia nomina abundant declinatione.

I. Quædam sunt primæ, & tertiæ declinationis [a]: ut, *hic Orestes, hujus Orestæ*, & *Orestis*: *hic Orontes, hujus Orontæ*, & *Orontis*, &c. Sic *pascha, paschæ*, & *paschatis*.

[a] Nomina in *es* primæ declinationis simplicium, interdum quidem primæ manent; ut *Anchises, Anchisæ*: interdum autem tertiæ fiunt; ut *Æschines, Æschinis*: (pro quo Terentius, *Æschinus, Æschini*) interdum etiam utroque modo efferuntur; ut *Orestes, Orestæ*, & *Orestis*. Quid mirum? quando Græcis etiam quædam, & primæ sunt, & quinctæ: ut Χρέμης, Χρέμου, & Χρέμητος: Δάρης, Δάρου, & Δάρητος. Sic & legitur, Σωκράτεα, & Σωκράτην. Nempe horum exemplo Latini quoque dixere *Laches, Lachæ*, & *Lachetis*: *Thales, Thalæ*, & *Thaletis*: *Bootes, Bootæ*, & *Bootis*. Unde *Pigri sacra Bootæ*, est apud Juv. sat. 5. At huic *Booti* ait Cic. 2. de Nat. D. Imo & quædam in *as* sic extulere. Ut *Calchas, Calchæ*, & *Calchantis*. Unde apud Plautum, *Novi cum Calcha simul*. Porrò vera patronymica tantùm videntur primæ, tum Græcis, tum Latinis: ut, *Atrides, Pelides, Æacides*, & similia.

II. Quædam secundæ, & tertiæ: ut, *sequester, hujus sequestri*, & *sequestris*: *Oedipus, Oedipi*, & *Oedipodis*: *polypus, polypi*, & *polypodis*. Sic *glomus, glomi*, & *glomeris* [a]. In genitivo etiam plurali *Saturnaliorum*, & *Saturnalium* dicimus: ac similiter in aliis festorum nominibus: ut sunt, *Compitalia, Bacchanalia*. Item in aliis: ut, *anciliorum*, & *ancilium* [b], &c. Itidem in dativo plurali, *poëmatis*, & *poëmatibus*. Ac similia, de quibus superiùs diximus.

[a] Tutiùs interim *glomeris* dixeris: unde *glomere* apud Plinium, & verbum *glomero*. *Glomi* non reperio, nisi apud juniores: in his Erasmum, qui ἀγαθῶν ἀγαθίδες vertit *bonorum glomi*. At veriùs hujus sunt loci, *vesper, vesperi*, & *vesperis*: *Mulciber, Mulciberi*, vel *Mulcibri*, & *Mulciberis*, vel *Mulcibris*. Nomina etiam in *eus* habent *ei*, & *eos*: ut, *Typhoeus, Typhoei*, & *-eos*. Sic *Tydeus, Perseus*, &c. [b] Sic *sponsaliorum* & *sponsalium*. Suet. in Aug. c. 53. *Sponsaliorum dies*. Item *vectigaliorum*, & *vectigalium*. Vide Macrobium lib. 1. Sat. cap. 4.

III. Quædam ſunt ſecundæ, & quartæ: ut, *ficus* pro arbore, aut fructu [a]. Nam pro morbo tantùm eſt ſecundæ. Item *hæc laurus, hujus lauri*, & *laurûs*; *lauro*, & *lauru*; in plurali *lauros*, & *laurus*. Sic *colus*, *hujus coli*, & *colus*; abl. *colo*, & *colu*. Cæteri caſus utriuſque [b] nominis ſunt ſecundæ. Similiter *querci* dicimus, & *quercus*; *quercorum*, & *quercuum*: cæteri caſus ſunt tantùm quartæ. Sic *pinus*, & *cornus*, è quarta habent caſus in *u*, & *us* plurali: cæteros formant è ſecunda. *Domus* quoque utriuſque declinationis eſt. Sed *domo* in dativo rarum [c]: *dome* in vocativo, vel *domu* in ablativo: *domi* item, & *domis* in plurali, non dicitur [d].

[a] Noti verſiculi: *Hic ficus fici, malus eſt in corpore morbus. Hæc ficus fici, vel ficûs, fructus, & arbor.*
[b] Poſterius tamen in plurativo etiam quartæ. Stat. 3. Thebaid. *Nigræque ſororum Iuravere colûs.*
[c] Uſus Cato: ſed is ſæpe ἀρχαΐζει. Imitatus interim è poëtis Horatius.
[d] Unde vulgaris verſiculus, *Tolle, me, mi, mu, mis, ſi declinare domus vis.* Plautus tamen ἀρχαϊκῶς *domu* dixit Mil. Glor. act.2. ſc.1.

IV. Quædam tertiæ, & quartæ: ut, *penus*, & *ſpecus* [a]: unde ablativi *penu*, & *ſpecu* [b]. At *hoc penus* [c], *penoris*; unde *penora* apud Columellam. Item *ſpecus, ſpecoris*: ſi modò id extra nominativum, accuſativum, & vocativum ſingularem, invenitur.

[a] Ovidius: *Eſt ſpecus in medio; naturâ factus, an arte, Ambiguum.*
[b] Sic, *acus aceris*, &, *acus hujus acûs.* Nam & pro purgamento tritici dixit Columella, *acus reſectæ.*
[c] Gellius operis ſui cap.ult. ſeu veriùs, quod pauci attendunt, præfatione: *Quaſi quoddam literarum penus.*

V. Quædam tertiæ, & quintæ: ut, *hæc requies, hujus requietis*, & *requiei* [a].

[a] Sic dixere. *plebes, plebis*, & *plebei*: unde *tribunus plebei*, apud Sall. Liv. alios. *Fames* quoque olim non tantùm *famis* fecit, ſed & *famei*: unde eſt quod ablat. *fame* ultimam habet porrectam.

* Sunt & quæ eâdem *declinatione bifariam inflectuntur : ut*, Chremes Chremis, & Chremetis, Laches, Lachis, & Lachetis, pecus pecudis, & pecoris, &c.

De iis, quæ duplicem in nominativo terminationem habent.

† Abundantibus etiam accenſentur, quæ in eâdem ſignificatione plures nominativi terminationes habent. Sunt hæ terminationes variæ.

I. *a*, & *es* [a]. *Avaritia, æ; avarities, ei.* Sic *pigritia, ſegnitia, luxuria, duritia, materia, maceria, ſævitia, munditia, barbaria, mollitia*, &c.

II. *a*, & *um*. *Buccina, buccinum.* Sic *ganea, margarita, menda, mulctra, poſtica, rapa, labruſca* [b].

[a] Idque plurimum declinatione diverſæ, ut, *nequitia, nequities: ſcabritia, ſcabrities*, & alia hic allata. interdum autem & declinatione eâdem. Quomodo dicimus *cometa*, & *cometes : propheta*, & *prophetes*. Ac Terentio eſt *Geta*, qui Ovidio *Getes*. Idem fit in *a*, & *as*; ſed genere mutato. Ut hæc *tiara tiaræ*, & hic *tiaras tiaræ*. [b] Sic *tribula, amygdala, ſeſama, lixivia, oſtrea*, & alia : Addunt & *ſerta, ſertum*. Sed hæc naturâ ſuâ ſunt adjectiva : in priori intelligitur *corona*; in altero *coronamentum*; quo uſus Plinius.

III. *us*, & *a*. ut, *ſyngraphus, ſyngrapha : araneus, aranea* [a].

IV. *us*, & *um* [b]. *Antidotus, antidotum : baculus, baculum.* Sic *clypeus, pileus, balteus, barbitus, commentarius, coſtus, tignus, cryſtallus, crocus, helleborus, hyſſopus, nardus, fimus, intybus, papyrus, punctus, ſupparus, ſinus* [c], lactis vas,

[a] Sic *juventus, juventa : ſenectus, ſenecta : baptiſmus, baptiſma.* [b] Vel etiam *er*, & *um*: ut, *alabaſter, alabaſtrum*. Cic. 2. Acad. *Quibus etiam alabaſter plenus unguenti putere videtur.* At *alabaſtra* in plurativo eſt apud Martial. & alios. [c] *Sinus*, priori longâ. Sed *ſinus*, κόλπος, priori brevi, tantùm *us* habet.

 thymus,

thymus, viscus, visci [d]. *Porrus, porrum:* sed in plurali *porri* tantum. Item in quarta, *angiportus, cubitus, eventus, sensus.*

[d] Sic *jugulus, palatus, effectus, acinus:* pro quo & *acina* Catullus dixit, ut Gellius observat lib. 7. c. 20. Addunt *sestertius, sestertium.* Sed hæc differunt significatione. Variant & adjectiva per *is*, & *us*: ut, *exanimus, exanimis; imbecillus, imbecillis;* & similia: quæ hujus propriè sunt loci; sed jam exposita à nobis, cùm ageremus de genere adjectivorum. Etiam propria in *er* pro Græco *os* capiunt *us*: ut, *Euander, Euandrus; Menander, Menandrus; Thymber, Thymbrus.*

V. *a*, & *e* [a]. *Oda, ode: epitoma, epitome: cepa, cepe:* &c.

VI. *es*, & *o*. *Colluvies, colluvio: proluvies, proluvio: alluvies, alluvio,* quod & *alluvium.* Sic *contages, contagio, contagium.*

Item *adagium, adagio.*

[a] Idque vel eâdem declinatione, vel diversâ. Diversâ, ut *cepa, cepe.* Eâdem, ut, *Helena, Helene.* Sic *Circa* apud Plautum, *Circe* aliis: *Grammaticà, Grammaticæ,* & *Grammatice, Grammatices: Rhetorica, Rhetoricæ,* & *Rhetorice, Rhetorices.* Sed per *e* malim: vel in plurali *Grammatica, Grammaticorum; Rhetorica, Rhetoricorum:* atque ita in aliis scientiis.

Sic in aliis: ut, *cassis, cassida: crater, cratera: hebdomas, hebdomada* [a].

Item *plebs, plebes: cucumis, cucumer: tapes, tapete, tapetum* [b]: *tonitrus, tonitru* [c], &c.

[a] Quia vulgatissimæ terminationes sunt *a*, & *us*; inde est, quòd multa adeò aliter exeuntia novas formant terminationes. Ac in *a* quidem veniunt à primariâ terminatione in *is, er, as*: ut in exemplis allatis. quibus similia *buris, bura; panther, panthera; æther, æthera; lampas, lampada,* quo Manilium usum Scaliger censet. Etiam dicitur *vesper, vespera*: sed utra primaria sit, minùs hìc apertum, quia Græcè etiam est ἕσπερος, & ἑσπέρα. Ab *attagen* quoque *attagena* est apud auctorem Philomelæ. Similiter multa in *us* descendunt à rectis *in, as, ax.* &c. ut *delphin, delphinus; elephas, elephantus; abax, abacus;* &c. cujusmodi veniunt ab obliquis Græcorum. Multa etiam verbalia desinunt in *us*, & *io*: ut *concursio, concursus: abusio, abusus.* Sic *reditio, consensio, potio, cautio, circuitio,* atque alia. *Postulatio* etiam, & *postulatum.* Adjectiva item aliqua exeunt in *ns*, & *ntus*: ut, *violentus*, & *violens*, quod apud Horatium: *opulentus*, & *opulens*, quo usus Nepos in Chabria, & Ausonius. Adde quoque memoratis classibus exeuntia in *as*, & *udo*: ut, *necessitas, necessitudo: concinnitas, concinnitudo: beatitas, beatitudo.* [b] Itaque legimus *tapetos*, & *tapetia*: item *tapetis*, & *tapetibus.* [c] Sic propria *Perses, Perseus: Achilles, Achilleus; Adonis, Adoneus; Ligus, Ligur; Ilios, Ilium; Arar, Araris; Quinquatrûs, Quinquatria.*

Etiam

* *Etiam in* o *ſæpe retinent terminationem Græcam in* on : *ut*, Simo, Simon : Agamemno, Agamemnon : Palæmo, Palæmon : Amazo, Amazon.

HACTENUS *de declinatione rectâ; quæ fit per caſus. Sequitur tranſverſa : quæ vel* motio *eſt, vel* comparatio. *Motio fit per genera; de qua dictum in Adjectivis. Solùm igitur nunc ſupereſt*

DE COMPARATIONE.

Adjectivo [a] accidit comparatio, quæ eſt variatio adjectivi per gradus [b].

Gradus comparationis ſunt tres, poſitivus, comparativus, & ſuperlativus.

Poſitivus [c] eſt prima vox adjectivi, rem abſolutè & ſimpliciter ſignificans : ut, *doctus, niger, fortis*, &c.

[a] Plautus etiam ſubſtantiva interdum comparat. Ut à *patruus, patruiſſimus*. Sed tum *patruus* induit naturam adjectivi. Sic à *Pœnus* format *Pœnior*, h. e. magis perfidus. Similéque foret *Neronior*, pro crudelior. [b] Aliis definitur incrementum ſignificationis per gradus : quo pacto duo tantum fuerint gradus; comparativus, & ſuperlativus. Cæterùm convenit ea definitio comparationi univerſæ, quâ non ſolùm eſt nominum adjectivorum, ut hîc definitur : ſed etiam adverbiorum. [c] Sive abſolutus. Definit autem in R, S, vel X. In R, ut, *par, acer, memor, ſatur*. In S, ut, *locuples, acris, ſanctus, prudens, ſollers*. In X, ut, *rapax, felix, velox*. Præteritis, quæ non comparantnr, ſeptem ſuperſint terminationes : *r, es, is, us, ns, rs, x*.

Comparativus eſt, qui ſupra adjectivum primum, ſeu poſitivum, ſignificat *magis* : ut, *doctior*, id eſt, *magis doctus* [c].

Comparativus eſt regularis, aut irregularis. Regularis eſt, qui fit à poſitivi caſu in *i*, additâ ſyllabâ *or* [d] : ut, *doctus, docti, doctior* : *fortis, forti, fortior*.

[c] Vel magis docta.

[d] Puta in genere maſculino, aut feminino : ſed addito *us* in neutro: ut, *doctius, fortius*.

Irregularis, qui non fit à positivi casu in *i*: ut, *bonus melior*, *magnus major*.

Superlativus est [e], qui supra adjectivum positivum significat *valde*, aut *maximè*: ut, *doctissimus*, id est, *valde*, aut *maximè doctus*.

Superlativus est regularis, aut irregularis. Regularis est, qui desinit in *rimus*, à positivo in *r*: ut, *nigerrimus* à *niger*: aut in *ssimus*, à positivo non desinente in *r*: ut, *doctissimus* à *doctus*, *fortissimus* à *fortis*.

Irregularis, qui sic non desinit: ut, *maximus* à *magnus*, *minimus* à *parvus*.

[e] Superlativus sine genitivo usurpatus exponitur per *valde*; cum genitivo, per *maximè*.

IRREGULARIA
Comparativa, & Superlativa.

Bonus melior optimus [a], *Malus pejor pessimus*, *Magnus major maximus*, *Parvus minor minimus*,

Multus [b] *plurimus*, *multa plurima*, *multum plus plurimum*. Unde in plurali comparativum mascul. & femin. est *plures*.

Superlativum per *llimus* formant hæc tria; *facilis* [c], *humilis*, *similis*. Unde est, *facillimus*, *humillimus*, *simillimus*. Quibus vulgò [d] addunt *agilis* [e], & *gracilis*.

Vetus, *veterior*, *veterrimus*; ab antiquo *veter* [f].

Maledicus [g], *maledicentior*, *maledicentissimus*.

[a] Primus penè ultimam per *i* extulit Julius Cæsar: cùm per *u* antea pronunciarent, & scriberent, *optumus*, *pessumus*, *maxumus*.

[b] Comparativo caret singulari in masculino, & feminino. Sed in neutro comparativus *plus* substantivè sumi solet.

[c] Cum compositis, *difficilis*, *consimilis*, *dissimilis*, &c. [d] Præeunte Prisciano lib 3. cap. de superlativo. [e] Apud Sosipatrum verò est *agilissimus*. Uti & *docilissimus*: pro quo Valla ex B. Hieronymo *docillimus* posuit. [f] Veteres *veter* dixisse, Priscianus ostendit. [g] At *veridicus* non comparatur.

Bene-

Benevolus, benevolentior, benevolentissimus.
Magnificus, magnificentior, magnificentißimus.
Sic cætera à *volo*, & *facio* [h], composita; quæ comparativos, & superlativos capiunt ab antiquis positivis in *ns*. Sed *mirificus* tantùm habet *mirificißimus*.

Maturus facit *maturior*, *maturißimus*, & *maturrimus*.

Huc pertinent, quorum positivi à præpositionibus, & adverbiis, derivantur.

Exterus [i], *exterior, extremus, & extimus.*
Citer [k], *citerior, citimus.*
Superus, superior, supremus, & summus.
Inferus, inferior, infimus [l].
Posterus, posterior, postremus [m].

[h] Addunt composita à loquor: ut, *vaniloquus, vaniloquentior, vaniloquentißimus.* Sed satius sit talibus abstinere; ubi veterum auctoritate destituimur.

[i] Vel *exter.* Nam utrumque invenitur.

[k] Usus Cato; sed penè obsolevit.

[l] Et *imus*, quod per syncopen fit ex *infimus*; ut *summus* ex *supremus*.

[m] Et *postumus*: ubi *u* remansit ex usu veteri: quo *optumus*, & similia, per *u* extulere; ut antea dictum.

OBSERVATIO.

Ex adjectivis comparabilibus quædam carent positivo: ut,

Deterior, deterrimus.
Ocior, ocißimus [a].
Potior, potissimus.
Interior, intimus.
Ulterior, ultimus.
Prior, primus.
Propior, proximus.

Quædam comparativo: ut,

Invitus, invitißimus.

[a] Ab ὠκίων, ὤκιστος, unde per *i*, non per *y*, scribuntur, etsi positivus sit ὠκύς.

Novus, novissimus [b].
Nuperus, nuperrimus.
Sacer, sacerrimus.
Sic *diversus, falsus, fidus, persuasus, invisus, consultus, meritus* [c].

Quædam superlativo : ut,
Adolescens, adolescentior.
Iuvenis, junior [d].
Senex, senior.
Proximus [e], *proximior.*
Ingens, ingentior.
Satur, saturior.
Dexter, *dexterior.*
Sinister, sinisterior [f].
Sic *taciturnus, communis, salutaris* [g].
Anterior solus est comparativus; uti & *licentior* [h].

b Pro *extremo.*
c Item *apricus, bellus, invictus, inclytus, mutus, sacrilegus*, & alia : quorum & aliqua nec in superlativo reperias.
d Ex *juvenior.*
e Tum *proximus* induit naturam positivi.
f Nam *dextimus*, & *sinistimus*, videntur pro positivis usurpari.
g Item *supinus, supinior*, quod apud Martialem; *infinitus, infinitior*, quo usus Tullius in Topicis; *dives, divitior*, quod apud Tullium, Ovidium, Plautum, &c. Sed à *dis*, & *ditior* est, & *ditissimus.* h Usus Cicero in 3. de Orat.

Adjectivum incomparabile est, quod non comparatur; id est, quod non habet comparativum, aut superlativum : ut, *idoneus* [a], *magnanimus, cicur*, *opimus*, *observandus*, *unicus*, *duplex*, *triplex*, *memor*, *mediocris*, *almus*, *mirus*, *degener*, *dispar* [b], &c. Item diminutiva : ut, *majusculus*, *tenellus*, &c [c].

a Cum desinat in *eus*, possis jungere illis in *ius*, & *uus*; de quibus mox.
b Sic *silvester*, *vetulus*, *egenus*, *claudus*, *canus*, *hesternus*, atque alia, quæ usus docebit. c Etiam gentilia; ut, *Romanus* : possessiva; ut, *fraternus* : numeralia; ut, *septimus.*

Et desinentia in *bundus* : ut, *moribundus*, &c [d].

Huc referunt grammatici adjectiva, quæ vocalem habent ante *us* : ut, *pius*, *dubius*, *strenuus*, *arduus*, *perpetuus*, *assiduus*, *egregius*, &c. Invenitur tamen *piissimus* [e], *strenuior*, & *strenuissimus*, *arduior*, *assiduior*, *assiduissimus*, & similia ; quæ usus docebit.

* *Hæc usum comparativi, & superlativi, ad evitandam κακοφωνίαν, complent addito ad positivum adverbio* magis, *&* valde : *ut*, magis idoneus ; valde, aut maximè idoneus. *Quæ circumlocutio & in comparabilibus locum habet* ; *ut*, magis doctus ; valde, aut maximè doctus.

De Derivativis *.

Derivantur nomina à nominibus, verbis, participiis, adverbiis, & præpositionibus.

A nominibus derivantur quintuplicia : Patronymica, Gentilia, Possessiva, Diminutiva, & Denominativa.

De Patronymicis.

Patronymica magis propriè dicuntur, quæ à parente alterutro, aut majoribus, derivata, significant filium, vel filiam, nepotem, vel neptem, alióſve posteros.

A patre : ut, *Anchisiades*, id est, Æneas, Anchisæ filius.

A ma-

[d] Imo & simpliciter in *dus* exeuntia ; ut *amandus*, *reverendus*, &c. vel exeuntia in *ivus* ; ut *deliberativus* : vel *timus* ; ut *legitimus*, *maritimus* : vel *tinus* ; ut *matutinus*.

[e] Usus Livius, Curtius, Plinius : sed in Antonio damnat Tullius ; verbúmque id nullum ait esse in linguâ Latinâ. Nempe postea demum recemptum videtur.

* Vel potiùs *derivatis*. Derivantur enim, non derivant ; ut ait Cæsar Scaliger de Caussis L.L. cap. 123.

A matre [a] : ut, *Iliades*, id eſt, Romulus, Iliæ filius.

Ab avo paterno : ut *Æacides*, id eſt, Achilles, Æaci nepos [b].

Ab avo materno : ut, *Atlantiades*, id eſt, Mercurius, Atlantis nepos.

* *At patronymicum universè pro poſteris uſurpatur, cùm* Æneadas *dicimus pro* Romanis ; *etſi Roma annis demum* CCCCXXX *condita perhibeatur poſt captum Ilium.*

Terminationes patronymicorum ſunt quatuor præcipuæ :

des, cujus exempla vidimus.

as, ut *Theſtias*, & *Ilias*.

is, ut *Nereïs*, & *Latoïs*.

ne, ut *Adraſtine*.

id eſt, Theſtii, Iliæ, Nerei, Latonæ, Adraſti, filia, vel neptis.

† Eſt & quincta terminatio *ion*, ſed rarior : ut, *Iapetion* [c] ab Japeto : *Oedipodion* ab Oedipode.

Ex his *des* [d], & *ion*, ſunt maſculinorum ; cæteræ femininorum.

* *Patronymica impropriè derivantur etiam à fratribus : ut* Phaëthontias, *id eſt, ſoror Phaëtontis :* Phoronis, *id eſt, Iſis, Phoronei ſoror. Item à regibus : ut* Theſides, *id eſt, Athenienſis, à Theſeo :* Romulides, *id eſt, Romanus, à Romulo, gentis conditore. Interdum & à poſteris illuſtribus : ut,* Ægidæ, *id eſt, ma-*

[a] Patronymica à matre deducta nulla invenias apud Homerum. ut obſervat Heraclides Ponticus lib. de allegoriis Homericis.

[b] At *Pelides* idem à parte Peleo.

[c] More Jonum, qui ίων dicunt pro ίδης.

[d] Patronymica à nominibus primæ mutant *a* in *ades*: ut, *Æneas*, *Æneades*. At in ſecundâ, tertiâque, formantur à caſu in *i*, addendo *des* : ut *Priami*, *Priamides* : *Hectori*, *Hectorides* : *Pelei*, *Peleides*. Ubi *ei* abit in *i* longum. Sin duo *i* concurrunt, poſterius mutatur in *ades*. Ut *Menœtii*, *Menœtiades*.

jores

jores Ægei : Timodemidæ [d], *id est, majores Timodemi. Nonnunquam verò patronymica idem valent, ac primitiva, Vt* Scipiades, *id est, Scipio : quasi dicas, aliquis è primi Scipionis posteris.*

[d] Pindar.

De gentilibus, & possessivis.

Gentilia dicuntur, quæ patriam, vel gentem [a] significant : ut, *Romanus, Coloniensis, Spartiata, Israëlita.*

[a] Vel etiam partes, sectámve.

Exeunt ea in a, *ut* Galata : *in* o, *ut* Macedo : *in* an, *vel* on, *ut* Acarnan, Lacon : *in* ar, ir, *vel* ur, *ut* Car, Trevir, Ligur, *qui &* Ligus : *in* as, *ut* Arpinas : *in* es, *ut* Cres, Magnes : *in* is, *ut* Atheniensis, Samnis: *in* us, *ut* Ægyptius : *in* ta, tes, *vel* tis : *ut* Spartiata, *vel* Spartiates, *&* hæc Spartiatis : *in* bs, ns, ps, rs, *ut* Libs, Laurens, Æthiops, Tiburs : *in* x, *ut* Thrax, Cilix. *Quandoque autem sic distinguunt scriptores inter illa in* ensis, *&* us ; *ut* us *dicant de loco originis*, ensis *de loco habitationis, aut venditionis* : *ut* Romanus [a], *qui Romæ natus, aut civitate donatus*: Romanensis, *qui Romæ degit. Sic Catoni* Romanensis sal, *non qui Romæ factus, sed qui istic vênit.*

[a] Sic *Græcus*, & *Græciensis*; *Siculus*, & *Siciliensis* : quomodo & Thucydides distinguit inter Σικελοὺς, & Σικελιώτας. Vide Festum in *Corinthiensis.*

Possessiva sunt, quæ possessionem, aut proprietatem aliquam, significant : ut, *regius*, à *rex* : *patrius*, à *pater* : *fraternus*, à *frater* : *Euandrius*, ab *Euander.*

Exeunt possessiva ἀναλόγως in is, *vel* us. *In* is *trifariam* : *in* lis, *ut* herilis : *in* ris, *ut* muliebris : *in* ensis, *ut* castrensis. *In* us *quadrifariam* : *in* eus, *sive correpto* e, *ut* Herculeus ; *sive producto*, *ut* Sophocleus : *in* ius, *ut* patrius : *in* nus, *ut* paternus : *in* vus, *ut* æstivus.

[a] Videntur talia patronymicorum formâ extulisse, quia patria, vel locus educationis, est instar parentis. Unde & quidam ea patronymicis malunt accensere.

✠ *Multa interim, & gentilia, & possessiva, formam habent patronymicorum* [a] : *ut*, Mæonides, *à Mæonia*; Cypris, *à Cypro*; Aonides, *à montibus Aoniæ, sive Bœotiæ*; Aganippides, *à fonte Aganippe. Sic* Ilias, *pro muliere ex urbe Ilio. Item quædam nomina librorum ab argumento desumta. Vt* Ilias *Homeri, ab Ilio*; Æneis *Virgilii, ab Ænea*; *Statii* Thebais, & Achilleis, *à Thebis*, & *Achille.*

De Diminutivis.

[a] Diminutio ea fit, vel ut verè quantitas exprimatur: ut *homuncio* de nano: vel modestiæ gratia, ut *opella, ingeniolum*: vel urbanitatis, aut blandimenti caussâ: ut *fraterculus, corculum*: vel ad majorem contemtum, ut *Graculus.*

Diminutiva sunt, quæ diminutionem [a] sui primitivi significant: ut, *lapillus, libellus, corculum, misellus, parvulus, majusculus.*

✠ *Diminutiva desinunt interdum quidem in* io, *vel* ter, *vel* eus : *sæpissime autem in* lus. *In* io, *ut*, homo, homuncio : senex, senecio : pusus, pusio, *&c. In* ter, *ut* surdaster. *Quo & refer imitativa: ut*, philosophaster, parasitaster, Antoniaster. *Terminantur & in* eus : *ut*, equus, equuleus. *Illa in* lus (*sub quibus &* la, & lum, *complector*) *innumera penè sunt : quorum alia exeunt in* olus : *ut*, urceolus, filiolus, filiola, negotiolum : *aliæ in* ulus : *ut*, vetulus, vetula : adolescens, adolescentula : tantulus, a, um : *alia in* ellus, illus, *vel* ullus : *ut*, cultellus, pagella, flagellum : pugillus, mamilla, sigillum, tantillus, a, um : homullus ; *uti* & satullus, *à* satur, *apud Varronem : alia in* culus : *ut*, majusculus, a, um. Sic dicaculus, fasciculus, flosculus, latrunculus, fornacula, matercula, apicula, uxorcula, ratiuncula, geniculum, crusculum, *&c. At* Syriscus *Græca est terminatio à* Syrus.

Formantur alia à recto : ut cor, corculum ; codices, codicilli : *quædam ab obliquis* ; *ut à* tegete, tegeticula, *apud Columellam.*

Quæ-

Quædam verò à genere primitivi recedunt : *ut*, rana, ranunculus : epiſtola, epiſtolium.

Quædam item videntur diminutiva, cum non ſint: *ut*, ſcutella. *à* ſcutum ; anguilla, *ab* anguis ; umbella, *ab* umbra.

De Denominativis.

Denominativa ſunt, quæ à nominibus derivantur, & nec ſunt patronymica, nec gentilia, nec poſſeſſiva, nec diminutiva : ut, *juſtitia* à *juſtus* : *ſalûber* à *ſalus*.

✤ *In vocum originibus, ubi viri etiam doctiſſimi ſæpe ridiculos ſe præbent, multùm refert ſcire ἀναλογίαν in vocabulis deducendis. Quò pertinet terminatio, quæ primigenio accedit. Ac in ſubſtantivis quidem hæ denominativorum terminationes ſunt potiſſimæ* : a *purum, ut à* cavus cavea, *à* noctu noctua : al, *ut* cervical, animal [a] : are *vel* ar, *ut* altare, cochlear, calcar : arium, *ut* pomarium : as, *ut* primas : atus, *ut* reus, reatus ; brum, *ut* candelabrum : brium, *ut* manubrium, ludibrium [b] : bulum, *ut* conciliabulum *à* concilium, veſtibulum *à* Veſta [c] : ca, *ut* lectica *à* lectus, lactuca *à* lac : cia, *ut* fiducia *à* fidus [d] : cilium, *ut* domicilium [e] : cinium, *ut* lenocinium, tyrocinium : culum, *ut à* taberna, tabernaculum : do *vel* edo, *ut* gravedo, dulcedo : ejus, *ut* legulejus : ela, *ut* clientela : erna, *ut* caverna, *à* cavum : es, *ut* eques, pauperies : etum, *ut* dumetum, myrtetum : go, *ut* carrago [f], ſalſugo, ferrugo : inium, *ut* vaccinium *à* vacca, muccinium *à* muccus : inum, *ut* ſal, ſalinum : io, *ut* tabellio,

[a] Sed κατ' ἀποκοπὴν ex *cervicale*, *animale*.

[b] Niſi non tam à nomine *ludus*, quàm *ludendi* verbo eſſe malis.

[c] Quamquam nec diſplicet, ut *conciliabulum* verbale ſit à *concilio* : *veſtibulum* autem à *ve*, & *ſtabulum*. Gell. vide lib. 16, cap. 5.

[d] Niſi verbale eſſe malis à *fido*. [e] Vel dicitur, quaſi *domicolium*, quia incolitur. [f] In *ago* ſæpe ſimilitudinem ſignificant : ut *virago*, in plantis *lappago*, *cunilago*, *citrago* : item *farrago*.

pusio :

pusio : ium, *ut* conjugium, præconium : lcus, *ut* bubulcus, subulcus : le, *ut* ovile, equile : lena, *ut* cantilena : lium, *ut* peculium : mentum, *ut* pulmentum *à* puls : monia, *vel* monium, *ut* castimonia, matrimonium : na, *vel* num, *ut* piscina, annona, salinum : nar, *ut* lupanar, *à* lupa : o, *ut* aleo, talio, nebulo, capito, naso : ona, *vel* onus, *ut*, *ab* anno annona, *à* patre patronus : or, *ut* senator *à* senex : ta, *ut* rubeta *à* rubus, senecta *à* senex [f] : tas, *ut* pietas, auctoritas : tera, *ut à* mater, matertera : tia, *ut* justitia, pudicitia : ties, *ut* canities : tilio, *ut* vespertilio : timus, *ut* æditimus : tis, *ut* sementis : tor, *ut* olitor, funditor : torium, *ut* territorium : tudo, *ut* habitudo, multitudo : tullium, *ut* meditullium : tum, *ut* verutum *à* veru.

[f] Nempe à *senecis* pro *senis*; unde & *senecio*.

Adjectivorum hæ præcipuæ sunt terminationes : alis, *ut* Mercurialis, Martialis : anus *ut* Marianus, Tullianus: arius [a], *ut* argentarius: aticus, *ut* aquaticus, scenaticus *apud Varronem* : atilis, *ut* fluviatilis, saxatilis : ber, *vel* bris, *ut* salûber, salubris : ceus, *ut* chartaceus : cidus, *ut* roscidus: cris, *ut* mediocris cus, *ut* modicus, civicus : dus, *ut* herbidus : ensis, *ut* Circensis : erus, *ut* à quercu quercerus ; *unde Lucilio* quercera febris : eus, *ut* aureus, vitreus : gineus, *ut* ferrugineus [b] : gnus, *ut* benignus, malignus [c] : itius, *ut*, lateritius, cratitius : ius, *ut* sororius : ivus, *ut* furtivus : lentus, *ut* vinolentus : licus, *ut* famelicus : lis, *ut* vitalis, fidelis : lus, *ut* nubilus : nus, *ut* vicinus : osus, *ut* gulosus, piscosus : ris, *ut* familiaris : ster *vel* stris, *ut* campester *vel* campestris, pedestris : stis, *ut* cæleftis, agrestis : tarius, *ut* proletarius : ticus, *ut* rusticus, balneaticus : timus, *ut* legitimus, finitimus : tinus, *ut* vespertinus, intestinus : tus, *ut* tunicatus,

[a] Hujusmodi etiam ab adjectivis veniunt : ut à *primus primarius*, à *plenus plenarius*, à *planus planarius*; unde *Planaria* insula, à specie, quia plana; ut ait Plinius lib. 3. cap. 6.

[b] Hic interdum fit syncope: ut, *apruginеus, aprugneus, aprugnus*.

[c] Nisi per syncopen hæc sunt ex *benigenus, maligenus*. Nempe ab antiquo *geno* pro *gigno*.

mole-

molestus, honestus, justus, venustus : us, *ut ab* odor odorus, *ab* annus annuus.

De Verbalibus.

Verbalia sunt, quæ à verbis [a] derivantur : ut, *lectio* à *lego*, *cursus* à *curro*.

[a] Vel participiis, aut supinis.

* *Verbalium terminationes sunt variæ. Ac substantivorum quidem istæ* : a, *ut* scriba, fabrica, patera, suada, fuga : *& imprimis in compositis, ut* accola, advena, homicida, officiperda : arius, *vel* arium, *ut* admissarius, auctarium : ber, *ut* faber *à* facio, tuber *à* tumeo : bra, *vel* brum, *ut* scatebra, vertebra, ventilabrum *à* ventilo : bula, *vel* bulum, *ut* fabula, stabulum, latibulum : cer, *vel* cris, *ut* volo, volucer, *vel* volucris : cia, *ut* fiducia: crum, *ut* lavacrum, fulcrum : culum, *ut* spectaculum, amiculum : do, *ut* uredo, libido : go, *ut* origo, vertigo, vorago : ela, *ut* suadela, loquela : es, *vel* ies, *ut* fero feries, trameo trames, tego teges : eus, *vel* ius, *ut* abigo abigeus, *à* geno *pro* gigno genius : ia, *ut* furia *à* furo ; attegia, *ἡ σκηνὴ, ab* attego ; lacinia *à* lacino, *quod &* lancino, λακῶ : il, *ut* pugil *à* pugno : ile, *ut* cubile, sedile : ilium, *ut ab* auxi, *vel* ἀύξω, auxilium : itus, *vel* itio, *ut* ambitus, ambitio : io, *vel* ium, *ut* legio, lectio, judicium, solatium : is, *ut* messis, mensis : ix, *ut* offendix, appendix : lum, *ut* jaculum : men, *vel* mentum, *ut* specimen, legumen, juramentum, testamentum : mes, *ut* fomes *à* foveo : monia, *ut* querimonia, alimonia : mnus, *ut ab* alo, alumnus : nus, na, num : *ut* colonus, facinus, ruina, regnum : or, *ut* amor, quæstor: orium, *ut* diversorium : ta, *vel* tum, *ut* mòneta, viretum, oletum : trus, tru, trum, *ut* tonitrus, tonitru, aratrum, claustrum : ver, *ut* cadaver : ul, *ut* consul *à* con-

consulo, præsul à præsilio : ula, *ut* rabio, rabula : um, *ut*, efficio, officium, *pro* efficium: ur, *ut* fulgur : us, *ut* mergus à mergo, Salius à salio : ultus, *ut* tumultus à tumeo : ura, *ut* positura, mensura : x, *ut* tradux à traduco.

Adjectiva verbalia terminantur in ax : *ut* audax, rapax : bilis, *ut* amabilis, flebilis, nobilis : *qualia sæpius accipiuntur paßivè : interdum & activè*; *ut* terribilis, *qui terret* : *Terentio*, vincibilis caussa, *quæ facilè vinceret* : *Boëthio* risibile, *ridere aptum*, Græcis γελαστικόν: bris, *ut* lugubris : bundus, *ut* ludibundus, palabundus : cer, cris, crus; *ut* volucer, volucris, ludicer, *vel* ludicrus : culus, *ut* ridiculus : cundus, *ut* iracundus *ab* iratum, à veritum verecundus, jucundus à juvo : cus, *ut* caducus, amicus : dis, *vel* dus, *ut* viridis, pallidus : er, *ut* piger à piget : es, *ut* desideo, deses, resideo, reses : ilis, *ut* coctilis, docilis, facilis; *quæ terminatio plurimùm sumitur paßivè*; *rarò activè, quomodo* sessiles lactucæ, *quæ sedent* : itius, *ut* adscriptitius, supposititius : eus, ius, *vel* uus; *ut* rubeus, saucius, anxius, fatuus, irriguus, pascuus, cæduus : lus, *ut* pendulus, credulus : nus, *ut* egenus *ab* egeo, plenus à pleo : rus, *ut* avarus *ab* aveo : us, *ut* à probo, probus : *de* ius, & uus, *jam vidimus* : ulcus, *ut* hiulcus *ab* hio : ivus, *ut* sativus, cadivus, vacivus, succisivus : x, *ut* tenax, ferax, præcox à præcoquo.

Quædam autem verbalia syncopen, vel apocopen, vel simile quid, patiuntur : *ut* imago *ex* imitago *ab* imitor : consul *pro* consulis à consulendo: utilis *ex* utibilis *ab* utor, &c.

Quædam & cum verbo conveniunt: *ut* formido, verbero, erro : *vel solum* r *abjiciunt*, *ut* lurco, prædo, epulo.

De

De participialibus, adverbialibus, & à præpoſitione ortis.

Participialia ſunt, quæ ex participiis in nomina degenerârunt : ut, *ſapiens*, *doctus*, pro ſapientiâ, aut doctrinâ prædito.

Adverbialia ſunt, quæ ab adverbiis derivantur : ut, *hodiernus* ab *hodie*, *craſtinus* à *cras*.

Sunt & è præpoſitionibus orta : ut, *contrarius* à *contra*, *propinquus* à *prope* [a].

[a] Sic *anticus*, *poſticus*, *extraneus*, vel *extrarius*, &c.

DE NUMERALIBUS *.

* De quibus in Nomine agimus, ex vulgari opinione. Sed veriùs ſunt pronomina.

* *Numeralia ſunt multiplicia.*

I. *Principalia, ſeu abſoluta, quæ vulgò* cardinalia *dicuntur. De his interrogatio fit per* quot ? *ejuſmodi ſunt* : unus, duo, tres, *&c.*

II. *Ordinalia : ut,* quotus ? primus, ſecundus, tertius, *&c. unde* primanus, ſecundanus, tertianus, *&c.*

III. *Diſtributiva* [a] : *ut,* quoteni [b] ? ſinguli, bini, terni [c], *&c.*

Multiplicativa : ut, quotuplex ? ſimplex, duplex, triplex, quadruplex, decuplex, centuplex, *&c* [d].

[a] In his uſitata eſt ſyncope : ut, *ducenteni*, *duceni*; *trecenteni*, *treceni*; *quadringenteni*, *quadringeni*; *quingenteni*, *quingeni*; [b] Uſus Cicero ad Att. lib. 12. epiſt. 32 : *In ripa neſcio quotenorum jugerum.* [c] Ergo differunt, *Dedit duobus duos nummos :* &, *dedit binos nummos.* Qui dedit duos, unum ſingulis dedit. Qui binos dedit, ſingulis dedit duos. Sic aliud, *octo ibant*, aliud *octoni*. Octo ſint, licet alius poſt alium eat. Sed octoni, ſi turmatim, ut in acie fit. Nec tamen id diſcrimen obſervant poëtæ. Nam Virgilii eſt : *Per duodena regit mundi ſol aureus aſtra :* hoc eſt, duodecim. Oratores verò idem facere coguntur in iis, quæ ſingulari carent. Ut, *binis literis*, pro duabus epiſtolis. Sic, *terni liberi.* [d] Multiplicativis etiam utuntur poëtæ pro cardinalibus. Virgil. *Duplices tendens ad ſidera palmas.* id eſt, duas. Porrò ad multiplicativa etiam refer, *bipartitus*, *tripartitus*, & ſimilia.

Proportionalia; *ut*, quotuplum? ſimplum, duplum, triplum, quadruplum, *&c.*

Temporalia : *ut*, bimus trimus, quadrimus, *&c.* *item* biennis, triennis, *&c.*

Ponderalia [c] : *ut*, binarius, ternarius, *&c.*

[c] Ut, *lapis centenarius*, hoc eſt, centum pondo. Sed hæc in *arius* etiam tempus ſignificant; ut, *homo quinquagenarius* : vel numerum abſolutum, ſive cardinalem; ut *binarius numerus*, pro duobus; *grex centenarius*, hoc eſt, centum pecudum.

De Pronominibus.

Pronomen eſt dictio variabilis, quæ pro nomine poſita idem penè ſignificat : *Ego* [a], *tu*, *ſui*, *ille*, *ipſe*, *iſte*, *hic*, *is*, *quis*, *qui* : *meus*, *tuus*, *ſuus*, *noſter*, *veſter*, *noſtras*, *veſtras*, *cujus*, & *cujas*.

Ex his *ego*, *tu*, *ſui*, & *quid* [b], ſunt ſubſtantiva : cætera adjectiva.

Ex iiſdem Finita dicuntur, quæ definiunt certam perſonam : ut, *Ego*, *tu*, *ſui*, *ille*, &c.

Infinita, quæ non definiunt certam perſonam : ut ſunt tria, *Quis*, *cujus*, & *cujas* : quæ plerique inter nomina referunt.

Significatio pronominum eſt quintuplex.

1. Demonſtrativa dicuntur, quæ demonſtrant perſonam, vel rem præſentem :

[a] Novendecim tantummodo pronomina referimus; quia de cæteris, an non potiùs ſint nomina, controverſia eſt.

[b] Cum compoſitis: ut dictum in doctrina adjectivorum.

tem: ut ſunt, *Ego*, *tu*, *hic* [a], *ipſe* [b], *iſte*, & *ille* [c].

II. Relativa, quæ referuntur ad vocem antecedentem [d]: ut, *Is*, *ſuî*, & *qui*. Imò &, *Ille*, *ipſe*, *iſte*, *idem*, & interdum *hic* [e].

Ex his *ſuî* etiam vocatur reciprocum [f], eò quòd redit ad eandem perſonam, quæ præceſſit: ut, *Pater rogat, ut venias ad ſe*: id eſt, *ad patrem*. Eadem vis eſt in *ſuus*, quod inde derivatur.

III. Interrogativa dicuntur, quibus interrogamus: ut, *Quis* [g], *cujus*, & *cujas*.

IV. Poſſeſſiva, quæ poſſeſſionem [h] ſignificant: ut, *Meus*, *tuus*, *ſuus*, *noſter*, & *veſter*: item *cujus* [i] adjectivum.

V. Gentilia, quæ gentem, vel patriam, ſignificant: ut, *Noſtras*, *veſtras*, *cujas* [k].

[a] *Hic* ad primam perſonam ſolet referri, *iſte* ad ſecundam, *ille* ad tertiam. Qua de re Valla lib. 2. cap. 4. *Ille* item ad laudem: *iſte* ſæpius ad contemtum pertiner. Ut, *Magnus ille Alexander. Verres iſte*. *Hic* etiam ad propinquius refertur: *Ille* ad remotius. Quod tamen perpetuum non eſt. Nam Livii eſt: *Melior eſt certa pax, quàm ſperata victoria. Hæc in tua, illa in Deorum manu.* Ubi *hæc* pacem, *illa* victoriam reſpicit. [b] *Ille*, & *ipſe*, etiam junguntur primæ perſonæ. Ut, *ille ego*, *tu ille*: *ipſe ego*, *tu ipſe*. [c] Quandoque & *is* demonſtrat. [d] Sive quæ rem, aut perſonam priùs dictam, in memoriam reducunt. [e] *Ego*, & *tu*, ſolùm ſunt demonſtrativa: *qui* tantùm relativum: ſed *ille*, *ipſe*, *iſte*, *hic*, *is*, nunc ſunt demonſtrativa, nunc relativa. [f] *Reciprocum* dicitur, quia reflectit eò, unde itum eſt: ut reciprocatio ſit retrograda repetitio. Nam *procare* antiquè eſt *petere*. Syllaba *ci* inſeritur, ut in *concipulo*. Niſi placet *reciproco* eſſe à *recipio*, quia recipit ſe ad id quod præceſſit. [g] Cum compoſitis, *ecquis*, *numquis*. Interdum etiam *qui* rogat. Plautus Amphitr. 1. 1: *Qui me alter eſt audacior homo, aut confidentior?* [h] Poſſeſſionem notant primaria ſignificatione: cæteroquin & ſignificant familiam, ſectam, vel ſimile. Vide Vallam lib. 2. cap. 3. [i] Ut, *cujum pecus?* [k] Nam hoc & ad interrogativa, & ad gentilia pertinet.

DE SPECIE [a].

Pronomina primitiva ſunt decem: *Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, quis, qui.*

Derivativa ſunt novem: *Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, cujus*, & *cujas.* Hæc derivantur à genitivis primitivorum, *Ego, tu, ſui, & quis*: ut, *Meus* à *mei*; *noſter*, & *noſtras*, à *noſtrî*; *tuus* à *tuî*; *veſter*, & *veſtras*, à *veſtrî*; *ſuus* à *ſuî*; *cujus, a, um*, & *cujas*, à *cujus.*

[a] Exiſtimet aliquis, doctrinam de ſpecie, & figura, poſtremo debuiſſe loco tradi; uti factum in nomine, & poſtea fiet in verbo. Sed diſpar hic ratio eſt; quia certus eſt pronominum numerus, qui initio erat attendendus: is autem optimè proponitur diſtinctione ſecundùm ſpeciem factâ.

DE COMPOSITIS.

† I. Quædam componuntur ex nomine, & pronomine: ut, *Aliquis, unuſquiſque*: item genitivi, *Hujuſmodi, hujuſcemodi, ejuſmodi, cujuſmodi* [a].

† II. Quædam ex duobus pronominibus: ut, *Quiſquis* [b]: item, *iſthic*, ab *iſte*, & *hic*: *illic*, ab *ille*, & *hic*.

† III. Quædam ex pronomine, & verbo: ut, *Quivis*, ex *qui*, & *vis*: *quilibet* [c], ex *qui*, & *libet.*

† IV. Quædam ex pronomine, & adverbio:

[a] Tales genitivi etiam ſunt, *illiusmodi, iſtiusmodi.* Par ratio ablativi *reapſe*, apud Cic. in Læl. pro *reipſa.*

[b] Sed hoc ſecum componitur, ut vix dici poſſit ex duobus pronominibus conflatum, cùm utrobique ſit idem pronomen. Niſi dicere viſum, ex duobus eſſe pronominibus, at non diverſis. Sic adverbium *identidem* eſt ex *item*, & *item*: q. d. *ſubinde, frequenter.* Ubi *t* in *d* tranſiit.

[c] Quaſi dicas, quem velis, ſive quemcunque libeat deſignare.

verbio: ut, *Nequis, numquis, quisquam: eccum* [d], ab *ecce eum*: *ellum*, ab *ecce illum*.

† V. Quædam ex pronomine, & præpositione: ut, *Mecum* [e], *tecum, secum, nobiscum, vobiscum* [f].

† VI. Quædam ex pronomine, & conjunctione completivâ: ut, *quisnam, quisque, siquis* [g].

† VII. Quædam ex pronomine, & syllabicâ adjectione: quales præcipuæ sunt quinque, *met, te, ce, pte,* & *cine*.

† *Met* componitur cum *ego*, *tu*, *sui* [h], per omnes casus [i]: ut, *Egomet, meimet, mihimet*, &c. *tutemet* [k], *tuimet*, *tibimet*, &c. *suimet, sibimet*, &c.

† *Te* [l] componitur tantùm cum *tu*, & *te*: ut, *tute, tete*.

† *Ce* [m] componitur cum pronomine *hic*: ut, *hicce, hujusce, huncce, hosce*. Et cum genitivo *ejus*: ut, *ejusce* [n].

† *Pte* componitur cum ablativis *meâ, tuâ, suâ, nostrâ, vestrâ*: ut, *Meapte, tuapte, suapte, nostrapte, vestrapte*. Et interdum cum *meo, tuo, suo*, &c. ut, *meopte, tuopte, suopte*, &c.

[d] Sic *eccam, ellam*. Nec præter accusativos hosce alii casus inveniuntur.

[e] Quæ ab aliis referuntur inter adverbia: sed manifesto errore.

[f] Sic *quicum*, & *quibuscum*.

[g] *Quisnam* est à *nam*, conjunctione completivâ. Porrò ut *quisnam*, ita & *quisquam*, dixere. Atque ut *quisque*, ita & *ecquis*: ut quod dicatur pro *&* *quis*. Nisi placeat, esse ex *en quis*. Vel *ec* esse ex ἦκεν. Ut Odyss. δ: Ἀνδρῶν δ' ἦκεν τίς μοι ἐείρεται, ἦε καὶ οὐκί; Par ratio principis syllabæ in *eccubi*, & *ecquando*.

[h] Interdum & componitur cum *suus*, Livius lib. 9: *A suismet ipsis præsidiis*. [i] Excipiunt aliqui genitivum pluralem ab *ego*: qui esset *nostrimet*, vel *nostrummet*. [k] *Tumet* non est in usu. [l] *Te* est à Græcis: quibus itidem syllabicæ adjectiones sunt τὲ, & κέ. Ac *te* etiam habes in *iste* ab *is*. [m] *Ce* esse à κὲ jam diximus. Nempe ut ab ὃς est ὅσπε, sic ab *hic* est *hicce*, ab *ejus*, *ejusce*. [n] Item à *cujus* est *cujusce*, & *cujuscemodi*.

† *Cine* componitur cum pronominibus in *c* desinentibus: ut, *hiccine*, *illiccine* [o].

† His adde *dem*: ex quo, & *is*, fit *idem* [p].

† Item, *piam*, *dam*, & *cunque* [q]: unde, *quispiam*, *quidam*, & *quicunque*.

† *Quis* interdum in compositione præcedit: ut, *quisnam* [r], *quispiam* [s]: interdum sequitur, ut, *ecquis* [t]. Est & cùm utrobique invenitur: ut, *quisquis*.

† *Qui* in his quatuor componitur, *quilibet*, *quicunque*, *quivis*, *quidam*.

PRONOMINI accidunt *genus*, *casus*, & *declinatio*.

[o] Ab antiquo *illic*, pro *ille*: ut apud Ter. *Ubi illic est?* item, *Mirum, ni illoc homine quoquo pacto opus est.*

[p] Nam *idem* masc. dicitur pro *isdem*: *idem* neutrum pro *iddem*. At componitur *dem* similiter cum *tantum*, & *tanti*: ut *tantundem*, *tantidem*. Uti & in *pridem* cum antiquo *pri* pro *præ*: unde *prius*, *primum*, *priscus*, *pristinus*, *privignus*, &c. *Hisdem*, pro *his*, vel *iisdem*, legas in MSSis: & agnoscit Charisius lib. I. [q] Addunt aliqui, *tim*: ut, *meatim*. [r] Sic & *quisque*. [s] Unde sit compositi hujus posterior pars, sciri negat Festus in *Quispiam*. [t] Similiter *aliquis*, *siquis*, *nequis*, *numquis*.

DISCRIMEN GENERIS.

Omnia pronomina sunt generis omnis.

Alia unâ terminatione: ut, *ego*, *tu*, *sui*, *nostras* [a], *vestras*, & *cujas*.

Alia tribus: ut, *ille*, *illa*, *illud*; *ipse*, *ipsa*, *ipsum* [b]; & cætera omnia.

[a] Scio, multos putare, in neutro dici *nostrate*, *vestrate*. Sed omnino sequuntur hæc ἀναλογίαν adjectivorum. dicit autem Cic. *iter Arpinas*: Livius, *bellum Privernas*. Nempe istiusmodi priùs sunt prolata per communia in *atis*, & neutra in *ate*. Sed postquam illa in *atis* contracta sunt in *as*, facta sunt omnis generis. [b] Nimirum quia veteres dixere *ipsus*. Sic *quis*, vel *qui*, *quæ*, *quod*, vel *quid*. *Qua* in fem. perperam addunt, cùm id in compositis tantùm inveniatur: ut, *ecquæ*, vel *ecqua*. Olim verò *quis* erat generis communis: ut apud Plautum Aulul. *Quis ea est, quam vis ducere uxorem?* unde remansit ablativus *quicum*, pro *cum qua*.

DIS-

DISCRIMEN CASUS.

Casus pronominum sunt sex, ut & nominum.

OBSERVATIO.

Sed *ego* caret vocativo: quo casu & cætera rarius usurpantur; præter *tu*, *meus*, *noster*, & *nostras*. Ex quibus *meus* in vocativo facit *mi*, more nominum propriorum in *ius*.

* *Sui verò non tantùm vocativo, sed etiam nominativo utriusque numeri caret.*

DISCRIMEN DECLINATIONIS.

Declinatio Pronominum est triplex.

I. Quædam planè sequuntur declinationem nominum: ut, *Meus* [a], *tuus*, *suus*, *noster*, *vester*, & *cujus*, *cuja*, *cujum*, secundæ, & primæ: *Nostras*, *vestras*, & *cujas*, tertiæ.

II. Quædam nullâ ex parte sequuntur declinationem nominum: ut, *Ego*, *tu*, *suî*.

III. Quædam habent declinationem mixtam: ut, *Ille*, *ipse*, *iste*, *hic*, *is*, [b] *quis*, *qui* [c].

† Composita, in quibus *quis* sequitur, ut, *Aliquis*, *ecquis*, *nequis*, *numquis*, *siquis*, pro *æ* habent *a*, in nominativo feminino numeri singularis, & in neutris pluralibus: ut, *Aliqua*, *nequa*, &c. Dicitur tamen & in singulari, *Ecquæ*, *siquæ*, pro *ecqua*, *siqua*.

† *Idem* ab altera parte declinatur, ut nomina

[a] Quod olim erat *mius*, unde remansit vocativus *mi* pro *mie*: ut à *filius* est *fili*, pro *filie*.

[b] Pluralis est *ii*, vel *ei*. Nam & posterius hoc in manuscriptis Ciceronis codd. crebrò legas: ut Lambinus. & alii, monuere.

[c] Septem ista faciunt genitivum in *ius*, & dativum in *i*, in omni genere. Sed antiquè pro *cui* dixere *quoi*. Catull. *Quoi dono lepidum novum libellum?* Sic *quoipiam*, pro *cuipiam*.

mina ex recto, & obliquo compoſita : ut, *Idem, eadem, idem; ejuſdem, eidem,* &c.

† *Quiſquis*, cujus neutrum eſt *quicquid*, declinatur ex utraque parte. Unde dicitur, *Quenquem*, *quoquo*, *quiqui, quibusquibus*. Sed alii tamen caſus áliis ſunt uſitatiores [a].

[a] Legimus, *illic homo, illæc mulier*; ac in recto, & accuſativo, *illuc negotium*; inque auferendi caſu, *illoc, illac, illoc*. Sed *iſtic*, ſive *iſtuc*, præter eas terminationes, etiam *iſtunc*, & *iſtanc* facit. Genitivis verò, & dativis, caret. Quibus & caſibus deſtituitur *hiccine, hæccine, hoccine*. Sed accuſativum habet in omni genere, *hunccine, hanccine, hoccine*. Ab *hicce* etiam *horunc* pro *horunce*; ut in feminino *harumce*, apud Plautum legas. Similiter adjectivum *cujus, a, um*, (modò & *cujus* in maſculino adjectivè dicatur) deſtituuntur genitivo, & dativo.

DE VERBO.

VErbum [a] eſt dictio variabilis, quæ agere, pati, vel eſſe [b], ſignificat.

Verbum [c] eſt perſonale, aut imperſonale.

Perſonale, quod conjugatur per tres perſonas : ut, *Amo, doceo*, &c.

Imperſonale, quod tantùm conjugatur in tertia perſona ſingulari : ut, *Oportet*, *ſtatur*, &c.

Verbo perſonali [d] accidunt genus, modus, tempus, conjugatio [e].

[a] Etiam aliæ voces *verba* ſunt: ſed, quæ hujus ſunt claſſis, κατ' ἐξοχὴν ſic appellantur.

[b] Sub *eſſe* comprehendo *fieri*. Utraque hæc dicuntur *ſubſtantiva*. Cætera ſunt activæ, vel paſſivæ ſignificationis. Nec præter verba hæc triplicia, ſunt alia; juxtim Ariſtotelem.

[c] Reliquimus hoc loco diſtributionem iſtam; quia perſona, unde ea petitur, eſt accidens commune. Deinceps verò agetur de accidentibus propriis.

[d] Imò & imperſonali. Sed perſonalis ſolùm meminimus; quia proximè de iis agemus, quæ ſolis conveniunt perſonalibus. Quatenus verò imperſonalibus competant, ſeorſim inferiùs ſpectabimus in verbis Defectivis.

[e] Nam tum ſpeciem, & figuram, tum numerum, & perſonam, inter communia accidentia ſuperiùs jam retulimus.

DIS-

DISCRIMEN GENERIS[a].

Genera Verborum ſunt quinque [b]: *Activum*, *Paſſivum*, *Neutrum*, *Commune*, & *Deponens*. Hæc Verborum ſignificationem oſtendunt.

ACTIVA in *o* deſinunt, & acceptor *r* fiunt paſſiva: ut, *amo*, *doceo*.

Significant omnia actionem; eámque tranſitivam, vel in perſonam, vel in rem [c]: ut, *amo patrem*, *amo literas*.

PASSIVA in *or* deſinunt; &, abjecto *r*, fiunt rurſus activa: ut, *amor*, *doceor*.

Significant omnia paſſionem: ut, *amor à patre*, *doceor à magiſtro*.

NEUTRA in *o* [d] deſinunt; & non accipiunt *r*, ut activa: ut, *ſto*, *ſedeo*.

Significant quædam actionem abſolutam; ut, *ſto*, *venio*, *ambulo*: quædam paſſionem; ut, *caleſco*, *frigeo*, *intereo*.

[a] Græcis vocatur διάθεσις τοῦ ῥήματος: Latinis fortaſſe *forma* rectiùs, minùs certè ambiguè, dicatur. Sed quia jam obtinuit *generis* vox, ſanè ſic cum vulgo loquamur. Aliud verò *genus*, aliud *ſignificatio*. In genere attenditur terminatio: quæ vel *o* eſt, vel *or*: ac vel *o* admittens *r*, vel non admittens: item *or* abjiciens *r*, vel non abjiciens. Sed ſignificatio eſt triplex: activa ſi recipiat accuſativum patientem; ut, *amo*, *ſequor*: paſſiva, ſi recipiat ablativum agentem; ut, *amor*, *vapulo*: neutra, ſi abſolutè aliquid ſignificet; ut *ſedeo*, *labor*. Unde hujuſmodi verba quidam malunt vocare *abſoluta*. Sanè & in illis actio eſt: ſed non tranſitiva in perſonam. [b] Niſi placet, quatuor genera aſſignare, omiſſo communi: quia communia penè exoleverunt; de quo paullo pòſt dicetur. [c] Activis quoque accenſe, quæ adſciſcunt accuſativum, non perſonæ quidem, ſed rei. Ut, *aro terram*, *bibo vinum*, *cano hymnum*. Itaque formant ex ſe imperſonalia paſſivæ vocis: ut, *terra aratur*: *vinum bibitur*: *hymnus canitur*. Nec prohibet quicquam, quo minùs aliquis hæc ſic loquentia inducat per proſopopœiam, *aror*, *bibor*, *canor*. Ut omnino fallantur, qui iſta neutris accenſent: quaſi neceſſe ſit, ut verbum activum etiam admittat accuſativum perſonæ. [d] Duo in *m* exeunt; *ſum*, quod olim *fuo*; & *inquam*, quod factum ex *inquiebam*, ab *inquio*.

OBSERVATIO.

Sum, *forem*, *exsto* [a], & *exsisto*, à Grammaticis Substantiva vocantur: *Nuncupor*, *dicor*, *vocor*, *nominor*, *appellor*. Vocativa: *Vapulo*, *fio*, *veneo*, *liceo* [b], Neutralia passiva [c].

a De *exsto*, & *existo*, Vallam vide lib. 5. Elegant. cap. 4.

b Id est, *æstimor*. Ut, *Quanti licuisse hortos scribis. Majori pretio licuit fundus.* Hoc est, plus in auctione pro eo oblatum pecuniæ.

c Vel *Neutro passiva*. Aliàs *neutropassiva* dicuntur, quæ præteritum formant more passivorum: ut, *audeo*, *ausus sum*: *gaudeo*, *gavisus sum*.

COMMUNIA, & DEPONENTIA, in *or* desinunt, & non abjiciunt *r*, ut passiva.

Communia significant actionem, & passionem: ut, *dignor te*, *dignor à te* [1].

Deponentia solùm significant actionem [2]: ut, *loquor*, *sequor*.

Communia olim fuerunt, *amplector*, *consolor*, *aggredior*, *adipiscor*, *sector*, *obliviscor*, *meditor*, *veneror*, *detestor*, *interpretor*, *testor*, *experior*, & cætera ferè omnia: quæ nunc sunt Deponentia, quia passivam significationem deposuerunt.

Horum passiva significatio in participiis adhuc usitata est: ut, *meditatus*, *testatus*, *veneratus*, *oblitus*, *expertus*.

1 Sic *tueor te*, & *tueor à te*. Sed hujusmodi paucissima sunt, & ea ipsa rarissimè extra participia passivè invenias: ut illorum gratiâ vix attineat constituere novum in verbis genus.

2 Paucis exceptis: ut, *orior*, & *morior*.

DISCRIMEN MODI.

Modi Verborum sunt quatuor [1], Indicativus, Imperativus, Subjunctivus, & Infinitivus.

1 Quorum tres priores *finiti* dicuntur, quia definiunt certam personam, ac numerum; contrà quàm fit in infinitivo.

* *Quibus vulgò, Græcorum exemplo, quinctus additur, Optativus. Sed Latinis eadem est vox Optativi, ac Subjuncti-*

junctivi: ut distinctus modus esse non possit. Qui Optativum addunt, hoc egere, ne Latini modorum numero viderentur cedere Græcis: tum item, ut liqueret, quomodo Optativus Græcorum Latinè redderetur. Sed cùm apud Græcos quidem diversa sit terminatio Optativi, & Subjunctivi; apud Latinos non item: liquet, Latinis eum comprehendi sub Conjunctivo, qui tum Optativi appellationem assumit, cùm eo optamus.

Indicativus [1] est, quo directè, & simpliciter aliquid indicamus, aut interrogamus: ut, *Experientia docet. Adam, ubi es?*

[1] Sequentes modorum qualescunq; discriptiones petuntur ab eorum usu, non perpetuo quidem, sed frequentiori tamen.

* *Futuro indicativi etiam utimur loco imperativi. Cic. lib.2. ad Att.* Tu hæc silebis. *Idem ad Trebat. lib.7.* Quod superest, etiam puerum Ciceronem curabis, & amabis, ut facis [2].

[2] Similia sunt, *non occides, non furaberis.*

Imperativus est, quo imperamus, aut precamur: ut, *Parentes reverere. Deus, miserere mei.*

Subjunctivus [1], sive Conjunctivus est, qui subjungitur alteri verbo: alioqui per se non absolvit sententiam: ut, *Nihil metuo, cùm sciam lectionem.*

[1] Definitio subjunctivi, presse accepti, more Græcorum. Sed quatenus Optativum, & Potentialem modum, complectitur, aliâ opus sit definitione. Vel dicendum, exprimi usum modi hujus frequentiorem: ut paullò antè universè dicebamus, cùm loqueremur de indicativo. Sanè cùm socientur oratio directa, à qua ordimur; & obliqua, quæ posterior est: prior indicativi esse modi solet: altera, quæ conjungitur, sive subjungitur, postremi hujus ex finitis modi; qui idcirco Conjunctivus, seu Subjunctivus dicitur: ut, *Rogo, ut venias. Jussi, ut compellaret. Significabo, ubi venerit,* &c. Alii malunt, subjunctivum dici, quia subjungitur particulæ *cum, si*, aut simili. Quo sensu Optativus etiam subjunctivi nomen meretur, quia subjungitur particulæ *utinam*, aut simili.

* *Vtimur eo etiam pro Imperativo. Ter. Hec.* Tua quod nihil refert, percontari desinas. *pro* desine. *Cic.* Nihil incommodo valetudinis tuæ feceris. *pro* fac.

Etiam explet usum Optativi Græcorum.

O mihi præteritos referat si Juppiter annos! *Perf. sat. 2.*

Utinam istuc verbum ex animo, ac verè diceres! *Ter.*

Utinam spem, quam de me concepit, impleverim! *Plin.*

Quàm vellem Romæ mansisses! *Cic. lib. 2. ad Att.*

Nec modus hic tantùm specialem interdum Optativi appellationem habet: sed etiam modi Potentialis, aut Permissivi.

Potentialis autem vocatur, quando verbum per possum, volo, *aut* debeo, *exponitur. Vt,* Roget quis, *hoc est, rogare possit. Terent.* At tu dictis, Albane, maneres. *hoc est, manere debebas. Virg.*

Permissivus dicitur, quando significat aliquid permitti, ac concedi: ut, Habeat, valeat, vivat cum illa. *Ter.* Fuerint cupidi, fuerint irati, fuerint pertinaces. *Cic.*

Infinitivus est, qui non definit certam personam, aut numerum: ut, *amare*, *discere*,

Infinitivo adduntur [a] vulgò gerundium, & supinum.

[a] A nonnullis: sed non Diomede; cui infinitivus est modus, non quartus, ut nobis; quibus optativus modus est ab substantivo separatus: sed quinctus: gerundia verò, & supina, quæ ab infinitivo sejungit, sunt modus sextus, quem *participialem* nuncupat.

Gerun-

Gerundium [b] eſt, quo ſignificamus aliquid gerere [c], vel adminiſtrare. Hujus tres ſunt terminationes : *amandi, amando, amandum* : ut, *Cæſar venit ad oppugnandum urbem* [d].

Supina duas terminationes ſtatuunt : *um*, & *u* : ut, *amatum*, *amatu*. Horum prius [e] frequentiùs activè exponitur : ut, *Venio ſpectatum*, id eſt, ſpectare, ſive ut ſpectem. Poſterius ſæpius paſſivè [f] : ut, *Turpe dictu*, id eſt, dici, vel quod dicatur.

[b] *Gerundia* dicunt, quæ rectiùs vocarent *gerunda*; vel, cum Servio in Donatum, *gerundiva*; vel, cum aliis, *gerundi verba*. Ubi vocabulum *verba* laxè ſumere oportet. Nam propriè non ſunt *verba*; cùm nec tempus habeant, nec perſonas, Vulgò tamen verbis adjungunt, quia interdum verborum more conſtruuntur; quaſi non contingat idem interdum in participiis, & nominibus verbalibus. Quare ſi rem ſeriò penſiculemus; comperiemus, gerundia eſſe nomina, aut participia triptota, vel potiùs pentaptota. Nam gerundia in *dum* ſunt nominativi, vel accuſativi caſus : gerundia in *di*, ſunt genitivi : gerundia in *do*, vel dativi, vel ablativi. De genitivo, accuſativo, & ablativo, res ſatis eſt aperta. Ut, *Amandi cauſſa, ad amandum, amando conſequi*. Omnis ſcrupulus eſt de nominativo, & dativo. At nominativus eſt in hoc Cicer. 2. Tuſc. *Tuo tibi judicio eſt utendum*. Et illo Livii lib. 1. de bell. Pun. *Hic vobis vincendum, aut moriendum, milites, eſt*. Ac dativus eſt, cùm Plinius lib. 13, cap. 2. de chartis loquens, ait, *Emporetica inutilis ſcribendo*. Item in illo lib. 15. cap. 18 : *Nam Alexandrinæ* (ficus) *vix ſunt veſcendo*; puta *aptæ*, vel *idoneæ*. Sunque adjectiva ſubſtantivè poſita. Nam *cupiditas ſcribendi*, valet, ſcribendæ ſcriptionis, vel ſcripturæ. Sic *ad agendum*, valet ad agendum negotium, vel agendam actionem. Etiam ſupina in *u*, potiùs ſunt nomina, aut participia monoptota ablativi caſus : at illa in *um*, accuſativi caſus. Supina igitur ſunt triptota; quia nominativum, & accuſativum, habent in *um*, & ablativum in *u*. [c] Atque inde potiùs veriſimile eſt nomen habere, quàm, uti aliqui voluere, quod conſtructionem verborum ſuorum gerant. [d] Formantur ea ab imperfectis, mutando *bam*, vel *bar*, in *ndi*, *ndo*, *ndum* : ut, *amabam, amandi, amando, amandum* : *ſequebar, ſequendi, ſequendo, ſequendum*. [e] In priori hoc nec genus, nec numerus attenditur. Cato apud Gellium lib. 10. cap. 14 : *Contumelia, quæ mihi factum itur*. Curtius lib. 10 : *Temeritatem armis ultum ivit*. Juſtinus lib. 32 : *Civitates queſtum de injuriis venerunt*. [f] Idcirco neutra ferè, ac deponentia, carent hoc poſteriore ſupino. *Ferè* inquam; quia legas *eventu mirabile, ardua imitatu*, & quædam ſimilia.

g Interdum enim passivè capi gerundia, verissimum est. Ut apud Cic. 2. Verr. *Convenit hæc frequentia censendi causâ.* hoc est, ut censeatur. Justinus lib. 17: *Athenas missus erudiendi causâ.* hoc est, ut erudiretur. h Sed hæc posteriori supino carent, ut jam diximus.

Passiva rarò g in gerundiis, & supinis, usurpantur: at sæpius Deponentia h.

DISCRIMEN TEMPORIS.

a Fortasse & sextum addere possis, proter futurum subjunctivi: in quo præteriti, & futuri significatio concurrit. b Imperfectum significat rem cœptam, at non peractam. Perfectum notat rem completam. Plusquamperfectum indicat rem perfectam, actam ante aliam. Cicero: *Commodum discesseras heri, cùm Trebatius venit.* Sed plusquam perfecto etiam utimur pro futuro. Seneca consolat. ad Marc. cap.1. *Magnum detrimentum Resp. ceperat, si illum non eruisset. ceperat,* pro *acceptura erat.* Plin. Paneg. *Temere fecerat Nerva, si adoptâsset alium. Fecerat*, pro *facturus erat.* Tacitus 3. Annal. *Populus effigies Pisonis traxerat in Gemonias, ni jussu principis projectæ forent.* hoc est, *tracturus erat.* Etiam præteritis Subjunctivi utimur pro futuris. De quo postea, pag. 99. b Pinguiori Minervâ, ac populariter, *præsens* dicitur *tempus*; cùm accuratè loquendo, ut in Physicis docetur, illud præteriti sit temporis finis, & initium futuri.

Tempora verborum sunt quinque a: Præsens: Præteritum triplex; imperfectum, perfectum, ac plusquamperfectum b: & Futurum.

† In Activis, ac Neutris, Indicativus habet omnia tempora: præsens, ut *amo*: imperfectum, ut *amabam*: perfectum, ut *amavi*: plusquamperfectum, ut *amaveram*: futurum, ut *amabo.*

* *Præteritum perfectum activum sæpe per syncopen profertur in secunda utriusque numeri, & tertiâ in plurali:* amasti, audisti: amastis, audistis: amarunt, audierunt.

In tertiâ, quartâque conjugatione idem interdum in

in aliis fit personis : ut, petii, petiisti, petiit, *&c.* perii, periisti, periit, *&c.*

Syncope hæc locum etiam habet in temporibus à præterito perfecto formatis : amâram, amârim, amâssem, amâro, amâsse : petieram, petierim, petiissem, petiero, petiisse : audieram, audierim, audiissem, audiero, audiisse.

Perii, *&* interii, *tantùm per syncopen dicitur, pro* perivi, interivi.

At quædam per syncopen prolata poëtarum propria sunt : ut exstinxsti, *pro* exstinxisti: submôsses, *pro* submovisses : cupît, *pro* cupiit. *Ac similiter in infinitivis,* produxe, *pro* produxisse, *apud Terentium* : abstraxe, *pro* abstraxisse, *apud Lucret.* divisse, *pro* divisisse, *apud Horat. &c.* *

* Plura hujus generis si voles, abunde satisfaciet Lambinus in notis ad illa Horatii verba, *Nunquam erepsemus*, lib. I. sat. 5.

† Sed verbum Passivum, uti & Commune, ac Deponens, tria solùm tempora habet : præsens, ut *amor* : præteritum imperfectum, ut *amabar* : futurum, ut *amabor*. At præteritum perfectum, & plusquamperfectum, circumloquimur per participium, & verbum substantivum ; ut, *amatus sum*, vel *fui* : *amatus eram*, vel *fueram*.

* *Atque idem fit in futuris subjunctivi: ut,* amatus ero, *vel* fuero. *Nempe sequitur hoc tempus naturam præteriti perfecti ; idque quoniam in eo præteriti quoque significatio est, ut non præteritis minùs, quàm futuris, possit accenseri. Cæterùm circumlocutio hæc præteritorum non habet locum in iis, quæ carent supinis. E.G. quia* metuo, *&* disco, *carent supino, eò* metuor, *&* discor, *carent circumlocutione præteriti perfecti. Item contrà, quæ in activo habent supina plura, ea & in passivo præterito pluribus modis circumloquimur. E.G. quia à* lavo *est supinum* lavatum, *atque à* lavo *tertiæ (de quo inferiùs dicetur)* lavitum, *& hinc* lautum, *ex hoc* lotum :

eo à lavor *dicimus* lavatus *; &* lotus sum. *Ac quia à* pinso *est* pinsitum, *&* pistum : *eò & dicitur in præterito,* frumentum est pinsitum, *vel* pistum.

† Imperativus unicum tempus habet: quod in secunda persona duplicem; in tertia unam terminationem habet. Nam in secunda singulari est *ama*, vel *amato* [a]; plurali, *amate*, vel *amatote* : in tertia autem singulari tantùm *amato*, plurali tantùm *amanto* [b]. Similiter in forma passiva secunda singularis est *amare*, vel *amator* : tertia *amator* tantùm : in secunda plurali *amamini*, vel antiquè *amaminor* [c] : tertiâ *amantor* tantùm.

† Sed loco imperativi sæpe utimur subjunctivis; ut suprà diximus. Unde *amet* [d] pro *amato*; *ament* pro *amanto* [e]; *ametur* pro *amator*; *amentur* pro *amantor*. Ac similiter in aliis.

[a] Vulgò *ama* præsentis; *amato* futuri esse temporis dicunt : sed ejusmodi à veteribus promiscuè usurpantur.

[b] Perperam addunt *amantote*.

[c] *Amaminor*, pro *amamini*, archaismus est : ut si quis præterire terminationem eam malit hoc loco, facturus id sit me lubente. Barbara tamen non est, quod quidam contendunt. Nam utitur Plautus.

[d] Cujusmodi perperam à Grammaticis imperativi modi dicuntur, cùm appellatio peti debeat è primario vocis usu.

[e] Tertia pluralis imperativi, velut *sunto*, *cavento*, similiáque, crebrò occurrunt, ubi leges feruntur. Ut apud Cicer. lib. 3. de Legib. *Ad divos adeunto castè. Pietatem colunto. Iusta imperia sunto. Cives imperiis justis modestè, ac sine recusatione parento.* Cæteroquin multò usitatiùs pro iis utimur subjunctivis, *adeant*, *sint*, *pareant*, &c.

† Subjunctivus activus habet omnia tempora: præsens, ut *amem* : imperfectum, ut *amarem* : perfectum, ut *amaverim* : plusquamperfectum, ut *amavissem* : futurum, ut *amavero* : quod mixtam [a] ex præterito, & futu-

[a] Futurum significat : sed, quatenus cum altero concurrit, consignificat præteritum.

& futuro, significationem obtinet : unde *futurum perfectum*, sive *exactum* [b], appellatur.

Ponitur autem pro eo quoque terminatio præteriti perfecti. Ut Ter. And. Certè si resciverim *pro* rescivero. *Item:*

Verberibus cæsum te, Dave, in pistrinum dedam usque ad necem,

Eâ lege, atque omine, ut, si te inde exemerim, ego pro te molam. *Pro* exemero.

Quandoque & futurum indicativi, ac subjunctivi, promiscuè usurpantur. Ter. And.

Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris. *pro* facies.

Item Adelphis:

——— ——— Hæc si voles
In animo verè cogitare, Demea;
Et mihi, & tibi, & illis, demseris molestiam.

Antiqui futurum hoc in prima conjugatione etiam per asso *extulerunt: ut* amasso *pro* amavero; levasso *pro* levavero; expugnasso *pro* expugnavero. *In secundâ item, tertiâque, per* esso : *ut*, prohibesso, expetesso. *Atque ab his veniunt antiqua infinitivi futura in* assere, *vel* essere : *ut*, expugnassere, *pro* expugnaturum esse; prohibessere, *pro* esse prohibiturum.

Habuere & antiqui terminationem præsentis in im : *ut* edim, duim [b] : *unde remansere* ausim, faxim [c].

b Præteritur simplex futurum, quia id terminatione convenit cum præsenti, vel imperfecto : ut, *si*, vel *utinam amet cras*, aut *amaret cras*.

b *Edim* pro *edam*, *duim* pro *dem*, unde *perduim* pro *perdam* : similéque *axim* pro *agam*, unde *adaxim* pro *adigam*. c Pro *audeam*, *faciam*. Habuere & futurum in *xo*: ut *faxo* pro *fecero*, *axo*, pro *egero*.

† Subjunctivus passivus de suo habet præsens, ut *amer*, & imperfectum, ut *amarer*. Cæterorum usum circuitione supplet. In præterito perfecto, ut *amatus sim*, vel *fuerim* : in plusquamperfecto, ut *amatus essem*, vel *fuissem* : in futuro, ut *amatus ero*, vel *fuero*.

 † Infi-

† Infinitivus in activo obtinet duo [a] tempora: præsens, ut *amare:* præteritum, ut *amavisse*. Futuri loco usurpamus participium in *rus* [b], & verbum *esse*, aut etiam *fore* [c]. Cic. ad Att. lib. 5: *Deinde addis, te ad me fore venturum* [d]. Ubi *fore* ponitur pro *esse*; quod usitatius est.

† In passivo solùm est præsens: ut, *amari:* sed præteritum circumloquimur per participium præteritum perfectum, & verbum *esse*, aut *fuisse*: ut *amatum esse*, vel *fuisse*. Futuri circuitio fit per supinum prius, & *iri:* ut *amatum iri* [e].

[a] Habet & imperfectum, ac plusquamperfectum: sed eadem vox est præsentis, & imperfecti, item perfecti, & plusquamperfecti. Ac possis propterea vel duplex, vel quadruplex ei tempus tribuere. Sed veriùs quadruplex.

[b] Quale participium, in istiusmodi circumlocutione, antiquis cujusvis erat generis, ac numeri. Unde Gracchus: *Credo ego inimicos meos hoc dicturum*: puta *esse*. Et Laberius: *Non putavi hoc eam facturum*: pro *facturum esse*. vel *fuisse*. Sed ea haut facilè sunt imitanda: etsi & Ciceronem ita locutum scripserit Gellius. [c] Addunt & per supinum in *um*, ac verbum *ire*: ut *amatum ire*. Sed hujusmodi potiùs præsens, quàm futurum, significant. Nec ea circuitio locum habet ubique: sed tum demum, cùm illâ uti licet in præsenti indicativi. Nam dicitur quidem, *perditum*, vel *ereptum*, vel *oppugnatum ire*: sed dicitur quoque, *eo perditum, ereptum, oppugnatum*. At non dicitur *itum*, vel *reditum ire*, aut *ire caritum, statum, intellectum*; quia non dicitur *eo itum, caritum*, &c. [d] Sic Livius extremo lib. 6. *libenter facturos fore*. Gell. lib. 12, c. 11, *ignoraturi forent*. [e] Locum hæc circuitio obtinet quoque in futuro passivo, quando eâ uti non licet in præsenti activo. Nec enim dicitur, *Puto, te eum locum intellectum ire*, pro *intelligere*. At rectum est, *Censeo, eum locum vix intellectum iri*. Porrò hoc futurum est omnis generis, numeri, ac casus. Itaque dicendum, *literas puto lectum iri*, non *lectas*. *Legationem rejectum iri spero*, non *rejectam*. Ita Fabii est: *Reus parricidii damnatum iri videbatur*.

✻ *Observanda est paragoge in infinitivis passivorum, & deponentium. Pers.*

At pulcrum est digito monstrari, & dicier hic est.

Paragoge est adjectio literæ, vel syllabæ, in fine dictionis.

DE CONJUGATIONE.

Conjugatio eſt variatio verbi per modos, tempora, & perſonas [a].

Conjugationes verborum ſunt quatuor [b].

In quibus omnibus prima conſideratio eſt Præteriti perfecti,& Supini. Nam à Perfecto formantur tempora, quæ deſinunt in *ram*, *ſem*, *rim*, *ro*, *ſe*. A Supino formatur Præteritum Paſſivorum, & Deponentium: item Futurum Infinitivi [c].

[a] Sive, eſt conſequens verborum declinatio; prout definitur à Priſciano in 8. Quæ definitio & imperſonalibus competit. [b] Quatuor eò ſunt Latinis conjugationes; quia quadruplex eſt flexionis diverſitas. Græcis verò impropriè ſtatuuntur conjugationes diverſæ, cùm non flexione, ſed characteriſticâ ſolùm varient. [c] Quæ igitur carent præterito activo, eadem & ſupino carent. ut, *ferio*, *furo*, *medeor*. Quæ item carent ſupino, ea & deſtituuntur futuro infinitivi, ac præterito paſſivo: ut *palleo*, *ſtudeo*, *poſco*. Quòd ſi verbum iis careat, mutuabimur ab alio verbo, vel circumlocutione utemur. Ut, *percuſſi*, pro *ferii*: *puto fore*, *ut timeas*; pro, *te timiturum*.

OBSERVATIO.

Compoſita in Præteritis geminationem ſimplicium non retinent: ut, *pendo*, *pependi*: *ſuſpendo*, *ſuſpendi*, &c. Præter compoſita à *do*, *ſto* [a], *diſco*, & *poſco*: ut, *circumdedi*, *aſtiti*, *edidici*, *depopoſci* [b].

[a] De *do*, & *ſto*, nihil mirum, cùm vix hic geminatio dici mereatur. Sanè auctius quidem ſyllabâ horum præteritum eſt, at non geminatum: niſi fortè dicas, *dedi*, & *ſteti*, κατὰ συγκοπὴν facta eſſe ex *dedui*, *ſtetui*. [b] Excipiuntur etiam quædam à *tondeo*, *pungo*, *curro*, & pauculis aliis; ut infrà dicetur.

DE PRIMA CONJUGATIONE.

PRima conjugatio est, quæ habet in Infinitivo [a] *a* longum ante *re*, vel *ri*: ut, *amare, amari.*

Verba primæ conjugationis habent in præterito *avi*, in supino *atum*: ut,

Amo, amavi, amatum.

EXCIPIUNTUR,

Do [a], *dedi, datum*, cum compositis, *circundo, pessundo, vēnundo, satisdo.* Reliqua composita sunt tertiæ conjugationis. *Dor*, vel *der*, non dicitur; ut nec *for*, aut *fer:* orta tamen hinc in usu sunt.

Sto, steti, statum. Sic *asto, astiti, astitum*; & cætera composita; ut, *consto, disto.* Sed à *præsto* etiam invenitur *præstatum*; à *resto, restatum*; à *consto, constaturus.* Quæ enim à supino fluunt, amant *a*.

Iuvo, juvi, jutum [b]. Ab *juvatum* tamen *juvaturus*, & *adjuvatum* invenitur [c].

Lavo, lavi, lotum, lautum, & *lavatum* [d].

Crepo, crepui, crepitum. Sic *increpo increpui, increpitum.* At *discrepo, discrepui, discrepitum*, & *discrepavi, discrepatum.*

Domo, domui, domitum.

[a] Vel, si deponentia fuerint, in secunda persona indicativi præsentis. Ut, *amplexor, amplexaris*, vel *amplexare.* Par ratio in deponentibus aliarum conjugationum.

[a] Unicum hoc verbum corripit *a*, contra naturam primæ conjugationis. Ut, *dabam, circumdabam; dabo, circumdabo; dare, circumdare.* Atque ita in compositis aliis primæ conjugationis: ut, *pessundabam, venundabam, satisdabam.* E quoque in præterito corripit; de quo in Prosodia dicetur.

[b] Sed tantùm est usitatum in composito *adjutum.*

[c] Sallust. & Petron.

[d] *Lavatum* quidem est à *lavo* primæ: sed *lavi*, & *lautum*, unde *lotum*, fortasse sunt à *lavo* tertiæ: quo inter alios usus Horatius. Nempe per syncopen ex *lavitum* fit *lautum*.

Culo

Cubo [e], *cubui* [f], *cubitum*.

Sono, ſonui, ſonitum.

Tono, tonui, tonitum. Dicitur & *tonaturus* [g].

Veto, vetui, vetitum.

Seco, ſecui, ſectum. Rectum tamen quoque eſt *ſecaturus* [h].

Mico, micui. *Emico, emicui*, ſine ſupino. Legitur tamen *emicaturus*. Sed

Dimico, dimicui [i], & *dimicavi, dimicatum*.

Frico, fricui, frictum, & quandoque in compoſitis *fricatum*.

Poto, potavi [k], *potum*, & *potatum* [l].

Neco, necavi, necatum. At *necui, nectum*, vix extra compoſitionem [m] invenitur.

Plico, plicavi, plicatum. Sed *explico* habeat *explicui, explicitum*; & *explicavi, explicatum* [n]. Par ratio eſt in *implico*, & *applico*. At *ſupplico, ſupplicavi, ſupplicatum*; *replico, replicavi, replicatum*. Sic *duplico, triplico*, & cætera cum nominibus compoſita.

Cœno, cœnavi, cœnatum; unde participium *cœnatus* [o].

Nexo, & *labo*, carent præterito, & ſupino [p].

[e] Hujus compoſita, cùm *m* aſſumunt, fiunt tertiæ. Ita primæ ſunt, *recubo, accubo, incubo*, &c. tertiæ verò *recumbo*, &c.

[f] *Cubui* apud Cicer. *Cubavi* apud Plinium, & Fabium. Et inde, *Cubatus in fumo*, apud eundem Plinium lib. 10, cap. 57.

[g] Sic *intonata* apud Horat.

[h] Columell. lib. 5. cap. 9: *Supra quam ramum ſecaturus es*.

[i] *Dimicui* eſt Ovidii: ſed *dimicavi* longè eſt uſitatius.

[k] *Poto, potus ſum*, ut ab *audeo auſus ſum*, dici, ait Varro, & ex eo Gellius lib. 2, cap. 25. Sed aliud eſt *potavi*, aliud *potus ſum*.

[l] *Potatum* integrum eſt, ex quo *potum* per ſyncopen.

[m] Quomodo dicimus *enecavi enecatum*, & *enecui enectum*. Ennius tamen *necui* uſurpat, teſte Priſciano.

[n] Pro *interpretatum* potiùs *explicatum*, quàm *explicitum* legimus. Imò Cicero ſemper *explicavi* ait. At idem *implicitum* dicit, & *implicatum*.

[o] Qui cœnavit. Sic à *juro, juratus*, qui juravit. Imò Plauti eſt, *juratus ſum*, pro *juravi*. Ejuſque exemplo Gellius lib. 7, cap. 18: *Statimque, ut jurati erant, ad Annibalem profecti ſunt*.

[p] Nam *nexui, nexum*, ſunt à *necto*, vel *nexo* tertiæ.

Deponentia hîc permulta sunt : qualia *ampullor, ancillor, apricor, aquor, architector, bacchor, baubor, bubulcitor, caprificor, caussor, caussificor, contechnor, copior, fabricor, frumentor, fruticor, græcor, hospitor, inimicor, juvenor, libidinor, licitor, lucror, manticulor, materior, meridior, muginor, naviculor, nictor, ostitor, palor, præstolor, quadruplor, scurror, tuburcinor, vador, verecundor, urinor*; ut usitatiora prætercam.

De Secunda Conjugatione.

Secunda conjugatio est, quæ habet in Infinitivo *e* longum ante *re*, vel *ri*: ut, *docere, doceri.*

* *Semper in* eo *exit*; *quemadmodum in prima,* beo, creo, screo, meo, calceo, laqueo, nauseo, enucleo, *in tertia sic nulla terminantur. in quarta autem*, eo, queo, & veneo.

Multa [a] *neutra supinis carent* : *ut,* rubeo, horreo, &c. *Item activum* timeo.

Verba secundæ conjugationis habent in præterito *ui*, in supino *itum*: ut,

Habeo, habui, habitum.

Debeo, debui, debitum [b].

[a] Non omnia. nam supinum, vel saltem participium inde derivatum, habent: *caleo, careo, coaleo, doleo, jaceo, noceo, pareo, placeo, valeo,* & pauca alia. Siquidem *caliturus* dixit Ovidius, *cariturus* Seneca, & Juvenalis, *coalitum* Tacitus, *doliturus* Livius, uti *perdolitum* Gellius, *jaciturus* Papinius, *nociturus* Plautus, & Cæsar, *paritum conditioni* Scævola, & Jabolenus, *placiturus* Plinius, & Virgilius, *valiturus* Ovidius. At carent iis *albeo, candeo, maceo, muceo, sordeo, splendeo, studeo, tumeo,* &c.
[b] Sic cætera ab *habeo* composita: ut, *præbeo, inhibeo, adhibeo,* &c.

Excipiuntur *desinentia in* BEO,

Iubeo, jussi, jussum. Sorbeo, sorbui, sorptum [a]. Sed in compositione etiam *sorpsi* invenitur[b].

[a] Fortasse *sorpsi*, & *sorptum*, potiùs sunt à *sorbo* tertiæ: nempe uti à *scribo* est *scripsi, scriptum*. Verbale est *sorbitio*, quasi à *sorbitum*.
[b] Sic *absorbeo, absorbui*, & *absorpsi, absorptum*. Similiter *exsorbeo, resorbeo*.

CEO.

CEO.

Doceo, docui, doctum.
Misceo, miscui, mixtum, & *mistum* [a].
Mulceo, mulsi, mulsum [b].
Luceo, luxi, absque supino [c].

* Liceor licitus sum. [d] *Unde esset* perliceor; *pro quo dicimus* polliceor, pollicitus sum.

[a] *Mistum* per *s* prætulit jam olim Rodolphus Agricola: cui assentio. Nam *mixtum*, ut puto, dixere, sicut *Ulyxes*. Sane *mistum* potiùs dici debere, ex libris vett. & Prisciano etiam, videmus. [b] Verùm à composito *permulceo*, non tantùm est *permulsum*, sed & *permulctum*: ut apud Sallust. 4. Hist. *liberalibus verbis permulcti*: & Gellium lib.1.cap.2, *permulctus animus sono.* [c] Tamen compositum ejus *polluceo*, quod verbum est ad sacra pertinens, habet *polluxi*, *pollunctum.* Contrà etsi à *taceo* fit *tacitum*: *reticeo* tamen, & *conticeo*, supinis carent. [d] De hujus verbi, & propriâ compositi ejus significatione, vide Vallam lib.5. cap.28. Fallitur tamen, dum simplex censet carere præterito. Nam ab eo semel iterumque *licitus est* legas apud Ciceronem Verr.5.

DEO.

Ardeo, arsi, arsum.
Rideo, risi, risum.
Suadeo, suasi, suasum.
Video, vidi, visum.
Sedeo, sedi, sessum [a].
Obsideo, obsedi, obsessum.
Mordeo, momordi, morsum.
Spondeo, spopondi [b], *sponsum.*
Tondeo, totondi [c], *tonsum.*
Pendeo, pependi.
Strideo, stridi, absque supinis.
Prandeo, prandi, pransum. unde participium *pransus.*
Audeo, ausus sum, / *Gaudeo, gavisus sum,* } more passivorum.

[a] Ut à *sedeo* est *sessum*, ita à *frendeo* fuerit *fressum*: unde *faba fressa.*
[b] Ἀναλόγως esset *spospondi*. Sed ob εὐφωνίαν alterum *s*, quod remanet in *respondit*, omittitur; ut Priscianus ait lib.5.
[c] Unde & *detotondi*, pro *detondi.*

Renideo [c], &

Medeor, carent præteritis [d].

[c] Quidam ei præteritum tribuunt, *renidui*: sed absque idoneo auctore. Simplex ejus est *nideo*: verùm non est in usu.
[d] Sed mutuatur *medeor* præteritum à *medicor*: unde *medicatus*. Nempe ut pro præteritis à *ferio*, & *furo*, dicimus *percussi*, & *insanivi*.

GEO.

Mulgeo, mulsi, mulctum.

Indulgeo, indulsi, indultum.

Augeo, auxi, auctum.

Lugeo, luxi, luctum.

Tergeo [a], *tersi, tersum.*

Fulgeo, fulsi [b],
Algeo, alsi,
Turgeo, tursi,
Urgeo, ursi,
Frigeo, frixi, } sine supinis.

[a] Pro quo & *tergo* in tertia dicitur. Multa id genus postea adducemus.
[b] A supino tamen est *fulmen*.

LEO.

Deleo, delevi, deletum.

Fleo, flevi, fletum.

Impleo, implevi, impletum. Sic *repleo*, *compleo* [a], &c.

Oleo [b], *olui, olitum* [c].

[a] Ab antiquo *pleo*, unde & *oppleo*. *Pleo*. autem à πλῶ; unde πίμπλημι, & πλήθω. [b] Simplex *oleo*, nunc antiquis notabat *odorem spiro*, nempe ab ὄζω: nunc significat *cresco*, fortè ab *alo*. Composita à priori significatione ferè habent *olui*: ut apud Plautum, *Obolui sti allium*. Ab secunda ferè est *olevi*: ut *adoleverit* apud Maronem in duodecimo. *Fere* dixi, quia Varronis est, *Postquam adoluerit hæc juventus*. Et inde supinum *adolitum*, ex quo per syncopen fit *adultum*. Est verò *adolesco* idem, quod *accresco*. Nam ut à *creo*, *cresco*: ita ab *oleo*, id est, *cresco*, (à quo & *suboles*, ac *proles*) fit *olesco*, unde *adolesco*, & inde *adolescens*. [c] Si modò *olitum* uspiam invenitur. Sed antiquè & *oletum* fecit, unde *exoletus*, *obsoletus*.

Adoleo,

Adoleo [d], vel *adolesco, adolevi, adultum.*
Exoleo, vel *exolesco, exolevi, exoletum* [e].
Obsoleo, vel *obsolesco, obsolevi, obsoletum.*
Aboleo, vel *abolesco, abolevi* [f], *abolitum* [g].
Oboleo, obolui [h], *obolitum.*

† *Inoleo*, sive *inolesco, redoleo, suboleo, peroleo* [i], vix in perfecto apud classicos scriptores invenias; unde aliis per *evi*, aliis per *ui* [k] rectiùs efferri videntur.

Soleo, solitus sum [l], more passivorum.

[d] De hoc jam in simplici *oleo* vidimus: uti & de *adolesco:* Hoc vero, & cætera composita in *sco*, sunt tertiæ: sed hic referuntur, quia secundæ sunt *adoleo*, & cætera in *eo*, à quibus illa in *sco* sua capiunt præterita, & supina. [e] Unde, uti dictum, *exoletus*; puer, qui desiit olescere, h.e. crescere. [f] Livius, & Tacitus. [g] Plin. Fab. Tac. Gell. Addunt vulgò & *aboletum*; sed sine auctore. [h] Plautus sæpius, & Suetonius Calig. [i] Tutiùs tamen *inolevi* dixeris cum Gellio lib. 12. cap. 5. Item *perolevi* cum Lucilio, cujus sat. 30. est *perolêsse* pro *perolevisse*. At *inolitum*, *redolitum, subolitum, perolitum*, nondum reperi. [k] Per *ui*, & *itum*, tutiùs videntur proferri. [l] *Solui* est apud Sallust. lib. 2. Histor. *Neque subsidiu, uti soluerat, compositu.* Citat Priscianus lib. 9. Observat Charisius, verbum *soleo* carere futuro, quia non potest aliquis futuris adsuêsse.

NEO.

Teneo, tenui, tentum.
Abstineo, abstinui, abstentum [a].
Neo, nevi, netum.
Maneo, mansi, mansum. Sic & composita, præter
Emineo, eminui, &
Immineo, imminui.

[a] Utuntur Jurisconsulti. Ut Ulpianus, *abstentus hæreditate:* Africanus, *abstento pupillo*. Item supinum habent *contineo, detineo, retineo*. At carent eo *attineo, attinui*, & *pertineo, pertinui*. [b] A *præmineo* præteritum nondum legi. Malim tamen *præminui*, instar aliorum, quæ *a* in *i* mutant. Nam quæ *mansi* habent, *a* retinent in præsenti: ut, *permaneo, commaneo.*

QUEO.

Torqueo, torsi, tortum.
Liqueo, licui [a], unde composita.

[a] Extra compositionem non puto inveniri.

Deli-

Deliqueo, delicui.
Colliqueo, collicui.

REO.

Careo, carui, caritum [a], unde *cariturus.*
Hæreo, hæsi, hæsum.
Torreo, torrui, tostum.
Mereo, merui, meritum, &
Mereor, meritus sum.
Mæreo, mæstus [b] *sum.*
Reor, ratus sum.
Misereor, misertus [c] *sum.*
✱ Glabreo *in præterito, & supino, non occurrit.*

[a] Addunt *cassum*; quod potiùs nomen est, ut *lassus.* Itaque non ut *cariturus*, sic & *cassurus* dicitur.
[b] Nisi *mæstus* potiùs nomen est; ut videtur.
[c] κατ̕ συγκοπὴν ex *miseritus*; quo usus Terent. Porrò dicitur *misereor*, & *miseror*: sed illud secundæ est; hoc primæ. Etiam constructione differunt; ut in syntaxi dicetur.

SEO.

Censeo, censui [a], *censum.* Sed *recensitus* [b], pen. long. remansit ab antiquo *recensire*, pro *recensere.*
✱ Denseo *caret præt.* & *sup.*

[a] Ovidio etjam *census sum.*
[b] Videntur tamen & *recensus* dixisse à supino *censum*: unde substantivum *recensus*, & *recensio.* Nempe verbale *recensio* est à *recensere.* At *recensitus* est ab antiquo *censio*, pro *censeo.*

TEO.

Pateo, patui, absque supino [a].
Fateor, fassus sum.
Confiteor, confessus sum. Sic cætera composita [b].

[a] Nam *passum*, quod ei tribuunt, est à *pando.* Sanè Cicero ait, *Passu velu pervehi*: ut Maro, *Velorum pandimus alas.* Ac ab eâdem origine Ennius, & Cæsar, *passis, palmis*: Virgilius, *crinibus passis.* Ut verò *pateo patui*, absque supino; sic & *delitèo, delitui.* At simplex *lateo, latui*, format ex se *latiturus.* [b] Ut, *diffiteor. profiteor.*

VEO.

VEO.

Moveo, movi, motum.
Foveo, fovi, fotum.
Voveo, vovi, votum.
Caveo, cavi, cautum.
Faveo, favi, fautum.
Paveo, pavi, absque supino.
Ferveo, fervi [a], & *ferbui*, à *ferbeo.*
Conniveo, connivi, & *connixi* [b].
Langueo, langui, sine supino.
Aveo caret præterito, & supino.
* *Vt & flaveo,* ac *liveo* [c].

[a] Sed *fervi* potius est à *fervo* tertiæ. A *ferbui* est *deferbui* apud Cat. *conferbui* apud Horat. [b] *Connixi*, Prisciano teste, dixit Turpilius, Comicus vetus. Sed *connivi* usitatius est. [c] Agnoscunt aliqui ab iis præterita *flavi*, & *livi*. Sed nondum occurrit idonei scriptoris auctoritas. *Ceveo* etiam deficit præterito, supinoque.

EO *purum.*

Vieo, vievi, vietum.
Cieo, civi [a], *citum* [b].
Tueor, tuitus sum [c].
* *Antiquum* clueo *caret præt. & sup.*

[a] *Civi* non est à *cieo*: sed capit hoc à *cio* quartæ: quomodo dicimus *accire*; de quo postea. [b] Penultima in *citum* à *cieo*, est correpta. At à *cio* quartæ producitur, ut in Prosodia dicetur. [c] Unde *tuitio*. At à *tuor*, quod tertiæ est, venit *tutus*, & *tutari*.

DE TERTIA CONJUGATIONE.

Tertia Conjugatio est, quæ habet *e* breve ante *re* in Infinitivo: ut, *lego legere*: vel in secunda persona præsentis indicativi: ut, *loquor, loqueris*, vel *loquere*.

Verba tertiæ Conjugationis variè faciunt præterita, & supina.

BO.

BO.

Scribo, scripsi, scriptum [a].
Nubo, nupsi [b], *nuptum* [c].
Bibo, bibi, bibitum.
Lambo, lambi, } absque supinis.
Scabo, scabi, }
Incumbo, incubui, incubitum. Sic cætera à *cubo*, quæ in tertia conjugatione *m* ante *bo* adsciscunt.
Labor, lapsus sum.

[a] Aliqui exarant *scribsi, scribtum.* Quos non probo. Nam *b* ante *s* abit in *p*, etiam apud Græcos; ut, λείβω, λεῖψω.
[b] Et à *nubor, nupta sum.*
[c] Sic à *glubo, glupsi, gluptum.* Nam *glupta Mænas* est Plauti in Pœn.

CO.

Dico, dixi, dictum.
Duco, duxi, ductum.
Ico, ici [a], *ictum.*
Vinco [b], *vici, victum.*
Parco, peperci & *parsi, parsum* & *parcitum.*
Comparco, comparsi, comparsum [c].
Cresco [d], *crevi, cretum* [e].

[a] Cic. *Fœdus icisse.*
[b] Ab antiquo *vico*, quod ex *vincō*. A *vico* est *Vicapota*, Dea, quæ dat vincere, & potiri. Ab eodem *pervicax*, qui ad victoriam perseverat. [c] Videtur *comperco, compersi, compersum*, dici debuisse. Sed Terentii est, *Quod ille unciatim vix de demenso suo, Suum defraudans genium, comparsit miser.* Ubi (ut Festus ait) *comparsit Terentius pro compersit posuit.* Vulgò apud Festum perperam *compescuit* legitur pro *compersit.* [d] Sequuntur verba in *sco* exeuntia. quorum aliqua sunt frequentativa, de quibus paullo post. Sed ea hic mixtim reliquimus; quia vel origo est parum certa, ut in *cresco*; quod alii à *creo*, alii aliunde deducunt: vel primitiva sunt inusitata; ut *quieo*, unde *quiesco*; & *sueo*, unde *suesco*. *Consueo* tamen & Priscianus agnoscit. [e] Unde *cretus*, pro *procreatus*; & *concretus* pro *coalitus*. Extra eam significationem non videtur quicquam ab hoc supino legi.

Quiesco,

Quiesco, quievi, quietum.
Suesco, suevi, suetum.
Scisco, scivi, scitum.
Nosco, novi, notum. Sic
Ignosco[f], *ignovi, ignotum*[g]. Sed
Agnosco, agnovi, agnitum. Et
Cognosco, cognovi, cognitum.

Novi præteritum aliquando idem, quod præsens, significat.

Pasco, pavi, pastum.
Compesco, compescui, compescitum[h].
Dispesco, dispescui, dispescitum.
Posco, poposci, } absque supinis.
Disco, didici[i], }
Glisco caret præterito, & supino.

INCHOATIVA habent eadem præterita, ac primitiva: ut,

Calesco, calui, calitum, à *caleo.*
Tremisco, tremui, à *tremo.*
Obdormisco, obdormivi, ab *obdormio*[k].
Aut præteritis carent: ut, *hisco, fatisco*[l], *labasco*[m], &c.

f In cujusmodi compositis g est à *gnosco*, quod è *γνώσκω*. Ac in *ignosco*, & *cognosco*, perit *n*: in *agnosco* perit *d*. Simplici *gnosco*, pro *nosco*, usus Varro: *Adeste, adeste, quæ ferámque, gnoscite.*

g Sic *prænosco, prænovi, prænotum.* Unde *prænotio* apud Cic. 1. de Nat. D.

h *Compescitum*, & *dispescitum*, apposui, unius Prisciani autoritate motus: qui fortasse legerat apud antiquos.

i Appulejus à *discitum disciturus* usurpat. k Sic *acesco, adolesco, concupisco, congelasco, conticesco, contremisco, delitesco, exolesco, expallesco, extimesco, horresco, increbresco, indolesco, ingemisco, innotesco, integrasco, macresco, marcesco, maturesco, obdormisco, obmutesco, obstupesco, obsurdesco, scisco* cum compositis, *resipisco, revivisco, tabesco.* l Nempe sequitur hoc naturam simplicis *hisco*. Altera compositi pars est *fatim*, à quo & *affatim*, & *fatigo*. m Sic *integrasco, mitesco, hebesco, ignesco, lapidesco, liquesco, pinguesco.* Atque alia.

His

His adde deducta à nominibus: ut, *repueraſco, diteſco, adveſperaſcit, dieſcit*, & ſimilia [n].

[n] Ut *ægreſco, graveſco, herbeſco, tenereſco*, &c.

* Conquiniſco, *juxta Grammaticos veteres, facit* conquexi.

Adipiſcor, adeptus ſum [o].
Comminiſcor [p], *commentus ſum.*
Expergiſcor, experrectus ſum, & *expergitus* [q].
Iraſcor [r], *iratus ſum.*
Naſcor [ſ], *natus ſum.*
Nanciſcor, nactus ſum.
Obliviſcor, oblitus ſum.
Proficiſcor, profectus ſum.
Vlciſcor, ultus ſum.
Reminiſcor [t], &
Veſcor, carent præteritis.

[o] Uti à ſimplici, ſed inuſitato, *apiſcor* eſt *aptus*.

[p] Prout à ſimplici *miniſcor*, vel *meniſcor*, fuit *mentus*; unde verbale *mentio*. *Meniſcor* ejuſdem eſt originis, ac *memini*, & *moneo*, pro *meneo*: nempe à μένος, ex quo *mens*, ut à γένος *gens*, à μόρος *mors*.

[q] *Expergitus* dixere Lucilius, & Appuleius. Ea ſic diſtinguit Diomedes, ut *expergitus* ſit ſponte evigilans: *experrectus* verò ſit aliunde excitatus.

[r] Sed *iratus* videtur magis eſſe nomen, uti *fretus*, & ſimilia.

[ſ] Unde *naſcendus*. *Naſciturus* eſt apud Porcium Latronem: quaſi à *naſcitum*.

[t] *Reminiſcor* capit præteritum à *recordor*; ut *veſcor* ab *edo*, vel *paſcor*. Eſtque *reminiſcor* ejuſdem originis, ac *comminiſcor*: de quo paullò antè dictum. Conjungi potuerat. Sed ultimum ei locum tribuere placuit, quia præterito deſtituitur, uti *veſcor*. Itidem *defetiſcor* præterito caret. Nam *defeſſus* eſt nomen, ut *feſſus, laſſus*. Eſtque *defetiſcor* à *fatiſcor*, hoc à *fatiſco*; quod fit, uti dictum, ex *fatim hiſco*.

DO.

Claudo, clauſi, clauſum.
Plaudo, plauſi, plauſum. Explodo, exploſi, exploſum, &c.

Rado,

Rado, rasi, rasum.
Vado, vasi, vasum. Sed vix extra compositionem.
Lædo, læsi, læsum. Elido, elisi, elisum [a], &c.
Ludo, lusi, lusum.
Rodo, rosi, rosum.
Trudo, trusi, trusum.
Divido, divisi, divisum.
[b] *Cedo, cessi, cessum.*
Edo, edi, esum. Ambedo, ambêdi, ambesum.
Comedo, comêdi, comesum, & *comestum.*
Cudo, cudi, cusum.
Rudo, rudi [c], } sine supinis.
Sido, sidi, }
Mando, mandi, mansum.
Scando, scandi, scansum.
Prehendo, prehendi, prehensum.
Accendo, accendi, accensum [d].
Defendo, defendi, defensum.
Fundo, fudi, fusum.
Findo, fidi, fissum [e].
Scindo, scidi, scissum.
Pando, pandi, passum [f], & *pansum.*
Cado, cécidi, casum. Occido, óccidi, occasum [g].
Cædo, cecîdi [h], *cæsum. Occîdo, occîdi, occisum.*
Præcido, præcîdi, præcisum, &c.

[a] Sic *illisum* ab *illido.* At *illæsum* est nomen, quia *illædo* non dicitur.

[b] Hinc versiculus, *Cedo facit cessi, cécidi cado, cædo cecîdi.*

[c] Appulejus *rudivi* ab antiquo *rudio.* Unde *ruditus*, ut *grunnitus.*

[d] Sic *incendo, succendo.*

[e] Sic *frendo, frendi, fressum.* Unde *faba fressa.*

[f] De *passum* diximus in *pateo.* Atque inde *dispessum*, à *dispando.* Gell. lib. 15. cap. 15. A *pansum* apud Plinium est, *expansa retia.*

[g] Sic *recasurus*, apud Cicer. ad Attic. *Id ego puto, ut multa ejusmodi, ad nihilum recàsurum.*

[h] Pro quo quidam scribunt *cæcidi*; sed perperam, cùm *æ*, quod in *cædo*, mutetur in *i*; prior autem syllaba fit ex augmento, sive geminatione; ut fit in *fefelli, tetuli,* & similibus. Itaque & prima corripitur. Lucan. lib. 4: *Donec vetuerunt castra, cecîdit.*

Pedo, pepêdi, peditum.
Pendo, pependi, pensum.
Tendo, tetendi, tensum, & *tentum.*

* *Sic* intensum, *&* intentum; extensum, *&* extentum. *Sed in plerisque compositis* tentum *usitatius est : ut,* contentus, *quatenus opponitur remisso ; item* distentus, prætentus, protentus. *Contrà* ostensum [i] *usitatius est, quàm* ostentum, *quo veteres usi : unde remansit* ostentare [k].

Quod & ipsum à *tendo.* Sed *b* ex *ob* transiit in *s*: nisi veteres *obs* pro *ob* dixere, ut *abs* pro *ab* : unde *abstineo* ; &, similiter, *b* abjecto, *asporto.* [k] Atque etiam nomen *ostentum.*

Tundo, tutudi, tusum, & *tunsum.* Sed *Contundo, contudi, contusum* tantùm. Sic & cætera composita.

Addo, addidi, additum.
Reddo, reddidi, redditum.
Condo, condidi, conditum : & cætera à *do* composita. Sed

Abscondo facit *abscondidi, absconditum*; & *abscondi, absconsum.*

Fido, fisus sum, more passivorum.

Confido, confisus sum, & interdum *confidi* [i].

[i] Liv.

GO.

Mergo, mersi, mersum.
Spargo, sparsi, sparsum.
Vergo caret præterito, & supino.
Figo, fixi, fixum.
Frigo, frixi, frixum [a], & *frictum.*
Rego, rexi, rectum. Sic composita ejus :

[a] Unde Plinio *caro frixa,* vel potiùs *fricta.*

Surgo

Surgo[b], *ſurrexi*, *ſurrectum*. &

Pergo, *perrexi*, *perrectum*.

Sugo, *ſuxi*, *ſuctum*[c].

Affligo, *afflixi*, *afflictum*. Sic cætera ab inuſitato *fligo*[d].

Tego, *texi*, *tectum*.

Stringo, *ſtrinxi*, *ſtrictum*.

Fingo, *finxi*, *fictum*.

Meio, *minxi*[e], *mictum*, ab inuſitato *mingo*[f].

Ago, *egi*, *actum*[g].

Cogo, *coëgi*, *coactum*.

Dego, *degi*, abſque ſupino[h].

Ambigo[i] caret præterito, & ſupino.

Frango, *fregi*[k], *fractum*.

Effringo, *effregi*, *effractum*, &c.

Lego, *legi*, *lectum*.

Eligo, *elegi*, *electum*. Sic cætera compoſita, præter tria[l]:

Diligo, *dilexi*, *dilectum*,

Negligo, *neglexi*, *neglectum*,

Intelligo, *intellexi*, *intellectum*.

[b] *Surgo* non dubium, quin ſit à *rego*. Nam etſi more neutrorum ſumatur; tamen propriè notat *ſurrego me*. Itaque *ſurgo*, & *ſurrigo*, idem habent præteritum, ac ſupinum: unde *ſurrecta cornua*, apud Columellam, & *ſurrecto mucrone*, apud Livium. *Pergo* an à *rego* ſit, video dubitari. Volunt enim eſſe à *perago*. Sed ab eo eſſet *peregi*.

[c] Unde *ſuctus* Plinio lib. 8. cap. 36.

[d] Puta, quæ quidem hujus ſint loci: ut, *infligo*, *confligo*. Nec enim par ratio eſt in *profligo*: quod conjugationis eſt primæ. Ab inuſitato *fligo* eſt *flictus*, apud Maronem, & alios.

[e] Diomedes adfert & *mixi*, vel *meii*.

[f] *Mingo* agnoſcunt Phocas, Diomedes, & Priſcianus. Mirum id hodie ſic eſſe in uſu, cùm plane ſit obſoletum.

[g] Sic compoſita, *abigo*, *adigo*, *exigo*, *ſubigo*, *tranſigo*, &, quod proximè ſequitur, *cogo*.

[h] Similiter duo hæc itidem ab *ago* compoſita, *prodigo*, *prodegi*; *ſatago*, *ſategi*. Sed à priori quidem *prodegeris* eſt apud Plaut. Aul. 2. 8. At *ſategi* non invenio: licet hoc agnoſcat Saturnius.

[i] Quod & ipſum ab *ago* componitur. Sed *b* interjectum: ut in *amburo*, & *comburo*, ab *uro*.

[k] A *frago*; unde *fragilis*. At *frago* à Dorico, ſive Æolico, ϝράγω, pro ῥήγω, ſive ῥηγνύω.

[l] Quæ tria imitantur Græcum futurum λέξω, ſive præteritum paſſivum λέλεγμαι.

Tango, tetigi [n], *tactum.*
Attingo, attigi, attactum.
Pago [o], *pepigi, pactum.*
Pango [p], *panxi,* & olim *pegi, pactum.* Unde
Impingo, impegi, impactum, &c.
Plango, planxi, planctum.
Ango, anxi, &
Clango, clanxi, sine supinis.
Cingo, cinxi, cinctum.
Tingo, tinxi, tinctum.
Lingo, linxi, linctum. Sic
Pollingo [q], *pollinxi, pollinctum:* unde verbale *pollinctor.*
Ungo, unxi, unctum.
Iungo, junxi, junctum.
Mungo, munxi, munctum [r].
Stingo, stinxi, stinctum. Quæ usitatiora sunt in compositis: ut,
Exstinguo, exstinxi, exstinctum.
Distinguo, distinxi, distinctum.
Ningo, ninxi, sine supino.
Pungo, pupugi, & *punxi, punctum.* Sic
Repungo, repupugi, & *repunxi, repunctum.* At
Compungo, compunxi, compunctum. Et
Dispungo, dispunxi, dispunctum.
Fungor, functus sum.
Ringor, caret præterito [s].

HO.

Veho, vexi, vectum.
Traho, traxi, tractum.

[n] Ab antiquo *tago*, unde *tagax.*

[o] Inusitatum verbum, pro *paciscor.* Nempe, à Dorico πάγω, pro πήγω: de quo & inferiùs dicam.

[p] Quod à *pago*, inserto *n.*

[q] *Pollingo* nondum reperi apud veteres. Sed *pollinxi*, & *pollinctor*, est apud Plautum, & alios.

[r] Unde *emunxi, emunctum.* Sed extra compositionem haut facilè invenias.

[s] Antiquè & *ringo* dixere; unde verbale *rictus.*

LO.

Colo, colui, cultum [a].
Consulo, consului, consultum.
Occulo, occului, occultum.
Molo, molui, molitum.
Alo, alui, alitum, & *altum* [b].
Volo, volui [c]. *Nolo, nolui. Malo, malui.*
Excello, excellui, excelsum [d].
Præcello, præcellui, præcelsum.
Antecello, antecellui, sine supino.
Percello, perculi, perculsum.
Fallo, fefelli, falsum.
Refello, refelli, absque supino.
Pello, pepuli, pulsum.
Appello, appuli, appulsum.
Repello, repuli, repulsum.
Vello, velli, & *vulsi* [e], *vulsum.*
Sallo, salli [f], *salsum.*
Psallo, psalli, sine supino.
Tollo [g], *sustuli, sublatum*, à *sustollo*. Sic *Extollo, extuli, elatum. Attollo* tamen caret prætertto [h], & supino.

[a] Per syncopen hoc ex *colitum*; ut & sequentia, *consultum, occultum, altum*; ex *consulitum, occulitum, alitum.*
[b] Ab illo *alimentum*; ab hoc *altor, altrix, altilis.*
[c] Ab inusitato supino *volitum* est *volitus*; & inde per syncopen *voltus*, seu *vultus*: ut à *colitum, cultum*; *cultus.*
[d] *Excello, antecello, præcello*, sunt ab antiquo *cello*; unde est *celsus*. *Cello* autem idem est, ac Græcum hoc est, *κέλλω*, hoc est, *κινῶ*, *moveo*: interdum etiam *κινεῖσθαι*, *moveri, reclinare.* Quæ significatio est in *recello.* Sed hoc videtur carere præterito, & supino. *Percello* quoque, etsi *perculi* faciat pro *percellui*, tamen & ipsum est à *cello*, id est, *moveo.* Nam *percello* est *permoveo, perturbo.* Supinum *perculsum*, vel est à præterito *perculi*; vel *κατ' ἀντίστοιχον* dicitur pro *percelsum.* [e] *Vulsi* negat dici Servius: sed usi eo Laberius, Lucanus, Gellius. Etiam in plerisque codd. Ovidii est, *Aurea Phryxeæ terga revulsit ovis.* Sed Cicero pro eo semper dixit *revelli.* [f] Præteritum hoc *ἀναλόγως* quidem formatum: sed nondum reperi apud veteres. *Sale, salsurus*, dicit Mummius apud Priscianum. [g] Olim habuit *tetuli*, pro quo nunc compositum *sustuli* in usu est. [h] Nam *attuli*, & *allatum*, quæ inde formantur, *affero* sibi vindicavit: cùm non attollendi, sive elevandi, sed apportandi habeant significationem.

MO.

Como, comsi, comtum [a].
Promo, promsi, promtum.
Sumo, sumsi, sumtum.
Demo, demsi, demtum. Emo, emi [b], *emtum,*
Redimo, redemi, redemtum.
Adimo, ademi, ademtum.
Fremo, fremui, fremitum.
Gemo, gemui, gemitum.
Vomo, vomui, vomitum.
Tremo, tremui, sine supino.
Premo, pressi, pressum.

[a] Priscianus in 10. scribit, *compsi comptum, prompsi promptum, sumpsi sumptum.* Probat & Probus in Catholicis: item è junioribus Lipsius; ut quoque Antonius Augustinus in x. Antiquitatum. Sed Ter. Scaurus lib. de Orthographia omittit *p*. Uti & Victorinus facit. Similiter in vett. libris, & lapidibus, legas, *emptum*; *tempsi, temptum*; *dempsi, demptum*; non semper, crebrò tamen. Sed vitiosè, ac præter talium naturam. Nec enim vel P, vel B, est in præsenti: contrà quàm fit in *scribo, scriptum*; *serpo, serptum*, & similibus. [b] Si tria, quæ proximè præcedunt, nempe *promo, sumo, demo*, placet esse ex *emo*, hoc est, *tollo*; videri possit hoc verbum antiquè in præterito etiam *emsi* fecisse. Vel dicendum, composita illa à simplicis natura recessisse.

NO.

Sperno, sprevi, spretum.
Sterno [a], *stravi, stratum.*
Sino, sivi, situm [b].
Lino, levi, litum.
Relino, relevi, relitum,
Cerno [c], *crevi, cretum.*
Temno, temsi [d], *temtum.*

[a] Hujus compositum *consterno*, nunc primæ est, nunc tertiæ: primæ, cùm animi notat perturbationem: tertiæ, quando corpori tribuitur. [b] Sic compositum ejus *desino, desivi*, & per syncopen *desii, desitum.* [c] Cùm sermo est de adeunda hæreditate. Verùm in videndi significatione vix præteritum, ac supinum ejus, reperias. [d] Præteritum *temsi*, & *temtum*, haut facile extra compositionem invenias: sed *contemsi*, & *contemtum*, crebra sunt. Apud Senecam tamen in Agam. est verbale *temtor*.

Gigno, genui [e], *genitum.*
Pono, posui, positum.
Cano, cecini, cantum. Sed
Occino, occinui [f], *occentum,*
Succino, succinui, succentum [g].

e A *geno*, quo Cato, Varro, Censorinus, & alii utuntur.

f Pro quo & Sallustius *occanui* dixit.

g Sic cætera à *cano* composita: ut, *accino*, unde *accentus*; *incino*, unde *incentio*, & *tibia incentiva*; item *intercino*, & alia.

PO.

Carpo, carpsi, carptum.
Serpo, serpsi, serptum.
Repo, repsi, reptum [a].
Scalpo, scalpsi, scalptum.
Sculpo, sculpsi, sculptum.
Rumpo, rupi, ruptum.
Strepo, strepui, strepitum.

a Sic & *clepo*, quod à Græco κλέπτω, facit *clepsi*. Sed antiquè *clepi*.

QUO.

Coquo [a], *coxi, coctum.*
Linquo, liqui, lictum.
Loquor, locutus sum.
Sequor, secutus sum.
✱ Liquor *caret præterito* [b].

a Sic *decoquo*. Unde Catullus, *Decoctoris amica Formiani.*

b *Aliquefacio* mutuatur *liquefactus sum.*

RO.

Tero, trivi, tritum.
Quæro, quæsivi, quæsitum.
Sero [a], *sevi, satum; & serui, sertum,* antiquè.

a Fortasse duplex fuit *sero*. unum ab εἴρω, *necto*: à qua serendi notione fit *series*, pro ordine, ac nexu; ut ab εἴρω εἱρμός. alterum fit à futuro σπερῶ, σ abjecto; ut à καμπύλος, *camurus*. Quidquid de etymo est, in ordinandi significatione videtur antiquè fecisse *serui sertum*: uti in seminandi significatione usitatum est *sevi, satum*. Sanè aliud est *inserui*, aliud *insevi*; uti & aliud *conserui*, aliud *consevi*: aliud *asserui*, aliud *assevi*, &c.

Consero, consevi, consitum, ick besaeye.

Consero, conserui, consertum, id est, commisceo. Sic

Insero, insevi, insitum [b] : & *inserui, insertum*, pro interpono.

Assero, asserui, assertum.

Dissero, disserui, dissertum.

Exsero, exserui, exsertum, &c.

Gero, gessi, gestum.

Verro, verri, versum.

Uro, ussi, ustum.

Curro, cucurri, cursum.

Decurro, decucurri, & decurri, decursum.

Sic *excurro, procurro* [c], *præcurro.*

Alia nunquam, aut rarò, geminant: ut,

Accurro, accurri, accursum.

Sic *discurro, incurro, occurro, recurro, succurro, transcurro* [d].

Fero, tuli [e], *latum.*

Affero, attuli, allatum.

Sic cætera composita. Sed *suffero* [f], pro *patior*, caret præterito, & supino.

Furo [g], caret præterito, & supino.

Queror, questus sum.

[b] *Insevi* quidem seminandi notione, uti dictum: sed *inserui*, cùm sumitur pro ordinare inter aliqua, sive interponere.

[c] *Procucurrit* dixit Livius, Prisciano teste. Adde & *concucurrit*; quo idem Catonem usum docet. Item *præcucurri*; quod ipsius est Ciceronis 3. de Orat. Ac Varronis quoque senarius iste sic videtur numerus reddendus: *Huc aucupatum concucurristis domo.*

[d] Adde & *circumcurro.*

[e] Poterat hîc præteriri, cùm sit inter heteroclita; de quibus inferiùs. Quare ibi commodiùs notabimus, unde capiat hoc præteritum, & supinum.

[f] Nam *sustuli*, & *sublatum*, retinent *tollendi* significationem: ac proinde ea *suffero* sibi nequit vindicare: sed ad veram originem pertinent, quæ est *tollo*, vel potiùs *sustollo*.

[g] Imò nec in prima hodie persona invenitur. Olim eâ usum Varronem, auctor est Priscianus lib. 8.

SO.

Arcesso [a], *arcessivi, arcessitum* [b].
Lacesso, lacessivi [c], *lacessitum.*
Facesso, facessivi, & *facessi, facessitum.*
Capesso, capessivi, & *capessi, capessitum.*
Incesso, incessi, absque supino.
Viso, visi, visum [d].
Pinso, pinsui [e], *pinsitum, pinsum*, & *pistum* [f].

a Pro eo, inveterato jam errore, *accerso* dici solet. Est autem *arcesso*, ab *arcio*; ut sequentia à *lacio, facio, capio, incedo, video.* Nam veteres subinde *ar* usurpabant pro *ad*: ut compluribus exemplis ostendit Priscianus lib. 1. b In *arcessitum, lacessitum, facessitum, capessitum*, penultima est longa. Nempe hæc olim quartæ erant conjugationis: unde Sallustius, Liviúsque etiam lib. 3. *arcessiri*: Columella lib. 9. *lacessiri.* c Pro *lacessivi* per syncopen quoque dicitur *lacessii*, & *lacessi.* Itidem *facessi*, & *capessi*, syncopen passa. Sed inprimis ea usitata in *incessi.* d Nisi magis placet, *viso* carere supino: *visum* autem semper esse à *video.* Mihi quidem hoc magis arridet. Sic *inviso, invisi*, absque supino. e Similiter *depso*, id est, farinam subigo, *depsui* facit. Sed hoc supino caret. f *Pinsitum* est integrum: duo alia supina per syncopen facta.

TO.

Flecto, flexi, flexum.
Necto, nexi, & *nexui, nexum.*
Pecto, pexi, & *pexui, pexum*, & [a] *pectitum*, pen. corr.
Plecto, plexi [b], & *plexui, plexum.*
Meto, messui, messum.
Peto, petivi, petitum.
Mitto, misi, missum.
Verto, verti, versum,
Sterto, stertui.

a *Pectivi* agnoscit Asper; teste Prisciano. Sed nondum reperi apud idoneũ scriptorem. A *pectitum* apud Columellam est *pectitæ lanæ.* b *Plexui* nonnullis videtur esse à *plecto*, quando significat *implico, necto*: *plexi* verò, quando significat *punio.* Sed hoc discrimen non observatur. Potiùs eo differunt, quòd *plexui* sit usitatius; *plexi* in usu esse desierit.

Sisto, stiti [c], *statum* [d]. Sic
Resisto, restiti, &c. [e]
Amplector, amplexus sum [f].
Complector, complexus sum.
Divertor, & *diverto*, *diverti* [g] tantùm. Sic
Prævertor, & *præverto*, *præverti.*
Revertor, reverti [h], ab antiquo *reverto.*
Nitor, nisus, & *nixus sum* [i].
Utor, usus sum [k].

[c] *Sisto* activum *stiti* facit: sed *sisto* neutrum, ut volunt, à *sto* capit *steti*. E. G. Activum præteritum est, *Antea illum istic stiti: nunc hic eum sisto.* At neutrum præteritum est, *Antea illic stetit: nunc hic sistit.* Sed neq; hîc *stitit*, pro *stetit*, dicere verear. [d] Inde *stati dies*, & *stata sacrificia.* Nam *status* hic valet τεταγμένος, ut vetus Onomasticon exponit. [e] Supinum in compositis vix invenias: faciliùs participium inde deductum. Ut apud Ulpianum: *Si diu incertum hæres exstiturus, nec ne, sit.* [f] *Amplector* est à *plector*, eaque caussa est, cur à supino *plexum*, faciat *amplexus sum.* Ac par ratio in *complector.* [g] Videtur & olim supinum fuisse in usu: unde *diversorium.* [h] *Reverti* dicere amant Tullius, & veterum alii: pro quo juniores ferè ajunt *reversus sum.* [i] Sic *annitor, enitor, innitor.* Sed x potiùs amant *connitor, obnitor, pernitor, renitor, subnitor*: unde *connixus, obnixus*, à quo *obnixè*; *pernixus*, unde *pernix*, &c. *Enixa* dici volunt de eâ, quæ peperit: *enisus* de quovis, qui allaboravit. Sæpius quidem id discrimen obtinet: perpetuum tamen non est. [k] Sic *abutor*, &, si utendum eo, quod in glossis invenitur, *coütor.*

VO.

Solvo, solvi, solutum.
Volvo, volvi, volutum,
Vivo, vixi, victum.
* Calvor [a], *antiquum absque præterito.*

[a] Unde *calvitur*, apud Plautum: & infinitivus *calvi* apud Sallust. 3. Hist. Cæterùm Priscianus agnoscit & *calvo, calvi*, ut *solvo, solvi.* A *calvo*, vel *calvor*, hoc est, *decipio, frustror*, dicta videtur *calumnia.* Quasi à supino *calutum*, quod est à *calvo*: quomodo à *solvo* est *solutum.*

XO.

Texo, texui, textum.

O *purum* [a].

Facio, feci, factum, Sic
Efficio [b], *effeci, effectum.*
Iacio, jeci, jactum. Sic
Ejicio, ejeci, ejectum, &c.
Adspicio, adspexi, adspectum. Sic cætera composita ab inusitato *specio* [c].
Allicio, allexi, allectum. Sic cætera à *lacio*: præter
Elicio, elicui [d], *elicitum.*
Fodio, fodi, fossum.
Fugio, fugi, fugitum.
Capio, cepi, captum. Sic
Accipio, accepi, acceptum.
Rapio, rapui, raptum. Sic
Arripio, arripui, arreptum.
Cupio, cupivi [e], *cupitum.*
Sapio, sapivi [f], & *sapui.* Sic
Desipio, desipui, &c.
Pario, peperi, partum, pro *paritum*: unde *pariturus* [g].
Quatio, quassi [h], *quassum.*
Percutio, percussi, percussum [i].
Induo, indui, indutum [k].
Statuo, statui, statutum.

[a] Verba in *io* exeuntia quibusdam in locis perdunt *i*. Nam à *capio* est *capis*, quod ἀναλόγως esset *capiis*. Sic *cape* pro *capie*. Item *capito, caperem, capere*.

[b] Composita à *facio*, mutant *a* in *i*: præterquam, si illud cùm nomine, vel adverbio, componatur: ut *calefacio, benefacio*. Quædam etiam abjiciunt vocalem ante *o*: ut *lætifico, magnifico, notifico, significo*.

[c] A quo & quædam sunt primæ, sed deponentia; ut *conspicor, suspicor*.

[d] Veteres similiter etiam *allicui, illicui, pellicui*, dixere: pro quibus usitatiùs, *allexi, illexi, pellexi*.

[e] More verborum quartæ. Sanè & Lucretius *cupiret* dixit, pro *cuperet*.

[f] Unde Martialis *sapisti*, pro *sapiisti*, vel *sapivisti*. *Sapui* tamen vulgò usitatius est: ut & *desipui, resipui*.

[g] Cic. *Si quinctum pareret mater ejus, asinum fuisse parituram.*

[h] *Quassi* tamen non est in usu extra compositionem.

[i] Sic *concutio, decutio, excutio, incutio.*

[k] Ab ἐνδύω. Sic *exuo, exui, exutum*, ab ἐκδύω.

Sic

Sic *acuo, minuo, ſuo, ſternuo, imbuo* [k], *arguo, ſpuo*, & ejus compoſita, præter *reſpuo*, quod caret ſupino [l].

Luo, lui [m], *luitum*. unde *luiturus*. Hinc

Diluo, dilui, dilutum. Sic *abluo*, *eluo*, *reluo* [n].

Pluo, plui, & antiquè *pluvi, plutum.*

Ruo, rui, rutum, & *ruitum* [o]. Hinc

Diruo, dirui, dirutum [p].

Fluo, fluxi, fluxum, antiquè *fluctum.*

Struo, ſtruxi, ſtructum.

Fruor, fruitus, & interdum *fructus ſum.*

Morior, mortuus ſum [q].

Orior, ortus ſum [r].

Patior, paſſus ſum.

Gradior, greſſus ſum.

k Ab ἐμβύω. l Simile eſt *metuo, batuo, cluo*: quæ itidem ſupinis carent. Uti & *ingruo*, ac *congruo*. Cujus præterito uſus Terent. *Cui tam ſubitò tot congruerint commoda*. Deducunt utrumque à *gruo*: uti hoc à gruibus. Sanè *congruendi* verbo de gruibus uſus eſt Solinus cap. 15. Sed verſimilius cenſeo, *congruo*, & *ingruo*, eſſe corrupta ex *conruo*, & *inruo*. m Olim faciebat *luvi*: unde *diluvium, colluvies, interluvies*. Sic & à *fluo* olim fuit *fluvi*: unde *fluvius*: à *pluo pluvi*, unde *pluvia*. n Quod notat *reſolvo, repignero*: teſte Feſto. Similiaque *colluo, diluo, perluo, polluo, proluo*. o Unde *ruiturus*, apud Lucanum. p Sic *erutum, obrutum, prorutum, ſubrutum*. q Participium eſt *moriturus*. Virg. *Quo moriture ruis?* Quaſi à ſupino *moritum*. r *Ortus* κατὰ συγκοπὴν eſt ex inuſitato *oritus*: quomodo & *oriturus*, dixit Horat. *Nil orriturum aliàs, nil ortum tale ferentes.*

De Quarta Conjugatione.

Quarta conjugatio eſt, quæ habet *i* longum ante *re*, vel *ri*, in Infinitivo: ut, *audio, audire*; *audior, audiri*.

Verba quartæ conjugationis habent in præterito *ivi*, in ſupino *itum*: ut, *audio, audivi, auditum*.

EXCIPIUNTUR,

Vincio, vinxi, vinctum.
Sancio, ſanxi, ſanctum; & *ſancivi, ſancitum.*
Farcio, farſi, fartum [a]. Hinc
Refercio, referſi, refertum.
Sarcio, ſarſi, ſartum.
Fulcio, fulſi, fultum.
Raucio, rauſi [b], *rauſum.*
Sepio, ſepſi [c], *ſeptum.*
Salio [d], *ſalii* [e], & *ſalui, ſaltum.*
Singultio, ſingultivi, ſingultum [f].
Ferio, abſque præterito [g], & ſupino.
Exilio, exilui, & *exilii, exultum,* &c.
Sepelio, ſepelivi, ſepultum.
Haurio, hauſi [h], *hauſtum.*
Amicio, amicui [i], & *amixi, amictum.*
Aperio, aperui, apertum.
Operio, operui, opertum.
Comperio, comperi, compertum.
Reperio, reperi, repertum.
Sentio, ſenſi, ſenſum.
Venio, veni, ventum.
Geſtio, geſtivi, ſine ſupino.
Experior, expertus ſum.

[a] Integrè ſit *farcitum:* unde remanſit *farcimen:* ac participium *farcitus* eſt apud Ciceronem. Ex *farcitum* fecere *farctum,* & *fartum.*

[b] Apud Tull. vulgò legas *irraucuerit:* quod ſit à *raucco.* Sed Priſcianus legit *irrauſerit:* quomodo & *irrauſit* Lucilius dixit.

[c] Livius *ſepivi.*

[d] Pro *ſalto.* nam pro *ſale conſpergo,* regulam ſequitur.

[e] Ex inuſitato *ſalivi* dixere *ſalui,* & *ſalii.* Ita apud Maronem 2 G. libri alii *ſaluere,* alii *ſaliere* habebant jam olim: ut ex Diomede, & Priſciano, videmus. Sic *exſilui,* & *exſilii*; *deſilui,* & *deſilii.* Cic. *Exilui gaudio.* Et, *Deſiluit de rheda.*

[f] Utrùm ſupinum ejus ſit *ſingultitum,* an *ſingultum,* non ſatis convenit: poſterius expreſſimus, propter verbale *ſingultus.* Sed fortaſſe *ſingultus* potiùs ſit à *ſingulto.* Omnino ſatius ſit ſupino abſtinere.

[g] Chariſius tamen *ferii* agnoſcit.

[h] Varro etiam *haurii* dixit. Et *hauſum,* pro *hauſtum,* dici, argumento eſt *hauſurus* apud Maronem.

[i] Interdum & *amicivi*: ſed *amixi* cæteris eſt uſitatius.

Com-

Comperior, fine præterito [k].
Assentior, assensus sum.
Opperior, oppertus sum [l].
Metior, mensus sum [m].
Ordior, orsus sum.

k Sed mutatur præteritum à *comperio*; de quo dictum.
l Plautus *operitus* dixit.
m Addunt interdum facere *metitus*: atque hinc *dimetitus* esse apud Ciceronem in fecundo de Nat. Deor. Sed in optimis libb. nunc est *demetata.*

* *Verba quartæ in imperfecto antiquè habuere* ibam, *ut*, custodibam, *apud Catullum, pro* custodiebam. *Sic* lenibam, & nutribam, *apud Maronem*: scribam, *apud Terent.*

Similiter futurum in ibo *formârunt* Ita scibo *dixit Ter.* esuribo *Pomponius*; expedibo, dormibo, mentibor, *Plautus.*

Idem & in tertia quandoque fit: *ut apud eundem* reddibo, *pro* reddam. *Nisi & hoc quartæ olim fuit.*

Cæterum hujusmodi imperfecta, & futura, obsolere; *præterquam ab* eo, & queo; *de quibus inferius dicetur.*

OBSERVATIONES
de quatuor conjugationibus Verborum.

OBSERVATIO I.

Interdum verba diversa idem habent præteritum. Ut composita à *sto*, & *sisto.*

Consto, constiti.	*Consisto, constiti.*
Exsto, exstiti.	*Existo, exstiti.*
Insto, institi.	*Insisto, institi.*

Sic

Aceo, acui.	*Acuo, acui.*
Cresco, crevi.	*Cerno, crevi.*
Frigeo, frixi.	*Frigo, frixi.*
Luceo, luxi.	*Lugeo, luxi.*

Mulceo,

Mulceo, mulsi. *Mulgeo, mulsi.*
Paveo, pavi *Pasco, pavi* [a].
Pendeo, pependi. *Pendo, pependi.*
Fulgeo, fulsi, *Fulcio, fulsi.*

Similiter interdum verba diversa supino conveniunt. Ut,

Cresco, cretum. *Cerno, cretum.*
Maneo, mansum. *Mando, is, mansum.*
Pando, passum. *Patior, passum.*
Pango, pactum. *Paciscor* [b], *pactum.*
Sto, statum. *Sisto, statum.*
Succenseo, succensum. *Succendo, succensum.*
Teneo, tentum. *Tendo, tentum.*
Vinco, victum. *Vivo, victum.*

[a] Diomedes ait, esse & tertium *pavi*; idque à *pavire*; quod est παίειν, unde & *pavio* factum. Sanè à supino *pavitum*, est *pavimentum*.

[b] Nisi utrobique *pactam* ab eodem verbo, nempe *paco*, vel *pago*, esse lubet. Nam veteres *c* pro *g* usurpabant. Itaque pro *pago*, quod à Dorico πάγω, pro πήγνυμι, dixere *paco*; unde *paciscor*, ut ab *apio apiscor*. A *pago* autem fecere *pango*, ut *frango* à *frago*; unde *fregi*, & *fragilis*: ut superiùs etiam diximus.

OBSERVATIO II.

Verba quædam, quorum vox planè eadem est, pro diversa significatione, vel primæ sunt conjugationis, vel tertiæ. Ut, *Aggero, aggeras, aggerare*: & *aggero, aggeris, aggerere.*

Sic *appello, compello, colligo, deligo, effero, fundo, mando, nicto* [a], *obsero, refero, volo.*

Quædam præterea quantitate differunt. Ut, *Dico, as, are*; & *dico, is, ere.*

Sic composita: *abdico*, & *abdīco*; *indico*, & *indīco*; *prædico*, & *prædīco*. Similiter *lego, as, are*:

[a] *Nictamus* oculis: *nictit* canis naribus, de quo Festum vide.

are : & *lego, is, ere*. Item composita, *allêgo*, & *állego* ; *relêgo*, & *rélego* [b].
His adde *colo, pedo*.

[b] Sic *éduco, as, are* ; & *edûco, is, ere*.

* *Atque hæc de Analogia verborum. Nunc videamus de heteroclitis, defectivis, & iis, quæ genere, vel terminatione, abundant.*

DE ANOMALIS.

sive Heteroclitis.

QUædam verba non sequuntur analogiam quatuor superiorum conjugationum : ut, *sum, volo, fero, fio, eo, queo, edo*, cum compositis : quorum conjugatio petenda est ex Donato, vel aliis paradigmatum libellis.

SUM.

Sum [a] cum compositis caret gerundiis, supinis, & participio præsenti: præterquam quòd ab *absum*, *præsum*, *possum*, veniunt *absens, præsens, potens* [b].

Possum, quod ex *potis sum*, componitur, sequente vocali retinet T : ut, *potes, potest, poteram, potero*, &c. Sed pro T habet S, si S sequatur : ut, *possum, possumus* ; *posim, posimus*. Itaque & antiquè dicitur, *potessem, potesse* ; & usitatè, *possem, posse*.

Prosum, si vocalis subsequatur, euphoniæ caussâ assumit *d*. Ut, *prodes, prodest, proderam, prodessem, prodesse*.

[a] *Fui*, & *futurus*, capit ab antiquo *fuo*, quod à φύω. In compositis usus attendendus. Nec enim ut *adfuit, abfuit* : sic *infuit* dixero. Ab eodem *fui*, etjam *forem* dicitur, pro *essem*. Factumque ex *fuerem*. Sic *afforem*, pro *adessem*.
[b] Sed *potens* planè exuit participii naturam : & quodammodo etiam duo priora.

VOLO.

VOLO.

Volo per syncopen, pro *volis, volit, volitis*, habet *vis, vult, vultis*; vel, ut antiqui dicebant, *voltis*. Ac similis syncope est in plerisque aliis temporibus [a]. Sic *nolo* ex *ne* [b], sive *non*, & *volo*; *malo* ex *magis volo*: unde veteres dixere *mavelim*, & *mavellem*: pro quibus obtinuit *malim*, & *mallem*.

[a] Phocas monet, *volo* deficere imperativo, infinitivi futuro, gerundiis, & participio in *rus*. Diomedes tamen jubet in imperativo sic inflectere, *fac velis, fac velit*, &c. Sed *velis*, & *velit*, sunt subjunctivi. In Donati libello reperias gerundia: sed deficit classici scriptoris auctoritas. [b] Unde veteres *nevis, nevult*, pro *non vis, non vult*. Porro etsi *volo* caret imperativo; à *nolo* tamen est *noli*, & *nolito*. Illo usus Cicero, hoc Lucilius.

FERO.

Fero quoque in nonullis temporibus syncopen patitur: ut, *fers, fert, fertis*, pro *feris, ferit, feritis* [a]. Præteritum *tuli* [b] accipit à *tollo*, sive *tolo*; unde *tolero*.

[a] De apocope hujus verbi in imperativo mox dicam.

[b] Quod olim *tetuli*; ut à *pago*, sive *pango*, *pepigi*. *Tolo*, vero, unde *tetuli*, & *tuli*, est à ταλῶ, vel prisco τελῶ, id est, *fero*: unde *telamones*, qui aliter *atlantes*, ab ἀ ἐπιτατικῷ, & τλάω. Ac videtur à ταλάω, vel τελάω, etiam esse supinum *talatum*, vel *telatum*: vel à τλάω (quod κατὰ συγκοπὴν ex priori) fuerit *telatum*: nisi ἀμέσως putes, priùs fuisse *tolo, tetuli, tolatum*, vel *tulatum*, ide κατ' ἀφαίρεσιν *latum*.

FIO.

Fio mutuatur præteritum *factus sum*, ab antiquo *facior*: quod in quibusdam compositis remansit. Nam quæ in activo mutant *a* in *i*, retinent *facior*. Ut, *afficio, afficior*. Sic *conficior, reficior*, &c. Sed quæ *a* servant, ea componuntur cum *fio*. Ut *calefacio calefio*. Sic *frigefieri, madefieri, satisfieri*, &c.

EO.

Composita ab *eo* usitatiùs quidem in futuro habent *ibo*; ut *transibo*, *præteribo*: quandoque tamen & per *iam* efferuntur; ut *transiam*, *præteriam* [a].

Quædam etiam composita [b] ex *eo*, contra naturam simplicis, formant ex se passiva in *or*: ut *adeor*, *ambior*, *ineor*, *obeor*, *subeor*, &c.

Etiam ex adverbio *venum*, & *eo*, fit *veneo*. Sed in præterito potiùs per syncopen *venii* dicitur, quàm *venivi*. Caret & ipsum gerundiis, supinis [c], ac participiis.

[a] Sic Cicero contra Rullum, *Inietur ratio*, pro *inibitur*. *Ambio* inflectitur ἀναλόγως, ut *audio*. Nisi quòd apud Livium sit *ambibam* pro *ambiebam*. *Circumeo* interdum *m* amittit. Nam dicimus, *circumis*, vel *circuis*; *circumit*, vel *circuit*; *circumire*, & *circuire*. [b] Nempe ea composita, quæ activam obtinent significationem: ut *adeo*, & similia. At non item, quæ significationem eam non habent: ut *pereo*, *intereo*, & alia. Claudianus tamen ait, *interitis multis*; hoc est, occisis. [c] Nam falluntur, qui *venum* esse supinum censent; cùm supina à verbo, seu themate, promanent; non thema ex supino suo componatur. Atqui *venum* prior est compositi pars: quod similiter componitur cum *do*; unde *venundo*. Nempe eâ ratione, qua, ab simili adverbio *pessum*, est *pessumdo*; à *satis*, *satisdo*. Quare *venum ire*, seu *venire* dixere, ut *pessum ire*: *venumdare*, ut *pessumdare*.

QUEO.

Queo, & *nequeo* [a], inflectuntur, ut *eo*: nisi quòd ea careant imperativo, gerundiis [c], & participio præsenti.

Antiquè etiam dixere *queatur* [b]: unde & pro *quivi*, dicitur *quitus sum*; sed tantùm sequente infinitivo.

[a] Pro quo & divisim *non queo* apud Cic. in Lælio. [b] Lucret. [c] Ter. Hec. *Agnosci non quita est*. Ac similiter Gellius, *Contemni non quita est*. Imò & in composito ait Cato lib. I. Orig. *Fanum id nequitum exaugurari*.

EDO.

Edo, præterquam quòd regulariter conjugatur,

jugatur, etiam sic inflectitur: *Edo, es, est* [a]. Plur. *estis*.

Imp. *es* [b], vel *esto* [c]; *este*, vel *estote*.

Conj. *essem, esses* [d], &c.

Infinit. *esse* [e].

Sic, *Exedo, exes, exest* [f], &c. *Comedo, comes, comest* [g], &c. Unde & *comestum*, pro *comesum*.

Dicitur quoque *estur* [h], pro *editur*.

[a] 4. Æn. [b] Plautus Mil. [c] Cato cap. 156. [d] Val. Max. lib. 4. cap. 3. [e] Cic. 2. de Nat. D. [f] Cic. 3. Tusc. [g] Plautus sæpe. Sic imperativo *comesto* Cat. c 156. Inf. *comesse* Cic. pro Flacco. [h] Plautus, & Ovid.

DE APOCOPEN PASSIS.

Dico, duco, facio, fero, in Imperativo activo per apocopen [a] habent, *dic, duc, fac, fer* [b], Ac similiter in compositis: ut, *edic, reduc, benefac, perfer*. *E* tamen retinent composita à *facio* quæ in præsenti *a* in *i* mutant: ut, *efficio, effice: conficio, confice*.

[a] Poëtæ tamen interdum apocopen hic negligunt: ut, *face*, apud Ovid. Imo *abduce, traduce*, apud Ter. legas.

[b] Catullus similiter *inger*, pro *ingere*, usurpat.

DE DEFECTIVIS.

* *Defectiva sunt triplicia.*

I. *Quæ destituuntur vel præterito, & supino; vel supino solo, & temporibus inde formatis. Hujusmodi multa in singulis conjugationibus adduximus.*

II. *Quæ primis, secundisque personis destituuntur, atque hinc dicuntur impersonalia: de quibus paullo pòst videbimus.*

III. *Quæ certis modis, aut temporibus, deficiunt; nec tamen ad duas superiores classes pertinent. Hujusmodi sunt, quæ sequuntur.*

AIO.

Præs. *Aio, ais, ait*. Plur. *ajunt*.

Imperf. *Ajebam, bas, bat.* Plur. *bamus* [a], *batis, bant.*

Imper. *Ai* [b]. Subj. *Aias, aiat : aiatis, aiant.*

Part. *ajens.* Cætera non ſunt in uſu [c].

a Prima hæc pluralis necdum mihi occurrit.

b Nævius: *Vel ai, vel nega.* Poſteriores tamen maluiſſent, *vel aias, vel neges.* *c* Probus etiam agnoſcit præteritum *ai, aiſti, ait.* Pluraque veteres uſurpâſſe, planè arbitror. Ut ſunt, *aitis, aite,* & alia quædam.

APAGE.

Imp. *Apage* [a]. Plur. *apagete* [b].

a Græca ſunt ἄπαγε, ἀπάγετε ab ἀπάγω, *abigo.* Unde & jungitur accuſativo, ut apud Plautum, *Apage caniculam.* *b* Plaut. & Vatinius ad Cic. Quemadmodum verò dixere *apage,* & *apagite :* ita & *age,* & *agite* ; & cum particula *dum, agedum,* & *agitedum.* Attamen *age,* & *agedum,* interdum fiunt adverbia. Valerius Flaccus : *Vos age funereas ad littora volvite ſylvas.* Cic. pro Sylla: *Agedum, conferte nunc cum illius vitam P. Syllæ.* Sed *agite,* & *agitedum,* ſemper adſciſcunt pluralem.

AVE, SALVE, VALE.

Imper. *ave, aveto* [a] ; *avete, avetote.*

Infin. *avere* [b].

Similiter inflectuntur, *ſalve* [c], & *vale* [d].

Apud Cic. etiam legas lib. 6. ad Att. Valebis igitur, & valere Piliam, & Cæciliam noſtram, jubebis literis, & ſalvebis à meo Cicerone.

a Salluſtius epiſtolâ Catilinæ.

b Hæc in ſalutandi ſignificatione : ſed *aveo,* pro *cupio,* plura habet tempora.

c *Salveo* uſurpat Plautus, ſed ridiculè in ruſtici perſona; ut obſervat Probus. *d* *Valeo* integrum eſt : at in alia ſignificatione. Porro *valere,* & *ſalvere,* diſtinguit & Suetonius in Galba : *Exoletum morem, tantùm in domo ſua hærentem, obſtinatiſſime retinuit, liberti, ſervique, bis die frequentes adeſſent, ac mane ſalvere, veſperi valere ſibi ſinguli dicerent.*

CEDO.

Cedo tantùm pro *dic,* aut *porrige,* uſupatur : ut, *Cedo manum* [a].

a Antiqui & *cette* dicebant pro *cedite.*

DARI.

DARI, & FARI.

Dor, & *for*, non ſunt in uſu. Uti nec in ſubjunctivo *der*, aut *fer* : quemadmodum antè [a] dictum. Sed in compoſitione tamen uſitata ſunt *addor*, *condor*, *reddor*, *&c.*

* *Imo &* effor *agnoſcit Diomedes.*

FOREM [b].

Subjunctivus, *Forem*, *fores*, *foret*. Plur. *forent*. Infinitivi Futurum, *fore*. Sic compoſita, *Afforem*, *deforem* [c].

INFIT, DEFIT.

Infit tantùm in uſu eſt pro *cœpit*. Virgil. *Ita farier infit.*

Defit pro *deeſt*, *defiet*, & *defiat* : item *defieri*, ut *confieri*.

INQUAM.

Præſens *inquam* [a], *inquis*, *inquit*. Plur. *inquimus*, *inquiunt*.

Imperf. *inquiebat*, *inquiebant*.

Perf. *inquiſti*.

Fut. *inquies*, *inquiet*.

Imp. *inque*, *inquito*.

Cætera deſunt [b].

[a] In prima conjugatione. In ſecunda tamen perſona dicitur *daris*, *faris*, *deris*, & ita in perſonis inde ortis.

[b] Poſſis ad *ſum*, referre, quatenus hoc tempora capit à *fuo*. Nam *forem* eſt à *foërem*, ſive *fuerem*; ut ſuprà dictum.

[c] Etiam *confore* eſt apud Ter. And. *abfore* 8. Æn. *profore* apud Horatium lib. 1. epiſt. 8.

[a] Pro quo & *inquio* dici, Grammaticorum veterum alii ajunt, alii negant. Tutiùs tamen *inquam* dixeris; cùm & Tullii, & Catulli locus, unde *inquio* probant, corruptus videatur.

[b] Agnoſcunt alii & *inquitis* in præſenti. Ac imperfectum integrè flectunt : Etiam tribuunt tertiam perfecti, *inquit*: & in plurali *inquiſtis*: & in futuro *inquient*: item ſubjunctivum, *inquias*, *inquiat*, *inquiatis*, *inquiant* : & part. *inquiens*. Quibus utetur, cui obverſatur idonei ſcriptoris auctoritas. Ea, quæ nos poſuimus, reperias apud claſſicos ſcriptores. *Inquis*, & *inquit*, pervulgata : *inquimus*, ait Horat. ſat. 2. lib. 1. *inquiunt*, Cicero 2. Verr. *inquiebat* idem in Top. *inquiebant*, 2 Acad. Qu. *inquiſti*, lib. 6. ad Att. *inquiet*. 4. Verr. *inque*, Ter. Heaut. *inquito*, Plaut. Aul.

OVAT,

Præſ. *Ovat.* [a]. Part. *ovans.*

* *A ſupino ſunt verbalia,* ovatus, *&* ovatio.

QUÆSO.

Sing. *Quæſo.* Plur. *quæſumus* [b].

SCIO.

Imper. *ſci,* pro *ſcito,* non eſt in uſu [c].

[a] Utitur Val. Flac. in 4. Argonaut. Nec ultrà in verbo finito invenimus.

[b] Caſſius, & Brutus, ad Cic.

[c] Neque à *ſoleo* dicimus *ſolebo*; quia præteriti habet ſignificationem, nec futuris quiſquam aſſueviſſe poteſt; ut ex Chariſio ſuperiùs etiam dicebamus.

ODI, MEMINI, COEPI.

Hæc verba carent iis temporibus, quæ à præſenti formantur: & tamen præteriti voce etiam præſentis ſignificationem habent.

Ut, *Odi, odiſti, odit,* &c. *oderam, odiſſem, odero* [a], *odiſſe.* Part. *oſurus.*

Sed pro *odi* etiam dicitur *oſus ſum:* unde *exoſus,* & *peroſus.*

Cœpi ab antiquo *cœpio* [b] deſcendit: ac format ex ſe *cœperam, cœperim, cœpero, cœpiſſe,* ſup. *cœptum, cœptu,* & partic, *cœpturus.* Item paſſivum *cœptus.*

Memini [c] autem etiam imperativum habet *memento,* & *mementote* [d].

[a] Futuro ſubjunctivi utimur pro futuro indicativi: párque ratio in *cœpero,* & *meminero.*

[b] *Cœpio,* & *cœpiam,* dixit Plautus. Eſt & M. Catonis: *Cœpiam ſeditioſa verba loqui.*

[c] Sed hoc in futuro conjunctivi non tam præſentis, quàm propriam ſignificationem, habet; ut de *cœpi* etiam diximus. [d] Olim & in ſupino *mentum;* unde *mentio.* Niſi præſens malis fuiſſe non *meno,* ſed *memino;* unde antiquum *meminens.* Vide quæ de voce *comminiſcor* notavimus in tertia conjugatione.

* *His*

* *His additur* novi : *quod à* noſco *quidem venit; ſed ſimiliter in præterito ſignificationem habet præſentis. In multis autem patitur ſyncopen; ut*, noſti, noſtis, norunt, norant, norim, noſſem, noſſe.

Ad defectiva quoque pertinent verba quædam compoſita cum ſi : *ut*, ſis, ſodes, ſultis : *pro* ſi vis, ſi audes, ſi vultis. *Sic* capſis, *pro* cape ſi vis. Apageſis, *pro* apage ſi vis.

Vulgò etiam ad defectiva referuntur *auſim, auſis, auſit*. Et pluraliter *auſint*. Item *faxim*, & *faxo, faxis, it*. Plur. *faximus, itis, int*. Sed hæc non tam defectiva ſunt, quàm reliquiæ quædam priſcæ conjugationis.

* *Nam, ut ſuperiùs* [e] *diximus, veteres ſubjunctiva per* im *quoque efferebant : unde apud Comicos*, duim, perduim, creduim, axim, adaxim. *Inde igitur in uſu remanſit* auſim, *pro* audeam, *vel* auſus ſim : *item* faxim, *pro* faciam, *vel* fecerim.

[e] In doctrina modorum.

Similiter futura quædam extulere per axo : *ut* axo, *pro* egero, *Cui ſimile* faxo, *pro* fecero. *Quòd tempus olim etiam deſiit in* aſſo *à verbis primæ : vel* eſſo, *à verbis ſecundæ, tertiæque : quemadmodum ſuperiùs* [f] *monuimus.*

[f] In temporum doctrina.

DE IMPERSONALIBUS.

Imperſonalia ſunt duplicia : activæ, & paſſivæ vocis.

Imperſonalia activæ vocis in T deſinunt [a]. Ut hæc decem : *Miſeret, piget, pœnitet,*

[a] Suntque univerſi conjugationis ſecundæ.

nitet, tædet, oportet, decet, pudet, libet [b], licet, liquet.

Impersonalia passivæ vocis in *tur* desinunt. Hæc certum numerum non habent: quia veniunt ab omnibus activis, & quibusdam neutris [c]: ut à *lego*, *legitur*: à *sto*, *statur*.

[b] Addunt alii *lubet*: sed hoc non aliter differt à *libet*, quàm *optumus*, ab *optimus*. Nempe antiqui in nonnullis *u* amabant, ubi posteriores *i* prætulerunt.

[c] Interdum etiam à deponentibus, sed rarò. Auctor ad Herennium: *Quos non est veritum ponere.* Cæsar: *Hostibus nunciatur, in Romanorum castris tumultuari.* Sed, ut dixi, hæc rara, præsertim in modis finitis. Quare minùs Latinum videtur illud vulgati interpretis: *Quâ mensurâ mensi fueritis, remetietur.* Potiùs pro eo dixeris, *eâdem alii remetientur vobis.*

* *Impersonalibus vulgò accensentur quædam personalia; quia ad modum personalium absolutè inveniuntur in tertia persona absque nominativo, sequente mox infinitivo.*

Hujusmodi è prima conjugatione sunt, delectat, juvat, stat, *cum compositis,* constat, præstat, restat: *item* vacat.

E secunda, appâret, attinet, debet, patet [a], placet, solet.

E tertia, accidit, cœpit, conducit, contingit, definit, incipit, sufficit.

Ex quarta, convenit, evenit, expedit.

Ex anomalis, est, interest, potest, prodest, fit, refert.

[a] Nisi potiùs *paret* scribendum per *r*; quod tantumdem valet, ac compositum, *appâret*: Petronius: *Jurisconsultus* PARET, NON PARET, *habeto.*

Ad impersonalium etiam naturam quodammodo accedunt verba exemtæ potestatis: hoc est, actionem significantia, quæ ut fiat, vel ne fiat, neutiquam sit humanæ potestatis. Talia sunt, fulgurat, fulminat, tonat, grandinat. gelat, pluit, ningit, lucescit, advesperascit, *similiáque.*

Conjugantur autem impersonalia, ut tertia

tertia singularis [a] personalium. *Oportet, oportebat, oportuit,* &c. *Statur, stabatur, statum est,* vel *fuit,* &c.

EXCIPIUNTUR:

Miseret, misertum est, & antiquè *miseritum.*

Tædet, pertæsum est [b], vel *tæduit* [c].

Placet, libet, licet, pudet, piget, in præterito habent *uit*, vel *itum est: ut, placuit, placitum est,* &c.

Liquet in præterito vix reperias.

Impersonalia carent imperativo: sed pro eo utimur præsenti subjunctivi: ut, *pœniteat, pugnetur* [d].

Nec invenias in supinis, participiis, aut gerundiis; paucis exceptis.

✻ *Vt* pœnitendi caussa, *aut,* pœnitendi vis, *apud Cic. Idem* [e] *dixit*, Nihilo magis licitùrum esse plebeio, quàm patriciis esset licitum. *Item* [f], Non pudendo, sed non faciendo id, quod non decet, impudentiæ nomen effugere debemus. *Sallust.* Non est ejus præceptoris pœnitendum. *Et Plinii est* [g]: Cùm puderet vivos, tanquam puditurum esset exstinctos. Pœniturus, *teste Fabio, dixit Sallustius: quod exolevit.* Pœnitens *usitatum est: item* pertæsus, *quod activè significat.* Libens, pudens, pudendus, pigendus, pœnitendus, *nomina potiùs, quàm participia, videntur.*

Participia, per quæ circumloquimur præterita passiva, non hic variantur per genera, ut fit in personalibus; sed, quia sub-

[a] Interdum etiam inveniuntur in tertia plurali: ut, *decent, pudent, oportebant, pudebunt.*

[b] A *pertædet*: unde Gellius lib. 15. cap. 20: *Matrimonii pertædebat.*

[c] Etiam *pertæduit*, sed personaliter, idem Gellius dixit lib. 1. cap. 2: *Verbisque ejus defatigati pertæduissent.*

[d] Vulgò hæc vocant præsentia imperativi: unde dicere malunt, impersonalia carere futuro imperativi: quia nempe non dicitur *pœniteto, pugnator*: atque ita in aliis.

[e] Lib. 2. ad Att. ep. 1.

[f] Lib. de Orat.

[g] Lib. 36. cap. 15.

ſtantivè ponuntur, ſemper ſunt generis neutrius. Ut, *pugnatum eſt, vetitum eſt.*

* *Atque ab hujuſmodi participiis, imperſonaliter acceptis, venire videntur ablativi, qui ſine nomine ponuntur abſolutè. Salluſtius* : Audito, regem in Ciciliam tendere. *hoc eſt, poſtquam auditum eſſet. Livius* : Inde ad Pluvinum eſt progreſſus, nondum comperto, quam regionem hoſtes petiſſent. *hoc eſt, cùm necdum compertum eſſet. Niſi magis placet, intelligi pronomen* eo; *ut in Syntaxi dicetur.*

De Verbis Genere *abundantibus.*

Quædam verba variant genus [a]; eáque ſunt duplicia.

[a] Laxè hoc loco Grammatici utuntur voce *generis*; ut tum ſignificationem reſpiciat, tum terminationem. Ratione ſignificationis Verbum eſt vel activum, vel paſſivum, vel neutrum, ſive abſolutum. Atque ita dicitur hic, Verba quædam eſſe neutra, & activa; hoc eſt, quæ ſub una ſignificatione nunc accipiantur neutraliter, & abſolutè, nunc active: cujuſmodi etiam ſunt *maneo*, & *moror*; etſi *maneo* non accipiat *r*, & *moror* non abjiciat *r*. Ratione verò terminationis Verbum eſt vel activum, vel paſſivum, vel deponens. Ubi attenditur, num Verbum deſinat in *o*, vel *or*: & an *o* admittat *r*; vel *or* amittat *r*. Atque inde dicitur, Verba quædam tum neutra eſſe, tum deponentia.

1. Neutra, & activa: ut, *coëo, differo, duro*, &c.

* *Nam dicimus.*

Coire in unum, *&*, coire ſocietatem.
Differt colore, *&*, differre negotium.
Durare in ædibus, *&*, durare animum.
Incipit ver, *&*, incipere facinus.
Manere ad urbem, *&*, manere aliquem.
Morari ſub dio, *&*, nihil purpuram moror.
Offendere ad lapidem, *&*, offendere animum.
Paſcentes capellæ, *&*, paſcere capellas.

Ruit

Ruit urbs, *&*, cæteros ruerem.

Sufficit animus malis, *&*, sufficere collegam.

Superat pars cœpti, *&*, superare aliquem doctrinâ.

Suppeditant hæc ad victum, *&*, suppeditare sumtus.

Tardare, ac commorari alicubi; *&*, tardare alicujus studia.

Variant scriptores, *&*, variare vocem.

Vertat bene res, *&*, vertere terram aratro.

II. Neutra [b], & deponentia ejusdem significationis: ut,

Assentio, assentior. *Populo, populor*, &c [c].
Comperio, comperior. *Fabrico, fabricor.*
Iurgo, jurgor. *Munero, muneror.*

[b] Imò & activa.

[c] Sic *punio, punior.* Cic. pro Milone: *Punitus es inimicum.* Quod & Fabius notavit lib. 9, cap. 3. Item *mereo, mereor*; *impertio, impertior*; *lachrymo, lachrymor*; *comito, comitor.* Propertius lib. 2. el. 7: *Quod si Romanæ comitarent castra puellæ.*

DE VERBIS, QUÆ ABUNDANT *conjugatione.*

† Quædam verba variant conjugationem; eáque sunt triplicia.

I. Quædam usitatè primæ, & raro tertiæ: ut,

Lavo, lavas, lavare: & *Lavo, lavis, lavere.*

II. Quædam usitate secundæ, & raro tertiæ: ut,

Ferveo, ferves,	&	*Fervo* [a], *fervis.*
Fulgeo, fulges,		*Fulgo, fulgis.*
Strideo, strides,		*Strido, stridis.*
Tueor, tuêris,		*Tuor, tueris.*

[a] Vide Fabium lib. 1, cap. 6.

Sic

Sic compoſita, *intueor*, *intuor*; *contueor*, *contuor*; *obtueor*, *obtuor* [b].

Uſitatè etiam *oleo*, *oles*, dicitur: at *oleo*, *olis*, inuſitatè.

Sed utrâque conjugatione frequentatur *tergeo*, *terges*, & *tergo*, *tergis*. Ut & compoſitum *detergeo* [c], & *detergo*.

Quædam tertiæ uſitatiùs, ac rariùs quartæ. Ut,

Fodio, *fodis*, *fodere*,	&	*Fodio*, *fodis*, *fodire* [d].
Lineo, *linis*, *linere*,		*Linio*, *linis*, *linire*.
Sallo, *ſallis*, *ſallere*,		*Sallio*, *ſallis*, *ſallire* [e].
Morior, *moreris*,		*Morior*, *moriris* [f], antique.

Sic *orior*, *oreris*, &, *orior*, *oriris*.

Potior, *poteris*, &, *potior*, *potiris*.

Sed hæc in infinitivo ſemper ſunt quartæ, *oriri*, *potiri*: in indicativo autem *orior* quidem nunc ſemper tertiæ eſt: *potior* autem in utraque conjugatione apud poëtas invenitur; ſed ita, ut *potitur* in tertia iis ſit uſitatius.

* *Eſt & verbum, quod uſitatiùs ſit ſecundæ; rariùs quartæ: puta* cieo, cies, ciere, *&* cio, cis, cire: *unde* accire, *&* accitus.

DE GERUNDIIS DUARUM *poſtremarum conjugationum*.

Gerundia tertiæ, & quartæ conjugationis ſæpe per antitheſin pro e *habent* u: *ut*, faciundi, faciundo, faciundum. *Sic* experiundi, *& ſimilia. Ac par ratio eſt participiorum in* dus; *ut inferiùs dicetur. Antitheſis eſt literæ pro litera poſitio.*

[b] Unde eſt verbale *obtutus*: ad inſtar adjectivi *tutus* à ſimplici *tuor*.

[c] *Abſtergeo* in ſecunda uſurpat Ter. Eun. act. 4. ſc. 7. & Curt. lib. 9. Itidem *extergeri* eſt apud Varronem in 3. de re R.

[d] *Fodiri* in infinitivo paſſivo Columella uſurpat libri de Arboribus capite, ult. & alibi.

[e] A *ſallo* eſt *ſalſus*; at *ſallitus* eſt à *ſallio*. Pro quo etiam dicitur *ſalio*, *ſalis*, *ſalire*: unde *ſalitura*.

[f] *Moriri* tamen pro *mori*, eſt apud Ovidium 14. Met. Ac Ter. Eun. áct. 3. ſc. 1. *Riſu omnes, qui aderant, emoriri.*

DE DERIVATIS.

Verba, quæ aliunde originem habent, ferè [a] derivantur, vel à nominibus, vel à verbis.

A nominibus derivantur duplicia, Imitativa, & Denominativa.

[a] Pauca enim excipiuntur: ut *fatio* à *fatis*, *intro* ab *intra*, *supero* à *super*, &c.

De Imitativis.

Imitativa dicuntur, quæ imitationem significant: ut [a] *patrisso*, *Atticisso*, *Græcor*, *vulpînor*, *cornîcor*, &c.

[a] Terminatione in *isso*, quæ Græcanica est ex *ίζω*, minùs delectati sunt Latini. Itaque pro *Græcisso* potiùs dixere *Græcor*. atque ita ferè in aliis. Sunt qui imitativa comprehendant sub frequentativis; quia imitatio constet frequenti actione. Sed possim, & semel duntaxat, aliquem imitari in omni vita. Alius quoque est considerandi modus, quo frequens actio, quàm quo imitatio attenditur. Ut mittam, quòd frequentativa potiùs veniant à verbis; imitativa à nominibus.

De Denominativis.

Denominativa dicuntur, quæ à nominibus veniunt, & propriam appellationem non habent [a]: ut, *lignor*, *frumentor*, *aquor*, *rusticor*, &c.

A verbis derivantur quadruplicia: Inchoativa, Frequentativa, Desiderativa, Diminutiva.

[a] Si laxè uti placet voce *denominativorum*; omnia verba à nomine venientia fuerint denominativa, etiam imitativa. Sed hic presse dicuntur *denominativa*, prout diversam constituunt speciem ab imitativis; & nonnullis etiam inchoativis; imò & desiderativis. Nam & eorum quædam à nominibus venire, mox planum faciemus.

De

De Inchoativis [a].

Inchoativa in *sco* [b] desinunt : ut *lucesco*, *calesco*, *ardesco*, &c.

Significant ferè inchoationem [c]; atque exponuntur per *incipio*, vel *fio* : ut, *ardesco*, id est, incipio ardere : *maturesco*, Id est, fio maturus : *vesperascit*, id est, fit vespera [d].

† Formantur à secunda persona præsentis; idque in quavis conjugatione : ut, *labasco* à *labas*, *calesco*, à *cales* [e], *tremisco* à *tremis*, *obdormisco* ab *obdormis* [f]. Sed per syncopen dicitur *hisco*, pro *hiasco* [g], ab *hias*.

† Quædam autem etiam à nominibus formantur : ut, *ægresco* ab *æger*, *dulcesco* à *dulcis*, *repuerasco* à *puer*, &c [h].

† Hujusmodi quæ sunt, præteritis ca-

[a] Sic dicuntur, quæ significant rem inchoatam, & invalescentem. Nec enim hic sola inchoatio debet attendi; etsi inde nomen, imposuerint Grammatici : sed etiam incrementum : ut non minùs vocari possint αὐξητικὰ quasi dicas *augmentativa*, Imò interdum posterior solùm significatio habet locum: ut cùm ejusmodi verbo additur *incipit*, aut *cœpit* : ut, *incipit maturescere*, *cœpit tumescere*. [b] Vel *scor*, si deponentia fuerint: ut *fruiscor*. [c] Non inchoationem simpliciter, sed, ut dixi, cum incremento. Itaque *ardesco* valet quidem *incipio ardere*: sed simul etiam significat, *magis magisque ardeo*. Ut 1. Æn. *Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo.* Et 12. Æn. *Exsuperat magis, ægrescitque medendo.* Ubi Servius: *Inde magna ejus ægritudo crescebat.* Sic *obduresco*, indies fio durior. Vide, quæ contra Priscianum Valla libro 1. disputat de verbis in *sco*. [d] Inchoativa igitur neutralem habent significationem : ut, quæ eam non habent, non sint inchoativa. Cujusmodi sunt, *disco*, & *pasco* ; de quibus mox loquar. [e] A *puteo* tamen dicimus *putisco*, *e* in *i* abeunte. [f] Ἀναλογία hæc etiam attenditur in deponentibus, & impersonalibus. Ut *fruiscor*, quasi à *fruis* ; & *miserescit*, quasi à *miseres*. [g] Integro *hiasco* usus Cato de R.R. [h] Ut inter alia *herbesco*, *sylvesco*. Nisi placeat, omnia hujus generis venire à verbis inusitatis, *ægreo*, *dulceo*, *repuero*, *herbeo*, *sylveo*. Vulgò deducunt *calvesco* à *calvus*, *canesco* à *canus*, *senesco* à *senex*. At *calveo* est apud Plinium ; *caneo* apud Virgilium ; *seneo* apud Catullum. Quare denominativa sunt; sed non ἀμέσως Præterea id discriminis est, quòd horum præterita sunt in usu. Ut *senesco* facit *senui* à *seneo*. At præterito carent, quorum verba primitiva non sunt in usu. Excipe paucula : ut *evilesco*. Nam *evilui* est apud Suetonium : nec tamen *evileo* legitur.

rent :

rent. At, quæ à verbis veniunt, habent præterita primitivorum. Ut, *incalesco, incalui: obdormisco, obdormivi*[i].

Omnia autem sunt in tertiæ conjugationis: ut, *labascere, calescere, tremiscere*, &c.

De Frequentativis[a].

Frequentativa desinere dicuntur in *to, so*[b], *xo*, aut *co*: ut, *clamito, pulso, nexo, fodico*.

Ita vocant, quia significent frequentem actionem: ut, *clamito*, id est, frequenter clamo: *pulso*, id est, frequenter pello.

* *In multis tamen hæc significatio non invenitur. Nam* viso *idem est, ac,* in eo sum, ut videam [c]. *Et* dormito [d], capto, vendito, *notant*, desidero dormire, capere, vendere Albico, *&* candico, *ponuntur pro*, aliquantum albeo, *&* candeo [e]. *Fortasse etiam* fodico, *&* nexo, *non differunt à primitivis*, fodio, *ac* necto.

† Formantur hujusmodi verba à supino: idque bifariam, Alia enim mutant *UM*

[i] Rarissimè tamen in ejuscemodi præteritis est significatio inchoandi: unde alii inchoativa omnia carere aiunt præterito. Cæterùm sunt quædam in *sco*, quæ inchoativa non sunt: velut omnia illa, quæ proprium habent præteritum. Ut *cresco crevi*, etsi sit à *creo*; *pasco pavi*, etsi sit à πάω: ac par ratio in *suesco*, quod ab obsoleto *sueo*, unde *suevi*: item in *disco*.

[a] Quæ & *iterativa* vocantur.

[b] Ad illa in *so* referunt exeuntia in *esso*: ut sex ista, *arcesso, capesso, facesso, incesso, lacesso; petesso*, ab *arcio, capio, facio, incio, lacio*, & *peto*. Sane Festus *petessant*, sive *petissant*, exponit *sæpius petant*. Fortasse tamen *petesso* rectius interpreteris *ardenter expeto*. Quomodo intendat significationem, ac potiùs sit desiderativum. Sed Verrius monuerat, *petesso* antiquis idem esse ac *peto*, atque eâdem formâ dici *capesso*, & *incesso*. Quod si est, *esso* tantùm fuerit productio. Ut mirandum non sit, si non sint primæ conjugationis, contra naturam eorum, quæ verè sunt frequentativa.

[c] Ideo desiderativum potius sit, quàm frequentativum. Nam conatum signat.

[d] Nisi malis, *dormito* esse, *paullum, at non altum, dormio*. Quomodo propriè sit diminutivum.

[e] Eoque & hæc veriùs sint diminutiva. Cùm igitur multa adeò non significent frequentem actionem: dicere liceat, istiusmodi verborum alia propriè esse frequentativa, quæ assiduum, vel crebrùm notent conatum: alia quasi frequentativa, quæ formationem frequentativorum imitentur, non significationem.

in

in O[f], alia in *ITO*. In O, ut *tracto* à *tractu*; *verso* à *versu*; *adjuto* ab *adjutu*; *voluto* à *volutu*. Sed venientia à verbis primæ conjugationis mutant *A* in *I*: ut *clamito* à *clamatu*; *cœnito* à *cœnatu*[g].

† In *ITO* verò, ut ab *actum*, *actito*[h]; ab *hæsum*, *hæsito*.

† Quædam autem utroque modo formant frequentativa[i]: ut à *dictum*, *dicto*, & *dictito*; à *jactum*, *jacto*, & *jactito*; à *saltum*, *salto*, & *saltito*; à *gestum*, *gesto*, & *gestito*.

† Quædam etiam veniunt à secunda persona indicativi præsentis[k]: ut *agito* ab *agis*; *fugito* à *fugis*; *fodico* à *fodis*; *quærito*[l] à *quæris*.

† Sunt etiam frequentativa deponentia: ut, *sector* à *sequor*; *commentor* à *comminiscor*; *amplexor* ab *amplector*.

✱ *Frequentativa sunt primæ conjugationis, præter viso*[m] *tertiæ.*

f *Um*, vel *u*, mutant in *o*, vel *or*. Nam ut à *nexum*, vel *nexu*, est *nexo*; ita ab *amplexum*, vel *amplexu*, est *amplexor*. Sic & *grassor*. Sed hoc retinet vocalem præsentis *gradior*, non supini *gressu*.

g Excipe *no*, *natu*, *nato*.

h Nam *acto* non dicitur: uti nec *facto*: nisi in compositione; ut *labefacto*.

i Illa in *ito* formare etiam possis ab aliis frequentativis. Ut *dictito* à *dicto*; *lectito* à *lecto*, quo usus Horatius. Sic à *pulsu* *pulso*, unde *pulsito*, ac per syncopen *pulto*.

k Mutando *s* in *to*, vel *co*. Possis & huc cum aliquibus referre *clamito*, & similia, à verbis primæ conjugationis; quæ mutant *us* in *i*.

l Sic *fluito* à *fluis*.

m Quod fortasse non est frequentativum. Uti nec illa in *esso*: quæ & ipsa tertiam sequuntur; ut jam diximus.

De Desiderativis[a].

Desiderativa in *rio*[b] desinunt: ut, *esurio*, *parturio*.

a Alii vocant *meditativa*.

b Nec omnia in *rio*, sive *urio*, exeuntia sunt desiderativa; nec sola. Non omnia, quia *ligurio*, & *scaturio*, non sunt hujus loci. Siquidem non significant desiderium; nec formantur à supino; & producunt *u* ante *rio*; ut, *scaturis*, *liguris*; contrà quàm fit in veris desiderativis: ut, *parturis*, *cœnaturis*. *Prurio* quoque alius generis est: uti & *cucurio* vel *cucurrio*: quod est à sono galli gallinacei: ut cognoscere est ex auctore Philomelæ. Nec sola in *rio* sunt desiderativa, sed quædam etiam in *io*; ut *capio*, hoc est, capere cupio. Qua de re diximus jam in Frequentativis.

Signifi-

Significant desiderium : ut, *esurio*, id est, cupio edere ; *parturio*, id est, cupio parere.

† Formantur à supinis, mutando *um* in *urio*, *u* brevi : ut, *esurio*, *esuriu*, ab *esu* : *parturio*, *parturiu*, à *partu*. Sic *cœnaturio*, *nupturio* [c], &c.

Sunt autem conjugationis quartæ.

[c] Ad horum formam quædam à nominibus finxere. Ut Cicero *Syllaturio*; Laberius, *adolescenturio*.

De Diminutivis.

Diminutiva in *lo* desinunt : ut, *cantillo*, *sorbillo*.

Significant diminutionem sui primitivi: ut, *cantillo*, id est, parum, aut submissâ voce canto [a].

Suntque primæ conjugationis.

[a] Aliqua tamen nativam deminuendi significationem videntur exuisse: ut *refocillo*.

OBSERVATIO.

Sæpè derivativa pro ipsis primitivis usurpantur : ut, *hisco*, pro *hio*, *conticesco*, pro *conticeo*; *ventito*, pro *venio*; *vocitor*, pro *vocor*, &c [a].

[a] In primis illa in *esso*. Sic *arma capere*, & *capessere* promiscuè legas. Item *jussa facere*, & *facessere*. Etiam *lacessere ad pugnam* significat *lacere*, sive *prolicere*, vel *provocare ad p*.

DE FIGURA.

✠ Componuntur verba, vel cum nominibus: ut belligero *ex* bellum gero : *vel cum verbis, ut* calefacio, *ex* calere facio : *vel cum adverbiis, ut* benefacio : *vel cum præpositionibus, ut* advenio.

† Quædam sunt composita à simplicibus inusitatis : ut, *defendo*, & *offendo*, à *fendo* [b] : *adspicio*, *respicio*, à *specio* : *deleo* à *leo*, & similia [c].

[b] Unde & *infensus*.

[c] Sic *renideo* à *nideo*; *expedio*, *impedio* ; *experior*, *comperior* ; *compello*, *appello*; *impleo*, *compleo* ; *conniveo*, à *niveo*; unde remansit *nictus*, & *nictare* ; à *lacio*, *allicio*, *elicio*, & alia. Quædam veniunt à primigeniis Græcis. Ita *excello*, *præcello*, & *similia*. sunt à *cello*, unde *celsus*. *Cello* autem à κέλλω. *Comperior*, *experior* à πειρᾶσθαι. *Induo*, & *exuo*, ab ἐνδύω, & ἐκδύω, quæ à δύω.

* *Interdum autem mutant composita genus, aut conjugationem simplicis. Genus; ut,* sacro, exsecror; sentio, assentior; verto, divertor, revertor. *Conjugationem verò,* facere, magnificare [e] *Sicco posita à* do, *ut*, addo, reddo: *præter* circumdo, venumdo, pessumdo, satisdo. *Item à* cubo, *cùm recipiunt* m: *ut,* incumbo, recumbo, *&c. Nam* incubo, recubo, *& similia, manent primæ. Quædam simul & genus, & conjugationem, mutant: ut à* specio, conspicor, suspicor; *à* sperno, aspernor; *à* facio, gratificor, velificor. *Quod si veteres non dixere* cando; *similiter à* candeo; *quod secundæ est, & neutrum, veniunt* accendo, incendo, succendo; *quæ tertiæ sunt, & activa.*

e Similiter à *sternere*, *consternare*, & *exsternare*. Catull. *Quem luctibus exsternavit.* Ovid. 12. Met. Fab. 1. *Consternatique timores.*

DE PARTICIPIIS.

PArticipium est vox à verbo derivata, variabilis per casus, ac rem significans cum tempore.

* *Ita vocatur, quia partem capit, tam à nomine, quàm à verbo. Nam, ut Nomen, variatur per genera, & declinatur per casus: atque, ut Verbum, unde derivatur, cum tempore significat actionem, passionem, aut existentiam rei.*

Ab Activis veniunt duo Participia; Præsens, & Futurum in *rus*: ut, *amans*, & *amaturus*, ab *amo*.

A Passivis veniunt duo Participia; Præteritum [a], & Futurum in *dus*: ut, *amatus*, & *amandus*, ab *amor*.

a Præterita quædam in *tus*, etsi formæ sunt passivæ, habent tamen significationem activam. Ut, *cautus*, qui cavet: *tacitus*, qui *tacet*. Sic *argutus*, *circumspectus*, *consideratus*, *disertus*, *falsus*, *profusus*, *suetus*, cùm compositis, *assuetus*, *consuetus*, *insuetus*.

A Neu-

A Neutris veniunt item duo, ut ab Activis; Præsens, & Futurum in *rus*, ut, *ſtans*, & *ſtaturus*, à *ſto*.

A quibuſdam Neutris veniunt tria; quæ videlicet præteritum faciunt more paſſivorum [a]: ut, *gaudens*, *gaviſus*, & *gaviſurus*, à *gaudeo*: *audens*; *auſus*, & *auſurus*, ab *audeo*. Etiam à *prandeo* ſunt *prandens*, *pranſus*, & *pranſurus*: à *cœno*, *cœnans*, *cœnatus*, & *cœnaturus*.

* *A* fio *non videtur dici* fiens [b]. *ſed præteritum* factus, *& futurum* faciendus. *ſunt à* facior. *Veniunt & participia ab imperſonalibus in* T *exeuntibus: idque partim terminationis activæ; ut hæc*, pœnitens, decens, libens, *ſeu* lubens: *partim, paſſivæ; ut*, pertæſus, pœnitendus, pudendus. *At longè plurima ſunt ab imperſonalibus in* T U R: *ut*, laboratus, regnatus, erratus, *& ſimilia apud poëtas* [c]. *Item* dormiendus [d], arandus, *&c.*

[a] Imò & quartum hinc participium derivatur: ut apud Livium, *Audenda res tanto duci*. Sic *cœnanda olla*, apud Perſium. A *juro* item eſt *jurans*, *juraturus*, *juratus*, & *jurandus*. *Iuratus*, qui juravit: cui contrarium *injuratus*. *Iurandæ aræ* apud Horatium. Indéque *jusjurandum*. A *placeo* eſt *placens*, *placiturus*, *placitus*, & *placendus*. Ut, *placita philoſophorum*: *placenda dos*, apud Plautum Trinummo, ſc. ult.

[b] Diomedes quidem *fiens* agnoſcit: ſed non puto reperiri apud idoneos ſcriptores.

[c] Participia hujuſmodi in *tus*, ab imperſonalibus venientia, interdum & reperias apud oratores, & hiſtoricos. Ut, apud Livium lib 22, *evaſus exercitus*, qui evaſit. Apud Plinium Paneg. *honores feſtinati*, h. e. accelerati. Similéque apud Tacitum in vita Agricolæ, *mors feſtinata*. Ejuſdem eſt, *Triumphati magis, quam victi Germani*. Apud Suetonium, in Jul. *conſpirati*, qui conſpirarunt. Aliqua etiam occurrunt, quorum imperſonalia in *tur* non ſunt in uſu. Ut, *adulta virgo* apud Cic. quæ adolevit. Et Juſtini lib. 43: *apud paſtores adultus*. Similéque, *concretus aër* apud Cic. & *concretæ aquarum moles*, apud Juſtinum lib. 31. *Emerſus è flumine*, apud eundem Cic. h. e. qui emerſit.

[d] Etiam hujuſmodi in *dus* partim veniunt ab uſitatis imperſonalibus in *tur*: partim inuſitatis. Uſitatis, ut, *dormiendus* à *dormitur*: à *regnatur* eſt, *regnanda Alba*, apud Maronem: ab *exitur*, *exeundi ordinis*, apud Tacitum 11. Annal. At non exiſtimem, legi *caretur*: unde tamen *carendus*. Nec temere *ſeneſcitur* dixerim. At Varronis eſt, *ſeneſcendorum hominum longiſſimum ſpatium ſeculum*.

A Deponentibus veniunt tria participia; Præſens, Præteritum, & Futurum in *rus*: ut, *proficiſcens*, *profectus*, & *profecturus*, à *proficiſcor*. Totidem participia habent *orior*, *morior*, *lætor*, *nitor*. Sed multis accedit quartum in *dus*: maximè iis, quorum præterita adhuc paſſivè inveniuntur: ut, *ſequendus*, *hortandus*, *venerandus*, *amplectendus*, *conſolandus*, &c. Cujuſmodi futura paſſivè ſemper ſumuntur.

Participio accidunt, Genus, Caſus, Declinatio, Comparatio, & Tempus.

De Genere.

Omnia participia ſunt generis omnis [a]. Quæ in *ns* deſinunt, unâ efferuntur terminatione: ut, *hic*, & *hæc*, & *hoc amans*.

[a] Quia nempe omnia ſunt adjectiva.

Cætera omnia tribus: ut, *hic lectus*, *hæc lecta*, *hoc lectum*, &c.

De Declinatione.

Participia in *ns* ſunt tertiæ declinationis: cætera omnia ſecundæ, & primæ.

※ *Notandum hic eſt anomalum*, iens, euntis, eunti, euntem; *cum compoſitis*; *ut*, abiens, rediens, *&c. Sed* ambientis *dicitur ab* ambio; *quod communi lege, ut* audio, *conjugatur.*

De Comparatione.

Participia omnia ſunt adjectiva: ac, eorum inſtar, quædam etiam comparantur [a].

tur [a]. Ut apud Ciceronem, *exspectatior, exspectatissimus*; *optatior, optatissimus*; *intricatior, intricatissimus*; *confusior, confusissimus*; & id genus alia [b],

[a] Nempe ex illis in *tus*: cujusmodi sunt ea, quæ hic recensentur. Ut fallantur Grammatici, qui arbitrantur, participia omnia comparatione in nomina converti. Sed verum est illud de participiis in *ns*: ut, *amantior tui*. Nam si participium esset; ut dicitur *amans te*, sic etiam diceretur, *amantior te*. Nulla verò comparantur in *rus*, vel *dus*. Nam *reverendissimus*, *colendissimus*, *observandissimus*, recepta quidem sunt; Latina verò non sunt. [b] Quædam horum extra positivum vix aliter, quàm in alterutro gradu, reperias. Ut in comparativo, *tectior*, *spoliatior*, *damnatior*: in superlativo, ut, *persuasissimus*, fortasse & *laudatissimus*.

De Tempore.

Tempora Participiorum sunt tria: Præsens, Præteritum, & Futurum.

Præsentis temporis sunt, quæ desinunt in *ns*. Hæc formantur à præterito imperfecto, ultimâ syllabâ mutatâ in *ns*: ut, *amabam, amans*; *legebam, legens*. Sed *iens* [a], ab *ibam*, assumit *e*.

Præteriti temporis sunt, quæ desinunt in *tus, sus, xus* [b]. Hæc formantur à priori [c] supino: ut, *amatus* ab *amatum*, *visus* à *visum*, *pexus* à *pexum*.

Futuri temporis sunt, quæ desinunt in *rus*, & *dus*. Quæ in *rus* desinunt, formantur à supino [d]: ut, *amaturus* ab *amatum*. Quæ in *dus*, à participio præsenti: ut, *amandus*, ab *amans*; *legendus* à *legens*.

[a] Tanquam ab *eibam*; unde esset *eiens*, πεισυλλάβως; pro quo κατ' ἀφαίρεσιν *iens* dicimus. In obliquis tamen, sicut dictum, est *euntis*, *eunti*, &c.

[b] Unum exit in *uus*, puta *mortuus*: quod aliqui malunt esse nomen.

[c] Alii dicunt à posteriori supino. Sed hoc in deponentibus non habet locum: quia illa posteriori supino carent. [d] Quædam tamen non sequuntur analogiam: ut, *sonaturus*, *pariturus*, *nasciturus*, *oriturus*, *moriturus*, &c.

* *Quia participium in* dus, *formatur à præsenti, eò omnia deponentia habent hoc participium . ut*, vescendus à vescens. *At caret hoc verbum participio præteriti temporis, & futuro in* rus; *quià supinis caret, unde ejusmodi participia descendunt.*

Ejiciundus, gerundus [e], *& similia, per Antithesin dicuntur* [f], *pro* ejiciendus gerendus. *Sic* erciscunda familia, *ab* ercifcor, *hoc est*, divido. *In hujusmodi participiis, uti & gerundiis* [g], *videndum est, quid usus probârit* [h].

Unde & *gerundiis* nomen, pro *gerendiis*. Si tamen accuratè loquendum; *gerunda*, vel *gerundiva*, rectiùs dicantur, quàm *gerundia*: uti dictum, cùm de Verborum Modis ageremus. [f] In verbis tertiæ, & quartæ. [g] Vt apud Salust. Jug. *Subveniundum Adherbali est.* [h] Itaque dixerim, *repetenda urbs, verba, lectio*: at dicam, *crimen repetundarum*. Hoc in *eo*, ejusque compositis, perpetuum est. Vt. *eundum, abeundum, redeundum*. &c præterquam in *ambiendus* ab *ambio*. Etiam ab *orior* solùm dicitur *oriundus*. Verùm hoc non habet futuri significationem.

OBSERVATIO I.

Circumlocutio per participium, & verbum substantivum, non tantùm in præterito perfecto, & plusquamperfecto, vocis passivæ, & futuro utriusque vocis in infinitivo; sed etiam extra hæc locum habet. Vt, amaturus sum, *vel* ero; amaturus eram, fui, fueram, fuissem; amaturus sim, fuero [a], *&c.*

[a] Ambigunt nonnulli de iis, ubi verbum substantivum æquè est futuri temporis, ac participium: ut, *amaturus ero*, vel *fuero*. Sed Ciceronis est: *Ipso die, quo venturus ero.* Similéque illud, ex eodem superiùs allatum: *Te fore ad me venturum.*

OBSERVATIO II.

Participia fiunt nomina:

1. Amissione temporis. Ut, *sapiens, serpens, sponsa*, cùm substantivè sumuntur. Item *doctus*, pro homine gnaro, & doctrinâ

præ-

prædito; *reverendus*, pro eo, qui dignus est reverentiâ [a].

11. Mutatâ constructione, seu regimine verbi: ut, *amans pecuniæ*, *patiens inediæ* [b]. Nam constructio verbi exigeret, *amans pecuniam*, *patiens inediam*.

[a] Sic *acceptus* pro grato: parque ratio in *evidens*, *innocens*, & similibus: quæ non ob compositionem, sed ob temporis amissionem, mutatámque significationem, nomina censentur.

[b] Similiter in gradibus aliis: ut *amantior pecuniæ*; *patientissimus inediæ*.

* *Addunt aliqui, fieri & ea nomina, partim comparatione, qua participia minimè carere, paullo antè vidimus: partim compositione, in quo æquè aberratum. Nam participia multa per se composita sunt, quorum verba non componuntur. Vt,* infandus, nefandus, immerens, insciens, inultus, insperans, inausus, illaudatus, inexpertus, imperterritus, inhumatus, indictus, invocatus, inauditus; *pro* non dictus, non vocatus, non auditus, *&c.*

DE ADVERBIIS.

ADverbium [a] est dictio indeclinabilis [b], quæ adjicitur nomini, aut verbo [c], ad explicandam ejus circumstantiam [d].

[a] Vt se adjectivum habet ratione substantivi, atque inde *adjectivum* dicitur: ia & se habet adverbium ratione verbi; ac propterea *adverbium* vocatur: nempe quia plurimùm adjicitur verbo, ad declarandum ejus modum; præcipuè autem actionis, vel passionis circumstantiam. [b] Hoc est, invariabilis per casus, numeros, tempora, aut modos. Nam quædam adverbia per gradus comparationis variantur. [c] Imò pronomini quoque, ac participio: ut, *planè noster*; *clarè loquens*: ac interdum & ipsi adverbio: ut *sat citò*. Quare perfectior sit definitio; si dicas, *quæ adjicitur alteri voci*. [d] Sive, declarationis alicujus caussâ. Nam circumstantiæ vocabulo latiùs hic utuntur Grammatici, quàm à Logicis fieri solet.

Significationes Adverbiorum sunt multæ.

Quædam enim sunt loci; eáque quadruplicia.

I. In loco[a] : ut, *hîc, illic, istic, ibi, ubi, ubique, ubicunque, alibi, intus, foris*, &c. Ex his duo postrema etiam de loco significant.

II. Ad locum[b] : ut, *huc, illuc, istuc, eò, quo, aliquò, quocunque, intrò, foràs*, &c.

Et quæ versus locum significant : ut, *introrsum, retrorsum, sursum, deorsum, quorsum, dextrorsum, lævorsum*[c], &c.

III. De loco : ut, *hinc, illinc, istinc, inde, unde, aliunde, cœlitus*[d], *funditus, radicitus, infernè, supernè*[e], &c.

IV. Per locum : ut, *quâ*[f], *hac, illac, istac, eâ*, &c.

† Variè[g] significant *peregre*, & *nusquam*. Dicimus enim, *peregre*[h], *absum*, *peregre abeo, peregre domum redeo* : &, *nusquam apparet, nusquam discessit*[i].

✱ *Adverbia loci, sæpius ponuntur pro relativo. Cic. 2. de Leg.* Quare istum, ubi tu es natus, plus amabo posthac locum. Ubi, *pro in quo. Terent. Eun.*

Mercator hoc addebat, è prædonibus,
Unde emerat, se audisse abreptam è Sunio.
Unde, *pro, à quibus.*

Quædam etiam Adverbia loci aliquando tempus significant: ut Terent. in Eunuch. Ubi videt me homo esse in tantum honorem, ibi cœpit me obsecrare, &c[k].

a Ad adverbia in loco etiam pertinent hæ præpositiones, cùm casu amisso fiunt adverbia : *supra, infra, ante, post, pone, prope, propter, extra, juxta.*

b Quorum plerique veriùs sunt nomina, quàm adverbia. Ut *quo, aliquo, quocunque*, puta *loco*. Imò & *huc*, pro *ad hoc*, & quædam alia.

c Sunt hæc composita à *versum*, sive *vorsum*. Nam *introrsum* valet *introversum*. Sic *vorsum, huc vorsum*, atque ita in aliis.

d Sed vocem *cælitus* non temere usurpem. Usi Lactantius, Serviúsque. Sed, ut censeo, nemo qui Augusti, vel proximo ævo, vixerit.

e Sic *eminus, comminus.*

f In quibus respicitur ad nomen *via*. Sic & *recta, quaqua, qualibet, quacunque*: scilicet *via*.

g Id est, locum varium.

h Aliqui distinguunt, ut *peregri* sit in loco : *peregre*, ad locum, & de loco. Curiosiùs, quàm veriùs, meo judicio.

i Par ratio in *usquam*, & *longe*.

k Veterum aliqui, quia *domi, domum, domo*, Græcè per adverbia exprimantur, (nam *domi* οἴκοι, *domum* οἴκαδε, *domo* οἴκοθεν) eò hæc Latinis quoque adverbia esse arbitrantur. Sed obstat, quod dicamus, *domi meæ*, & similia.

Tem-

Temporis: ut, *hodie*, *nunc*, *heri*, *nuper*, *cras*, *perendie*, *aliquando*, *jam*, *tum*, *mane*, *serò*, *semper*, *pridem*, *dudum*, *olim*, *quondam*, *nudiustertius*, *nudiusquartus*, &c [a].

[a] Sic Plautus etiam Mostell. *nudiusquinctus*, & *nudiussextus*. Imo Cicero ipse Philipp. 5. *nudiustertius decimus*. Hujusmodi tamen nihil mihi adverbii habere videntur; nisi quòd *nunc* in *nudius* insit. Nam dicitur, quasi *nunc dies*. Veriùs adverbia temporis sunt *porrò*, & *proporrò*; quod apud Lucretium. Ad ejusmodi adverbia aliqui etiam referunt *diu*, *noctu*, imò & *interdiu*. Alii censent esse nomina μονόπτωτα ablativi casus. Sanè similiter ablativi videntur adverbialiter positi, ac isti, *diepristini*, *diecrastini*, *diequarti*, *diequincti*, *dienoni*, pro *die priori*, seu *pridie*, *die crastino*, *quarto*, *quincto*, *nono*. Qualia & per *e* efferebantur. ut, *diequarte*, *diequincte*: nempe quomodo *peregri*, & *peregre*; *heri*, & *here*; *præfiscini*, & *præfiscine* dixerunt. Vide Gellium lib. 10. cap. 24.

Usque, & loci, & temporis, adverbium est: ut, *Ad flumen usque persecutus est hostem. Ad horam usque octavam* [b].

[b] *Hactenus* quoque tum loci est, tum temporis. Quandoque etiam rem ipsam restringit. Sueton. in Ner. cap. 40: *Hactenus excanduit, ut malum iis minaretur*: id est, non ulteriùs, quàm eo.

Numeri: ut, *semel*, *bis*, *ter*, *quater*, *quinquies*, *sexies*, *septies*, *octies*, *novies*, *decies*, *vicies* [a], *tricies*, *quadragies*, *quinquagies*, *sexagies*, *septuagies*, *octogies* vel *octuagies*, *nonagies*, *centies*, *millies* [b]. Item quæ numerum indefinitum significant: *sæpe*, *raro*, *rursus*, *iterum*, *toties*, *quoties*, &c.

[a] Supra *vicies* major numerus præit sine copula, minor sequitur ferè cum copula: ut, *vicies bis*; vel *bis*, *& vicies*: *quadragies quinquies*; vel *quinquies*, *& quadragies*. Columella tamen etiam dixit, *vicies & semel*. At supra *centies* usitatè major numerus, nunc cum copula, nunc absque ea, præcedit: ut, *centies vicies*, vel, *centies*, & *vicies*. Verùm hæc ad structuram potiùs pertinent. [b] Sic ordinem significantia: ut, *primò*, vel *primùm*, *secundò*, vel *secundùm*, *tertiò*, vel *tertiùm*, *quartò*, vel *quartùm*, &c. Vide Gellium lib. 10. cap. 1, & Vallam l. 3. cap. 59.

Negandi [a]: ut, *haud, non, neque* [b], *neutiquam, minimè* [c], &c. Et *nihil* adverbialiter aliquando ponitur pro *non*: ut, *Nihil circuitione usus es.* Ter. And.

Affirmandi, vel explanandi: ut, *ita etiam, quidni, certè, profectò, scilicet* [d], *videlicet, quippe, nempe, nimirum, planè, maximè*, & *næ* cum diphthongo: ut, *næ ego homo infelix sum.*

[a] Minutum hoc; quòd maluissem adverbia affirmandi præmitti. Vide licet, quia id jubet naturæ ordo. Vnde Nævius, *Vel ai vel nega.*

[b] *Nullatenus*, ut minùs Latinum, expunxi.

[c] Sic *ne* ante *quidem*: de quo mox dicam. Item *nec* apud veteres. Vt in legibus XII Tabb. Atque idem composita ostendunt: ut, *negotium, negligens.* Vide Festum in *Nec.* [d] Hoc & elevandi vim habet. Ter. *Id populus curat scilicet!* Maro: *Scilicet is superis labor est!* Itidem *nimirum* quoque, & *videlicet*, ironiæ inserviunt.

Demonstrandi: ut, *en, ecce* [a].

Hortandi: ut, *eia* [b]: item verba hæc adverbialiter usurpata: *age, agedum; agite, agitedum*: quorum priora duo sæpius singulari, interdum etiam plurali junguntur; posteriora duo plurali tantùm [c].

Ordinis [d]: ut, *deinde* [e], *deinceps, protinus, continuò, antea, postea, denique, præterea, primò, secundò, tertiò, postremò* [f], &c.

[a] Sic *hem* apud Comicos. Terent. Andr. *Hem, Davum tibi.* Vide Vallam lib. 2. cap. 15. Nempe *hem*, pro usu diverso, nunc demonstrandi est adverbium nunc interjectio indignantis.

[b] Hoc quoque, pro diversâ significatione, nunc adverbium est hortandi, vel orandi; nunc interjectio blandientis. [c] Adverbiis hortandi etiam accensentur *sis, sodes, sultis*: quæ & ipsa veriùs verba sunt. Nam conflata sunt ex *si vis, si audes, si vultis.* Sic *capsis*, quod est, *cape si vis.* Item *videsis, cavesis, apagesis.* Quæ ad verba etiam Priscianus refert. [d] Sunt hæc & conjunctiones continuativæ; ut postea dicetur. [e] Pro quo & *subinde* dixerunt priores: ut Horatius, Liviusque. Sed Petronio, & postea secutis, valet *identidem.* [f] Si verum amamus *primo, secundo, tertio, postremo*, magis sunt ablativi: in quibus intelligitur *loco.* Quod in aliis quoque sæpe intelligitur. Vt cùm dicimus, *in medio*; vel *de proximo.*

Simi-

Similitudinis: ut, *quasi, ceu, sic, sicut, sicuti, velut, veluti, tanquam, uti, propè, æquè, perinde, ac si, non aliter, non secus, quemadmodum.*

Qualitatis [g]: ut *doctè, pulchrè fortiter, viriliter bene, malè.* &c. Item, *strictim, punctim, cæsim, raptim, furtim*, &c. quæ à verbis veniunt [h].

Quantitatis [i]: ut, *multùm, parùm, modicùm, magis, minùs, minimùm, nimiùm, plurimùm, valde, satis.* Huc refer & hæc adverbia intendendi: *prorsus, admodum, omnino, penitus, adeò* [k], *sanequam*, id est, valde [l], & *per* in compositis: ut, *perpulcre, perquam.* Item hæc: *pene, prope, propemodum, fere, ferme*, &c. quæ etsi de re tota aliquid detrahunt; tamen actionem intendunt, & amplificant. Præterea adverbia remittendi [m]: ut, *sensim, paulatim, pedetentim, ægrè, vix.* Item, *paululum, longiusculè, meliusculè, sæpiusculè* [n], &c.

Dubitandi: ut, *forsan, forsitan, fortaßis*, vel *fortasse* [o].

Separandi: ut, *seorsum, separatim, secretò*,

[g] Qualitatis adverbia ferè desinunt in *e*, *er*, vel *im*. Maluissem verò qualitatis adverbia proximè præcedentibus præmissa. Qualitati enim accidit similitudo: ut constat ex Aristotelis categoriis. [h] Huc etiam refer, *viritim, ostiatim, centuriatim*, & similia: quæ à nominibus derivantur. [i] Etiam quantitatem notant adverbia loci, & numeri; de quibus antea vidimus. Sed Grammatici *quantitatis* vocem strictiùs accipiunt pro sola magnitudine. [k] Sic *efflictim, impensè*: & relativa hæc, *tam, quam.* Vocant alii adverbia comparandi. [l] Itidem antiquum adverbium *numerò*, id est, nimium. Festum vide. [m] Vicina his adverbia minuendi: *saltem, minimè, certe, vel.* Vt, *saltem diem concedo.* Item, *Vel die contentus ero.* [n] *Clanculum*, & *bellè*, quæ addunt, sustuli: quia *bellè* est qualitatis, ut *bene*; *clanculum*, ut *occultè*. Reliqui tria hæc, *longiusculè, meliusculè, sæpiusculè*. Interim primariò alius sunt classis. Nam *meliusculè* est qualitatis, ut *bene*: *longiusculè* quantitatis continuæ: *sæpiusculè* discretæ. [o] Sic *fors*, & *fors sit.* Vide Vallam lib. 2. cap. 17. Nempe ex *fors*, *sit* addito, est *forsit*, & apposito *an*, *forsitan.* Ac similiter à *forte*, *fortean*; à *fortasse*, *fortassean*.

divisè, singulatim [p], *bifariam, multifariam, secus, aliter.* Huc pertinent excludendi particulæ [q]: *solùm, tantùm, modò, duntaxat, tantummodo.*

Jurandi: ut, *pol, edepol, ecastor* [r], *hercule.*

Eligendi: ut, *potiùs, imò, magis* [s].

Congregandi [t]: ut, *simul, unà* [v], *pariter.*

Prohibendi: ut, *ne* [x], *nequaquam.*

Interrogandi: ut, *an, quando, quomodo,* &c.

[p] Sic *sigillatim.* Nempe *siggulatim*, & *sigillatim* dixere; quia antiquè pro *singulus* etiam ὑποκοριστικῶς *sigillus* in usu fuit.

[q] Eodem pertinent distribuendi vim habentia: ut, *singulatim, bipartitò, multifariam, simpliciter, dupliciter, viritim, ostiatim,* &c. [r] Perperam vulgò *ædepol,* & *æcastor,* scribunt, quasi sint ab æde Castoris, vel Pollucis: cùm *me,* & *e,* sint ex Græco μὰ, & νὴ. Ut similia sint, *mecastor, ecastor, epol,* vel etiam *edepol*; quasi *me Deus Pollux.* Similia his, *medius fidius, mehercule, eiuno, ecere,* h. e. per Cererem. At *medius fidius* valet, *me* Διὸς, id est, *Iovis, fidius,* hoc est, *filius.* Magis hæc placent, quàm ut *me* sit accusativus, & ἐλλειπτικῶς intelligatur *amet,* vel *adjuvet.* Porrò his, & similibus jurandi formulis abstinendum censeo Christiano, cùm sint per gentilium Deos. Scio, aliquid esse; quòd dicunt, particulas istas Christianis jam exuisse veterem naturam; nec ampliùs esse jurandi, sed affirmandi. Verùm si suppetunt gentilibus particulæ, quæ solùm adfirment; cur utamur his suspectis? Quare, quod in re alia ait Augustinus; mentem hi Christianam retineant, linguam corrigant. [s] Sic *præcipuè, imprimis, maximè.* [t] Vel comitandi. [v] *Unà* propriè nomen; quia integrè est *unâ operâ.* [x] *Ne* absolutè prohibet: ut, *ne des.* Ante *quidem* negat; ut, *ne obulum quidem dederit.*

* *Hujusmodi adverbiorum alia pertinent ad quæstionem* an sit: *ut,* num, numquid, an, utrùm, nonne, *&* ne *encliticum*: *ut,* tunc, legisne.

Alia quærunt de causa: *ut,* quare, quamobrem, quapropter, quid ita, quid ni, quin, *pro,* cur non.

Alia de loco: *ut* ubi, quò, utrò, quorsum, unde, quà [a].

Alia de tempore: *ut,* quando, quoad, quousque, quamdiu.

[a] His per nomina respondetur. Ut, *quo? Romam. unde? Româ.* Sed quærentibus de caussa respondetur per *quia,* vel *quoniam.* Unde & hæc colligunt esse adverbia. Sed nihil impedit, quò minùs eadem, pro diverso considerandi modo, classis sint diversæ.

Alia

Alia de numero : *ut,* quoties.

Alia de qualitate : *ut,* quomodo, quî.

Alia de quantitate : *ut,* quàm, quantopere.

Quod si hæc adverbia non interrogent , aut infinita *sunt, aut* relativa. *Infinita, ut ,* Nescio, ubi terrarum degeat. Dubito, an domi sit. *Relativa: ut,* Ubi uber, ibi tuber.

Interdum autem & nomina pro adverbiis ponuntur. Virgil. Nec longum lætabere, *id est, diu. Idem,* Crebra ferit. *pro, crebrò. Lucan.* Acerba tuens , *id est, acerbè.*

De Comparatione Adverbiorum.

Accidit adverbiis nonnullis comparatio. Quædam eorum derivantur à nominibus illis, quæ comparantur lege communi : ut,

doctè, doctius, doctißimè.

penitùs, penitiùs, penitißimè.

fortiter, fortiùs, fortißimè.

Quædam veniunt à nominibus comparationis anomalæ : ut,

bene, meliùs, optimè. malè, pejùs, peßimè.

parum, minùs, minimè, & *minimùm* [a].

Quædam neutro modo se habent : & tamen omnes gradus habent : ut,

diu, diutius , diutissime.

sæpe, sæpius, sæpißime [b].

Nec à nomine positivo venit

prope, propiùs, proximè.

[a] Uterque est superlativus à *parum* : sed significatione differunt. Nam *minime* est negantis : *minimùm* est quantitatis ; vel etiam minuendi adverbium : ut cùm pro *saltem* ponitur. [b] Nisi prisci dixere *sæpis* pro *creber*. Sanè Catonis Nepotis est *sæpißima discordia*, teste Prisciano lib. 3.

Quæ

Quædam positivo carent: ut,
magis, maximè. ocius, ocißimè [c].
Quædam comparativo: ut,
pene, penißimè. nuper, nuperrimè.
Quædam superlativo: ut,
tempori, temporius [d].
Huc etiam refer,
satis, satius. secus, secius.
Qui duo comparativi nonnihil à positivi significatione recedunt.

[c] Sic *potius, potißimùm.*

[d] Itidem *serò, seriùs.* Ac simile videtur *excusatè, excusatiùs.* Priori Fabius usus: altero Plinius in epistolis.

DE DERIVATIS.

✣ *Adverbia pauca sunt primigenia: ut,* cras, jam, *&c. Pleraque verò omnia sunt derivata: alia quidem à nominibus, pronominibus, aut participiis; alia à verbis. Priora vel voce conveniunt cum origine vel terminatione differunt. Quæ conveniunt, ferè vel ab nominativis fiunt, vel ab ablativis. Ab nominativis: ut,* facilè, potiùs, utrùm, recèns, penitùs [a], hîc, *&c. Ab ablativis: ut,* repentè, subito, istâc, quò [b], *&c. Poßis huc quoque referre* tempori, vesperi: *quia olim videntur in ablativo i pro e habuisse: nisi magis placet, hæc, cùm adverbia fiunt, per i efferri discriminis caußâ. Quæ terminatione differunt, variè fiunt. In primâ quidem declinatione vel* A *retinetur; ut* summatim, centuriatim: *vel mutatur in* I, *ut* medullitus. *A secunda venientia sæpe in* E *exeunt; ut* doctè, timidè, validè: *vel in* TUS, *ut* funditus, antiquitus: *vel* TER, *ut* largiter, humaniter: *vel* ATIM, *aut* ITIM, *ut* ostiatim, viritim: *vel* O, *ut* citò, tutò: *vel* UM, *ut* primùm, cæterùm. *A tertia in* E, *ut* facilè: *vel* ER, *ut* fortiter, eleganter: *vel* ATIM, *ut* mucronatim, generatim. *Vel* IM, *ut* partim: *vel* As, *ut* foras, *vel* O, *ut* omnino. *A verbis sunt,* raptim, cæsim, punctim, exsultim. *& similia; quæ à supinis formantur. Pauca à præpositionibus veniunt:*

[a] A nomine *penitus*: ut apud Plautum, *penitis faucibus*, & *penitissima Arabia.*

[b] Addunt *forte*, & *forte fortuna*: quæ omnino nomina sunt.

niunt : *ut*, intro, *ab* intra ; subtus, *à* sub; clanculum, *à* clam, *&c.*

De Compositis.

Componuntur adverbia vel ex duobus nominibus : *ut* pridie, *quasi* priori die ; tantopere, *ex* tanto opere : *vel ex nomine, & pronomine* : *ut* quare, *ex* quâ re [a] ; hodie, *ex* hoc die : *vel ex nomine, & verbo* : *ut* pedetentim *quasi* pedem tendendo: *vel ex nomine, & participio* : *ut* perendie, *quasi* peremto die : *vel ex nomine, & adverbio* : *ut* sæpenumero [b] ; actutum, *quasi* actu tum : *vel ex nomine, & præpositione* : *ut* denuo, *pro* de novo ; dextrorsum, *pro* dextram versum ; illico, *pro* in loco : *vel nomine, & syllabica adjectione, ut* tantisper, aliquantisper : *ubi per est, ut in* ὥσπερ : *vel ex pronomine, & præpositione* : *ut*, postea, quapropter, præterea, propterea : *vel duobus verbis* : *ut* ilicet, videlicet, scilicet, *pro* ire, videre, scire licet : *vel verbo, & adverbio* : *ut* ubivis, quolibet : *vel duobus adverbiis* : *ut* tantummodo: *vel adverbio, & præpositione* : *ut* quoad, quorsum, *ex* quo versum, præut, præquam, præterquam, superquam, propalam, protenus, *quod valet* porrò tenus, inibi, postibi, interibi : *vel adverbio, & conjunctione* : *ut* etiam, ex &, ac jam, *quod nunc unius, nunc duarum est syllabarum* : *vel adverbio, & syllabicâ adjectione* : *ut* ibidem, tandem, *pro* tamdem, ubinam, quianam [c]. *Quædam etiam ex tribus vocibus conflantur* : *ut* quamobrem, quemadmodum, nudiustertius, *quasi* nunc dies tertius, *teste Festo.*

[a] Pro *qua de re*. Nam κατ' ἔλλειψιν tacetur *de*: quod valet *ob.*

[b] Nisi est ab antiquo adverbio *numerò*, pro *nimium*. Sec sic quoque est nomen adverbiale. Nam *numerò* dicitur, quasi *magno numero.*

[c] Pro *qua re* διά τι. 5. Æn. *Heu quianam tanti cinxerunt æthera nimbi?* Nam non conjunctio est, sed παρέλκον.

De Præpositionibus [a].

Præpositio [b] est dictio indeclinabilis [c], qua nomen adjungitur verbo, ad caus-

[a] Retinui ordinem partium vulgarem. Rectiùs tamen præpositio præmittatur adverbio. Nam ut nomen naturæ ordine est prius verbo: sic præpositio, quæ nomini præponitur, est prius adverbio, quod additur verbo. *Præverbium* dicitur Varroni lib. 5. de L.L. Sed *præpositionem* etiam Cicero in Topicis appellat. [c] Definitio hæc soli convenit præpositioni separabili. Nempe aliæ non tam sunt partes orationis, quàm vocis. Eóque non nisi reductivè huc pertinent.

am,

sam, locum, tempus, conjunctionem, aut privationem significandam [d].

* *Caussam, ut* propter : *locum, ut* ante, circiter; *quæ & tempus significant: conjunctionem, ut* cum: *privationem, ut* absque : *atque ita in aliis.*

[d] Præcipuè significant motum, aut quietem. Quietem quidem in loco : motum autem à re ad rem, vel circa rem. Unde aliquibus præpositio definitur, pars invariabilis, quæ vel appositione, vel compositione, præponitur aliis vocibus ad motum, aut quietem significandam. Brevissimè autem, & verissimè, definiatur particula, sive vox invariabilis naturâ suâ casum regens. Solùm huic definitioni obstare videtur inveteratus error, quo creditur, adverbia etiam, & interjectiones, regere casum. Ut, *simul filio, procul mari, væ tibi.* Sed sunt hæc ἐλλειπτικά, quia integrè fit, *simul cum filio, procul à mari, væ,* sive *malum sit tibi.* Quod fusè ostendi libro ultimo de Arte Grammatica cap.64. & 69.

Præpositio sic vocatur, quia plurimum [e] præponitur aliis dictionibus : vel appositione, ut, *ad patrem* : vel compositione, ut, *admiror.*

[e] *Plurimùm* dico, quia contrà fit in *pube tenus*, ut *pubetenus* : interdum & in *cum*, ut *quibuscum*. Etiam in *versus*, & *usque*, si hæc præpositionibus accensere lubet: ut, *Hispaniam versus, Romam usque.*

Præpositiones sunt separabiles, aut inseparabiles.

Separabiles dicuntur, quæ etiam extra compositionem usurpantur.

Harum aliæ [a] accusativum, aliæ ablativum, aliæ utrumque casum [b] regunt.

[a] Quem præpositio quæque casum regat, non est hujus loci : sed ad Syntaxin pertinet. Nihilominus hîc ea reliquimus : quia pueris illorum usus statim fit maximus. Verùm de hoc fruatur quisque judicio suo. [b] *Tenus* etiam regit genitivum pluralem ; ut suo loco dicetur.

Accu-

Accuſativum hæ exigunt : *ad*, *apud*, *ante*, *adverſus* [c], *cis*, *citra*, *circum*, *circa*, *circiter* [d], *contra*, *erga*, *extra*, *inter*, *intra*, *infra*, *juxta*, *ob*, *per*, *prope* [e], *præter*, *propter*, *poſt*, *pone*, *penes*, *ſecundum*, *ſecus*, *ſupra*, *trans*, *ultra* [f].

Ablativum regunt, *a*, *ab*, *abs*, *abſque* [g], *cum*, *clam*, *coram*, *de*, *e*, *ex*, *præ*, *pro*, *ſine*, *tenus* [h].

Ex his *tenus* ſemper poſt ponitur [i]. Ut, Virgil.

Capulo tenus abdidit enſem.

Quædam regunt utrumque caſum : ut, *in* [k], *ſub*, *ſuper*, & *ſubter* [l].

[c] Vel *adverſum* : ut *adverſus*, vel *adverſum leges*.

[d] *Circiter* vix præpoſitio videtur : quia *circiter meridiem* integrè ſit *circiter ad meridiem*.

[e] *Prope* potiùs adverbium eſt. Nam *prope urbem* κατ' ἔλλειψιν ponitur pro *prope ad urbem*. Ac par ratio, cùm dicitur *propiùs*, vel *proximè urbem*.

[f] His addere ſi lubet *verſus*, ſive *verſum* ; in univerſum præpoſitiones, quæ accuſativum regunt, numero ſint una, & triginta. Eas, excepto *pone*, hiſce verſiculis ſunt complexi;

Ad, penes, adverſus, cis, citra, circiter, extra.
Erga, apud, ante, ſecus, trans, ſupra, verſus, & intra.
Ultra, poſt, præter, propter, prope, pene, ſecundum,
Per, circum, circa, contra, juxta, inter, ob, infra.

Aliqui etiam *uſque* addunt. Alii & *verſus*, & *uſque*, inter adverbia referunt : & rectiùs. Nam, cùm dico, *Tiberim verſus*, vel *Tiberim uſque* ; integre fuerit, *uſque ad Tiberim*, *ad Tiberim verſus*. Ut caſus non regatur â *verſus*, vel *uſque* ; ſed præpoſitione *ad* intellectâ ; quæ in *adverſus* exprimitur. [g] *Abſque* magis eſt Comicum : pro quo Oratores potiùs *ſine*. [h] Nonnulli adjungunt *palam*, & *procul*. De priori adſentio. Nam Livii eſt *palam populo*. At *procul* adverbium eſt. Nam *procul domo* integrè fuerit, *procul à domo*.. Nec raro additur præpoſitio. [i] Uti & in *quatenus*, & *hactenus* : quæ integrè ſint, *qua fine tenus*, *hac fine tenus*. [k] Pro *in* antiquè dixere *endo*, & *indu*. Ut *endo*, vel *indu mari*. Sic in compoſitione *endoperator*. vel *induperator*, pro *imperator*. Remanſit in *induſtrius*, ab *inſtruendo*; *induciæ*, quaſi *indu ocio*, & aliis nonnullis. [l] Alii quinctam addunt *clam* ; idque Cledonio præeunte : de quo in Syntaxi dicemus.

OBSERVATIO I.

De præpositionibus separabilibus.

Præpositiones fiunt adverbia [a], quando casum amittunt : ut, *Longo pòst tempore venit.*

[a] Hoc fit in *ante, circa, circiter, clam, coram, contra, infra, intra, juxta, palam, prope, pone. post, propter, secus, subter, super, supra, ultra.* Plaut. *Iuxta mecum rem tenes.* Terent. *Vultu adeò modesto, ut nihil supra.* Columel. *Vasa intrà diligenter picata,* &c.

OBSERVATIO II.

* *Præpositiones in compositis plerunque retinent significationem suam : ut,* Adeo, abeo, anteeo, circumeo, *&c.* Adsum, absum, intersum, *&c.*

EXCIPE,

* In, *cum nominibus, aut participiis, per se compositum, plurimùm significat privationem: ut,* indoctus, improbus, insepultus, *&c.*

At compositum cum verbo, interdum auget significationem : atque eam quoque retinet in participio. Vt, infringo, *id est,* valde frango ; *unde* infractus, *pro* admodum fracto. *Sed quando per se cum* fractus *componitur, notat* non fiactum [a].

Interdum & cum nomine auget : ut, incanus, incurvus, *&c.*

Per *sæpius significationem auget : ut,* perfidelis, perfruor, *&c. interdum privat : ut,* perfidus, perjurus.

Auget & præ : *ut,* prædives.

Sub *quandoque minuit : ut,* subtristis, subtimeo, *&c.*

De *in verbis auget : ut,* deamo, demiror. *In nominibus privat : ut,* demens.

Idem in ex *fieri videtur. Prius in* exclamo, exaggero. *Posterius in* excors, exanguis.

[a] Simile quodammodo est *invocatus.* A *vocatus* cùm venit, significat non vocatum. Sed à verbo *invoco,* sic dicitur, quem invocavimus. Ubi *in* valet, quod præpositio in ἐπιτείνεσθαι.

OBSERVATIO.

Præpositio etiam componitur cum præpositione, vel adverbio.

verbio. Vt, adversus, circumcirca, inante, exante [b], inibi, insimul, &c.

[b] Sic *præterpropter vitam vivitur*, apud Ennium. Nisi legere malis, *vita vivitur*. Quomodo adverbium erit. Sed de *inante*, & *exante*, ambigi possit, an non divisim rectiùs scribantur. Ut apud Ciceronem hoc pacto: *Comitia in ante diem Kal. xv. Nov. distulit.* Hoc est, usque in eum diem. Item: *Ex ante diem nonas Iulias.* Hoc est, ab eo die. Et sanè Plinii similiter est, *A pridie Idus Sept.* Hoc est, ab eo die, qui est pridie Id. Sept. Porrò ex compositis unum est ex præpositione & conjunctione, vel potiùs adjectione syllabicâ: puta *absque*. *Usque* potiùs adverbium putatur: diciturque, ut Græcis ἕως κε, vel ὥσκε, unde usque derivatur.

De Præpositionibus inseparabilibus [a].

Præpositiones inseparabiles sunt, quæ extra compositionem non sunt in usu. Hujusmodi sunt, *Dis* [b], *re* [c], *se* [d], *am* [e], *ve* [f]. Ut, *Disjicio, repono, secubo, ambedo, vesanus.*

* *Addunt*, con [g], di, an, ne. *Sed* con *corruptum est ex* cum, *ut* concludo. Di *ex* dis, *ut* divido. An *ex* am, *ut* anhelo. Ne *potiùs adverbium est; quod in compositione interdum producitur; ut*, nequaquam, nequicquam: *interdum corripitur; ut*, nefas, nefastus.

[a] Eas *loquelares* vocat Probus, quia loquelæ inserviunt in compositione.

[b] *Dis* volunt esse à δὶς, id est, *bis*: atque ideo notare divisionem, ut *distraho* vel distinctionem, ut *dijudico*, quod valet distinctè judico. Sed potiùs censeo, esse à διὰ, quod eandem in compositione vim habet: ut διαφέρω idem, ac *differo*. Sic διαφωνεῖν, *dissonare*: διασκεδάζειν, *dispergere*. Interdum & *dis* negat; ut *diffido*, quod notat, non fido, vel auget, ut *discupio*, hoc est, valde cupio. [c] *Re* sæpius iterationem, interdum & privationem signat: ut *retego*, *revelo*. [d] In compositione interdum *e* in *o* mutatur: ut *socors*, *sobrius*. [e] *Am* prisci etiam usi extra compositionem. Ut Cato in Originibus, *Am terminum*, id est, circa terminum. Est ab ἀμφὶ, quod idem significat; ac in compositione ante vocalem assumit *b*: ut, *ambages*, *ambedo*, *ambio*, *amburo*. Nisi *b* sit ex antiquo *ambe*, vel *ambi*: quod apud Varronem legas in 6. de L. L. Sic ab ἀμφὶ sit *ambi*: ex hoc fuerit *am*, κατ' ἀποκοπὴν: porrò ab *ambi* sint *ambages*, *ambio*; ab *am* autem *amplector*, & *amicire*, ex *am*, & *icere*, vel *jacere*. Unde *amiculum* à circumjectu ita dictum ait Festus. Sæpe autem M abit in N: ut *anceps*, *anfractus*, *anhelo*, *inquiro*. [f] Quæ in compositione minuit: ut *vegrandis*, malè grandis. [g] Sanè qui *con* adjiciunt pro *cum*, *au* quoque adjungant pro *ab*: ut in *aufero*, *aufugio*. Quin etiam huc referant *ar* pro *ad*: ut in antiquis *arvenio*, *arvocatus*, *arcio*, unde remansit *arcesso*. Adhæc *co* addant. Nam *con* ante vocalem perdit consonam: ut, *coalesco*, *cohibeo*, *cooperio*, *cogo*, *cohæreo*, &c. Uti contrà etiam *b* adsciscit: ut, *comburo*.

DE CONJUNCTIONIBUS.

Conjunctio eſt dictio invariabilis, quæ conjungit dictiones, & ſententias.

Poteſtas, ſeu ſignificationes [a] conjunctionum ſunt variæ.

Copulativæ conjunctiones dicuntur, quæ copulant, & ſenſum, & verba: ut, *&*, *que*, *quoque*, *ac*, *atque*, *etiam*, *cum*, *tum* [b]. Item, *nec* & *neque*, quæ utramque rem tollunt. Ut, *Neque natare, neque literas novit.*

Disjunctivæ ſunt, quæ verba quidem conjungunt; ſenſum autem disjungunt: ut, *ve*, *vel* [c], *aut*, *ſive* [d], *ſeu*. Ut, *Seu boni, ſeu mali.*

[a] Significationes interdum ita vicinæ ſunt adverbiis, ut etiam doctiſſimi diſſentiant, utrùm quid conjunctionibus, an adverbiis, debeat accenſeri. Hujuſmodi dicebantur *adverbia conjunctiva*, vel *conjunctiones adverbiales*; teſte Max. Victorino. [b] Non tantum *cùm*, *tum*; ſed & *tum* geminatum: ut, *tum doctus, tum pius*. [c] *Vel* quandoque eſt copulativum. Ut, *Carmina vel cœlo poſſunt deducere Lunam* Ubi *vel* valet *etiam*. Niſi tum intendendi, vel remittendi, eſſe adverbium malis: ut in Adverbiis annotabam. [d] Interdum tamen *ſive* potiùs copulat. Ut cùm ſynonymum adjungitur. Quale illud; *Diana*, ſive *Luna*. Ubi poſſis dicere *explanativam*. Quo pacto *&*; nec non enclitica *que*, quandoque accipiuntur. Ut illo 1. Æn. *Judicio Paridis, ſpretæque injuria formæ.* Nam ſententia eſt; *ſive ſpretæ*, vel, *hoc eſt, ſpretæ*.

Conceſſivæ, quæ aliquid concedunt, cui poſterior ſententia videatur adverſari. Ut, *etſi*, *etiamſi*, *tametſi*, *quamquam*, *quamvis*, *licet*, &c.

Adverſativæ ſunt, quæ diverſam ſententiam ſuperiori ſubjiciunt: ut, *ſed*, *at*, *aſt*, *verùm*, *verò*, *porrò*, *atqui*, *tamen*, &c.

Cauſſales ſunt, quæ cauſſam reddunt ſuperioris ſententiæ: ut, *nam*, *namque*, *enim*, *etenim*,

etenim, quia, quoniam, quando, quandoquidem, siquidem [a], &c.

[a] Caussale etiam est *quò*.

Cic. *Non quò quicquam desit, sed quia valde cupio.* Item *ut*; velut cùm dico, *Feci, ut faceres.* Quòd si *ut* fuerit conjunctio caussalis, quodammodo & hujus loci erit *ne*. Nam valet *ut non*: ac proinde mixtam ex conjunctione, & adverbio, significationem habet. Vel potiùs dicamus, in illo, *ne venias*, per ellipsin *ut* intelligi.

Ratiocinativæ [a] sunt, quæ ex ratione propositâ conclusionem inferunt. Ut, *ergo, ideo, igitur, idcirco, quapropter, proinde, quamobrem.*

Conditionales sunt, quæ sententiam conditione quâdam determinant. Ut, *si, sin, nisi, modò, dummodo*, &c.

Electivæ sunt, quæ ostendunt præcedens membrum præferri. Velut, *quàm, ac, atque.* Ut, *Malo conscientiam bonam, quàm opes.*

Continuativæ sunt, quæ membra orationis ordine [b] connectunt: ut, *primùm, deinde, præterea*; & alia, quæ & inter adverbia ordinis superius recensuimus.

[b] Unde & aliis *ordinativæ* vocantur.

* *Non adverbia sunt, quatenus verbo junguntur ad circumstantiam explicandam: conjunctiones autem, quia etiam respiciunt juncturam orationis.*

Completivæ dicuntur, quæ non significationis necessitate, sed ornatus gratiâ, in oratione ponuntur: quales sunt, *quidem, equidem* [c], *nam*, & aliæ; cùm additæ, vel detractæ, nihilò plus, aut minus, efficiunt. Virg. 4. Georg.

[c] Virgilio *equidem* valet *ego quidem*: unde semper jungit primæ personæ. Alii pro *quidem* usurpant: unde cuivis sociant personæ. De Cicerone tamen ambiguum est. nam unum, alterumque locum objectant, ubi non jungatur primæ. Sed corruptè sic legi videtur.

Nam [b] *quis te, juvenum confidentißime, nostras Iußit adire domos?*

[b] Hoc completivum *nam* coalescit in compositione cum *quis*. Itaque Servius ad allata Virgilii verba sic scribit: *Nam quis, id est, quisnam. Hodie enim particula* NAM *postponitur: antea præponebatur. Terentius in Phormione: Nam quæ est hæc anus, à fratre quæ egressa est meo?*

De Ordine [a].

Ordo Conjunctionum est triplex: Præpositivus, Postpositivus, & Communis.

Præpositivæ conjunctiones sunt: *nam, quare, ac, at, ast, nec, si, quin, nisi, sin, sive, seu.*

Postpositivæ: *enim* [b], *autem, quoque, verò, quidem.* Tales sunt & Encliticæ: *que, ne, ve* [c].

Communes dicuntur, quæ possunt præponi, & postponi: ut, *ergo, igitur* [d], *itaque, quoniam, tamen,* &c.

[a] Doctrina de ordine planè, judicio meo, pertinet ad syntaxin. Reliqui nihilominus hoc loco, quia tanti non videretur, ut propterea recederem ab ordine receptissimo. Nec enim tam refert, ubi discatur, quàm ut sciatur.

[b] Antiqui *enim* quoque præponebant. Plaut. *Enim isthæc captio est.* Interdum & tertio loco ponitur. Ut apud Livium lib. 46: *Eo quoque enim mittendos fore.* Varro item: *Minùs aurum enim non perstringit oculos.* [c] Encliticæ ita sub unum coalescunt accentum, ut una vox videatur: quam, differentiæ caussâ, non tam *compositam* appellabimus, quàm *conjunctam*: ut, *Tuque, puérque tuus.* Sic *vidésne*, aut *viden*; *aisne*, vel *ain*: & ita in aliis. Encliticæ verò dicuntur, ἀπὸ τοῦ ἐγκλῖναι, quia accentus fit inclinatior, depressiórque: ut qui in proximam declinet syllabam. [d] *Igitur* usitatiùs postponitur.

DE INTERJECTIONIBUS.

Interjectio est dictio invariabilis, per se sententiam perficiens.

Atque ita vocatur, quia interjici solet orationi ad declarandum animi affectum.

Significationes interjectionum sunt variæ,

Quædam sunt exclamantis : ut, ô.

Quædam blandientis : ut, *eia*.

Quædam optantis : quales, *ut* [a], *utinam*, *ô si*.

Quædam admirantis : ut, *papæ*, *hui* [b].

Quædam comminantis : ut, *væ*.

Quædam dolentis : ut, *hei* [c], *heu*, *eheu*, *ah*.

Quædam metuentis [d] : ut, *atat* [e].

Quædam indignantis : ut, *hem*, *proh*, vel *prô*.

Quædam gaudentis : ut, *evax* [f], *io*.

Quædam irridentis : ut, *hui* [g], *vah*.

Quædam vocantis : ut, *heus*, *eho*, *ehodum*.

Quædam silentium indicentis : ut, *au* [h], *st*.

Quædam approbantis : ut, *euge* [i].

Quædam fastidientis : ut, *phy*.

Quædam flentis, & ejulantis : ut, *hoi*, *hei* [k].

Quædam ridentis : ut, *ha*, *ha*, *he* [l].

✻ *Quædam etiam nomina, & verba, non quidem interjectiones fiunt ; attamen usque adeò naturam interjectionum induunt, ut penè interjectiones videantur. Hujusmodi sunt*, malum [m], turpe, nefandum, sodes, amabo, quæso, *& alia nonnulla.*

[a] Terent. *Ut te Di, Deæque, perduint*. Sed & hoc, & *utinam*, ac *ô si*, quodammodo redolent adverbii naturam. Adduntur quidem orationi ad significandum animi affectum : sed non perficiunt per se sententiam. Nam plena sententia est, *utinam viveres*, vel, *ô si viveres*. Imo ut, *ô*, & *utinam*, potiùs adverbia sunt : sic *si* videri possit conjunctio conditionalis. Quippe integrè fuerit : *Si viveres, quàm foremus felices !* [b] Addunt *vah* : quod quandoque esse admirantis, colligunt ex Plauti Curcul. Sed videtur & istic esse ridentis. Quippe Lyco irridet vanitatem Curculionis, tam spissa concinnantis mendacia. [c] Ter. *Hei, vereor, nequid Andria apportet mali.* [d] Sive deprehendentis aliquid ex improviso. [e] Terent. [f] Plaut. Sic bacchantis est *euœ*, ex εὐοῖ. [g] Terent. [h] Terent. Eun. a.4. sc.4. *Au, ne comparandus hic quidem ad illum est.* [i] Græcum est εὖγε. [k] Terent. [l] Terent. [m] *Malum* est stomachantis : *nefas*, & *infandum* execrantis. Integrè fuerit, *malum ei*, vel *iis sit*. Item *amabo te*. Atque ita in aliis.

FINIS.

OBSERVATIONES

paucula

DE ORTHOGRAPHIA, & literarum apud Romanos compendiis [a].

[a] Vulgo *notas* vocant. Sed hæ à literis ſunt diverſæ: ut liquet ex opere Tironis, ac Senecæ nominibus, inſcripto. His qui uterentur, *notarii* vocabantur. Duo hæc ſic diſtingui oportere, oſtendit & Antonius Auguſtinus extremo dialogo XI Antiquitatum Romanarum, & Hiſpanicarum. Vide & quæ de Notis annotavit cùm Cujacius, & Briſſonius; tum imprimis Juſtus Lipſius ad Leonardum Leſſium epiſt. XXVII. Centur. primæ ad Belgas.

De iis, quæ majuſculis literis ſcribuntur.

A Majuſcula litera inchoant,

I. Nomina propria: ut, *Moſes, Homerus, Cicero.* Item inde deducta: ut, *Moſaicus, Homericus, Ciceronianus.*

* *Addunt aliqui, quæ, proprii loco, per antonomaſiam ponuntur: ut,* Dominus, *pro Christo;* Poëta, *pro Virgilio. Item nomina artium, ac dignitatum: ut,* Rhetorica, Aſtrologia, Rex, Dux, *&c. Item feſtorum: ut,* Paſcha.

II. Voces novam periodum inchoantes.

* *Poſt breviorem tamen periodum quandoque minuſcula ſuffecerit: ut in diſtinctionum notis dicetur.*

III. Primæ verſus cujuſque literæ in carmine.

De

De majusculis literis, quæ vel solæ, vel unâ, aut geminâ literâ sequente, pro voce integra ponuntur.

† Prænomina quædam unâ literâ scribuntur: ut, A. notat *Aulus*, C. *Cajus* *, D. *Decimus*, K. *Kæso*, L. *Lucius*, M. *Marcus*, M' vel M', *Manius*, N. *Numerius*, P. *Publius*, Q. *Quinctus*, T. *Titus*. Quædam scribuntur binis: ut, Ap. *Appius*, Cn. *Cnæus*, Op. *Opiter*, Sp. *Spurius*, Ti. *Tiberius*. Quædam ternis ut, Mam. *Mamercus*, Sex. *Sextus*, Ser. *Servius*, Tul. *Tullus*.

Sic F notat *filius*, N. *nepos*. Ut, M.F.M.N. est, *Marci filius*, *Marci nepos*. Atq; ita in aliis.

Itidem P.C. notat *patres conscripti*, R. P. *respublica*, P R. *Populus Romanus*, U.C. *Urbs condita*, S.P.Q.R. *Senatus, Populusque, Romanus*. H.S. vel L. L. S. valet *sestertium*, quasi dicas duos asses & semissem, hoc est, duas æris libellas, & semissem.

* Quod pronunciabant, ut *Gajus*. Nempe origo est à γάϊος, pro γήϊος. Ac similiter *Cnæus*, quod subjungo, efferebantur *Gnæus*. Videlicet quia origo foret ex γυναῖος. Facta hæc amore priscæ consuetudinis, quando G non haberent. Sic in rostrata Duilii columna est *leciones*, pro *legiones*, *macestratos*, pro *magistratus*, & similia.

✱ *Unde &* sestertius *dictus, quasi* semitertius, *ubi intelligitur* nummus. *Cætera hujus generis vide, si s, in Valerii Probi, & aliorum libellis, de interpretandis literarum apud Romanos compendiis.*

De I, *&* V.

Plerique has literas aliter pingunt, cùm vocales sunt; aliter, si fuerint consonantes. Cùm vocales sunt, figuram iis majusculam tribuunt, *I*, & U, vel U: minusculam autem *i*, & *u*. Sed si consonantes sint, figu-

ram illis majuſculam aſſignant, J, & V; minuſculam, j, & v *.

* Nec inutile ſic diſtingui; cùm alioqui ſæpius contingat, ut ambigua ſit mens ſcriptoris. Ut num *parui* ſit à *pareo*, an *parvi* à *parvus*: utrùm *volui* à *volo*, an *volvi*, à *volvo*; num *conſuerunt* à *conſuo*, an *conſverunt* à *conſveſco*: atque ita in aliis. Quare in hujuſmodi ſtatuere aliquod diſcrimen, etiam jubet ingentis & doctrinæ, & judicii vir, Ludovicus Vives, libello de ratione ſtudii puerilis ad Catharinam Hiſpanam exarato, quo à filia Maria, Angliæ poſtmodo Regina, obſervaretur.

De Orthographia cognoſcenda ex primigenio, aut derivato.

Derivatum ſequitur formam primitivi. Ita *gratia* ſcribitur per T, quia eſt à *gratus*. At *audacia* per C, quia eſt ab *audax*, cujus obliquus eſt *audacis*. Et contrà primitiva cognoſcuntur è derivatis: quomodo *deliciæ* ſcribimus, quia dicitur *delicatus* [a].

[a] Interim neque hic è primigenio cauſſa eſt obſcura. Nam à *lacio* ſunt *illicio*, *delicio*, *pellicio*: à *delicio* autem, (quo Titinnium eſſe uſum, ex Nonio conſtat) venit *deliciæ*.

De recta ſyllabarum disjunctione.

I. Conſonans inter duas vocales poſita, pertinet ad poſteriorem: ut, *a-mor*, *le-go*.

II. Si conſonans geminetur, prior ad priorem, poſterior ad poſteriorem ſyllabam pertinet; ut, *an-nus*, *flam-ma*.

III. Conſonantes, quæ initio vocis non poſſunt ſociari, nec in medio conjunguntur; ut, *ar-duus*, *por-cus*.

* *Adverſus hoſce tres canonas nemo facilè peccet, niſi uſque adeò ſit rudis, ut colligere literas neſciat. At major uſus eſt regulæ ſequentis.*

IV. Con-

IV. Consonæ, quæ conjungi possunt initio vocis, etiam in medio connectuntur: ut,

bd. *he-bdomas,*		*bdellium.*
cm. *Pyra-cmon,*		κμητά [a].
cn. *te-chna,*		*Cneus* [b].
ct. *do-ctus,*		*Ctesipho* [c].
dm. *A-dmetus,*		δμάω, *dmois* [d].
gn. *a-gnus,*		*gnatus.*
mn. *o-mnis,*		*Mnemosyne.*
phth. *na-phtha,*		*phthisis,*
pn. *Thera-pne,*		πνεῦμα.
ps. *scri-psi,*	quia dicitur	*psittacus.*
pt. *a-ptus,*		*Ptolemæus.*
sb. *Le-sbia* [e],		σβέσις.
sc. *pi-scis,*		*scamnum.*
sm. *Co-smas,*		*smaragdus.*
sp. *a sper,*		*spes.*
sq. *te-squa.*		*squamma.*
st. *pa-stor,*		*sto.*
tl. *A-tlas.*		*Tlepolemus* [f].
tm. *La-tmius* [g],		*Tmolus.*
tn. *Æ-tna,*		θνήσκω.

[a] Hoc est, τὰ πεποιημένα, teste Hesychio. Sic κμέλεθρα, *trabes,* ut Herodianus ex Pamphilo testatur.
[b] Sic *cnasones,* & *cnephosus*: de utroque Festus.
[c] Similia *Ctesias, Ctesibius, Ctesippus* apud Plut., *Ctesicles* apud Athen. Puto autem, ut se habent tenues *ct*, ita & se habere medias *gd*: eoque scribam; *My-gdonia.*
[e] Sic *Thi-sbe.*
[f] Filius Herculis à Sarpedone interemtus.
[g] Sic & *Arithmetica.*

* *Quemadmodum autem* a-gnus *scribo, ita &* agmen [a], *&* te-gmen: *non quia vox ulla occurrat, quæ à* gm *incipiat; sed quia* a *in* ago, *&* te *in* tego, *syllabam faciant, unde illa derivantur. Similiter* fra-gmentum *exarandum, quia in* frago, *unde* fregi, *&* fragilis, g *pertinet ad secundam syllabam. Par ratio in* au-gmentum, *&* un-guentum. *Item* in do-ctrina: *non quia ulla vox incipiat à* ctr; *sed quia* do *syllabam constituit in* do-ctus, *à quo*

[a] Similiter Priscianus in fine libri primi.

à quo doctrina. *Nec impedit ſoni natura, quò minùs Latini, & Græci, potuerint vocem habere à* ctr *incipientem. Nec enim multò id erit durius, quàm cùm duæ conſonæ concurrunt poſt* ſ. *Quod variè fit. Vel enim ſequitur* cr, *ut*, ſcriba, ſcrobs : *vel* pl, *ut* ſplendeo : *vel* pr, *ut* ſpretus, σφραγὶς : *vel* tl, *ut* ſtloppus, *quod apud Perſium eſt ſat.* 5. *etiam Priſciano teſtante: ſimiliterque veteres dixere* ſtlitem, ſtlata, ſtlocum : *vel* tr, *ut* ſtrabo, ſtruo. *Imò & in Græcis ſequitur* cl, *vel* cn : *ut* σκληρὸς, durus; σκνὶψ, culex ficus infeſtans : *ut dubium non ſit, quin in* A-ſclepiades *pertineat* ſ *ad ſyllabam ſecundam.*

EXCIPIUNTUR

Compoſita cum præpoſitionibus : in quibus pars quæque ab altera eſt ſeparanda: ut, *in-ers, ab-eſſe* [a], *abs-truſus, diſ-cors, ex-iſtimo, tranſ-alpinus, præter-eo, propter-eà*, &c. Par ratio in aliis compoſitis : ut, *juris-conſultus, plus-atrum, alter-uter, amphiſ-bæna, dus-enteria* (δυσεντερία) *et-enim*, &c.

[a] Errat igitur Priſcianus lib. 1, ubi jubet ſcribere *a-bdomen*, quia dicimus *bdelium*. Nam *abdomen* dicitur, quoniam abditum. In *abdo* autem *b* ad priorem pertinet ſyllabam, quia compoſitum eſt.

DE NOTA
Apoſtrophi, Diæreſis, & eâ, quæ Hyphen vocatur.

Apoſtrophus eſt nota rejectæ vocalis [a]. ut, *egon', ain', viden', noſtin'* : pro *egone, aiſne, videſne, noſtine.*

Diæreſis nota ſunt puncta duo literæ impoſita. Utimur eâ differentiæ cauſsâ: ut, *aëra*, ne legatur *æra*. Sic in illo Ovidii,

Ne temere in mediis diſſoluantur aquis.

[a] Idque non tantùm ſequente vocali: ſed, ut Diomedes cenſet, etiam conſonâ ſequente. Ut, *Tanton' me crimine dignum*. Et apud Perſ. *Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe.*

Ne

Ne metri ignarus legat, *dissolvantur*, quatuor syllabis.

Hyphen [b] ita connectit vocabula duo, ut proximè ad compositorum naturam accedant. Nota ejus est [c] -. Ut apud Virgilium, *ante - malorum.*

[b] *Unitio*, Græcè ὑφ' ἕν.
[c] Nempe lineâ ab ultima prioris vocis ad primam sequentis subductâ.

DE NOTIS

Numerorum apud Romanos *.

* Vide de his fusiùs Paullum Manutium ad Ciceronis Epist. 17. lib. 2. ad Famil.

I.	unus.
V.	quinque.
X.	decem.
L.	quinquaginta.
C.	centum.
[a] IↃ.	quingenta.
[b] CIↃ.	mille.
IↃↃ.	quinque millia.
CCIↃↃ.	decem millia.
IↃↃↃ.	quinquaginta millia.
CCCIↃↃↃ.	centum millia.

[a] Nunc *D* pro eo fere obtinet.
[b] Nunc *M*. Ita ut in universum sint septem literarum notæ: *C. D. I. L. M. V. X.* Nisi & addere visum *Q*: quod pro quingentis reperias in veterum notis.

Ex horum compositione facile erit de quovis numero statuere. Quòd si minor numerus præponatur; indicio erit, tantundem à majori demi oportere. Itaque IV valet quatuor; IX, novem; XL quadraginta; XC nonaginta; IC, nonaginta novem, &c.

APPEN-

APPENDIX
altera
DE METAPLASMO[a],
quatenus ad etymologiam, sive analogiam pertinet.

METAPLASMUS est literæ, vel syllabæ in voce additio, detractio, aut immutatio.

Additio fit Prosthesi, Epenthesi, Paragoge, & Diæresi.

Prosthesis [b] apponit aliquid in principio. Ut *gnavus* pro *navus*.

Epenthesis [c] addit in medio; sive vocalem [d], ut apud Maronem, *trahea*, pro *traha*, &, *Alituum pecudúmque genus*, pro *alitum*; sive consonantem [e], ut, *religio, rettulit, repperit*, &c.

Paragoge [f] addit in fine: ut, *dicier* pro *dici*.

Diæresis [g] dividit syllabam unam in duas:

[a] Diximus de Metaplasmo jam antè: sed sparsim. Quare juvabit puerum, si species cunctæ hic prodeant in conspectum. Fusiùs verò de singulis Linacer, quo nemo hanc de Figuris partem accuratiùs est persecutus.

[b] Latinè *appositio*, Charisio *adjectio*. Sed cùm in medio etiam aliquid apponatur, & adjiciatur: melius, puto, diceretur προθεσις, quod est *præpositio*.

[c] Latinè sit *insertio*, sive, ad verbum, *interpositio*. [d] κατ' παρένθεσιν id fieri ajunt Trypho. & Charisius. Puto autem ejusmodi quoque esse illud Ennianum, *Hostem qui feriet, mihi erit Carthaginiensis*. Unde veterum aliqui collegerunt, in prosa etiam *Carthaginiensis* scribi oportere. Atqui ἀναλογία requirit *Carthaginensis*. *I* verò inseruit Ennius, necessitate coactus, quia metrum respuit alterum illud. [e] Nempe κατ' διπλασιασμὸν; sive, ut Donatus vocat, *per adjectionem*, nimis generatim: malim *per insertionem*.

[f] Hoc est, *productio*. Diomedes, generali vocabulo, id fieri ait ἐκ παρέλλειψις. [g] Donato dicitur *discissio*, Græcis etiam διάζευξις, vel διαχώρησις, vel διάλυσις, nominatur. Est verò hæc additionis figura, quia in voce auget numerum syllabarum. Tale est & *silüæ* pro *silvæ*. Nam veteres V consonum pronunciabant, ut *vv*: videlicet *silvæ*, ut *silvvæ*. Unde facilius est rationem διαλύσεως observare, quàm ex corrupta pronunciatione, quæ nunc obtinet.

duas : ut in *aulaï* triſyllabo, pro diſyllabo *aulai*, quod nunc *aulæ*.

Detractio fit Aphæreſi, Syncope, Apocope, & Craſi.

Aphæreſis [a] præcidit principio. Quomodo Præneſtini dixere *conia* [b] pro *ciconia*. Ita factum *naſcor* ex *gnaſcor*, quia eſt à *geno*, quod à γίνομαι. Huc vulgò etiam referunt *mitto*, pro *omitto* ; *temnere*, pro *contemnere*. Sed potiùs dicendum, hîc ſimplex accipi pro compoſito.

Syncope [c] aufert medio ; ſive uſitatè, ut *caldum*, pro *calidum* ; *dixti*, pro *dixiſti* : ſive poëticè, ut *puertia*, pro *pueritia* ; *ſurpuerat*, pro *ſurripuerat* ; *promôſſet*, pro *promoviſſet* ; *repoſtum*, pro *repoſitum*, &c [d].

Apocope [e] de fine demit. Ut, *Venatu invigilant* [f], pro *venatui* ; *tun*, pro *tune* ; *inger* [g], pro *ingere* ; *viden*, pro *vidêſne* [h].

Craſis [i], quæ & ſynæreſis vocatur, con-

[a] *Ablatio*, vel ut Chariſio dicitur, *detractio*. Κατ' ἔνδειαν fieri hujuſmodi ait Trypho. Schema κατ' ἄρσιν vocat Corinthus.

[b] Plaut. Truc. 3. 2.

[c] Cic. *imminutio*, Acroni *detractio*. Κατὰ λέξιν fit *conciſio*.

[d] Cujuſmodi ſyncopen quandoque in proſa etiam habere locum, Giffanius, Indice Lucretiano in *Deceſſe*, ex eo comprobat, quòd ipſius Ciceronis ſint, *deceſſemus* pro *deceßiſſemus*, & *decreſſent* pro *decreviſſent*. Ingentem hujuſmodi ſyncopen paſſorum copiam congeſſit Dauſquius Orthographicorum volum. 1. tract. 3. cap. 6. ſect. 2. pag. 129.

[e] Hoc eſt, *abſciſsio*. [f] Lucret. [g] Catull. *Inger mi calices amariores*. Quamquam in aliquibus libris ſit *miſce*. [h] At inſolentes planè ſunt apocopæ iſtæ apud Ennium, *lætificum gau*, pro *gaudium* : *altiſonum cœl*, pro *cœlum* : *endo ſuam do*, pro *domum*. Quæ tria ex eo adducit Auſonius in Grammaticomaſtige : poſtremum etiam Marius Victorinus. Pluráque hujus generis ex aliis ſuppeditabit Claudius Dauſquius memorati voluminis ſect. ſeq. ſive pag. 131. [i] Fabio lib. 1. cap. 5. non tantùm συναίρεσις, ſed etiam συναλοιφὴ, Latinéque *complexio* vocatur : Donato dicitur *conglutinatio*.

trahit in unam [k] syllabam vocales duas, quæ ad syllabas diversas pertinent. Ut, *Thesei* pro *Theseï* : *aureis* dissyllabon, pro *aureis* : *Phaton*, pro *Phaëton* : *vemens*, pro *vehemens*.

[k] Figura hæc imminuentibus accensetur; quia, etsi manent vocales, syllabarum tamen numerus decrescit.

Hæc octo schemata complexi sunt versiculis istis.

Prosthesis apponit capiti, sed Aphæresis aufert.
Syncopa [a] *de medio tollit, sed Epenthesis addit.*
Abstrahit Apocope [b] *fini, sed dat Paragoge.*
Constringit Crasis, distracta Diæresis effert.

[a] Versus gratiâ *syncopa*, pro *syncope*; quomodo *Helena*, & *Helene*, dicitur. [b] Prima in *apocope*, præter naturam vocis, metri ergò, producitur, ob concursum trium brevium: ut poëtæ faciunt in *Priamides*, & *Arabia*.

Immutatio fit Metathesi, & Antithesi [a].

Metathesis [b] est trajectio literæ, vel syllabæ. Ut, *pistris* pro *pristis*.

Antithesis [c] est literæ pro litera positio. Ut, *faciundum* pro, *faciendum*, & antiquum *olli* pro *illi*.

[a] Etiam Metaplasmus immutationis fit in systole, & diastole. Verùm cùm in his quantitas spectetur: non ad etymologiam, sed prosodiam pertinent. [b] Ad verbum sonat *transpositio*. Fabio, & Donato, *transmutatio* dicitur, Diomedi *translatio*. [c] Ad verbum *oppositio*; Diomedi, *commutatio*: Servio, schema *κατ' ἀντίστοιχον*: interpreti Homeri, figura *κατὰ μετασχηματισμόν*: scholiastæ Pindari, *κατὰ μετάληψιν*. Nisi generali appellatione usos esse, magis placet.

F I N I S.

LATINA SYNTAXIS,

In usum Scholarum Hollandiæ, & West-Frisiæ, Superiorum auctoritate, adornata,

Passim quidem reservatis ferè præceptis, & exemplis, Ludolffi Lithocomi;

Sed plurimis repurgata ab erroribus, etiam superfluis omissis, additis necessariis, atque omnibus meliori ordine digestis,

OPERA

GERARDI JO. VOSSI;

Qui & uberes notas ad oram adjecit.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM,

CIƆ IƆC LX.

SYNTAXIS LATINA.

Syntaxis [1] est pars Grammaticæ, quæ [2] construere orationem docet.

Hæc duplex est; analoga [3], & anamala, seu figurata.

Analoga constructio est, quæ communem loquendi consuetudinem sequitur [4].

Figurata, quæ communem loquendi consuetudinem non sequitur; & tamen bonorum Scriptorum [5] auctoritate nititur.

Constructio analoga consistit in Convenientia, & Regimine [6].

1 Σύνταξις notat structuram, quâ voces συντάττονται, hoc est, ordinantur inter se. 2 Sive, quæ docet construere voces ad faciendam orationem. 3 Quæ *justa* dicitur Thomæ Linacro, viro, de hac parte artis Grammaticæ, bene jam ante seculum merito. 4 Sive, quæ simpliciorem structuram, & naturalem linguæ modum retinet. 5 Nam nisi auctoritate nitatur bonorum Scriptorum, *solœcum* erit: quod eo differt à barbaro, quia hoc fit in voce; id in structura: ut Charisius ait lib. 4. Veteres pro solœcismo *imparitatem*, vel *striblig inem* dixere. Vide Gellium lib. 5. c. 20. At pro barbaro iidem maluere *rusticum*: uti Nigidius in comment. Gram. *Rusticus fit sermo, si adspires perperam.* Citat. Gell. l. 13. c. 6. 6 Ita loqui liceat cum Grammaticis. Aliter, scio, Tullius; qui, ubi vulgus ait, *amo regere accusativum*; mavult dicere, *consequi* accusativum. Regimen autem vocarunt Grammatici; quia vox una præest, altera inservit: ut quæ non nisi certo flexionis fine voci alteri jungatur; idque fine eo, quem illa exigat.

De Convenientia.

Convenientia est, cùm dictiones in accidentibus quibusdam conveniunt.

Convenientia vocum declinabilium [1] eſt triplex: adjectivi, & ſubſtantivi [2]; ſubſtantivi cum ſubſtantivo; nominativi, & verbi [3].

[1] Hoc addo, quia de adverbiorum & conjunctionum convenientia ſeorſim inferiùs agetur. [2] Sub qua continetur etiam illa antecedentis, & relativi. [3] His addunt nonnulli convenientiam interrogationis, & reſponſionis: de qua extremo loco aliquid addemus.

REGULA I.

De convenientia ſubſtantivorum, & adjectivorum; idque nominum, pronominum, & participiorum.

Adjectivum, & ſubſtantivum [1], conveniunt in genere, numero, & caſu: ut,

Corrumpunt bonos mores colloquia prava.

✻ *Subſtantivis etiam annumerantur adjectiva, cùm ſubſtantivè ſumuntur* [a] *: ut,*

Amicus certus in re incerta cernitur. *Ennius.*

[1] Sæpe hîc, conciſo ſermonis genere, intelligitur ſubſtantivum: ut, *veſci bubulâ, ferinâ,* nempe *carne: laborare tertianâ, quartanâ,* puta *febri: donari centenis æris,* videlicet *nummis*; *reus repetundarum,* nempe *pecuniarum: calidâ lavari,* & *frigidâ perfundi,* puta *aquâ: civicâ donari,* ſcilicet *coronâ: in duodecim,* intellige *tabulis: in* XIV *ſedere,* puta *ordinibus: in Tuſculano,* nempe *prædio: docere togatam,* vel *prætextatam,* ſcilicet *fabulam: Circenſibus,* nempe *ludis: primas tenere,* vel *deferre,* intellige *partes; aliquâ pares,* nempe *ex parte: eâdem feceris;* puta *operâ: de meo,* ſupple *ære,* &c. [2] Et adjectiva interdum ſubſtantivè ſumuntur; & ſubſtantiva adjectivè. Prioris exemplum hic eſt, *Amicus certus.* Similéque Ec. 1. *Fortunate ſenex.* Item apud poëtam, *Fallax ſerenum,* &, *Aperta ſerena.* Ubi *ſerenum* eſt ſerenitas, τὸ αἴθριον. Poſterioris hoc exemplum eſt 1. Æn. *Hinc populum late regem, belloque ſuperbum. Regem,* id eſt, *regnantem.*

EXCEPTIO.

Relativum, & antecedens, ſemper [1] quidem conveniunt in genere, & numero:

[1] Puta in oratione analogâ. Verùm per enallagen interdum fit, ut relativum, & antecedens, numero diſſentiant. Cic. *Si tempus eſt ullum jure hominis necandi, quæ multa ſunt.* Ubi reſpexit *tempora.* Ter. *Eunuchum dixti velle te, quia ſolæ utantur his reginæ:* puta *eunuchis.*

ſed

sed casus est diversus, quando vox sequens alium [1] casum regit [2]: ut,

Literæ placuerunt, quas ad me dedisti.
Quo semel est imbuta recens, servabit odorem
Testa diu. Horat. 1. Epist. 2.

* *Antecedens quandoque repetitur. Cæsar*: Erant omnino itinera duo, quibus itineribus domo exire possent. *Cic.* Oportebatne de ea re judicium fieri, quæ res in judicium non venerit? *Ac interdum id, ad vitandam ambiguitatem, etiam necessarium videtur.* *Vt si dicas*, Lectus à me liber Nepotis de Attici vita; cui laus sua negari non debet. *Malim*, cui libro, *vel* cui Nepoti, *vel* Attico, *vel* vitæ: *prout aliter, vel aliter, intellexeris.*

[1] Si enim vox sequens eundem casum regat, casu etiam convenire possunt. Quod bifariam fit. Nam poëtæ etiam antecedens præmittunt: ut apud Maronem; *Vrbem quam statuo, vestra est.* Quod in prosa sic efferas: *Quam statuo urbem, vestra est.* Sic orator dicat, *Quas ad me dedisti literas, placuerunt.* Poëticum magis sit, *Literas quas ad me dedisti, placuerunt.* [2] Pro *regit* malim *requirit*, sive ob convenientiam nominis cum verbo; sive ob rectionem casus. Nam cùm dico, *Literas amo, quæ hominem reddunt meliorem*: diversus est casus, non propter rectionem verbi; sed ob convenientiam cum verbo personali.

REGULA II.

De Genitivo Nominum substantivorum.

Substantiva rei ejusdem in casu [1] conveniunt, per Appositionem: ut,

Urbs Colonia. Anna soror. Æneid. 4.
Formosum pastor Corydon ardebat Alexin,
Delicias domini. Virg. Ecl. 2.

* *Interdum Appositio fit casu genitivo: ut,*
Flumen Rheni, *pro* Rhenus [2].
Urbs Patavii. Arbor fici.

[1] At numero, vel genere, nihil opus convenire; ut videre est in allato hic altero Maronis loco; cui simile illud Cic. *Deliciæ tuæ noster Æsopus.* Neutro in loco, vel genere, vel numero conveniunt. At genere, non numero, consentiunt, *urbs Athenæ.* numero, non genere, *vinum absinthites, arbrotonites,* item *stella cometes*, & similia. [2] Vocant Antiptosin, vel Enallagen casus.

REGULA III.

De convenientia nominativi, & verbi personalis.

Omne verbum personale [1], & finitum, habet ante se nominativum ejusdem personæ [2], & numeri.

Obsequium amicos, veritas odium parit. Terent. And.

[1] Non temere excipitur verbum impersonale, & infinitum. Nam impersonale, nullum ante se casum habere solet: ut, *tædet me vitæ: pugnabatur fortiter.* Ac par ratio in usurpatis impersonaliter. Ut, *contingit sæpe.* Infinitum autem pro nominativo habet ante se accusativum: ut, *jubeo te venire*, pro, *ut tu venias.*
[2] Putant vulgò, ab hoc canone recedi, cùm dicitur, *Ego pauper laboro, tu dives ludis.* Et, intellecto pronomine, *Calliopius recensui: interrogatus responde.* Atque hoc *Evocationem* appellant; quia pronomen primæ, vel secundæ personæ, quasi è stativis suis, evocet nomen tertiæ personæ. Sed *pauper*, & *Calliopius*, in allatis exemplis primæ sunt personæ: *dives*, & *interrogatus*, secundæ: non tertiæ, ut putârunt. Nempe revocandum in memoriam, quod dictum est in Etymologia, sive Analogia; nomen ejusdem semper esse personæ, ac pronomen est, vel verbum, cui jungitur. Atque idem judicium esto de pronomine relativo. Ut, *qui sumus*, *qui sunt*; *utri sumus*, vel *estis*, vel *sunt meliores*, aut *doctiores*.

OBSERVATIO I.

† Verba primæ, & secundæ personæ, rarò habent ante se nominativum expressè; nisi discretionis, aut emphasis causâ.

Discretio autem vocatur, cùm diversa studia significamus.

Tu nidum servas; ego laudo ruris amœni
Rivos. Horat. 1. epist. 10.

Emphasis est, cùm plus significamus, quàm expresse dicimus.

Tu audes ista loqui?
Cantando tu illum? supple *vicisti.* Ecl. 3.

Aliàs ferè omittitur pronomen.

Quid facis? scribo.

Nitimur in vetitum semper, cupimúsque negata. Ovid.

OBSERVATIO II.

† Verba tertiæ personæ, loco nominativi sæpe habent ante se verbum infinitum [1], aut orationem infinitam: ut,

Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter? pro *scientia tua.* Pers. Sat. 1.

Ingenuas didicisse [2] *fideliter artes*
Emollit mores, nec sinit esse feros. Ovid. 2. de Pont. Eleg. 6.

[1] Infinitivus sumitur pro substantivo: quod cùm fit, vocant *ἀντιμερίαν*, vel Enallagen vocis.

[2] Ubi *didicisse* poni pro nominativo arguit, quòd Græcè si exprimas, articulus addatur. Nam Græcè fuerit: τὸ μαθεῖν φρούρησ τὰ ἤθη.

OBSERVATIO III.

† In quibusdam verbis tertiæ personæ, nominativus per Ellipsin subintelligitur: ut,

Ajunt, dicunt, ferunt, perhibent, &c.

Ita prædicant, supple *homines.* And. act. 5. sc. 3 [1].

Item in his: *Tonat, pluit, ningit, grandinat, lucescit, vesperascit,* &c [2]. Ubi *Deus, cœlum, aqua,* vel simile intelligitur.

✻ *Interdum tamen nominativus additur: ut,* Saxa pluunt. *Stat.*

Multus ut in terras depluerétque lapis. *Tibull. lib. 2. el. 5.*

[1] Simile est, *Sunt, quos arma delectant:* puta homines: *tradunt*, supple *scriptores.* Quomodo Gellius, & alii loquuntur. Ἐλλειπτικὸν etiam videtur, *Venit mihi in mentem ejus rei*; puta, *recordatio.* [2] Ut *pluvia*, in *pluit*; *lux*, in *lucescit*, &c. [3] Grammatici ea vocant *verba exemtæ actionis*; ut dictum in Etymologia. Vel etiam *exceptæ*, aut *absolutæ actionis.*

Nonnunquam & casus alii adjunguntur : ut, Pluit lacte, sanguine, carne, *&c. Liv.*

OBSERVATIO IV.

† Sæpe etiam intelligitur per Ellipsin verbum substantivum : ut,

Varium, & mutabile semper fœmina. Virgil. 4. Æn.

Rari quippe boni. Juvenal. sat. 13 [1].

[1] Ajunt simile esse hoc Ciceronis in Lælio : *Suavitas non mediocre condimentum amicitiæ.* Et hoc Maronis 6. Æn. *Pauci . quos æquus amavit Iupiter.* Sed loca scriptorum inspicienti liquebit, apud Ciceronem præcedere verbum *accedit:* apud Maronem autem sequi verbum *potuere.*

REGULA IV.

De verbis utrimque habentibus nominativum.

Verba quælibet utrimque nominativum recipiunt [1].

Inprimis, *sum, forem, fio, evado, existo, maneo, nascor, orior.*

Ira furor brevis est. Horat. 1. ep. 2.

Leve fit, quòd bene fertur onus.

Hic evadet vir doctus [2].

Terra manet immobilis, &c.

† Item verba passiva vocandi [3], existimandi [4], & cognoscendi [5].

Glycerium dicta est, atque habita soror Chrysidis. Terent. And. act. 4. scen. 6.

[1] Perperam vulgò dicunt *regunt :* pro quo reposui *recipiunt.* Nec enim nominativus à verbo regitur ; sed cum eo convenit.

[2] Pro quo vulgò, sed minùs Latinè, dicitur, *hic evadet in virum doctum.*

[3] Ut etiam sunt, *appellor, audior, dicor, feror, nominor, nuncupor, perhibeor, salutor.* [4] Ut sunt *appareo, censeor, credor, habeor, judicor, videor.* [5] Qualia quoque *arguor, deprehendor, evincor, reperior.*

Septem

Septem fuisse dicuntur uno tempore, qui sapientes, & haberentur, & vocarentur. Cic. de Orat.

Laudibus arguitur vini vinosus Homerus. Horat. ep. 19. lib. 1.

† Similiter verba, quæ recipiunt post se nominativum significantem statum, aut gestum rei: ut,

Nemo saltat sobrius. Cic. pro Mur.

† Item in his, ubi prior nominativus ex præcedenti oratione est supplendus.

Incedit rectus. Dormit supinus.

It cubitum incœnatus. Plautus Pseud. act. 3. sc. 2.

† Huc pertinent, in quibus nomina adjectiva pro adverbiis [a] ponuntur.

Venio in senatum frequens, pro *frequenter.* Cic. de senect.

Tibi lubens bene faxim. Adel. act. 5. sc. 5.

* Nec minùs Æneas se matutinus agebat. *Virg. pro* manè [b].

Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur. *Virg. ubi* Eoæ *similiter valet* matutinæ; *hoc est*, manè.

[a] Per Enallagen partis.

[b] Quanquam *manè* non tam adverbium, quàm ablativus possit videri. Dicimus enim *summo*, vel *obscuro manè.* Ut in nominativo, *clarum manè.*

OBSERVATIONES aliæ:

Sed quæ ad diversa convenientiæ genera pertineant.

OBSERVATIO I.

Duo singularia plerumque habentur

 pro

pro plurali; unde & adjectivum, ac verbum plurale adsciscunt [a].

[a] Non semper, sed plurimùm. Nam Ciceronis est: *Et ego, & Cicero meus flagitabit.* Item, *Mihi, & res, & conditio placet.* Item, *Egit pater, & filius, ut tibi sponderem.*

Pater, & Chremes reversi. Sulp. in Arg. Phor. Ther.

Nox, & amor, vinúmque, nihil moderabile suadent. Ovid. 1. Amor. Eleg. 6.

* *Poëtæ etiam, quando alterum singularium in ablativo ponitur cum præpositione, addunt interdum adjectivum, aut verbum plurale.*

Fors eadem Ismarios Hebrum cum [b] Strymone siccat. *Ovid.*

—— Remo cum fratre Quirinus
Jura dabunt. *Virgil.*

[b] Vbi *cum* ponitur pro *&*. Nam sententia est, *& Strymonem.*

OBSERVATIO II,

Eáque quinque partita.

† I. Relativum *qui*, positum inter duo substantiva diversorum generum, cum antecedente convenit, vel sequente.

Cum antecedente:

Iovis stella, quæ Phaëton dicitur. Cic. 2. de Natur. Deor.

Unus erat toto naturæ vultus in orbe,
Quem dixere Chaos. Ovid. 1. Met.

Cum sequente:

Animal plenum rationis, quem vocamus hominem. Cic. 1. de Leg.

Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur. Sallust.

✱ II. *Similiter participia paßiva verborum, quæ nominandi, vel existimandi significationem habent, quandoque cum sequenti substantivo conveniunt.*

Non omnis error stultitia dicenda est. *Cic.*

Paupertas mihi onus visum est miserum, & grave. *Terent. Phor.*

Gens universa Veneti appellati, *Liv.*

III. *Si in Appositione prius substantivum sit hominis, aut animalis; consentiet adjectivum, aut verbum, cum substantivo eo, quod in ordine grammatico præcedit.*

Cùm duo fulmina nostri imperii, Cn. & Pu. Scipiones, exstincti occidissent. *Cic.*

Tullia, deliciolæ nostræ, tuum munusculum flagitat. *Idem.*

Sin prius est nomen rei inanimæ, cum posteriori [a] *conveniet.*

Oppidum Latinorum Apiolæ captum à Tarquinio rege. *Plin.*

Tungri, civitas Galliæ, fontem habet insignem. *Idem.*

[a] Intellige posterius in ordine grammatico. Quod etiam fit in sequenti exemplo. Nam structura est, *Apiolæ, oppidum Latinorum, captum.*

IV. *Superlativus partitivè positus sæpius convenit cum substantivo, de quo est sermo. Cic.* Indus fluminum maximus. *Plin.* Villosissimus animalium lepus. *Interdum & cum genitivo plurali. Plin.* Moly herbarum laudatissima: &, florum pulcherrimus.

V. *Verba substantiva, vocativa, & similem vim habentia; quando utrimque nominativum habent, sed diversi numeri; usitatiùs quidem cum priori, rariùs autem cum posteriori conveniunt.*

Nuptiæ sunt res honesta [b].

Amantium iræ amoris redintegratio est. *Ter* [c].

[b] Sic Ovid. *Gaudia principium nostri sunt, Phoce, doloris.* [c] Huc etiam refer, cum particula *nisi*, vel similis, intercedit. Virgil. *Nihil hic nisi carmina desunt.* Ovid. *Quid enim nisi vota supersunt?*

OBSERVATIO III.

* *Cùm adjectivum refertur ad plura substantiva genere, vel numero, diversa: vel verbum respicit plures nominativos numero, aut persona, diversos: cum propiore cujuscumque numeri conveniet per Zeugma* [a]. *cum digniore, per Syllepsin* [b]; *sed nonnisi numero plurali. Dignius autem est genus masculinum fœminino* [c]: *persona item prima dignior est, quàm secunda; & secunda, quàm tertia.*

Zeugma:
Cum propiore genere: ut,
Locus, tempus constitutum est. *Eunuch. act.* 3. *sc.* 4.
Cum propiore numero: ut,
Caper tibi salvus, & hœdi. *Vir.* 7. *Ecl.*
Hic illius arma, hic currus fuit. *Æn.* 1.
Cum propiore persona:
Tu quid ego, & populus mecum desideret, audi. *Hor.* 1. *ep.* 1.

Syllepsis:
Cum digniore genere: ut,
Pater, & mater mortui [d]. *Eun. act.* 3. *sc.* 3.
Cum digniore persona.
Si tu, & Tullia, lux nostra, valetis; ego, & suavissimus Cicero, valemus. 14. *epist. Fam.* 5.

[a] Ζεῦγμα Latinè sonat *junctio*, sive *jugatio*: atque ita vocatur, quia aliquid ei convenit, cui jungitur. Porrò si adjectivum, aut verbum, initio ponatur, *protozeugma* nominant: si in medio, *mesozeugma*: si in fine, *hypozeugma*. Cujusmodi anxia vocum distinctio, morari magis studia, quàm juvare, mihi videtur.

[b] Σύλληψις Latinè sit *comprehensio*: atque ita dicitur, quia aliquid duo diversa comprehendat: unde adjectivum, & verbum, hìc semper est numeri pluralis. Nam quòd plura comprehendit, singulare esse nequit: contrà quàm in zeugmate fit, ubi aliquid uni jungitur, deque altero intelligitur. Cæterùm συλλήψεως vox latiùs patet apud veteres poëtarum interpretes, quàm hodie fit. Nam iis præter syllepsin eam, de qua actum, etiam complectebatur zeugma, & synthesis, de qua paullò post dicetur. At zeugma iis erat, cùm vox eadem sine immutatione est repetenda ἀπὸ κοινοῦ.

[c] Utrùm & femininum dignius est neutro? Ita quidem plerisque videtur, idque propter illud Lucani: *Leges, & plebiscita coactæ.* Sed istoc μοναδικὸν videtur, sive singulare; ut adversùs aliorum scriptorum consuetudinem exinde non debeat judicium ferri

[d] Adjectivorum naturam quandoque etiam substantiva sequuntur. Ut in isto: *Cæsar, Ptolemæus, & Cleopatra, reges.* Sic Ovid. *Soceri tibi, Marsque, Venusque.* Nam in talibus etiam appositum respicit genus dignius.

Fit Syllepsis ferè in substantivis rerum animatarum.

Sed substantivis rerum inanimarum subjicitur plerumque adjectivum plurale neutrum.

Divitiæ, decus, & gloria, in oculis sita sunt. *Saluſt. in Catil.* [c]

Murus, & porta, de cœlo tacta erant. Sed si unum fuerit animatum, alterum inanimum, conveniet cum animato. Ut in illo Ovidii, *Iane, fac æternos pacem, pacisque ministros.*

[c] Sic Livius,

OBSERVATIO IV.

* *Per Synthesin* [a] *adjectivum, & substantivum, sæpe in genere, & numero dissentiunt* [b].

Duo millia crucibus adfixi [c]. *Curtius lib. 4.*

Ubi illic ſeclus eſt, qui me perdidit. *And. act. 3. sc. 5.*

Centauro invehitur magnâ. *Virg. 5. Æneid.*

Inprimis autem locum habet in collectivis, & distributivis [d].

Maxima pars vulnerati. *Salluſt. in Iugurth.*

In quibus etiam per Synthesin nominativus, & verbum, sæpe in numero dissentiunt: ut,

Pars epulis onerant menſas. *4. Georg.*

Dederim vobis conſilium, quod laudetis uterque. *Plaut.*

Quiſque ſuos patimur manes. *Virgil.*

Aperite [e] actutum aliquis oſtium. *Ter.*

[a] Vocem Syntheſios ignorant veteres: ſed figuram eam ſub Syllepſi comprehendunt; ut paullò antè diximus. Et ſanè, ſi oratio ſolùm intellectu congrua ſit; potiùs σύνεσις, hoc eſt, *intellectio*, dici debuerat, quàm σύνθεσις, hoc eſt, *compoſitio*.

[b] Nempe diſſentit adjectivum à ſubſtantivo expreſſo: ſed conſentit cum intellecto. Quomodo in exemplis allatis, non reſpicitur ad *duo millia*; ſed ad *bis mille*, quod in animo eſt: non ad *ſcelus*, quod ponitur; ſed ad *ſceleſtus*, qui menti obverſatur. Similiterque, cùm dicitur *Centaurus*, in mente eſt *navis*, atque ad illud in ſtructura attenditur. Porrò in tribus hiſce exemplis tantùm eſt generis diſſenſus. In ſequentibus autem, vel ſolius numeri, vel & generis, & numeri, diſſenſus invenitur.

[c] Raderus edidit *adfixa*. Sed *adfixi* invenio in *MSSis*, ac ſimiliter editio Hadriani Junii; ut mittam alias.

[d] Adde, & abſtractis poſitis pro concreto. Velut illo Ter. *Vt illum Di, Deæque, ſenium perdant.*

[e] Ita enim ſcribendum, non *aperito*. Nam, ut Donatus ait, *aliquis* hic habet vim pluralis: quia nempe non eſt aliquis, niſi de multis.

Syn-

Synthesis est constructio intellectu, non voce, congrua [f].

Ad Synthesin etiam refer, cùm in possessivo [g] *respicitur ad primitivum, quod includitur.*

Id mea minimè refert, qui sum natu maximus. *Ter.*

Vestra enim, qui cum summa elegantia, atque integritate, vixistis, hoc maximè interest. *Cic.*

Ad primitivum similiter respicitur, cùm possessivis adduntur genitivi nominum [h], *pronominum* [i], *vel participiorum.*

Tuum hominis simplicis [k] pectus vidimus. *Cicer. Philipp.* 2.

Juravi, rempub. meâ unius operâ esse salvam. *Cicer. in Pison.*

Meum solius peccatum corrigi non potest. *Cic. epist.* 15. *lib.* 11. *ad Attic.*

Et flesti, & nostros vidisti flentis [l] ocellos. *Ovid. epist.* 9.

[f] Ex generali hac Synthesis definitione liquet, ad eam referri posse hoc Virgilii: *Vos, ô Calliope, precor, adspirate canenti.* Nam συνεκδοχικῶς per Calliopen omnes Musæ intelliguntur. Videtur & huc pertinere archaismus ille apud Ter. *Absente nobis*: & apud Catul. *Insperanti nobis.*

[g] Canon hujusmodi est; Relativum, vel verbum, interdum respondet primitivo ei, quod intelligitur in possessivo. Ac plurimùm quidem possessivum illud est pronomen; uti in exemplis allatis; ubi in *mea* includitur *me*; in *vestra, vos*; ut sequens relativum ostendit: rariùs verò est nomen; ut in illo Plinii lib. 9. cap. 28: *Stomacho accomodatissimum caprinum* (lac) *quoniam fronde magis, quàm herbâ, vescuntur.* Vbi ex possessivo *caprinum*, intelligitur pluralis *capræ.* Huic enim respondet verbum *vescuntur.* [h] Præcipuè nominum, quæ significant numerum cardinalem: ut in illo Livii, *Noster duorum eventus ostendet, utra gens bello sit melior.* Aut signum universale, vel particulare. Vt apud Plaut. *Qui vestrùm paucorum respondent laudibus.* Similéque sit. *Vestris omnium laudibus.* Aut genitivi *unius*, & *solius*; uti ostendunt exempla, quæ adferuntur. [i] Potissimùm pronominis *ipse.* Vt hoc Cic. *Conjecturam de tuo ipsius studio facillimè ceperis.* Et illo ejusdem: *Contentus ero nostra ipsorum amicitia.* Græci similiter: ut Luc. 2: τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, *tuam ipsius animam.* [k] Sic Plin. *Post judicium tuum viri erudissimi.* [l] Sic Horat. *Cum mea nemo Scripta legat vulgò recitare timentis.* --Sed usitatiùs Ovidius dixit: *Nunc mea scripta legis, qui sum summotus ad Istrum.* Alibi tamen idem Ovidius: *Vt mea defunctæ molliter ossa cubent.*

APPENDIX I.

De convenientia interrogationis, & responsionis.

** Additur à nonnullis hic canon :*
Interrogatio, & responsio, casu debent convenire.
Cui dono lepidum novum libellum ?
Corneli, tibi. *Catul.*
Quid meritus es ? crucem. *Ter. And.*
Excipe, si diversa vocum natura diversos casus exigat : ut,
Cujus liber ? meus.
Cujum pecus ? Ægonis. *Ecl.* 3.
Cujus intereſt ? Mea.

APPENDIX II.

De convenientia numeralium [a].

** In cardinali numero hoc obſervandum, compoſita à decem etiam diviſim efferri ; ſed minori numero majorem cum copula ferè præeunte : ut,* tredecim, *vel* tres, & decem : ſexdecim, *vel* ſex, & decem : octodecim, *vel* octo, & decem, *pro quo & dicitur* duodeviginti; *ut* undeviginti *pro* novendecim. *Similiter ſe res habet in* viginti, triginta, *&c. ut* viginti duo, *vel* duo, & viginti: viginti octo, *vel* octo, & viginti, *aut* duodetriginta; *ut* undetriginta, *pro* viginti novem; *atque ita in aliis.*

[a] Quæ doctrina, quatenus numerorum connexio in ſe. ſpectatur, planè hujus eſt loci: ſed quatenus copula attenditur, ad conjunctionum doctrinam pertinet.

In ordinalibus interdum minor numerus ſubjicitur majori cum copula. Cicer. Venerunt poſt diem quadrageſimum, & ſextum, *Suetonius* : Funeratus trigeſimo, & octavo ætatis anno ; & nonageſimo, & quincto imperii die. *Imò & pluribus modis efferuntur. Nam dicimus,* trigeſimus primus ; *&* primus, *vel* unus, & trigeſimus : trigeſimus ſecundus, *vel* ſecundus, & trigeſimus, *vel* trigeſimus & alter ; *quandoque etiam* alter trigeſimus. *Vt apud Cic.* [a] altero viceſimo die.

[a] Lib. 12. epiſt. 25.

DIS-

DISTRIBUTIVA *gaudent carentibus numero singulari. Cic.* Binas abs te accepi literas. *Liv.* Castra terna eodem die capta. *Apud Tacitum tamen legas*, tres liberos [b].

Hactenus de Convenientia: sequitur Regimen.

Regimen [c] est certi casus rectio.

Omnes partes orationis regunt casus, excepta Conjunctione.

[b] Fortè quia, & *liber* in singulo numero dixere: unde *Liber*, *Liberáque*, de Baccho, & Proserpina: *q. d.* filium, filiamque Cereris. [c] Cur *regimen* à Grammaticis vocetur, superiùs diximus.

DE REGIMINE NOMINUM.

NOmen regit [a] Genitivum, Dativum, Accusativum, & Ablativum.

De Genitivo Nominum substantivorum.

REGULA I.

Substantivum regit substantivum rei diversæ in genitivo: ut,

Gloria est umbra virtutis. Senec. epist. 80.

Dos est magna parentium virtus. Hor. od. 24. l. 3.

Idem fit, si alterum substantivorum fuerit pronomen.

Lento gradu ad vindictam sui divina procedit ira; tarditatémque supplicii gravitate compensat. Val. Max. lib. 1. cap. 1.

Juxta hanc regulam adjectiva, tum nomina, tum pronomina, neutro genere substantivè posita, regunt genitivum: ut,

[a] Rectio nominis alia vera est, alia apparens. Utramque deinceps junximus; idque veterum, & juniorum exemplo. Sed quas apparentes, non veras rectiones putemus, suis locis ad latus annotabimus. Summa eò redit, casus non semper regi à nomine expresso; sed etiam à voce aliquâ, quæ per ellipsin reticetur.

[b] Puta pronomen primitivum loco substantivi positum. Ut hoc loco, *Vindictam sui*, hoc est, vindictam iræ, vel numinis.

Dedit,

Dedit in ſumtum dimidium minæ. Adel.act. 3. ſc.4.

Quantum quiſque ſuâ nummorum ſervat in arca,
Tantum habet & fidei. Juven. Sat.3.

Quid hoc hominis? Quid illud mali? Terent. Eunuch. act. 5. ſc.4.

Hoc literularum exaravi ante lucem. lib. 12. ep.1. ad Att.

Sed ſubſtantivum ejus rei, quæ ſignificatur alteri ineſſe, vel adeſſe, nunc in genitivo ponitur, nunc in ablativo: ut,

Puer boni ingenii, vel bono ingenio.

Vir magni naſi, vel magno naſo.

Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris. Juven. Sat.11.

Homo antiqua virtute. Adelph. act.3. ſc.4.

* *In quibus genitivus quidem per ſuperiorem regulam ponitur: ablativus autem per regulam de ablativis partis* [a], *modi, aut ſimilis circumſtantiæ: qua de re inferiùs dicetur.*

Subſtantivum regens interdum per ellipſin intelligitur. Inprimis accuſativus ædem. *Ter. Adel.* Ubi ad Dianæ veneris. *Cic.2. Phil.* In tabulis, quæ ſunt ad Opis.

Sic, accuſo te furti: *puta,* crimine. Eſt Romæ *pro,* in urbe Romæ. Quanti emiſti? *pro* quanti æris pretio. *De quibus loquar inferiùs. Interdum deeſt contrà genitivus rectus. Horat. lib. 1. ſat. 5:* Millia tum pranſi tria repſimus, *Supple,* paſſuum.

[a] Niſi malis in ablativis intelligi adjectivum *affectus*, aut *præditus*; quod interdum etjam exprimitur. Dicere etiam poſſumus, intelligi participium verbi ſubſtantivi; vel, quod ejus locum ſupplet, *qui eſt.* Sanè, *homo honeſtâ facie*, ſimile eſt huic Terentiano, *Erat honeſtâ facie.* Ergo, *homo honeſtâ facie*, integrè ſit, *qui eſt honeſtâ facie.* Sed ſic quoque fuerit ἔλλειψις præpoſitione *cum*, unde regitur ablativus. Nam integrè ſit, *cum honeſta facie.* Sic *homo antiquâ virtute*, integrè fuerit, *cum antiqua virtute.* Atque hoc prioribus eſt ſimplicius, veriuſque.

REGULA II.

✳ *Substantiva affectuum significant paßionem, cùm regunt genitivos primitivorum,* mei, tui, sui, nostri, vestri. *Sed possessiva,* meus, tuus, suus, noster, vester, *activè explicantur : ut,*

Amor tui, *id est,* quo tu amaris.
Amor tuus, *id est,* quo tu amas.
Victus amore tui. *Virg.* 12. *Æneid.* [b]
Ne studio nostri pecces. *Horat. lib.* 1. *epist.* 13.

Sic, odium, cura, sollicitudo, memoria, fastidium, desiderium, contemtus mei, *&c.*

Sin substantiva ejusmodi aliis jungantur genitivis, nunc activè, nunc paßivè exponuntur : ut, amor Romanorum, *hoc est, quo amant, vel amantur.* Vituperatio Persarum, *id est, quo vituperant, vel vituperantur.*

Possessiva interdum accipiuntur pro primitivis. Cic. Quæ meâ caussâ fecit. *Terent.* Quæ nostrâ caussâ nunquam faceremus.

[b] Cic. pro Rab. *Nihil, horum sine magna curâ, & summâ caritate vestri ordinis, loquar.*

REGULA III.

Opus, pro *necesse* [a], gaudet ablativo.

Ubi rerum testimonia adsunt, non opus est verbis. Cic. vel alius in Sallust.

Priusquam incipias, consulto ; ubi consulueris, maturè facto opus est. Sallust.

Sæpe etiam nominativum habet.

Dux nobis, & auctor, opus est. Cic. lib. 2. epist. 8. ad Fam.

[a] *Opus* hîc *necesse* exponitur, ex interpretatione præstantium etiam Grammaticorum: qui & *opus* adjectivum esse tradunt. At non *opus* magis est adjectivum, quàm *usus,* cùm est quartæ decl. Quodque ad propriam significationem, cùm quid utile esse significamus, utimur vocibus *opus*, & *usus* : sed *necesse,* de eo potiùs usurpatur, quod necessarium est; sive, sine quo res *esse* possit. Docet hoc Catonis illud apud Senecam, *Emas, non quod opus est ; sed quod necesse est.* Et hoc Tullii epistola 9. ad Lentul. lib. 1 : *Legem Curiatam Consuli ferri opus esse, necesse non esse. Opus habeo* Columella, purissimus scriptor, usurpat ; nempe ut Græci dicunt, χρείαν ἔχω. Sed Latinis ita rarum est, ut, sic dici posse, neget Diomedes.

Simul,

Simul, quæ curando vulneri opus sunt, parat. Liv. [b]

[b] Etiam genitivo jungitur. Ut in epist. Planci ad Ciceronem: *Magni laboris, & multæ impensæ opus fuit.* Antiquè etiam accusativum regit. Ut apud Plautum, *Puero opus est cibum.* Nisi *cibum*, quod malim, vetus sit nominativus, pro *cibus*. Crebrò & ponitur absolutè. Ut, *si opus fuerit, faciam te certiorem.* Vel cum verbo infinitivo, aut conjunctivo. Ut cùm Cicero ait ad Att. lib. 7. ep. 8: *Quid opus est de Dionysio tam valde affirmare?* Et Terentius And. 1. 5: *Peropus hunc cum ipsa loqui.*

* *Ut* opus, *ita &* usus, *cùm idem significat, ablativo jungitur à poëtis; inprimis Comicis.*

Nunc viribus usus. *Virgil.*

Viginti jum usus est filio argenti minis. *Plaut.*

OBSERVATIO.

* *Verbalia in* io *antiquè regunt casum verbi, unde derivantur. Plaut. Amphitr.* Quid tibi hanc curatio est rem? *Idem Aulul.* Quid tibi nos, mendice homo, tactio est? [a]

[a] Imò Ciceronis quoque est lib. 1. de Legg. *Iustitia est obtemperatio scriptis legibus.* Item Cæsaris lib. 1. de bell. Gal. *Domum reditionis spe sublatâ.* Par ratio verbalium aliter exeuntium. Nam Ciceronis est Philipp. 4: *Cùm pestiferum Brundusio Antonii reditum timeremus.* Quandoque idem fit in verbalibus adjectivis. Ut apud Justinum lib. 9: *Rex armorum, quàm conviviorum apparatibus studiosior.* Sic verbalia in *bundus*, ut, *Populabundus agros. Vitabundus castra hostium.* Etiam ad verbalia pertinent supina; quæ & ipsa regere verborum suorum casus, inferius dicetur.

De regimine Adjectivorum simplici, ac primùm cum genitivo.

REGULA I.

Adjectiva partitiva [a], seu nomina sint, seu pronomina, item substantivum *nemo*, & omnia partitivè posita, regunt geniti-

[a] Partitiva dicuntur, quia vel partem quamvis notant, ut *quisque:* vel unam ex toto, ut *aliquis*. Sunt igitur partitiva, *ullus, nullus, nemo, solus, uter; uterque, utercunque, utervis, uterlibet, alter, alteruter, neuter, alius, aliquis, quidam, quispiam, quisque, unusquisque, quotusquisque, cæterus, reliquus.* Quorum more etiam construuntur *omnis*, & *cunctus*.

vum pluralem, vel collectivi nominis singularem [b]: ut,

Quis nostrum? nemo vestrum; nullus, aliquis fratrum; alter, neuter horum.

Nemo mortalium omnibus horis sapit. Plin.

Partitivè autem capiuntur, quæ exponuntur per *inter*, & *ex*, vel *de*: ut,

Numeralia, quæ ordinem [c] significant:

Quinctus regum Romanorum.

Sapientum octavus. Horat. lib. 2. sat. 3.

Sæpe etiam sic sumuntur comparativa, & superlativa: ut,

O major juvenum [d]. Horat. in art.

Villosissimus animalium lepus. Plin. lib. 11. cap. 39.

Optimus populi Romani [e].

* *Quandoque etiam positiva: ut,*

Sequimur te sancte Deorum [f]. *Virg. 4. Æn.*

Nigræ lanarum nullum colorem bibunt. *Plin. lib. 8. cap. 48.*

Crebrò tamen, quæ partitivè ponuntur, pro genitivis habent accusativum, vel ablativum cum aliqua præpositionum, per quas genitivus exponi solet.

Herba inter paucas utilissima. *Plin.*

[b] Si accuratè tamen loqui velimus, genitivus ille non regitur à partitivo, sed nomine intellecto. Nam *quis nostrum*, *nemo vestrum*, valent, ex *numero nostrum*, aut *vestrum*. Atque ita in aliis. [c] Non ordinalia modò, sed etiam cardinalia. Cic. *Duos duarum ætatum plurimi facio.* Sed utrobique est ἔλλειψις. Nam *quinctus regum*, valet, è *numero regum*. *Duos duarum ætatum*, tantundem, ac è *numero duarum ætatum*. [d] De duobus comparativo utimur. ut, *minor fratrum*. De pluribus, superlativo; ut, *minimus fratrum*. In plurali tamen id non observatur. Plin. *Apum adolescentiores ad opera exeunt.* Nempe quia apes in duos dividuntur ordines; puta adolescentiores, & grandiores natu. Similiter dixeris, *Peritiores geographorum.* [e] In exemplis superiùs adductis habes genitivum pluralem: hîc singularem, quia in singulari ponuntur collectiva: ut canon allatus tradit. Sic Cicero: *Quem unum nostræ civitatis præstantissimum audeo dicere.* Idem: *Unus totius Græciæ facilè doctissimus Plato.* Virgil. *O Danaûm fortissime gentis Tydide.* [f] Hîc quoque est ἔλλειψις. Nam, *sancte Deorum*, dicitur, pro, *è numero deorum*; *nigræ lanarum*, pro, *è numero lanarum.*

Accr-

Acerrimus ex omnibus ſenſibus eſt ſenſus videndi. *Cicer.*

Pauci de noſtris cadunt. *Cæſ.*

Solus de ſuperis, qui tua terga vides. *Ovid.*

Ante alios pulcherrimus omnes. *Virg.*

REGULA II.

Adjectiva verbalia [a], multáque alia quæ animi affectionem, ut deſiderium, curam, metum, notitiam, vel contrarium, ſignificant, genitivum regunt.

Tam ficti, pravique tenax, quàm nuncia veri. Virgil. 4. Æneid.

Neſcia mens hominum fati, ſortiſque futuræ. Id. 10. Æneid.

Sic, *Rudis omnium rerum* [b]. *Memor lethi* [c]. *Securus amorum* [f]. *Præſaga mali mens* [g]. & infinita alia [h].

[a] Præcipuè verbalia exeuntia in *ns*: ut, *vini abſtinens*: *ax*, ut *tempus edax rerum*: *idus*, ut *providus malorum*: *ius*, ut *neſcius veri*: *rus*, ut *avarus laudis*: vel *tus*, ut *peritus*, vel *indoctus talium*. Si tamen hæc ad vivum reſecare velim: dixero, ut Græci in talibus intelligunt ἕνεκα vel χάριν, atque inde regitur genitivus, non ab adjectivo: ſic apud Latinos etiam eſſe ellipſin vocum, *cauſſâ, gratiâ, ergô*. Itaque *non anxius ſui* integrè fuerit, *ſui cauſſâ*. [b] Cic. pro Flacc. [c] Perſ. ſat. 5. [d] Liv. l. 5, & 36. [e] Horat. in Art. [f] Virg. [g] Idem. [h] Atque inter ea etjam, cum crimen, aut contrarium ſignificatur. Cic. *Reus furti*: pro *furti gratiâ*. Livius: *Inſons cædis*. Sed talium magna omnino copia eſt, inprimis apud Tacitum: qualia uſu addiſcere ſatius eſt. Interim vide ſis Linacrum; qui fusè de iis agit.

De dativo adjectivorum.

REGULA I.

Adjectiva regunt dativum perſonæ, vel rei, cui aliquid acquiritur, vel adimitur.

Hujuſmodi ſunt adjectiva commodi, & in-

incommodi : ut, *utilis, inutilis, noxius, perniciosus, jucundus*, &c.

Nec pecori opportuna seges, nec commoda Baccho. Virgil 4. Georg.

Non hic cibus utilis ægro. Ovid. 3. Trist. el. 3.

* *Item quæ aptitudinem, vel ineptitudinem significant: ut,* appositus, idoneus, habilis, *&c.*

Aptum, consentaneumque tempori, & personæ. *Cic. in Brut.*

Adhæc adjectiva facilitatis, & difficultatis : ut, levis, gravis, laboriosus, molestus, notus, ignotus, apertus, perspicuus, *&c.*

Otium tibi molestum est. *Catul.*

Invia virtuti nulla est via. *Ovid.*

Sic amicitiæ, vel odii : ut, benevolus, propitius, carus, fidelis, suspectus, iratus, offensus, infestus, invisus, *&c.*

Paucis carior fides, quàm pecunia fuit. *Sallust.*

Consiliis nulla res tam inimica, quàm celeritas. *Liv.*

Præterea æqualitatis [a], *& inæqualitatis: ut,* par, impar, secundus *pro* impar, congruus, consentaneus.

Æqualem, ac parem verbis vitam agere. *Cic.*

Nulli veterum virtute secundus. *Virg.* 11. *Æn.*

Item propinquitatis : ut, vicinus, finitimus, affinis, cognatus, socius, contiguus, conterminus, *&c.*

Nulli sceleri, nulli facinori affinis. *Cic.*

Falsa veris finitima sunt. *Cic.*

Adde verbalia in bilis [b].

Nec dictu affabilis ulli. *Virg.* 3. *Georg.*

Multis ille bonis flebilis occidit;

Nulli flebilior, quàm tibi, Virgili. *Horat.* 1. *Od.* 24.

Quædam tamen ex memoratis etiam cum genitivo inveniuntur.

[a] Hæc ita distinguunt, ut, *æqualis ei*, valeat idem, ac par : *æqualis ejus*, idem sit, ac ætate conjunctus. Sed id discrimen perpetuum non est.

[b] Nempe passivè accepta. Similitérque participialia in *dus*. Martial. *O mihi post nullos, Iuli, memorande sodales.*

Patres æquum esse censent, nos jam à pueris illico nasci senes,

Neque illarum esse affines rerum, quas fert adolescentia. *Ter.*

Præterea regina tui * fidissima dextrâ

Concidit ipsa suâ. *Virg.*

Quem metuis, par hujus erat. *Lucan.*

Quemadmodum autem affinis sceleris, *vel* sceleri *dicimus*: *ita &* conscius facinoris, *vel* facinori. *Cic.* Mihi nullius culpæ conscius sum. *Idem*: Is conscius illi facinori fuisse putabatur. *Item*: Nolo viros primarios esse temeritati, & mendacio, conscios.

* Quod prolatum κατ' ἔλλειψιν. Integrè fuerit, *tui causâ*, vel *ratione*. De cujusmodi ellipsi paullò antè in Genitivi structurâ dicebamus.

OBSERVATIO I.

† *Aptus, ineptus, utilis, inutilis, par, æqualis*, & quædam alia, interdum pro dativo habent accusativum cum præpositione.

Calcei habiles, & apti ad pedem, Cic.

Homo ad nullam partem utilis. Id.

Virtutes ipsæ inter se æquales, & pares. Id.

OBSERVATIO II.

† Aliquando ponitur quidem dativus: sed per Ellipsin intelligitur *aptus*, vel *idoneus*.

Nec tu solvendo eras. Cicer. 2. Phil.

Ea modò, quæ restinguendo igni forent, portantes. Livius lib. 30.

Ellipsis est vocabuli in oratione defectus.

De ablativo adjectivorum.

REGULA I.

Adjectiva regunt ablativum [a], significantem caussam [b], instrumentum, partem, aut modum, vel simile aliquid; uti adjunctum, aut circumstantiam.

Caussæ ablativus est.

Deteriores omnes sumus licentiâ. Terent.

Insequitur, celerémque metu celer urget amore. Ovidius 11. Metam.

Instrumenti: ut,

Hic melior remis. Virg.

Sic, *Ense validus, promtus manu.*

Partis: ut,

Æger, oculis, pedibus: quietus animo.

Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine læsus. Martial. lib. 12. epig. 54.

Modi, adjuncti, aut circumstantiæ alicujus: ut,

Homo ornatissimus loco, ordine, nomine, virtute, ingenio. Cic.

Consilia audacia primâ specie læta, tractatu dura, eventu tristia. Liv.

Sic, *Puer ingenuus vultu; similis voce, coloréque; grandis, major, minor, natu; genere insignis; patriâ Syrus, vel Græcus*, &c.

Interdum etiam substantiva admittunt ablativum caussæ, modi, aut similis circumstantiæ.

[a] Si tamen primævam linguæ naturam attendas; dicendum, ablativum regi ab intellecta præpositione *à*, *ab*, *ex*, *cum*; vel aliâ. Ut, *arte insignis*, pro *ab arte*; ut Ovidius loquitur: *virtute clarus*, pro *ab*, vel *ex virtute*: *præstantior armis*, pro *in armis*, vel *ab armis*: *animo otiosus*, pro *ab animo*: *natione Græcus*, pro *à natione*.

[b] Caussam intellige non efficientem modò, sed etiam materialem. Virgil. *Duplicem gemmis, auróque, coronam.*

Natu-

Naturâ tu illi pater es, consiliis ego. Ter.

Puer ætate. Cæs.

Eunuchus nomine Photinus. Hirtius de bell. Alex.

Sed adjectivis caussæ, aut modi, & similibus, interdum additur præpositio [c]: ut,

Firmus ab equitatu. Plancus ad Cic. lib. 10. epist. 15. Fam.

Imparatus à militibus, à pecunia. 7. epist. 15. Att.

Sic habeto, nunquam me a caussis, & judiciis, districtiorem fuisse. Idem.

Ab omni laude felicior. Id.

✠ Græcismus est, cùm poëtæ, & historici [d], mutant ablativum partis, vel adjuncti, in accusativum [e]: ut,

Albus dentes. Crassa genus. Cætera Grajus.

Os, humerósque, deo similis. 1. *Æneid.*

Hæc constructio vocatur Synecdoche [f]; quæ & in verbis fit, ac participiis: ut,

Rubet capillos [g], *pro* capillis.

Micat auribus, & tremit artus. 3. *Georg.*

Induitur vestem. *Curt. lib.* x [h].

Nondum teneras vestite genas. *Senec. in Herc. Oet.*

[c] Vulgò persuasum esse video, præpositionem hîc πλεονάζειν. Sed contrà statuendum, eam ἐλλείπειν, quoties non apponitur. Superiora ergo pertinent ad constructionem figuratam: quæ hîc referuntur, ad integram, & analogam.

[d] Quod imitatus Pomponius Mela. Ejus est: *Sarmatæ totum braccati corpus, &, nisi quâ vident, ora vestiti.*

[e] Synecdoche eò appellatur, quia, quod convenit parti, tribuitur toti. Nam cùm dico, *Titius est æger pedibus*, *æger* non obliquo effertur, ut casu conveniat cum *pedibus*, qui pars sunt: sed casu recto, ut conveniat cum *Titius*, qui est totum. [f] Accusativus is regitur à præpositione intellectâ, quæ Græcis est κατὰ, Latinis, *secundùm, per, circa, ad* præcedente *quod*. Græcam figuram Servius appellat. [g] *Rubet capillis*, pro *in capillis*. *Rubet capillos*, pro *quod ad capillos*. Id barbarè efferunt, *quoad capillos*. [h] Non unus historicorum sic Curtius loquitur; sed & alii. Tacitus: *Frontem cruore oblitus.* Suetonius: *Dextrum genu lapide ictus: crus, & utrumque brachium, ruinâ pontis consauciatus.*

REGULA II.

Comparativa regunt ablativum [a], qui exponitur per *quàm* [b]: ut,

Crœso ditior. Iro pauperior, Hor. I. epist. I.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Nullum theatrum veritati conscientiâ majus est. Cicer.

Hæ quoque intendendi particulæ [c] comparativis addi solent, *tantò, quantò, aliquantò, hòc* [d], *eò, quò, multò, longè, paullò, nimiò.*

Quò quis indoctior, eò impudentior. Fab.

Quantò superiores sumus, tantò nos submissiùs geramus. Cic.

Item hæc nomina adverbialiter sumta, *tantùm, quantùm, aliquantùm* [e].

Quantùm domo inferior, tantùm gloriâ superior. Valerius Max. lib. 4.

Ejus frater aliquantùm est ad rem avidior. Ter. Eun. act. I. sc. 2.

✻ *Etiam inter duos comparativos ponitur particula* quàm : *ut,*

Varro doctior, quàm eloquentior.

[a] Censeo tamen ablativum potiùs regi ab intellecta præpositione *præ*. Ut, *Crœso ditior;* sit ἐλλειπτικὸν, pro, *præ Crœso ditior.*

[b] Vel *ac*, aut *atque*. Vt, *Amicior illo*, hoc est, *ac ille*, vel, *atque ille.* Plaut. *Amicior mihi nullus vivit, atque is.*

[c] Sic loquor cum vulgo. Re verâ autem omnia hæc, præter *longè*, ablativi sunt. Nam *multo doctior*, dicitur, ut *multis rebus*, vel *partibus doctior.*

[d] Plin. ep. 10. lib. 3: *Effigies hòc diuturnior erit, quò verior.* Ac similiter his particulis, comparativi adverbiorum junguntur. Vt in eleganti illa γνώμη Fabii: *Quò quisque ingenio minùs valet, hòc se magis attollere, & dilatare conatur: ut staturâ breves, in digitos eriguntur, & plura infirmi minantur.* [e] Accuratè loquendo, dicendi sint accusativi recti à præpositione *in*, quæ & aliquando exprimitur. Plin. lib. 10. cap. 36: *Columbarum volatu in multum velociore.* Similiter in secundo de bello Trojano Dictys Cretensis, scriptor elegantior, quàm multi putant: *Nostros multorum dierum navigatione in aliquantum exhaustos.*

Trium-

Triumphus clarior, quàm gratior, *Liv. lib.* 5.
Peſtilentia minacior, quàm perniciosior. *Id. lib.* 4.
Poëtæ pro ablativo, qui comparativis additur, interdum uſurpant ante *cum caſu ſuo*.

—— Scelere ante alios immanior omnes. *Virg. pro*, immanior omnibus.

REGULA III.

Dignus, indignus, contentus [a], *præditus, fretus, venalis, carus, vilis*, adſciſcunt ablativum.

Dignus es argento fulvo quoque dignior auro. Ovid. 3. de Pont. eleg. 8.

Dignum laude virum Muſa [b] *vetat mori*. Hor.

Indignus honore, amicitiâ, favore.

Contentum ſuis rebus eſſe, maximæ ſunt, certiſſimæque divitiæ. Cic.

Præditus virtute, ingenio, arte, autoritate, opibus, vitio, audaciâ, &c.

Fretus ingenio, amicitiâ, conſcientiâ, malitiâ, &c.

—— *Nec gemmis, neque purpurâ venale, nec auro.* Horat.

Quod non opus eſt, aſſe carum eſt *. Sen. ex Cat.

Vilis viginti minis. Plaut.

OBSERVATIO.

* Dignus, & indignus, *more Græcorum, etiam genitivo junguntur.*

[a] Eſt id quoque hujus loci. Nam etſi ſit à continendo; tamen, ut bene monitum Vallæ, magis nominis refert naturam, quàm participii.

[b] Sed acutiùs rem intuenti, ille etiam ablativus regitur ab intellecta præpoſitione. Vt *dignus laude*, pro *ab laude*. *Fretus*, vel *contentus eo*, pro, *in eo*.

* Quid ſi hîc ἔλλειψιν ſtatuamus? ut *aſſe carum*, valeat, *carum etiam aſſe emtum*. aut *aſſe venale*: ac ſimiliter *vilis viginti minis*, valeat, *vilis etiam viginti minis emtus*: ſive, ſi vel viginti minis venalis foret. Cæterùm, adjectivis ſuperiùs commemoratis, addere poſſis, *extorris*. Livius: *Extorrem urbe, domo, penatibus, foro, congreſſu æqualium.* Additur & præpoſitio: unde idem Livius lib. 5: *Exult átque extorris ab ſolo patrio.*

Obſe-

Obſecro te, mi Cicero, ſuſcipe curam, & cogitationem digniſſimam tuæ virtutis. *Balb. ad Cic.*

Magnorum haud unquam indignus avorum. *Virgil. 12. Æneid.*

Hactenus de adjectivis, quæ, extra Græciſmum, ſimplicem ſtructuram amant. Sequuntur, quæ plures caſus adſciſcunt.

REGULA I.

Quæ eſt de junctis genitivo, vel dativo.

Similis, & *diſſimilis*, *proprius*, & *communis* [a], dativum, vel genitivum regunt.

Patri ſimilis filius. Cic. 5. de Finib.

Domini ſimilis ſervus, Ter. Eun. act. 3. ſc. 2.

Tempus agendi fuit mihi magis proprium, quàm cæteris. Cic.

Ego vitam Deorum propterea ſempiternam eſſe arbitror, Quòd voluptates eorum propriæ ſunt. Terent. And.

Omni ætati mors eſt communis. Cic.

Hæc ſunt virtutum reliquarum communia. Id.

[a] Etiam *affinis*, *fidus*, *par*, *conſcius*, ut uſitate dativo junguntur, ita interdum adſciſcunt genitivum. Cujus rei exempla dedimus regulâ primâ de dativis adjectivorum.

REGULA II.

De iis, quæ genitivo, & ablativo junguntur.

Adjectiva copiæ, & inopiæ, regunt ablativum, vel genitivum [a].

Dives agris, dives poſitis in fœnore nummis. Horatius 1. ſat. 2.

Quàm dives pecoris nivei, quàm lactis abundans. Virgil. Ecloga 2.

[a] Propriè ſi loqui amamus; & genitivus, & ablativus, aliunde reguntur. Nam *dives nummis* dicitur, pro *à nummis*. *Plenus vino*, pro *de vino*. At *dives pecoris* integrè ſit, *pecoris ergò*. Sic *plenus vini*, valeat, *vini cauſâ*. Saltem credibile eſt, huc ſpectâſſe auctores linguæ Latinæ.

Sic *Plenus, Vacuus, & Inanis*, &c.

Compos voti, Impos animi, cum genitivo usitatiùs.

Cætera, quæ sunt hujus generis, ablativo magis gaudent: ut,

Cassus lumine.

Captus oculis. mente, auribus, &c.

Quædam etiam junguntur ablativo cum præpositione: ut,

Oratio inops verborum, *inops verbis*, vel *à verbis.*

Vacuus curarum, vacuus curis, vel *à curis.*

✻ In quibusdam genitivus proprius poëtarum videtur: ut,

Apud Horat. Liber laboris.

Apud Lucan. Libera legum [a] Roma fores.

At Cicero dixit, Animus terrore liber: *item*, Liber à delictis.

Et Livius, Liber omni metu.

Item, Liber à metu insidiarum campus.

Sic Virgilius, belli immunis, *Ovidius*, operum, *item*, mali immunis. *At Livius*, immunis militiâ: *Plinius*, Caprificus omnibus immunis, *nempe* malis, *de quibus fuerat sermo. At* expers metûs *usitatiùs dicitur, quàm* expers metu, *quomodo loquitur Plautus: uti Sallustius*, expers more: *Iustinus*, expers famâ, & fortunis.

[a] Pro quo *libera à legibus* ait Plautus Trinummo act. 4. sc. 3.

REGULA III.

De his, quæ dativum & accusativum amant.

Propior, & *proximus*, vel dativo [a] junguntur, vel accusativo.

[a] Sed dativus multò hîc est usitatior.

Dativo: ut,

Flamma fumo est proxima. Plaut.

Proxi-

Proximus sum egomet mihi. Ter.

Tibi me propior nemo est. Cic.

Accusativo: ut;

Propior montem. Sallust.

Laconicus ager proximus finem Megalopolitarum est. Livius lib. 35.[b]

[b] Etiam Linacer, & in Thesauro Rob. Stephanus, atque alii, è Cicerone ipso adducunt, *Proximus Pompeium sedebam.* Sed hic in melioribus libb. est *proximè Pompeium*: quomodo & Priscianus legit. Nempe, ut *prope*; sic *propiùs*, & *proximè*; atque horum exemplo *propior*, & *proximus*, accusativum regunt.

REGULA IV.

De regimine dativi, & ablativi.

Alienus adsciscit usitatè dativum, vel ablativum.

Quod illi caussæ maximè est alienum. Cic. pro Cæc.[a]

Facis nihil alienum necessitudine nostrâ. Id.

Vel cum præpositione.

Hoc mihi alienum à vita meâ videtur. Ter.

Rariùs jungitur genitivo.

Quis alienum putet ejus esse dignitatis, quam mihi quisque tribuit? Cic. lib. I. de Fin.

* *At* diversus *regit quidem cùm dativum, tum ablativum; sed cum præpositione: ut*, diversus huic[b], *&* diversus ab illo: *nempe ut dicimus*, alter ab illo, *&* alius ab isto.

[a] Sic Sen. *alienus ambitioni.* Et Quinctil. *alienum arti oratoriæ.* Item, *alienissimum huic personæ.* Genitivo usus etiam Sallust. *Aliena consilii domus.* Ablativus passim se offert: ut, *alienum amicitiâ nostrâ, dignitate*, &c. vel cum præpositione, *alienum à dignitate nostrâ, ab amicitia, à tempore, à persona judicum*, &c. [b] Fabius lib. 8. cap. 3: *Apparet diversam esse orationi voluntatem.* De ironia loquitur.

REGULA V.

De illis, quæ accusativum, & ablativum adsciscunt.

Adjectiva quædam quantitatis regunt accusativum [a], significantem certam mensuram: ut,

Altus pedem. Latus manum. Crassus digitum.

Umbram reddit quatuor pedes longam. Plin. lib.6. cap.34.

Regunt interdum & ablativum: ut,

Longum sesquipede. Latum pede. Plin. lib.35. cap.14.

Sesquipede quidem est, quam tu, longior. Plaut. Trin. act. 4. sc. 2.

Tota cohors pede non est altior uno. Juven.

Quandoque etiam genitivo junguntur.

Trabs pedum viginti duorum longa *. Cato.

Pyramides quinque, in imo latæ pedum septuaginta quinûm; altæ centum quinquagenûm. Plin.

[a] Caussas inquirentibus sermonis Romani obscurum esse nequit, accusativum illum veriùs regi ab intellecta præpositione *ad*. Nam *altus pedem* dicitur pro *ad pedem*.

* Vbi *latæ*, valet *latitudine, altitudine, longitudine*. Nisi magis placet, genitivum hic, non tam ab adjectivis mensuræ regi, quàm à substantivis *trabs*, & *pyramides*.

DE PRONOMINIBUS.

* *De pronominibus, tum substantivis in genitivo rectis* [a], *tum substantivè positis* [b] *genitivum regentibus, in nominum doctrinâ, eò quod par horum ratio foret, diximus.*

[a] Vt sunt, *memoria mei, vindicta sui, satietas nostri*, &c. Vide de regimine nominum regulam secundam. [b] Vt, *aliquid monstri, id ætatis*, &c. Adi regulam primam de nominum regimine.

De

De Reciprocis [a].

[a] Doctrina hæc de reciprocis, ad Convenientiam potiùs, quàm ad Regimen, pertinet. Ut duplex sit convenientia: una in genere, numero, casu, aut personâ: altera autem in reciproci consensu, cum nomine, aut pronomine.

I. *Si reditur ad nomen tertiæ personæ, quod antecedit, reciproco utimur: ut,*

Natura est conservans sui. *hoc est, naturæ.*

Frater rogat te, ut ignoscas sibi. *hoc est, fratri.*

Rogat te Cæsar, ut suas partes sequaris. *hoc est, Cæsaris.*

Sed in prima, vel secunda persona, non fit reciprocatio. Nec enim dicimus, Dixi sibi; *sed* ei: *nec,* Nosti suum fratrem; *sed* illius.

II. *Etiam reciproco utimur, etsi non antecedat nominativus tertiæ personæ; dummodo sententia tantundem polleat. Vt cùm id, quod pronomine possessivo significatur, in illud agere dicitur, ad quod refertur.*

Cic. pro Sext. Hunc sui cives è civitate ejecerunt. *Quod idem est, ac,* hic à suis civibus è civitate est ejectus.

—— Trahit sua quemque voluptas. *hoc est,* trahitur quisque à sua voluptate. *Virgil Ecl.2.*

III. *Si plures personæ tertiæ concurrant; ad ambiguitatem* [b] *tollendam, sæpius* [c] *utimur relativo: ut,*

Vas factus est alter, ut, si ille non revertisset, moriendum esset ipsi. *Cic.3. Off.* ipsi, *scilicet* vadi.

Sic, Vulpes comedit gallinam cum pullis suis, *vel* pullis ejus.

[b] Ambiguitas ea oboritur quoque, cùm de duobus agitur. Ut, *Titius videbat Mævium præ foribus suis.* Ubi dubium, num fores Titii, an Mævii, signentur. Si Titii intellexeris, non aliter loqui poteras. Sin Mævii fores signabas, poteras ad tollendam ambiguitatem dicere, *præ foribus ipsius.* Sic in illo Ciceronis: *Pythius piscatores rogavit, ut ante suos hortos piscarentur.* Ubi aliter loqui non potuit, quia intelliguntur horti Pythii, Sin horti piscatorum intelligerentur; satius fortasse fuisset, ne sermo sit ambiguus, dicere, *ante hortos ipsorum.* [c] Non semper, ut indicat illud Ciceronis, *Negligere, quid de se quisque dicat, est dissoluti.* Ubi *se*, ad negligentem; non ad *quisque* pertinet.

IV. *Imò*

IV. *Imò aliàs quoque scriptores utuntur interdum relativo pro reciproco.*

Camillus mihi dixit, te locutum esse cum eo: *pro* secum. *Cic. in epist.* [d]

Grammaticis inter ipsos [e], & philosophis, pugna est. *Quinctil. lib.* 8. *c.* 6.

Pro quo usitatiùs diceretur, inter se.

Fit hæc commutatio, quando locutione ejusmodi sermo non redditur ambiguus.

V. *Si copula intercedat, reciprocum non habet locum.*

Ita sine copula dicimus, Cepi columbam cum pullis suis: *cum copula autem,* Cepi columbam, & pullos ejus.

Sic, Pater arcessit villicum, & filium ejus: *hoc est,* villici,

Sed, Pater arcessit villicum, & filium suum: *hoc est,* patris.

IV. Quisque, *&* unusquisque, *reciproco gaudent: ut,*
Quisque suos patimur manes. 6. *Æneid.*
Est suus unicuique locus. *Horat. lib.* 1. *Sat.* 9.

[d] Nec dubitat & alibi ita loqui Tullius: ut, *Deum agnoscimus ex operibus ejus.* Item, *Omnes boni, quantum in ipsis fuit, Cæsarem occiderunt.* Similiter Nepos in Hannibalis vitâ, *Gortynii templum magnâ curâ custodiunt, nequid ille, inscientibus illis, tolleret.* Atque inibi: *At Eumenes, solutâ epistolâ, nihil in ea reperit, nisi quod ad irridendum eum pertineret.* Priori loco, *inscientibus se*; altero, *ad irridendum se*, poterat dicere. [e] *Inter ipsos*, pro *inter se*, locum habet præcedente genitivo, dativo, & ablativo. Genitivo, in illo Tullii; *Quorum suum quondam inter ipsos odium meministis.* Dativo, ut hoc ejusdem; *Latissimè patens hominibus inter ipsos societas hæc est.* Ablativo, cùm ait Fabius; *In magnis auctoribus incidunt vitiosa aliqua, & à doctis inter ipsos etiam mutuò reprehensa.* At non item hoc locum habeat, præcedente, vel nominativo; ut Tullii, *Pueri valent, & inter se amant:* vel accusativo; ut in hoc ejusdem, *Damonem, & Pythium, ferunt hoc animo inter se fuisse*; non, *inter ipsos.*

De pronomine idem.

Idem post se habet *qui*, *&*, *ac*, vel *atque* [a]

[a] Similiter dicimus, *alius ac, alius atque, alius &.* Cic. de Oratore. *Aliud mihi, ac tibi videri.* lib. 1. epist. 9. *Non alius essem, atque nunc sum:* pro Cœlio: *Lux denique alia est Solis, & lychnorum.*

Peripatetici quondam iidem erant, qui Academici. Cicer.

Num propterea idem voluptas est, quod, ut ita dicam, indolentia? Cic.

Dianam, & Lunam, eandem esse dicunt. Cic[b].

[b] De *ac*, & *atque*, post *idem*, en exempla Ter. Heaut. *Animus erga te idem, ac fuit.* Cic. pro domo suâ: *Unum, & idem videtur esse, atque id, quod de me ipso nominatim tulisti.*

Poëtæ autem, Græcorum more, etiam jungunt dativo.

Invitum qui servat, idem facit occidenti. Horat.

Idem cum illo hodie usitatius est; sed sine classicorum scriptorum exemplo sic loquuntur[c].

[c] Nec obstat Gellii illud: *Ejusdem cum eo Musæ vir.* Quia hîc de diversis est sermo. At non si rectè dixero, *Virgilius est ejusdem Musæ cum Homero*: eò dicam quoque, *Vates Andinus est idem cum Virgilio.* Caussa diversitatis est, quia prius significat, *iidem poëta*: posterius signat, *idem poëta.*

De Regimine Verborum Simplici.

Ac primùm Genitivi.

Regula I.

Verbum *Sum* genitivum [a] regit, cum significat possessionem, aut ad aliquid pertinere.

[a] Excipe ab hac regulâ genitivos pronominum primitivorum, *mei, tui, sui, nostri, vestri*: quorum loco utimur nominativo generis neutrius. Cic. *Non est meum contra Senatûs auctoritatem dicere.* Non, *mei.* Idem: *Erat enim, si cujusquam, certè tuum.* Nempe ut cùm dico, *est Ciceronis*, sententia est, *munus, vel officium est Ciceronis*: ita cùm ajo, *tuum est*, sententia est, *tuum munus est*: pro quo & dicitur, *tui muneris est.*

Vestis

Vestis est patris.Pecus est Melibœi. 3. Ecl.

Sive vivimus, sive morimur, Domini sumus.

Adolescentis est majores natu vereri. Cic. 1. Offic.

Boni pastoris est, tondere pecus, & non deglubere. Suet. in Tib. cap. 32.

✱ *Nisi genitivus hîc potiùs regitur à nominativo intellecto, quàm verbo substantivo. Exempli gratiâ:*

Cujus vestis? est patris: *puta* vestis.

Cujum pecus? est Melibœi: *puta* pecus.

Sic, Domini sumus: *nempe* proprii.

Est adolescentis, *vel*, boni pastoris: *puta* proprium, *vel* munus; *aut* officium.

✱ *Quod si,* Sum, *aut* Fio, *significant animi, vel corporis, affectionem; nunc genitivo* [b] *junguntur, nunc ablativo. Vt,*

Est bonæ indolis, *vel*, bonâ indole. Est magni roboris, *vel*, magno robore. Est tenuis valetudinis, *vel*, tenui valetudine.

Ter. Nullius sum consilii.

Quinctilianus lib. 6. cap. 4. Fio commodioris valetudinis.

Columella: Sit amplissimi corporis, cervice validâ.

Cæsar: Cicero erat tenuissimâ valetudine.

Etiam ablativus additur cum præpositione. Vt,

Sum ejus opinionis, *vel*, in ea opinione.

In his omnibus usus debet attendi [c].

[b] Nisi genitivus regitur à nomine intellecto. Vide, quæ inferius notavimus ad regulam secundam de ablativo verborum.

[c] Dicam enim, *Est quantivis pretii*: non, *quantovis pretio.* Dixero item, *Est mirâ alacritate*: non cum præpositione, *in mira.* Contrà cum præpositione efferam, *Est in magna mœstitia*: non sine ea, *Est magnâ mœstitiâ.*

REGULA II.

Verba æstimandi [1] regunt genitivos, *tanti* [2], *quanti, parvi, magni, nihili, pluris, minoris, maximi, minimi.*

Parvi ducitur probitas.

Plurimi fit pecunia.

Pluris est oculatus testis unus, quàm auriti decem. Plaut. in Truc. act. 2. sc. 6.

Sic, *nauci, flocci, pili, assis, hujus non facio.*

Item, *Flocci pendo, nihili pendo.*

Omnes unius æstimemus assis [3]. Catul.

Huc pertinet, *Æqui bonique facio:* id est, *in bonam accipio partem.* Heaut. act. 4. sc. 4.

Item, *Boni consulo.*

* *Dicitur &*, pro nihilo putare, ducere, habere, videri.

Æstimo etiam recipit hos ablativos [4], *magno, permagno, parvo, nihilo.*

Data magno æstimas, accepta parvo. Sen.

* *Sed & aliàs ablativum regit ejus rei, quâ pre-*

1 Æstimandi verba sunt, *æstimo, puto, duco, pendo, licitor, addico, condico, taxo, sum.* Adhæc, *facio, habeo, vendo, consulo.*
2 Ut *tanti*, & *quanti*, sic composita ex iis, *tantidem*, & *quantivis.* Cic. pro Rosc. Amer. *Depactus est tantidem, quanti fidem suam fecit.* Paullus I. C. *Nec enim tantidem Romæ, ac in Hispania, oleum æstimabitur.* Ter. *Videtur esse quantivis pretii.* Vbi vox *pretium* exprimitur, quæ in hujusmodi genitivis intelligi solet. Unde Donatus in Adel. illud, *Quanti est*, interpretatur, *Quanto præcio valet?* Fortasse autem, quòd æstimandi verbis genitivus addatur, ex eo est, quia intelligatur nominativus, aut accusativus, qui genitivum regat. Cic. *Emero denario, quod sit mille denariûm.* Puta *res, triticum,* aut *vinum, mille denariorum.* Sic cùm dico, *probitatem hodie parvi duci*, integrè fit, *eam duci rem parvi pretii.* Vel statuamus, non modò nomen *pretium*, sed etiam præpositionem *pro* intelligi. Ut in illo Ciceronis: *Vendo meum frumentum non pluris, quàm cæteri: fortasse etiam minoris.* Integrè fuerit, *pro non pluris æris pretio.* Item, *pro minoris æris pretio.* 3 Simile hoc Plauti, *Neque jam teruncii faciunt.* Id integrè fuerit, *pro teruncii pretio.* 4 Caussa est ab ellipsi. Nam *magno æstimo*, valet, *pro magno.* *Parvo emit*, idem ac, *pro parvo.*

tium

tium indicatur [5]. *Vt*, æſtimare talento, tribus aſſibus, *&c.*

[5] Referunt tum ad ablativorum regulam tertiam; quæ eſt de verbis mercandi.

Tribus denariis æſtimavit. *Cic. Ver.* 5.

Sic erit, ut qui pœnam ſuam ſummis honoribus eſſet æſtimaturus. *Quinct. lib.* 11. *c.* 1. *de Socrate.*

Solebant libræ ejus tricenis nummis taxari. *Plin. lib.* 35.

Valeo ſæpius ablativum, interdum & accuſativum, recipit [6].

Valet duobus aſſibus, vel *duos aſſes*.

[6] Regit & genitivos *tanti*, *quanti*, & alios anteà memoratos. Ut, in Digeſtis, *Tanti valet res, quanti vendi poteſt.* Quamquam & legas, *Minimo valet hæreditas.*

REGULA III.

Verba accuſandi, damnandi, & abſolvendi [1], regunt genitivum, qui crimen [2] ſignificat: ut,

Accuſabo te furti, mendacii, adulterii, homicidii, perjurii, negligentiæ, &c.

Qui alterum incuſat probri, eum ipſum ſe intueri oportet. Plaut. in Truc. act. 1. ſc. 1.

Sic, *Deferri impietatis* [3], *condemnari ſceleris* [4], *alligari* [5], vel *adſtringi furti* [6], *abſolvi injuriarum* [7], & ſimilia [8].

[1] Accuſandi verba ſunt, *accuſo*, *adſtringo*, *alligo*, *arceſſo*, *arguo*, *caſtigo*, *cito*, *convinco*, *defero*, *deprehendo*, *increpo*, *inſimulo*, *interrogo*, *poſtulo*. Verba damnandi, *damno*, *condemno*, *judico*, *noto*. Verba abſolvendi, *abſolvo*, *libero*, *purgo*. Fortaſſe autem, quod genitivus ejuſmodi verbis addatur, id ſit ἐλλειπτικῶς, intelligendo, vel *crimen*, vel *cauſſam*, vel *pœnam*. Nempe ut integrum ſit, *abſolvo*, vel *accuſo te crimine furti*, *adulterii*, &c. *damno te adulterii*, vel *furti*, *cauſſâ*: *condemno te dupli*, vel *capitis*, *pœnâ*, &c. [2] Plurimùm quidem crimen, at quandoque etiam pœnam: ut, *damnare dupli*, *octupli*, *capitis*, &c. [3] Tacit. [4] Cic. [5] Terent. [6] Plaut. [7] Cic. [8] *Teneor* quoque interdum regit genitivum, ſive criminis; ut, *teneri furti*: ſive reatûs; ut, *teneri damni*, *depoſiti*, *commodati*, &c. Sed hìc itidem intelligitur ablativus: qui quandoque exprimitur. Ulpianus: *Tenetur furti judicio.* Papinianus: *Ob pecuniam civitati ſubtractam actione furti, non crimine peculatûs, tenetur.*

Regunt & ablativum cum præpositione: ut,

Non committam posthac; ut me accusare de epistolarum negligentiâ possis. Cic. lib. 1. ad Att.

Postulatus de repetundis. Cic. epist. 8. lib. 8. ad fam [i].

Vel sine præpositione, si sequatur ipsum nomen *crimen*; vel aliud generale; ut *scelus, peccatum, maleficium*.

Condemnabo ego te eodem crimine. lib. 2. ep. 1. ad fam.

Atque hunc ille vir summus scelere solutum periculo liberavit. Id. pro Mil.

[i] Sic idem Cic. *De altero me purgavi.* Item: *De prævaricatione absolutus.* Livius: *De proditione appellatus.*

REGULA IV.

Verba, quæ affectionem animi [a] significant, regunt genitivum [b]: ut,

Neminis misereri certum est, quia mei miseret neminem. Plaut. Capt. act. 3. 5.

Arcadii quæso miserescite regis. 8. Æneid.

Similiter curandi verbum, *satago*.

Clinia rerum suarum satagit. Heau. act. 1.

Sed *miseror* pro *misereor*, vel *deploro*, accusativum poscit.

Cum familiaribus commune periculum miserabantur. Cæs. lib. 1. de bell. Gall.

[a] Ut sunt *angor, discrucior, erubesco, fastidio, fallor, gaudeo, gratulor, indoleo, ingemisco, lætor, miseror, vereor,* & alia quædam.

[b] Fortasse cum dico, *misereri alicujus*, sententia est, *alicujus caussâ*, κατ' ἔλλειψιν. Ut & in illo Curtii lib. 5: *Dignum esse omni malo, qui erubesceret fortunæ.* Pro quo usitatiùs diceretur, *quem pudet fortunæ.* At Cicero maluit in Vatin. *Affines te erubescunt*; quàm, *Affines erubescunt tui.*

Contu-

Contuſoſque animos, & res miſerabere fractas. Virg. 4. Georg.

† Quædam etiam tum genitivo junguntur, tum ablativo: ut,

Diſcrucior animi, & animo.

Animi ſe angebat. Ter.

Angor animo. Cic.

Animi pendeo. Cic.

Animis pendemus. Idem.

† Etiam generandi caſu dicitur, *Mirari juſtitiæ, Lætari malorum*, 11. Æneid. Sed in his, Græcorum more, intelligitur ablativus *cauſſâ*.

REGULA V.

Omne Verbum regit genitivum [a] ſignificantem urbem, in qua fit actio: ut,

Studet Coloniæ, Lugduni.

Romæ nutriri mihi contigit, atque doceri. Hor. 2. Epiſt. 2.

[a] Ita cenſeo, (ſalvo aliorum judicio) nulla verba naturâ ſuâ adſciſcere genitivum; ſed ſemper id fieri per ellipſin. Ut cùm dico, *viri boni eſt*, reſpicio *officium*: cùm ajo, *inſimulo te furti*, intelligo *crimine*: ſi dicam, *damno capitis*, reticetur *pœna*: in illo, *miſereri alicujus*, fortaſſe intelligitur *cauſâ* vel *ergò*. Atque ita in aliis. Similiter fit veriſimile, cùm locus genitivo deſignatur, fieri id per ellipſin ſubſtantivi *urbs*, vel *oppidum*, aut ſimilis. Velut cum dico, *Factum Antiochiæ*: integrum videtur eſſe, *in oppido Antiochiæ*. Quomodo Tullius ad Atticum ait lib. 5. epiſt. 18: *Caſſius in oppido Antiochiæ cum omni exercitu*, &c.

OBSERVATIO I.

Si nomina urbium fuerint tertiæ declinatio-

nationis, aut pluralia, ponuntur in dativo [a], vel ablativo.

Ego ajo hoc fieri in Græcia, & Carthagini. Plaut. in Prolog. Caſ.

Cohortes partim Albæ, partim Sulmone collocavit. Cicero 8. Epiſt. 17. ad Att.

Tacitus regnavit Amyclis. 10. Æneid.

[a] Sed tutiùs in ablativo, exemplo Tullii; cujus eſt, *Domus ejus, quæ eſt Sicyone.* Item, *Sepultus eſſe dicitur Lacedæmone.* Quod verò ad locum è Plauto adductum, cenſeo, *Carthagini* eſſe veterem ablativum pro *Carthagine.* Ut *ruri* pro *rure.* Intelligitur autem præpoſitio *in.* Quæritur de ſtructura nominum primæ in *es*. Neque enim dicitur, *Negotiatur Mitylenes*; ſed *Mitylenæ*: ſive *Mitylenæ* hîc dativus ſit à *Mitylene*; ſive potiùs eſt genitivus à *Mitylena*. Poſſis tamen dicere, *Negotiatur in urbe Mitylenes.*

OBSERVATIO. II.

Pro propriis urbium [a] uſurpantur hæc appellativa, *domus, rus, humus* [b], *militia, bellum.*

Unà ſemper militiæ, & domi [c] *fuimus.* Ter. Adel. act. 3. ſc. 5.

Sum ruri. Cicero pro Cluent.

Et, *Sum rure* [d]. Horat. 1. Epiſt. 15.

Rure meo poſſum quidvis perferre, patique.

Sed *domi* non recipit adjectiva, præterquam iſta; *Meæ, tuæ, ſuæ, noſtræ, veſtræ, alienæ.*

Malo eſſe cum timore domi meæ, quàm cum periculo alienæ. Cic.

[a] Sic Lithocomus: ſed minùs ambiguum ſit: *Velut propria urbium conſtruuntur hæc appell.* &c.
[b] Ut, *jacet humi.* Ac Maro etiam genitivo uſus, ubi potiùs motus per locum ſignificari videatur. Ut in illo 1. Æneid. *Nec priùs abſiſtit, quàm ſeptem ingentia victor Corpora fundat humi.* hoc eſt, *per humum*; ut Servius interpretatur. Ovidii quoque eſt, *Sternit humi juvenem.* Sententia eſt, *in humum*, vel *ad humum.*
[c] Ut hîc, *militiæ, & domi*; ita Cicero. 2. de Off. *Quibuſcunque rebus domi, vel belli, poterunt, Remp. augeant.*
[d] Sæpius *ruri* invenias. Ter. *Ruri ſe continebat.* Sed poëtæ pro eo etiam *rure* dicunt.

† Inter-

† Interdum in his quoque utimur præpositione.

Ille in domo meâ sæpe convaluit. Plin. ad Cæl.

Convaluit domi paternæ non dicimus; sed *domi patris*, [e] vel *in domo patris*, vel *in domo paternâ*. Ac par aliorum adjectivorum ratio est.

[e] Nam jungi etiam genitivo possessoris, indicio erit, quod Tullius dicat, *Hujus domi est mortuus, istius educatus*. Quemadmodum & cùm motus ad locum significatur. Ut illo ejusdem, *Primâ luce Pompeji domum venisse dicitur*. [f] Quinctil. lib. 5. cap. 10: *In domo furtum factum ab eo, qui domi fuit.*

OBSERVATIO III.

† Aliquando nomina insularum construuntur, ut propria urbium: ut,

Chremes clàm habebat Lemni uxorem. Sulp. Apoll. arg. Phor [a].

Sed frequentiùs, ut appellativa, & cætera regionum nomina, in ablativo ponuntur cum præpositione: ut,

In Lemno uxorem duxit. Phorm. sc. ult.

[a] Sic Cæsar: *Pompejus Cypri visus est.* Justinus: *Cypri exulare.*

DE DATIVO VERBORUM,

REGULA I.

Omne verbum [a] regit dativum [b] personæ, aut rei, cui aliquid acquiritur, aut adimitur.

Non omnibus dormio. Cic. 7. Ep. 25. ad fam.

Mihi peccat, si quid peccat. Adel. act. 1. sc. 2.

[a] Etiam impersonale: ut *mihi libet, licet*, &c. quod propterea affero hoc loco; quia de eo nihil inferiùs in doctrina Impersonalium dicetur. [b] Non hoc perpetuum est. Nam *noceo*, vel *opitulor*, item *auxilior tibi*, dico; at dicimus, *juvo te*. Et sunt similia multa, quæ usus docebit.

Ad hanc regulam pertinent verba *dandi, imperandi, narrandi, obediendi*, & contrariæ significationis [c].

[c] Sic & verba *concedendi, irascendi, favendi.*

Dat veniam corvis, vexat censura columbas. Juven. sat. 2.

Huic mandes, si quid recte curatum velis. And. act. 3. sc. 4.

Surdo narrat fabulam. Heaut. act. 1. sc. 2.

Obsequi animo suo. Adelph. act. 1. sc. 2.

Voluptatis blanditiis non facile obsistimus. Cicero de Senect.

Dativum [d] etiam adsciscunt composita cum præpositionibus, *præ* [e], *ad, cum* [f], *sub, ante, post, ob, in, inter, sub,* & *super.*

Ego meis præluxi majoribus. Cicero contra Rull.

Errori album calculum adjicere. Plin. lib. 1. Epist. 2.

Sic, *Anteponere*, vel, *Postponere, aliquid alicui.*

[d] Nec id tamen perpetuum. Nam ablativo etiam junguntur aliqua: ut *supersedere, labore*: vel accusativo cum præpositione, *accessit mihi*, vel *ad me*. Et sunt alia horum similia, quæ veterum lectione meliùs, quàm præceptis, discuntur. [e] Sed *præcedo, præcurro, prævenio*, & *præverto*, etiam junguntur accusativo: de quo in verbi finiti structurâ postremo dicetur loco. [f] *Comparo*, tamen variè construitur. Nam dicimus, *comparo illi, ad eum*, & *cum eo.*

REGULA II.

Verba substantiva, habendi significatione, regunt dativum.

Est mihi namque domi pater, est injusta noverca. Virg. Ecl. 3.

An nescis longas regibus esse manus? Ovid. Epist. 16.

Quid

Quid animi creditis illi misero fore? Terent. Adelph. act. 4. sc. 6.

* *Sic* suppeto. *Horat.* Pauper enim non est, cui rerum suppetit usus.

REGULA III.

Quædam verba [a] regunt geminos dativos, alterum personæ, alterum rei.

Est mihi curæ. Do tibi pignori.

Utrùm studióne id sibi habet, an laudi putat fore, si perdiderit gnatum? Adel. act. 3. sc. 3.

Nucleum amisi, reliquit pignori [b] putamina, Plaut. Cap. act. 3. sc. 4.

† Huc referri potest,

Est mihi nomen Petro.

Cui nunc cognomen Iulo Ut 1. Æn. Quod etiam effertur per Appositionem, *Cui cognomen Iulus:* & interdum per genitivum, *cognomen Iuli*, ut *flumen Rheni.*

Nomen Mercurii est mihi. Plaut. Amph.

[a] Hujusmodi verba præcipuè sunt, *sum* in afferendi significatione: item, *do, duco, habeo, tribuo, verto.* Varro: *Quod aliis vitio vertis, id tibi ne laudi duxeris.* Livius: *Neque ea res capitali noxæ habetur.*

[b] Sed hîc dativus personæ dissimulatur. Nam integrè sit, *reliquit mihi pignori.* Par ratio in illo Livii: *Ea, quæ gloriæ esse debent, in crimen vertit.*

OBSERVATIO.

† Figuratum est, cùm verbis apponitur dativus [a] pro accusativo cum præpositione.

It clamor cœlo, pro *ad cœlum.* 5. Æneid.

Belloque animos accendit agrestes. pro *ad bellum.* 7. Æneid.

[a] Dativus figuratè ponitur, nunc pro accusativo cum præpositione; ut in exemplis, quæ adferuntur: nunc pro ablativo cum præpositione; ut in Ecl. *Solstitium pecori defendite*, pro *a pecore.* Sic, *intelligor ulli*, pro *ab ullo*; de quo infrà.

† Notan-

† Notandus hîc etiam eſt Pleonaſmus dativorum, *mihi, tibi, ſibi.*

Suo ſibi gladio hunc jugulo. Adelph. act. 5. ſc. 8.

At ego tibi poſtridie à villa ante lucem : ſupple, *profectus ſum.* Cic. ad Att.

Hic mihi gloriatur, ſe omnes honores ſinè repulſa obtinuiſſe. Cicer. in Piſon.

Pleonaſmus eſt vocabuli in oratione redundantia.

DE ACCUSATIVO VERBORUM.

REGULA I.

Verba tranſitiva [a] cujuſcunque generis regunt accuſativum [b] patientem : ut,

Amat bonus otia Daphnis. Ecl. 5.

Non profecturis littora bobus aras. Ovid. Ep. 5.

Torva leæna lupum ſequitur, lupus ipſe capellam. Virg. Ecl. 5.

Quædam tranſitiva [c] geminos regunt

[a] Sive hunc in modum, ſi fortè id clarius videatur: Verba activa, & deponentia activæ ſignificationis, regunt accuſativum ejus, in quod tranſit actio verbi. Ac par quoque neutrorum ratio eſt, cùm ſignificant actionem tranſeuntem : ut, *ardebat Alexin.* Secus verò eſt in iis, quæ ſignificationem habent abſolutam; ſive neutra ſint, ſive deponentia: ut ſunt, *exiſto, ſto, ſedeo, venio, ſurgo, orior, morior,* &c. [b] Pro accuſativo interdum eſt infinitivus. Ut, *Cupio ludere,* pro *luſum. Diſco canere,* pro *cantum.* Qua de re dicam in regulis infinitivorum. [c] Ut ſunt primùm verba docendi. Cic. *Erudii te leges belli.* Item admonendi. Cic. *Sed eos hoc moneo, deſinant furere.* Cui ſimile illud ejuſdem: *Sin exieris, quod te jam diu hortor.* Sed de verbis monendi cautè capiendum; quia certis ſolùm junguntur accuſativis; ut dicetur, ubi agemus de verbis memoriæ, & oblivionis.

accu-

accusativos; unum personæ, alterum rei [c]: ut,

Multa hominem fames docet. Proverb.

Quid nunc te, asine, literas doceam? Cic. in Pis.

* *Pro altero accusativo ponitur etiam ablativus cum præpositione. Cic.* Senatum edocet de itinere hostium. *Idem*: Terentiam moneas de testamento. *Idem*: Iisdem de rebus etiam atque etiam hortor.

Sic verba rogandi: ut, *Rogo, flagito, oro, posco, peto* [d] *te hanc rem, vel abs te*, quod usitatius [e] est.

Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes. Virg. 2. Æneid.

Item hæc: *Facio te Deum.* Adel. act. 4. sc. 1.

Præsta te virum [f]. Cic. 1. Epist. fam.

Celo te hanc rem. Adel. act. 1. sc. 1.

c Quin regant accusativum personæ, dubium non est. Sed de accusativo rei negant aliqui. Putant enim attendi præpositionem *ad, circa, juxta*, vel *secundum*: quomodo Græci solent intelligere κατά. Capio autem de accusativis rei diversæ. Ut, *Doceo te literas.* Ac in exemplo, quod proximè adfero, *Pacem te poscimus.* Et, *Celo te hanc rem.* At dispar est ratio in illis, quæ penè invitus ex Lithocomo reliqui; *Facio te Deum*; &, *Præsta te virum*: quibus sunt similia, *Cupio te arbitrum*: *Voco te patrem.* Nam homo acutus facilè videbit in his accusativos esse rei ejusdem; ac alterum alteri jungi per regulam convenientiæ. d Similiter *postulo, percunctor, consulo te hanc rem*, vel *de hac re.* Cic. *Nihil decrevi, nisi quod principes civitatum me postulâssent.* Idem: *Illud à vobis postulo.* Plaut. *Quæso, quod te percontabor, ne id te pigeat proloqui.* Cic. *Ego illum de suo regno, ille me de nostra Rep. percontatus est.* Salust. *Ibo, & consulam hanc rem amicos.* Plin. *Apollinem de bello consuluit.* Nec tamen quibusvis accusativis verba ejusmodi junguntur. Quis enim dicat, *consulo te hæreditatem*, aut *bellum*; pro *de hæreditate*, aut *bello*; *Obsecro* etiam pro accusativo personæ habet præposit. cum abl. ut, *Obsecro te hanc rem*, &, *obsecro à te hanc rem.* Cic. *Itaque te hoc obsecro.* Plaut. *Si me fas est obsecrare abs te pater.* e Cic. *Nunc à te illud primùm rogabo.* Item, *Reposcere vitæ rationem ab altero.* Similiáque passim occurrunt. f Hunc in modum construuntur & verba nuncupandi: ut, *voco, nomino, dico, appello, nuncupo.* Quale sit, *Voco hoc potiùs latrocinium, quàm bellum.*

Vel, *de hac re. De armis, de ferro, de insidiis, te celare voluit.* Cic. pro Deiot:

Doceo, moneo, rogo, posco, cum compositis, etiam in passivo retinent accusativum rei [d].

Motus doceri gaudet Ionicos Matura virgo. Horat. lib. 3. od. 6.

Multa extis admonemur. Cic. 2. de Nat. D.

Rogantur sententiam. Id.

Neges illa hominem posse exorari. Id.

Nec tantùm segetes, alimentáq; debita, dives Poscebatur humus. Ovid. 1. Met.

Similiter in participiis.

Dulces docta modos Horat.

Edoctus belli artes, militiam, &c. Liv.

Cato rogatus sententiam. Sall.

Sed in ablativo dixit Cicero: *Græcis literis satis doctus.* Et Sallust. *Mulier literis Græcis & Latinis docta.*

[d] Alii malunt præpositionem in talibus intelligi: ut Græci sæpe reticent κατὰ.

REGULA II.

Quædam intransitiva [a] regunt accusativum suæ originis, vel cognatæ significationis.

Vivo vitam. Gaudeo gaudium. Ter.

Ludo ludum, servio servitutẽ Cic. pro Mur.

Hunc, oro, sine me furere antè furorem. 12. Æneid.

Sic, *Olet vinum. Olet unguenta de meo.* Adelph. act. 1. sc. 2.

[a] Hoc est, absolutum aliquid per se significantia.

[b] Accusativus hic sæpe in ablativum vertitur. Ut, *vivere vitâ honestâ: obire morte repentinâ.*

Vox non sonat hominem. 1. Æn.

Vineta crepat mera[c]. Horat. 1. Epist. 7.

† Et in quibus nomina pro adverbiis ponuntur: ut;

Sonat horrendum. 9. Æneid.

Qui Curios simulant, & Bacchanalia[d] *vivunt.* Juvenal, Sat, 2.

[c] Sic, *ire viam*, *sitire sanguinem*, *eadem peccare*, &c.

[d] Hoc est, Bacchanalium ritu. q. d. Bacchanaliter, si sic loqui liceret.

REGULA III.

Quæ significant motum ad locum, regunt accusativum, significantem urbem, sine præpositione[a].

Eo Romam.

Profectus est Athenas.

Carthaginem rediit Regulus. Cic. 3. Offic.

† Hic additur aliquando præpositio: præsertim, si non ingressus in urbem; sed in locum vicinum, significetur: ut,

Profectus sum ad Capuam. Cic. de Senect[b].

Pro propriis urbium usurpantur[c] *rus* & *domus*[d]: hoc, utroque numero; illud, singulari tantùm.

[a] Quæ tamen naturâ intelligitur: imò etiam additur, si nomini proprio adjectivum apponatur: ut illo Propertii: *Magnum iter ad doctas proficisci cogor Athenas.* Cæteroquin *ad* appositum non tam ipsum locum, quàm propinquum, significat: ut proximo canone indicatur. Sic Cic. ad Att. *Venit ad Messanam.* Similiaque sunt, *Ad Ilerdam proficiscitur. Ad Genevam pervenit.* [b] Sic Cæsar: *Hæc ad Ilerdam geruntur.* h. e. ante, vel circa Ilerdam. [c] Ita & hic Lithocomus; quod reliquimus. Sed vide an non clarius sit; *Velut propria urbium construuntur* rus, *&* domus: vel, *Nomina urbium imitantur* rus, *&* domus. Idem judicium esto de similibus verbis in reg. 1. de ablativo verborum. [d] Non modo cùm locus significatur; sed aliis etiam accusativis, eundi verbum jungitur. Ut, *ire inficias*, apud Ter. *ire exsequias*, apud eundem: *ire suppetias*, apud Cæs.

Ibo rus. [e] Eunuch. act. 1. sc. 2.

Ite domum [f] *saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.* Eclog. 10.

Iam ubi vos dilapsi domos, & in rura vestra, eritis. Liv. lib. 34.

Cæteris appellativis, & regionum nominibus, additur semper præpositio [g]: ut,

Transi sodes ad forum, Phor. act. 5. sc. 7.

In Asiam ad regem militatum abiit. Heaut. act. 1. sc. 1.

[e] Integrè esset, *in rus*, vel *ad rus.* Nam accusativus ἐλλειπτικῶς regitur à præpositione omissâ: ut de urbium nominibus dicebamus. [f] Integrè fuerit, *ite ad domum.* Imò interdum tam accusativus, quàm præpositio, desideratur: ut cùm ἐλλειπτικῶς dicitur, *ducere uxorem.* Pro *ducere domum*, sive *ad domum.* Sicut cùm dicitur, *nubere alicui*, integrè esset, *nubere vultum*; quia sponsa faciem nubebat: hoc est, flameo velabat. [g] Interdum in regionum, atque insularum nominibus, omittitur præpositio. Virgil. *Italiam fato profugus, Lavináque venit Littora.* Idem: *Ibitis Italiam.* Imò & Livii est: *Proficisci Peloponnesum.* Sueton. *Cùm Samum insulam in hiberna se recepisset.* Justinus: *Samothraciam abire.* Idem: *Cyprum concedere.*

REGULA IV.

Quibusdam compositis additur accusativus ratione præpositionis, quæ in composito inest: ut, *Adeo patrem. Villam prætereo sciens.* Ter.

Flumen præterfluit muros. Liv.

Traducere copias flumen. Cæsar lib. 1. bel. Gal.

E, & *ex*, sæpe habent vim propositionis *extra* *; *ut, Egreditur urbem. Excedit modum.*

Præ interdum vim eandem habet, ac *præter*: ut, *Prævertitur Hebrum.* Virg.

* Quæ caussa, est, cur adsciscant accusativum.

DE

DE ABLATITO VERBORUM.

REGULA I.

Quæ significant motum de loco, regunt ablativum significantem urbem, sine præpositione [a]: ut,

Rediit Româ, Carthagine.

Discessit Brundusio. Cic. 14. ep. 4. fam.

Novesio sum iturus in patriam.

* *Hîc quoque additur aliquando præpositio: ut,*

Ab Athenis ire in Bœotiam. *Servius ad Cic.* [b]

Ab Roma legatum venisse nunciatum est. *Liv. lib. 1. bell. Pun.*

Pro propriis urbium usurpantur *rus*, & *domus*: ut,

Venit domo.

Video rure redeuntem senem. Eun. act. 5. sc. 5.

Cæteris appellativis, & regionum nominibus, additur præpositio [c]: ut,

Rediit ex schola, ex Gallia.

E Tantali horto fructus colligis. Proverb.

Per Galliam itur in Hispaniam.

[a] Ea tamen suâ naturâ intelligi videtur: Quin interdum etiam exprimitur, ut mox dicetur.

[b] Imo ipsius Ciceronis est, *Discessit à Brundusio.* Sed non absq; judicio est loquendi genus hoc imitandum. Quippe si non semper, plurimum saltem, non tam egressus ex urbe, quàm è vicinis locis, intelligitur. Quod apertum est in hoc Phil. XII. *Denunciatum est, ne Brutum obsideret, à Mutina discederet: oppugnavit etiam vehementius.*

[c] Interdum omittitur præpositio. Ut apud Tacitum, *Ægypto remeare.*

REGULA II.

Omne verbum regit ablativum, significantem caussam, instrumentum, modum, aut partem [a].

[a] Caussa ejus structuræ est, quòd intelligatur præpositio; unde regitur ablativus. Ut, *peccat amore*, vel *metu*; pro *ex amore*, vel *metu: compescere digito*, pro, *cum digito: prosequi odio*, pro *cum odio: afficere honore*, pro *cum honore: cantando vincit*, pro, *in cantando: more veteri fit*, pro *de more*, vel *ex more: nitor viribus*, pro *in viribus: glorior divitiis*, pro *de divitiis: lachrymæ gaudio cadunt*, pro *præ gaudio.*

Caussa:

Oderunt peccare boni virtutis amore. Hor. 1. epist. 17.

Instrumentum:

Digito compesce labellum. Juven. sat. 1.

Modus:

Lento gradu ad vindictam sui divina procedit ira, tarditatémque supplicii gravitate compensat. Val. Max.

Multi magni morbi curantur abstinentiâ, & quiete. Celsus.

Pars:

Ut totâ mente, atque omnibus artubus contremiscam. Cic.

† Ad ablativos modi refer adjuncta, & circumstantias: ut,

Lepôre, & humanitate, omnibus præstitit Socrates. Cicer.

Sic, *Prosequor te amore, odio, benevolentiâ,* &c.

Afficit me damno, injuriâ, honore, &c. [a]

Ablativis caussæ, modi, aut partis, additur aliquando præpositio:

Præ mœrore loqui non possum. Cic.

Semper magno cum metu dicere incipio. Id. in Orat.

Cùm constemus ex animo, & corpore. Id. [b]

At non item [c] hoc fit in ablativis instrumenti.

[a] Similiter verbum *sum* jungitur ablativo, quo significatur, aliquid inesse, vel adesse. Cic. *Mirâ sum alacritate ad litigandum.* Suet. *Reliquâ militia secundiore famâ fuit.* Videtur autem tacitè respici ad præpositionem *cum*; sicut antea dicebamus. Ajunt & regere genitivum: ut, *Est boni ingenii: est quantivis pretii.* Sed in talibus substantivum intelligi videtur. Ut priori locò *puer*, vel simile: in altero *homo*, *res*, vel aliud. [b] Similiter non modò dicimus, *gaudere bonis*, *dolere malis*: sed etiam, *de bonis*, aut *malis*, item, *propter bona*, aut *mala*. [c] Vide sis Vallam lib. 2. cap. 6.

Natu-

Naturam expellas furcâ, tamen usque recurret. Horat.

Non, *cum furca.*

REGULA III.

Verba mercandi [a], & quævis alia, regunt ablativum [b] significantem precium.

Vendidit hic auro patriam. Virg. 6. Æn.

Non emam vitiosâ nuce. Plaut. in Mil. act. 2. sc. 3.

Stat mihi non parvo virtus mea. 4. Fast.

Vix drachmis obsonatus est decem. And. act. 2.

Sic *asse*, vel *magno licere*, *liceri* [c], vel *licitari*: quorum illud est precium poscentis; hæc sunt offerentis [d].

Excipe hos quatuor genitivos [e], *tanti, quanti, pluris, minoris*, cum compositis: si non addantur substantiva [f].

Magis illa juvant, quæ pluris emuntur. Juven. sat. 11.

[a] Ut sunt, *emo, redimo, mercor, distraho, do, venundo, vendo, sto, consto.*

[b] Si tamen accuratè loquendum, ablativus is regitur à præpositione intellectâ. Nam *vendidit auro*, valet, *pro auro.*

[c] Pers. *Et centum Græcos curto centusse licetur.* hoc est, offert centussem pro centum Græcis. Atque ab hoc verbo *liceor* est compositum *polliceor*, pro *perliceor.* [d] Simile est *addicere denario*, *locare septem drachmis*, *habitat decem millibus*: quod apud Cic. pro Cœl. [e] Vide Vallam lib. 3. cap. 1. [f] Nam si addatur substantivum, exigunt ablativum. Juvenal. *Quanto metiris precio.* Gellius: *Mercatur libros nihilo minore precio, quàm quod erat pretium pro omnibus.*

REGULA IV.

Passiva habent [a] ablativum agentem,

[a] *Habent* dico, non, ut vulgò, *regunt.* Siquidem ablativus ille non regitur à verbo, sed à præpositione. Quare canon hic non pertinet ad rectionem veram; sed apparentem: ut multi canones alii, in quibus me vulgo accommodavi.

cum [b] præpoſitione *A*, vel *Ab* : ut,

Laudatur ab his, culpatur ab illis. Horat. lib. 1. ſat. 2.

Aliquando habent dativum [c] pro ablativo : ut,

Ego audita tibi putâram. Cic. lib. 13. ad Att. ep. 24.

Barbarus his ego ſum; quia non intelligor ulli: pro *ab ullo.* Ovid. 5. Triſt. Eleg. 11.

† At *videor* in ſignificatione [d] quadam ſemper [e] dativum adſciſcit.

Mihi videbor reſtitutus. Cic. ad Ter. l. 14. ep. 2.

Sic, *Videris mihi diligens.*

† Paſſivorum conſtructionem ſequuntur & neutralia paſſiva [f] : ut,

Veniit a domino. Vapulabis à præceptore.

[a] Paſſiva regunt caſum activorum; præterquam accuſativum ſine præpoſitione. Nam dicitur in genitivo, *accuſatur furti:* in dativo, *feritur mihi:* in accuſativo, ſed cum præpoſitione, *agitur per eoſdem:* in ablativo, *triduo legetur;* & cum præpoſitione, *accuſatur à Senatu.* At non item, ſicut, *accuſat filium*; ita dixeris, *accuſatur filium.* Tamen *exigor pecuniam, imperor illud*, & quædam ſimilia legas; uti etiam vidimus reg. 1. de accuſ. verb. [c] Nempe quia omnia verba acquiſitiva dativum adſciſcunt. Nam, ut, *non probas hoc mihi:* ſic dicitur, *non probatur hoc mihi.* Nec tamen poſſis ſemper exponere per ablativum cum præpoſitione. Ut cùm dico, *mihi peccatur, mihi dormitur.* Ubi non liceat dicere, *A me peccatur*, vel *dormitur:* quæ longè aliud notant. Cur verò priora quinque ablativum adſciſcant, non aliam adferre eſt cauſſam, quàm quòd ἐλλειπτικῶς intelligatur accuſativus cognatæ ſignificationis, cum præpoſitione, quæ regit ablativum. Ut integrè ſit, *Utor uſum è vino, fruor fructum è ſtudiis, potior poteſtatem ex amore:* & ſic in cæteris. [d] Pro δοκῶ, ſeu Belgico, duncken/ſchijnen. [e] Nec enim, *videtur mihi*, rectè hîc expoſueris, *videtur à me.* [f] Imò imitantur hanc ſtructuram etiam verba quædam abſoluta habentia vim patiendi. Ut, *pati à ſuis, caleſcere à ſpiritu, interire ab aliquo, ſalvebis à Cicerone*, & ſimilia.

REGULA V.

Certa [a] quædam deponentia regunt ablativum : ut,

[a] Propriè huc pertinent quinque proximè ſequentia. At *nitor*, accuratè loquendo, pertinet ad regulam ſecundam de verbis omnibus (eóque & deponentibus) quæ regunt ablativum cauſſæ, modi, vel inſtrumenti.

Utor

Utor vino, Fungor officio, Potior amore, Fruor studiis.

Vescor caseo, Nitor viribus, Dignor honore.

† Ex his quatuor priora etiam cum accusativo inveniuntur antiquè: ut,

Mea bona utantur. Adel. act. 5. sc. 3.

Functus est officium liberalis adolescentuli. Phor. act. 2. sc. 1.

Patria potitur commoda. Adel. act. 5. sc. 4.

Exorare poterit, ut sinat sese hanc frui. Plaut. Asin.

† *Vescor* cum accusativo sæpe usurpatur; præsertim apud Plinium [b].

† *Potior* autem etiam cum genitivo usitatum est: ut,

Potiri rerum, hostium, urbis, regni, voluptatum, &c.

Cui fatum foret, urbis potiri. Sallust. in Cat.

[b] Similiter Tacitus: *Eò inopiæ venerunt, ut infirmissimos suorum, mox sorte ductos, vescerentur.*

* Mereor *ablativum exigit cum præpositione: ut,* Optimè de me meriti estis.

REGULA VI.

Præpositio, ablativum regens, subaudita, vel per compositionem addita, facit sæpe, ut ablativus verbis addatur: ut,

Medio tutissimus ibis. id est, *in medio.* 2. Met.

Ovo prognatus eodem. Horat.

Quantâ spe dicidi [a] *!* Heaut. act. 2. sc. 3.

[a] Sic Ovid. *Virtus est, placitis abstinuisse bonis.* At Ciceronis est, *Abstinere manus ab alienis pecuniis.* Etiam Cicero, *Arcēre aditu,* & *arcere ab injuria: prohibere usu urbis,* &, *prohibere ab insula: cedere viâ, templis,* &, *cedere de dignitate, fortunâ.* Ejusdem est, *exulare domo.* At Macrobius dixit, *exulare à conviviis.*

* *Præpositio, cum qua verbum est compositum, sæpe iteratur,*

Nihil non consideratum exibat ex ore. *Cic. de clar. orat.*

Ejectus è mari. *Plaut.*

DE IIS,

Quæ promiscuè, nunc cum hoc, nunc cum illo casu, usurpantur.

REGULA I.

Verba memoriæ, & oblivionis, genitivum regunt, vel accusativum [a] : ut,

Obliviscitur nominis sui, vel *nomen suum.*

Faciam, ut hujus loci, dieique, meique, semper memineris. Ter. Eunuch. act. 4. sc. 7.

Numeros memini, si verba tenerem. Ecl. 9.

Pueritiæ memoriam recordari ultimam. Cic. pro Archia.

† Verba memoriæ etiam adsciscunt ablativum cum præpositione.

De Rep. aut de periculo alicujus meminisse [b]. Cic. pro Syll.

Quoniam istis lacrymis vestris de illis recordor. Cic. pro Planc.

Sic, { *admoneo* / *commoneo* / *commonefacio* } *te hujus rei, hanc rem,* vel *de hac re.*

Otia delectent, admoneántque mei. Ovid. 1. Trist. Eleg 6.

Illud

[a] Genitivum quidem tam personæ, quàm, rei: sed tantùm accusativum rei, non personæ. Ut, *Memini numerorum*, &c. *memini numeros.* At, *memini Ciceronis*, tantùm; non etiam, *memini Ciceronem.*

[b] Sed est hîc discrimen aliquod. Nam, *meminit alicujus*, qui in memoria habet, sive verbis id testetur, sive non. At, *meminit de aliquo*, qui ejus mentionem facit. Promiscuè verò dicitur, *recordor illius*, &c, *recordor de illo.*

Illud[c] *me præclarè admones.* Cic. 9. ep. 11. Att.

De quo vos paullò antè invitus admonui. Cic. pro leg. Man.

† Nec tamen hæc verba conjunguntur cum quibusvis accusativis[d]: quippe, quæ vix aliis, quàm his, juncta reperias, *hoc, istud, illud, id, idem, quod, quid, aliquid, nihil, nonnihil, multa, pauca, unum, duo, tria.*

Figuratum est, *Venit in mentem ejus rei*; pro *ea res*[e].

Non minùs sæpe ei venit in mentem potestatis, quam æquitatis tuæ. Cic. pro Quinct.

[c] Nisi magis placet τὸ *illud* regi à præpositione intellectâ, quæ respondeat Græco κατὰ. De cujusmodi structurâ quædam superiùs notabam ad regulam I. de accusativo verborum: ubi ago de verbis transitivis; quæ regere dicuntur geminos accusativos. [d] Itaque dixerim cum Fabio, *Grammaticos sui officii admonemus*; non, *suum officium.* Item cum Tullio, *Cùm te amicitiæ veteris commonefacerem*; non, *amicitiam veterem.* In libro quidem de Orthographia, Bedæ tributo, legas, dici utrumque, *admoneo te cædis*, & *cædem.* Sed fallitur. [e] Ita fuerit Enallage casus. Vel dic, ἐλλειπτικῶς intelligi nominativum: ut integrè sit, *ejus rei cogitatio*, vel *recordatio*: quemadmodum superiùs etiam monitum.

REGULA II.

Verba copiæ, & inopiæ, regunt ablativum, vel genitivum: ut,

Egeo, Indigeo auxilio, vel *auxilii*[a].

Sic, *Impleo, compleo, saturo, obsaturo.*

Implevitque mero pateram. 1. Æn.

Implentur veteris Bacchi. Ibidem.

Cætera, quæ sunt hujus generis, ablativo magis gaudent: ut,

Affluit, abundat divitiis, &c.[b]

[a] Sic *careo tui,* vel *te.* Ter. *Omnes mihi labores fuêre, quos cepi, leves; præterquàm tui carendum quòd erat.* At Ovid. *Morte carent animæ.* Sic, *Scateo talium,* & *talibus.* Gellius: *Xantippe irarum, & molestiarum scatebat.* [b] Sic, *vacare culpâ.* Item ablativum tantùm habent verba hæc auferendi, *privo, spolio, fraudo, orbo, viduo, emungo, levo.* Ut hoc Virgilii: *Ego hoc te fasce levabo.*

REGULA III.

Omne verbum regit accusativum, vel ablativum, significantem spacium temporis: ut,

Potavit totam noctem[a], vel *totâ nocte.*

Accusativus usitatior est:

Noctes, atque dies, patet atri janua Ditis. 6. Æneid.

Ablativus:

Vixit annis viginti octo, imperavit triennio. Suet. in Calig. cap. 59.

Accusativo interdum additur præpositio:

At pius Æneas per noctem plurima volvens. 1. Æneid.

Intra annos quatuordecim tectum non subierunt. Cæs. lib. 1. de bell. Gal.

[a] Videtur verbum accusativo jungi per Ellipsin præpositionis *per*: quæ interdum etiam additur, ut infrà dicetur.

OBSERVATIO.

At si non spacium, sed species temporis, significetur; ablativus[a] tantùm verbis apponitur: ut,

Nocte vigilas. Æstate penulam deteris. Prov.

Festo die si quid prodegeris, profesto egere liceat, nisi peperceris. Plaut. Aul. act. 2. sc. 5.

Significatur autem spacium[b], cùm interrogatio fit per *quamdiu*: ut,

Quamdiu potavit? Totam noctem.

Species[c], cùm interrogatio fit per *quando*: ut,

Quando venies? Horâ tertiâ.

[a] Hîc quoque videri possit id fieri ἐλλειπτικῶς, quoniam, ut mox videbimus, præpositio nonnunquam apponitur.

[b] Hoc est, duratio, ac continuatio temporis.

[c] Pars temporis: ut, *hora, dies, annus,* &c.

† Interdum ablativo additur præpoſitio.

In tempore ad eam veni. Ter.

Convivia facere de die. Catul.

De nocte vigilare. Cic.

† Nonnunquam etiam accuſativus habet locum cum præpoſitione.

Duo fuerunt per id tempus diſſimiles inter ſe. Cic. pro, *eo tempore* [d].

† Quòd ſi *abhinc* [e] addatur; tam accuſativo [f], quàm ablativo, uti licet.

Abhinc triennium commigravit huc viciniæ. Terent. And. hoc eſt, *ante.*

Quorum pater abhinc duos & viginti annos mortuus eſt. Cic. 4. Verr.

Abhinc annis quindecim. Idem pro Roſc. Com.

✱ *Figuratum eſt*, Id ætatis ſumus: *pro* eâ ætate. *Cic.* Milo profectus eſt id temporis: *pro* eo tempore [g].

[d] Sic idem: *Dimidiam partem nationum intra viginti dies ſubegit.* Sueton. *Ad Calendas Græcas.* Imò interdum & neceſſaria eſt præpoſitio. Ut cum ait Tullius: *Tribunitiam poteſtatem in quinquennium accepit.*

[e] *Abhinc* de præterito dicitur: de futuro autem uſurpamus *poſt*. Ut, *poſt ſexennium.* Vel etiam, *ad ſexennium.* Cicero 1. Tuſc. *Et ego doleam, ſi ad decem millia annorum gentem aliquam urbem noſtram potituram putem?* [f] Interim accuſativus is non regitur ab adverbio *abhinc*; ſed ab intellecta præpoſitione *ante*. Nam *abhinc triennium*, valet, *abhinc ante triennium.* Ac ſimiliter ablativus regitur à præpoſitione *in*, quæ κατ᾽ ἔλλειψιν reticetur. Quippe *abhinc annis quindecim*, integrè foret, *in annis* XV. [g] Fit hoc more Græcorum; qui in accuſativis ejuſmodi intelligunt κατά: ut ſimile ſit iſtis; *aliqua id genus, cætera lætus, magnam partem abſolutus*, &c. Itaque *id ætatis*, & *id temporis*, dicuntur pro *circa id ætatis tempus*; *circa id temporis ſpatium.*

REGULA IV.

Quædam verba regunt accuſativum, vel ablativum, ſignificantem ſpacium [a] loci: ut,

[a] Hoc eſt, intervallum, ſive diſtantiam, vel extenſionem. Ut cùm quæritur, quàm procul abſit, vel, quàm latè pateat. Porrò in accuſativo intelligi videtur *ad*, *per*, aut *circa*: in ablativo autem *à*, vel *ab*.

Colonia abest hinc iter, vel *itinere unius diei.* Accusativus item hic usitatior.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)

Tres pateat cœli spacium non amplius ulnas. Virgil.3. Eclog.

Ablativus:

Nec longis inter se passibus absunt. Virg.11. Æneid.

OBSERVATIO.

De verbis aliis, quæ variè construuntur.

* Medicor[a], moderor, præstolor, dono, *eâdem significatione admittam dativum, vel accusativum.*

Gnato ut medicarer tuo. *Ter.*

Ego istum lepidè medicabor morbum. *Plaut. Most.*

Moderari animo, & orationi. *Cic. ad Quinct. Fr.1.1.*

Moderari cantus numerósque[b]. *Idem 5. Tusc.*

Quem præstolare, Parmeno? *Ter. Eunuch.*

In Formiano tibi præstolor. *Cic. lib.3. ad Att.*

Dono tibi librum, &, dono te libro[c].

Multa etiam variè construuntur ex compositis cum præpositione; quæ dativo jungi diximus.

Acquiesco huic rei, & in hac re.

Adspersit tibi labem, *vel* te labe.

Antecedo, anteeo, antesto tibi, *vel* te.

Attendo tibi, *vel* te.

Conducit huic rei, & ad hanc rem.

Consentio tibi, *sive* tecum.

Dissentio, dissideo tibi, *sive* à te, *vel* cum te.

Illudo, insulto alicui, aliquem, *vel* in aliquem.

Impertiam tibi fortunas meas, & te fortunis meis.

Incessit alicui cupiditas, & incessit aliquem, *vel* in aliquem.

[a] Imò & *medeor*: quomodo dicitur *mederi vitiis*, & *vitia*: quorum prius est usitatius.

[b] Sic, *moderari affectui*, & *affectum.*

[c] Similiter, *palpari alicui*, &, *aliquem.* Item, *adulari alicui*, vel, *aliquem*: quod rectius, teste etiam Fabio. *Comitor tibi*, & *comitor te*; quod usitatius. Item *dominari victis*, & *in victos*: *loqui alicui*, & *ad aliquem*: *gratulor tibi felicitatem*, & *de felicitate.*

Induo

Nota.

Induo { tibi vestem, *vel* *vel* exuo { te veste.

Instravit equo penulam, *vel* equum penulâ.

Interdico tibi hanc rem, *&*, Interdico tibi hac re[d].

Obtrectare laudibus, *vel* laudes.

Occumbit { morti, neci; *vel* mortem, necem.

Percontari alicui, *vel* aliquem, de re.

Præsto, * præcello, præcedo, præcurro, præverto tibi, *vel* te.

Prohibere alicui domum, *vel* aliquem domo.

Subire { arci, *vel* arcem tecto, *vel* tectum.

[d] Addit Linacer (quem plerique sequuntur) etjam tertium modum: nempe, *interdico te hac re.* Prora, & puppis, hujus structuræ est Cæsaris illud lib. I. de bello Gallico: *Posteaquam in vulgus militum relatum est, qua arrogantiâ in colloquio Ariovistus usus, omni Galliâ Romanos interdixisset.* Sed vitiosi Linacrum codices deceperunt; cùm in melioribus libris, etiam MSO meo, *Romanis* legatur: ac similiter sit apud Julium Celsum; qui exscribere Cæsarem solet. * Sed *præsto tibi*, pro *præcello*, est usitatius. Vulgò his additur *praeo*; quia dicitur *praire verba*. Sed est is accusativus rei, non personæ: de quo exemplum non occurrit.

Nota

QUÆDAM *etiam variè construuntur; sed significatione diversâ.*

Accedo tibi, *id est, assentior, vel accresco.*

Accedo te, *vel* ad te, *id est, adeo.*

Æmulor tibi, *id est, invideo. Cicer.* I. *Tuscul. &* *Quinctil. lib.* 10. *cap.* I.

Æmulor te, *hoc est, imitor.*

Ausculto tibi, *id est, obedio.*

Ausculto te, *id est, audio.*

Caveo tibi, *id est, provideo, vel periculum à te averto.* *Cic. ad Att. lib.* 3. *ep.* I. Meliùs enim ei cavere volo, quàm ipse aliis solet.

Cavere aliquid, *id est, vitare, declinare. Ter. Eun. Act.* 4. *sc.* 6. Quod cavere possis, stultum est admittere.

At

At, caveo à te, *est*, *vito te. Cic. Phil.* 12: Quòd ab homine impuro non caverit.

Cavere de aliquo, *est*, *dare, vel statuere aliquid ad cautionẽ. Suet.* Quòd nihil de iis testamento cavisset.

Consulo tibi [a], *hoc est*, *consilium do, vel prospicio.*

Consulo te, *hoc est*, *consilium à te peto.*

Consulo in te [b], *pro bene, maléve, tecum ago.*

Contingit mihi, *hoc est*, *accidit.*

Contingit me, *hoc est*, *tangit.*

Cupio tibi, *id est*, *faveo tibi.*

Cupio te, *id est*, *expeto, desidero.*

Deficit mihi, *id est*, *deest mihi.*

Deficit me, *id est*, *destituit me.*

Deficere ab aliquo, *id est*, *desciscere.*

Do tibi literas, *hoc est*, *do tibi perferendas.*

Do ad te literas, *hoc est*, *ad te scribo.*

Fœnero, vel fœneror tibi, *hoc est*, *do ad usuram.*

Fœnero (*non* fœneror) abs te, *id est*, *accipio ad usuram.*

Imponere alicui, *est decipere.*

Imponimus aliquem humeris, *vel* alicui onus.

Incumbere alicui, *pro inniti, vel inhærere*: *ut* incumbere aratro, labori, famæ, &c.

Incumbere in aliquid, *vel.* ad aliquid, *pro studere*: *ut*, incumbere ad salutem Reipublicæ, in studia literarum, &c.

Ingurgitare se cibis.

Ingurgitare se in flagitia. *Cic. hoc est*, *immergere.*

Metuo, *vel*, timeo, *vel*, formido tibi [c], *hoc est*, *sollicitus de te sum, ut amico.*

Metuo, timeo, formido te, *vel* à te, *ut inimico.*

Prospicio meæ saluti, *hoc est*, *salutem procuro.*

Prospicio periculum, *hoc est*, *prævideo*,

Peto mihi librum, *hoc est*, *rogo, ut mihi detũr.*

Peto eum gladio, *vel* lapide, *qui me oppugnat.*

Recipio tibi, *id est*, *promitto.* Recipio te, *hoc est*, *iterum accipio.* Recipio me domum, *hoc est*, *confero me domum.*

[a] Cic. ad Trebatium: *Consuli te à Cæsare scribis: sed ego tibi ab illo consuli mallem.* Unde videmus, consulere alicui non semper esse consilium dare; sed etiam prospicere alicui; sive, vel consilio, vel aliter, alicujus commodis studere.

[b] Terent. Heaut. *Quia pessime istuc in te, atq; ipsum, consulis.* Liv. lib 3: *In humiliores libidinosè, crudeliterque, consulebatur.*

[c] Utraque structura est in illo Terentii: *Si illum relinquo, ejus vitæ timeo: sin opitulor, hujus minas.* Priori significatione etiam dicitur, *timeo*, vel *metuo de te*, *formido de vita tuâ.*

Refero tibi, *hoc eſt, reporto, vel narro.*
Refero ad te, *quod in conſultationem venit.*
Renuncio muneri, hoſpitio, &c. *hoc eſt, recuſo.*
Renuncio conſulem, *hoc eſt, declaro.*
Solvo tibi, *id eſt, ſatisfacio.*
Solvo te, *id eſt, libero.*
Studeo huic [d] uni, in unum hoc, & in hoc uno, *id eſt, uni huic operam do.*
Studeo unum hoc, *hoc eſt, cupio, affecto.* Unum ſentitis, unum omnes ſtuderis. *Cic. Phil.* 6. *Qua in ſtructura interdum etiam priori ſignificatione invenitur.*
Tempero merum, *hoc eſt, certâ menſurâ miſceo.*
Tempero mero, *hoc eſt, modum impono.*
Tempero ſocios, *hoc eſt, affectus eorum rego.*
Tempero ſociis, *hoc eſt, à ſociis abſtineo.*
Vaco philoſophiæ, *id eſt, operam do.*
Vaco ad ineptias, *hoc eſt, otium habeo.*
Vaco culpâ, *hoc eſt, careo.*
Vacat locus, *hoc eſt, vacuus eſt.*
Similia his alia uſus docebit.

[d] *Studeo huic uni*, ut Quinctil. *Abdicatus medicinæ ſtuduit. Studeo in hoc unum:* ut apud Quinctil. in 10. Orat. Inſt. *Poëtæ in id ſolum ſtudent. Studeo in hoc uno:* ut apud Gell. *Siquis in ea re ſtudebat. Studeo unum hoc:* ut in allato Tullii loco, & iſto Terentii: *Horum ille nihil præter cætera egregiè ſtudebat.*

DE INFINITIVIS.

REGULA I.

De infinitivis, nullo caſu antecedente.

Verba infinita, ſine caſu antecedente [a] gaudent verbis voluntatem [b], aut facul-

[a] Interdum tamen caſus exprimitur. Ut illo Salluſtii, *Qui ſeſe ſtudent cæteris præſtare.* Cujuſmodi non pauca occurrunt. Itaque non deſunt, qui putent, ubi abeſt, κατ' ἔλλειψιν id fieri. Ita *deſidero videre*, ſit, *deſidero me videre. Vetat, queri*, pro *illum queri.* Sed potiùs cenſeo, infinitivum poni pro accuſativo: *videre* pro *viſionem*: *queri*, pro *querimoniam*; de quo mox pluribus. [b] Verba ejuſmodi Græcis dicuntur προαιρετικὰ: unde *voluntaria* appellat Priſcianus lib. 18.

tatem

e Imò quandocunque duo verba junguntur sinè conjunctione expressâ, vel intellectâ, alterum est infinitivus. Ut, *Docemur disputare, non vivere.* Idem fit in impersonalibus. Ut, *Oportet obedire.* Virgil. *Cernere erat.* Ubi *est* valet *licet.* Dixi, *sinè conjunctione expressâ*, vel *intellectâ*, propter hujusmodi elliptica; *fac sciam, cave sentiant.* d In istiusmodi structurâ infinitivus videtur naturam habere accusativi. Nam *amat ludere* dicitur, ut *amat lusum: nescis canere*, ut *nescis hoc*, vel *illud: jussit scribere*, pro *scriptionem:* Virgil. *Da jungere dextram:* quasi *jungendam dextram.* Verborum naturam sequuntur nomina similis significationis. Nam ut dicitur, *cupio discere*, ita & *cupidus discere:* ut *nescis inescare*, ita & *nescius inescare.* Imò & similiter adjectivum præponitur infinitivo passivo: ut, *dignus amari, apta regi.* Sed passivus infinitivus redolet naturam dativi, vel ablativi: quasi foret, *apta rectioni, dignus amore.* Activus naturam habet genitivi: quasi dicas, *cupidus disciplinæ*, vel *discendi.* Notanda verò hîc duplex ellipsis. Interdum enim præteritur verbum regens: interdum infinitivus, qui regitur. Verbum regens: ut, *Mene incepto desistere victam?* scilicet *decet.* Infinitivus: ut, *scit Latine*, nempè *loqui: scit fidibus*, puta *canere. Solet*, vel *consuevit cum illius marito:* puta *rem habere.* Sed inprimis intelligi solet verbum substantivum. Cic. *Spero, me integritatis laudem consecutum.* Nam integre sit, *spero, me esse consecutum.* Est & tertium ellipsios genus, quando intelligitur præpositio. Ut, *Eamus visere:* pro *ad visere:* hoc est, ad visendum. Similiter in isto: *O faciles dare summa deos, eadémque tueri Difficiles.* Hoc est, *ad dare*, sive, ad dandum: *ad tueri*, sive, ad tuendum.

tatem e, significantibus: ut d,

Cupio discere. Non possum vivere sinè te. Nescis inescare homines. Adelph. act. 2. sc. 2.

REGULA II.

De infinitivis, antecedente accusativo a.

a Canon sequens non tam ad regimen verbi pertinet, quàm ad ejus convenientiam cum nomine. Nam ab regula de convenientia nominativi, & verbi, excepimus verbum infinitum: quippe quod, ut hîc videmus, non nominativum ante se habeat; sed accusativum. b Imò particula *quòd* interdum retinetur. Plautus: *Equidem scio jam, quòd filius amet meus.* Cic. lib. 10. ad Att. ep. 4: *Cùm scripsisset, quòd me ad urbem cuperet videre.* Livius: *Quòd duo fulmina domum meam per hos dies perculerint, non ignorare vos, Quirites, arbitror.* Sed hæc rara sunt: nec pueritiæ passim, ac temere imitanda.

Post verbum finitum sequitur ferè infinitivus habens ante se accusativum; qui resolvitur per nominativum, & conjunctionem *quòd* b, vel *ut.*

Gaudeo patrem rectè valere.
Hoc est, quòd rectè valeat.
Hunc jubet sinè cura esse. Cic. 2. Verr.
Id est, ut hic sinè cura sit.

* *Figuratum est illud per Antiptosin* [a] :
—— Tutúmque putavit,
Jam bonus esse socer : *pro,* jam bonum esse soccerum. *Lucanus lib.9.*
Phaselus ille, quem videtis, hospites,
Ait fuisse navium celerrimus. *Catullus.*
Antiptosis est casus pro casu positio.
Figuratum est per Enallagen :
Tum pius Æneas humeris abscindere vestem. *pro,* abscindebat [b]. 5. *Æn.*
Enallage est partium orationis, vel accidentium commutatio.

[a] Hujusmodi Antiptosis propria est poëtarum ; qui in eo Græcos imitantur.

[b] Vel *abscindere,* pro, *cœpit abscindere.* Ut sit Ellipsis verbi finiti : qua ratione pertinebit ad regulam superiorem de infinitivo, nullo casu antecedente.

REGULA III.

De infinitivo utrimque habente, vel nominativum, vel accusativum.

Quando verbum infinitivum utrimque casum obtinet, casus, quem post se habet, conveniet cum casu proximè antecedente. Itaque *esse, videri, fieri, haberi,* similisque significationis infinitivi, sæpe post se nominativum habent.

Cato esse, quàm videri, bonus malebat. Sallust.

Idem fit, cùm significatur status, aut gestus rei.

Solet Parmeno incedere rectus.

At

At accuſativus erit, ſi accuſativus anteceſſerit [a].

Catonem ajunt bonum eſſe, quàm videri, maluiſſe.

Parmenonem incedere rectum video.

[a] Nominativus eſt, ſi attendat verbum finitum: accuſativus, ſi infinitum. Ita dicimus, *Cupio fieri doctus*, quia *doctus* pertinet ad *cupio*; in quo intelligitur *ego*. Dicimus quoque, *cupio fieri doctum*: ſed *doctum* refertur ad *fieri*: quod diverſam reſpicit perſonam: exempli grattâ, *filium*, quicum conveniet *doctum*: quia integrè fit, *filium fieri doctum*.

REGULA IV.

De infinitivo, utrimque vel dativum habente, vel accuſativum.

Infinitivus *eſſe*, aut *fieri*, ſi verbum *datur*, *licet*, *expedit*, aut ſimile, ſive cum dativo ſuo, ſive abſque eo, anteceſſerit, vel dativum poſt ſe habebit, vel accuſativum [a].

Dativum: ut,

—— *Vobis immunibus hujus*
Eſſe mali dabitur. Ovid.

Licuit otioſo eſſe Themiſtocli. Cic. 1. Tuſc.

Mihi negligenti eſſe non licet. Idem.

Accuſativum: ut,

Expedit vobis eſſe bonas. Heaut. act. 2. ſc. 4.

Civi Romano licet eſſe Gaditanum. Cicero pro Balbo.

Liceat eſſe miſeros. Cic. pro Lig.

Medios eſſe non licet. Cic. ad Att. lib. 10.

[a] Dativum habet conſuetudine Græcâ: accuſativum verò ex natura linguæ Romanæ. Atque is convenit cum pronomine intellecto. Nam, *Expedit vobis eſſe bonas*, integrè fuerit, *vos eſſe bonas*. *Civi Romano licet eſſe Gaditanum*, integrè fit, *Romano civi licet, ſe eſſe Gaditanum.*

DE IMPERSONALIBUS ACTIVÆ VOCIS.

* *Impersonalia quædam activæ vocis interdum ante ſe habent nominativum. Plaut.* Mei nemo miſeret. *Ter.*

Non

Non te hæc pudent? *Cic.* Illud meâ magni intereſt, te ut videam. *Id.* Eſt aliquid, quod non oporteat, etiamſi deceat. *Id.* Si habes, quod tibi liqueat. *Plin. in epiſt.* Neſcio, quo pacto magis in ſtudiis homines timor, quàm fiducia decet.

Sed hæc ad convenientiam pertinent. De regimine videamus.

REGULA I.

Intereſt [a], & *refert*, genitivum regunt: ut, *Intereſt Ciceronis, me intervenire diſcenti.* Cic. ad Att. lib. 14. ep. 18.

Magni intereſt ad decus, & laudem civitatis, ita fieri. Cic. lib. 1. de nat. Deor.

Pro genitivis pronominum primitivorum regunt ablativos [b], *meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, cujâ.*

Tuâ quod nihil refert, percontari deſine. Ter. Hecyr. act. 5. ſc. 3.

Regunt & genitivos quantitatis, *tanti, quanti, parvi, magni, permagni, pluris.*

Magni intereſt, quos quiſque audiat quotidie. Cicero in Brut.

† Adſciſcunt & nominativos [c], præſertim pronominum, *id, hoc, illud, quod,* & ſimilium: item adverbia, vel adverbialiter

[a] Nempe *intereſt* ſequitur naturam ſimplicis. Nam ut dicimus, *eſt Ciceronis:* ita quoque, *intereſt Ciceronis.* Quomodo cum loquerentur, etiam *refert*, eidem junxere caſui; quia idem eo, ac verbo *intereſt*, notaretur. Salluſt. in Jugurth. *Faciendum aliquid, quod illorum magis, quàm ſua, retuliſſe videretur.* Porrò *intereſt* quibuſvis jungitur genitivis: *refert* vix aliis, quàm iis, qui pretium ſignificant: ut ſunt illi, quos mox memorabo. Quare potiùs dixero, *intereſt Reipublicæ*, vel, *intereſt ſalutis*; quàm *refert Reip.* vel, *refert ſalutis.* [b] Docent, conjungi interdùm utramque ſtructuram; illam dico genitivi, & ablativi; ut, *intereſt tua oratoris: refert mea militis.* Sed ſolent ſcriptores hîc potiùs uſurpare relativum *qui*. Ter. And. *Id mea minimè refert, qui ſum natu maximus.* Plin. lib. 4. epiſt. *Vehementer intereſt veſtra, qui patres eſtis.* [c] Quos inter è nominibus creber eſt nominativus *nihil.*

ſumta, *tantum, quantum, multum, infinitum, parum, maximè, maximopere,* & id genus alia.

Equidem ad noſtram laudem non multum video intereſſe : ſed ad properationem meam quiddam intereſt, non te expectare. Cicer. lib. 5. epiſt. 12. ad Lucceium.

Theodori quidem nihil intereſt, humine, an ſublimè putreſcat. Cic. 1. Tuſc. Qu.

REGULA II.

Imperſonalia pathetica[a] (ut ſunt [b]*pœnitet, piget, pudet, tædet, miſeret,* & *miſereſcit*) regunt [c] accuſativum perſonæ cum genitivo perſonæ, vel rei.

Miſeret me tui. Tædet me vitæ.

Fratris me quidem pudet, pigétque. Adel. act. 3. ſc. 4.

Suæ quemque fortunæ pœnitet. l. 6. ep. 1. ad fam.

* *Pro genitivo etiam eſt infinitivus. Cic.* Me valde pœnitet vivere, *hoc eſt, vitæ. Virgil.* Nec te pœniteat calamo triviſſe labellum.

REGULA III.

Decet, decedet, juvat, delectat, oportet, accuſativum regunt, ſequente ferè infinitivo.

Oportet mendacem eſſe memorem.

Omnes homines ſummâ ope niti decet, ne vitam ſilentio tranſeant, veluti pecora. Salluſt. in Cat.

† *Decet,* antiqui cum dativo conſtruebant: ut,

[a] Sive ſignificantia animi affectum.

[b] Quæ verſiculo hoc complexus ſum: *Pœnitet,* atque *piget, tædet, miſerétque, pudétque.* Sub *miſeret* verò etiam *miſereſcit* comprehenditur.

[c] Sic Grammatici loquuntur pinguiori Minervâ. Sed ſi ad Cleanthis lucernam hæc examinemus: accuſativi iſti non reguntur à verbis, ſed à nomine intellecto κατ' ἔλλειψιν, quod eſt, *cauſâ,* vel *ratione.* E. G. *Miſeret me tui;* videlicet *gratiâ,* ſive *cauſâ.*

Ita nobis decet. Adelph. act. 5. sc. 8.

Quomodo & Sallustius [a] in Histor. dixit:

Locum editiorem, quàm victoribus decebat.

[a] Imò ipsius est Ciceronis: *Quandoque id deceat prudentiæ tuæ.* Quæ verba Linacer lib. 4. & Rob. Steph. in Thes. citant ex lib. de Orat. Sed metuo, ne eos fallat memoria. *Dedecet* accusativum adsciscit apud Ovidium Amorum primo: *Nec dominam motæ dedecuere comæ.* Præterea verò ablativo jungitur cum præpositione. Idem Tull. in Off. *Ut siquid dedeceat in illis, vitemus & ipsi.* Ubi Linacer in accusandi casu *illos* legit; sed perperam.

REGULA IV.

Cætera activæ vocis impersonalia ferè dativum regunt, sequente infinitivo.

Non cuivis homini contingit adire Corinthum. Horat. 1. epist. 17.

Non vacat exiguis rebus adesse Iovi. 2. Trist.

† Dicitur *latuit mihi*, & *latuit me*: quod usitatius est.

DE IMPERSONALIBUS PASSIVÆ VOCIS.

REGULA

Impersonalia passivæ vocis, vel ponuntur absolutè [a]: ut,

Quid agitur? Statur, luditur, pugnatur.

Vel post se verborum personalium [b] casum regunt.

Dativum: ut,

[a] Ac tum resolvere licet in nominativum, & verbum personale: ut, *Statur*, id est, homines stant. Ter. *Itur ad me*; id est, hi ad me eunt. Cic. *Non potest jucundè vivi, nisi cum virtute vivatur.* Hoc est, non possunt ulli vivere jucundè, nisi cum virtute vivant. [b] Imò pathetica etiam impersonalium activorum post se casum habent. Nam ut *tædet tui*, ita & *pertæsum est tui*, dicitur. Cic. *Pertæsum est levitatis Græcorum.* Atque, ut rectum est, *miseret tui*; ita & *miseretur tui.* Cic. *Cave te fratrum, pro fratrum filiis obsecrantium, misereatur.*

Occurritur nobis à doctis. Cic. de Off.

Mihi istic nec seritur, nec metitur. Plaut. Epid. act. 2. sc. 2.

Accusativum sine præpositione [a] : ut,

Itur Athenas. Pugnatum est biduum. Dormitur totam noctem.

Cum præpositione : ut,

Itur in antiquam sylvam. Virg. 6. Æneid.

Ablativum sine præpositione [b] : ut,

Dormitur totâ nocte.

Cum præpositione : ut,

Cùm ab hostibus constanter, & non timidè pugnaretur. Cæs. de bell. Gall. lib. 3.

† Excipe, quòd impersonalia non regant [c] activæ vocis accusativum. Nec enim dicitur, *amatur, vel legitur Ciceronem;* sed *Cicero.*

[a] Quæ tamen intelligitur. Nam integrè sit, *Itur ad Athenas. Pugnatum est per biduum. Dormitur per totam noctem.*

[b] Interim & hîc intelligitur præpositio. Integrè enim dicimus: *dormitur in tempore,* vel *de die:* aut *de nocte.*

[c] De vero, non apparenti, loquor regimine. Cùm inquio, *Dormit, & dormitur totam noctem; It,* & *itur Athenas;* solùm est regimen apparens: quia verè accusativus regitur à præpositione intellectâ; uti dictum. At cùm ajo, *Legit Ciceronem; amat Alexin,* nulla intelligitur præpositio: sed verbum transitivum propriè, & naturâ suâ, regit accusativum. Eóque non similiter dicitur, *legitur Ciceronem; amatur Alexin.*

DE GERUNDIIS.

REGULA I.

* *Gerundia ante se habent nomina, verba, præpositiones, more nominum. Gerundia in* di, *ut genitivi: gerundia in* dum; *nisi necessitatem significent, ut accusativi: gerundia in* do, *ut ablativi* [a]. *Itaque, ut dicimus,* occasio studiorum, aptus ad studia, fessus studiis: *sic quoque dicimus,* occasio studendi, aptus ad studendum, fessus studendo. *Hanc regulam universalem diffundunt vulgò in plures canonas, quos subjecimus.*

[a] Vel interdum, etiam ut dativi. Nam ut dicimus, *inutilis scriptioni:* sic Plinius ait, *inutilis scribendo.* Ejusdem Plinii est, *Rubens ferrum non est habile tundendo.* Hoc est, confusioni; vel, ut tundatur.

Gerun-

Gerundia in *di* ante se habent nomina substantiva:

Gratia, causa [b], *tempus, otium, occasio, facultas, ars*, & similia: ut,

Grammatica est ars rectè loquendi,

Maxma illecebra peccandi impunitatis spes. Cic. pro Milon.

Aliquando ante se habent nomen adjectivum.

Cupidus redeundi. Hecyr. act. 1. sc. 2. [c]

Certus eundi. Virg. 4. Æneid.

* *Græcismus est, cùm infinitivus pro gerundio ponitur. Virgil.* 2. *Georg.*

Et jam tempus equûm fumantia solvere colla.

Propert. Non datur ad Musas currere lata via. *h. e. currendi. Cæsar*: Consilium cepit omnem à se equitatum dimittere.

Gerundia in *dum* ante se habent præpositionem *ad*, vel *inter* [d].

Locus ad agendum amplissimus. Pro lege Man.

Et potum pastas age, Tityre: & inter agendum Occursare capro (cornu ferit ille) caveto. Virgil. 9. Eclog.

Cùm significant necessitatem; sine præpositione ponuntur cum verbo *Est*, addito aliquando dativo, aliquando non.

Prope adest, cùm alieno more vivendum est mihi. Terent. in And. act. 1. sc. 1.

Nunc est bibendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus. Hor. 1. car. od. 37.

* *Quæ sic resolvuntur*, necesse mihi erit vivere alieno more: nunc convenit bibere, &c.

[b] Substantivum *caussa* interdum intelligitur per Ellipsin. Ter. *Ne id assentandi magis, quàm, quòd habeam gratum, facere existimes.* Quod ipsum fit & in gerundiis, seu participiis. Ut apud Sallust. *Regium imperium, quod initio conservandæ, atque augendæ Reip. fuerat.*

[c] Sic Cæsar lib. 1. de bello Gall. *cupidus bellandi.* Cic. pro Fonteio: *Peritissimus belligerandi.*

[d] Etiam *ante, ob, propter, circa.* Virgil. *ante domandum.* Cic *ob absolvendum.* Fabius: *Plus eloquentia circa movendum valet.*

Gerundia in *do*, aliquando præpositionem [e] ante se habent: aliquando sine præpositione verbis adjunguntur [f]: ut,

In judicando criminosa est celeritas. Pub. Syr.

Pro vapulando abs te mecedem petam. Plaut. in Aul. act.3. sc.3.

Dicendo dicere discunt. Proverb.

Curando fieri quadam majora videmus
Vulnera. 3. de Ponto, elegia 7. [g]

[e] Nempe has, *à, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro*. Cic. *Ignavi à discendo citò deterrentur*. Idem: *Ex defendendo; quàm ex accusando, uberior gloria comparatur*. [f] Sed utcumque prætereatur præpositio, nihilominus intelligitur. Ut *Cantando rumpitur anguis*. Hoc est, *in cantando*, sive *cantu*. Sic, *discendo discunt*, pro *in discendo*. [g] Pro gerundiis in *do* quandoque ponitur infinitivus. Maro in Eclogis: *Cantare pares*, pro *cantando*.

REGULA II.

Gerundia omnia regunt post se casus [a] verborum suorum.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi? Virgil. 1. Ecl.

Utendum est ætate, cito pede labitur ætas. Ovidius lib. 3. de art. [b]

[a] Accusativi, & ablativi exemplum proximè adfertur. Ac par ratio in genitivo; ut, *Obliviscendum istorum*: item dativo; ut, *Moriendum omnibus*. [b] Sic, *Copiam cum judicio consequemur legendo, atque audiendo*. Quinctil.

OBSERVATIO I.

† Gerundia in *di*, pro casu sui verbi, habent aliquando genitivum pluralem.

Nominandi istorum magis, quàm edundi erit copia. Plaut. Cap. act. 4. sc. 2.

Nova-

Novarum qui spectandi copiam faciunt. Ter. in prolog. Heaut. [a]

[a] Nempe ut dicimus, *copia istorum*, & *copia nominandi*; item, *copia novarum*, &, *copia spectandi*: ita junctim dicimus, *copia nominandi istorum*; *copia spectandi novarum.* Caussa est, quia gerundia sunt substantiva utriusque numeri. Simile est hoc Plinii: *Illorum videndi gratiâ.* Et Suetonii illud. *Permissa licentia diripiendi pomorum.* Mollior autem est hæc structura cum pluralibus genitivis *sui, nostri, vestri*; idque ob similem terminationem. Ut illo Ciceronis: *Non tam sui conservandi caussâ.* Item hoc ejusdem: *Vestri confirmandi, & consolandi caussâ.* Alii aliam caussam adferunt; qui gerundia singuli solùm numeri esse existimant, atque intelligi infinitivum positum pro nomine substantivo. Ut *nominandi istorum*, puta *nominare*, sive *nomina*: *spectandi novarum*, puta *spectationem*, sive *conspectum.*

OBSERVATIO II.

† Gerundia in *dum*, necessitatem significantia, accusativum patientem rariùs recipiunt.

Non enim usitatum est, *Discendum est lectionem*: sed pro eo, *Discenda est lectio.*

Dixit tamen Virgilius, *Pacem Trojano ab rege petendum.* 11. Æneid.

Et Lucret. *Æternas quoniam pœnas in morte timendum.* [a] lib. 1.

[a] Quæ Græcorum imitatione dicuntur. Quomodo Xenophon ait, τὼ φίλυς ὠεργετητέον. Id Latine sit, *Amicos est demerendum.* Et ita in aliis.

OBSERVATIO III.

Gerundia vertuntur eleganter in adjectiva, & cum substantivis in genere, numero, & casu, conveniunt: ut,

Ad discendas literas.

Nam, & cognoscendi, & ignoscendi peccati, dabitur locus. Heaut. act. 1. sc. 2.

Magis dandis, quàm accipiendis beneficiis, amicitias parabant. Salluſt. in Catil.

De Supinis.

Regula I.

Supina priora ante ſe habent verbum ſignificans motum ad locum [a].

Spectatum veniunt; veniunt, ſpectentur ut ipſæ. Ovid. 1. de Art.

Poſt ſe verborum ſuorum caſus regunt: ut,

Aut Grajis ſervitum matribus ibo. 2. Æneid.

**Interdum pro ſupino ponitur infinitivus. Terent.* Vultiſne eamus viſere? *hoc eſt, viſum. Livius*: Se miſſos rogare Annibalem. *Hoc eſt, rogatum.*

[a] In hujuſmodi ſtructurâ exponitur ſupinum per *ut*, & verbum finitum. Ut, *ſpectatum veniunt*, h. e. *ut ſpectent.* At cum verbo *iri* interpretamur paſſivè. Ter. *Poſtquam audierat, non datum iri uxorem filio*, h. e. *fore, ut non daretur.* Ac ſimiliter in neutro paſſivis. Plautus, *Coctum ego, non vapulatum, dudum conductus ſum.* Ubi *coctum* activè, *vapulatum* paſſivè exponitur. Nempe illud, *ut coquam*: hoc, *ut vapulem.* Sunt verò ſupina hæc nihil aliud, quàm nomina accuſativi caſus: qui regitur à præpoſitione intellecta *ad*, vel *propter.* Ut, *veniunt ſpectatum*, pro *ad ſpectatum*, ſive *conſpectum.*

Regula II.

Supina poſteriora, quæ potiùs nomina ſunt, ante ſe [a] habent nomen adjectivum [b], vel verbum ſignificans motum de loco: ut,

Turpe dictu. Ovid.

Obſonatu redeo. Plaut. in Men. act. 2. ſc. 2.

Primus cubitu ſurgat, poſtremus cubitum eat. Cat. de re ruſtic.

**Etiam pro ſupino poſteriori utimur interdum infinitivo. Mela*: Aſpici, cognoſcique digniſſimus. *Pro,* adſpectu, cognitúque. *Fabius*: Lyricorum Horatius ferè ſolus legi dignus. *pro* lectu.

[a] Utcunque ſupinum ſoleat præponi in ſermone; tamen naturâ ſequitur. Nam revera ſupina in *u* nomina ſunt ablativi caſus, & reguntur ab adjectivo, vel verbo addito.

[b] Vel tria hæc ſubſtantiva, ut, *fas, nefas, opus.* Ut, *fas dictu, nefas viſu, opus ſcitu.*

De regimine PARTICIPIORUM.

REGULA.

Participia adſciſcunt [a] caſus ſuorum verborum.

Nominativum: ut,

Petrus dormiens ſupinus. Septem vocati ſapientes.

Genitivum [b]: ut,

Accuſans, vel *accuſatus furti.*

Dativum: ut,

Dans, vel *datus pignori.*

Accuſativum: ut,

Petens Romam [c]. *Conjiciens*, vel *conjectus in carcerem.*

Ablativum: ut,

Affluens [d] *divitiis, culpatus à multis.*

Malo virum pecuniâ, quàm pecuniam viro indigentem. Valer. lib.7. cap.2. de Themiſt.

[a] Cum nominativo à tergo conveniunt: cæteros caſus regunt, ſi non vero regimine, ſaltem apparenti; quale Grammaticis vulgò pro vero regimine habetur.

[b] Ex iis, quæ in Verbis diximus, liquet, intelligi ablativum. Ut *accuſatus furti*, integrè ſit *crimine*, vel *de crimine furti.*

[c] Præpoſitionem *ad* intelligi, annotavimus in Verbo.

[d] Et hìc intelligi præpoſitionem, monitum in Verbo.

OBSERVATIO I.

Exoſus, & *peroſus*, etſi formam habeant paſſivorum; tamen, quia activè ſignificant [a], activorum more accuſativum adſciſcunt.

Patrios mores exoſus es. Curt. lib.8.

Plebs conſulum nomen haut ſecus, quàm regum, peroſa erat. Liv. lib.3.

Pertæſus quoque nunc genitivum, nunc accuſativum regit.

[a] Imò & paſſivè Gellius ait, *diu exoſus.*

Si non pertæsum thalami, tædæque fuisset. Virg. [b]

Pertæsus ignaviam suam. Suet. in Cæs. c. 7.

Pertæsus morum perversitatem. Idem [c].

[b] Hîc *pertæsum* impersonaliter sumitur, At personaliter, cùm eodem casu ait Plautus: *Pertæsus sermonis.* [c] Sunt & alia participia, sed pauca, quæ etiam accusativum adsciscant verbi activi. Ut Livii illo, *Militiam edoctæ legiones.* Item apud Plinium, *Rogatus sententiam in consulatu.* Vide regulam primam de accusativo verborum.

OBSERVATIO II.

Participia, cùm in nomina degenerant [a], pro casu verbi genitivum regunt.

Herus liberalis est, &c. fugitans litium. Phorm.

Corpus patiens inediæ, algoris, vigiliæ. Sallust.

[a] Quod cùm fit, mutatur significatio; quia tempus amittunt. E. G. dicitur *fugitans lites*, qui jam fugit: *fugitans litium*, qui fugere solet. *Patiens inediam*, qui jam patitur: *patiens inediæ*, qui pati adsuevit. Porrò si participia tum fiant nomina verbalia: satis liquet, comprehendi sub regula secundâ nominum regentium genitivum, quæ est de verbalibus. Nempe Grammatici quandoque regulas temere multiplicant. Nihilominus hîc eam reliqui, propter illos, qui minùs viderent sub canone de verbalibus contineri.

REGULA II.

Quibuslibet verbis adduntur ablativi absoluti [a]; quorum alter nominis est, vel pronominis, alter participii: ut,

Auro loquente, nihil pollet quævis oratio. Proverb.

Sæpe participium per Ellipsin intelligitur: ut,

[a] Qui exponuntur per nominativum, & particulas *cùm*, *dum*, *postquam*, aut similem. Sed unde hîc regitur ablativus? Puto, à præpositione intellectâ. Ut illud, *ab auro loquente*: hoc est, post aurum locutum: quomodo dicimus *à prandio*, pro, *post prandium*. Sic *lectâ epistolâ*, pro, *à lecta*.

Me impulsore [b], *hæc non facit*. Eun. act.5. sc.6.

Nil desperandum, Teucro duce. Hor.1.od.7.

† Aliquando etiam solùm participium genere neutro absolutè ponitur, subintellecto pronomine *eo*.

Excepto, quòd non simul esses, cætera lætus. Horat.1. epist.10. [c]

[b] Ut Græcè ὄντος, ita hîc, sive *existente*, sive aliquid simile, intelligitur. Sic in illo Plauti Trinummo: *Rebus tuis bonis meas res irrides malas*, supplere possis οὖσιν: quia sententia est, cùm sint res tuæ bonæ. Vel dicamus, non participium, sed præpositionem intelligi; sicuti proximè annotavi. Ita, *me impulsore*, valebit, *ab me impulsore: Teucro duce*, ponatur pro, *sub Teucro duce*. Sic, *rege Romulo*, pro *sub rege Romulo: senectâ ætate*, apud Plautum, & Lucretium, pro *in senecta ætate*; ut dicimus, *in senectute*. [c] Sic Sallust. *Audito, regem in Ciliciam tendere*. Nisi malis, orationem illam, *in Ciliciam tendere*, poni loco nominis substantivi. Quasi esset, *illo audito negotio*, sive, *re hac auditâ*. Integrè autem sit, *ab illo audito*: ubi *ab* valet *post*; ut jam diximus. Ac par ratio fuerit in cæteris,

DE ADVERBIIS,

Ac primùm de eorum convenientiâ.

REGULA I.

Adverbia plurimùm verbis [a] adjunguntur, & verborum participiis: ut,

Festina lentè.

Malè parta, malè dilabuntur. Cic. 2. Phil.

✠ *Eadem ratio est nominum adjectivorum, quando adverbialiter sumuntur* [b]. *Ut*, Torvum videt; Indomitum furit, *pro torvè, & indomitè. Item in plurali*. Crebra ferit, *pro crebrò*. 3. *Georg*. Insueta rudentem, *hoc est, more insueto*. 8. Æn.

Aliquando adverbia adduntur nominibus; sæpe adjectivis: ut,

[a] Si adverbia plurimùm verbis junguntur: ut nomen prius est verbo; sic priùs etiam fuerit de præpositione, quàm adverbio, agendum. Nam nomen à præpositione regitur. Nec tamen hæc tanti fuere visa, ut propterea recederem ab ordine recepto. Uti nec in Analogia fecimus.

[b] Antimeriam vocant, vel Enallagen partis.

Insi-

Insigniter impudens. Cic. 3. Phil.

Rariùs substantivis : ut,

Ne parum leno sis. Ter. Phor. act. 3. sc. 2.

Mollis, & parum viri signa. Quinct. l. 5. c. 9.

Homerus planè orator. Cic. in Brut.

Sic dicimus, *Mulier admodum anus.*

Virgo admodum puella.

Aliquando etiam adverbia adjunguntur adverbiis : ut,

Minùs multò [c] *audacter, quàm nunc lædit, læderet.* Prol. Phorm.

Sat citò, si sat bene. Cato.

[c] Sic Cic. *minùs paullò,* & *paullò nimium.*

OBSERVATIO.

De particula quàm, *& adverbiis intendendi.*

* Quàm *interdum ponitur inter duos comparativos. Livius:* Pestilentia minacior, quàm perniciosior. *Fabius:* Salubrior studiis, quàm dulcior.

Interdum quàm *intelligitur : ut cùm* plus, *vel* ampliùs, *dicitur, pro* plusquam, ampliùs quàm, *idque vel nominativo sequente ; ut illo Sallustii ;* Hominum eo die cæsa plùs duo millia : *vel accusativo, ut hoc Terentii ;* Plùs quingentos colaphos infregit mihi : *vel ablativo, ut hoc Cælii ad Cic.* Ampliùs quadraginta diebus mansit : *vel sine casu, ut apud Ter.* Plùs millies audivi. *Item,* Jam calesces plùs satis.

Dicitur &, quàm magis, tantò magis. *Plaut. Men.* Quàm magis intendas (*vincula*) tantò adstringas arctiùs. *Pro,* quantò magis.

Per, perquam, inprimis, *usitatè junguntur positivo: interdum & superlativo. Colum.* Perpaucissimi agricolæ. *Plin.* Herba inprimis utilissima. *Curt* Perquàm maximo exercitu. Perquam *& verbis sociatur. Plin. ad Suram :* Perquam velim scire. *Etiam*

ſanequàm, admodumquam, valdequam, oppidoquam, & oppidoperquam, *nunc verbo conjunguntur, nunc poſitivo, raro ſuperlativo. Verbo, ut apud Cic.* Sanequam refrixit. *Poſitivo, ut cùm ait Sulpicius ad Cic.* Sanequam gaviter tuli. *Dec. Brutus ad eundem.* Valdequam paucos. *Livius,* Oppidoquam parva. *Cæſar,* Oppidoperquam pauci.

De regimine adverbiorum.

† Adverbia aut certos nominum caſus regunt, aut cum certo verbi modo conſtruuntur.

De caſibus adverbiorum.

REGULA I.

Adverbia derivata primitivorum ſuorum caſus regunt.

Secundùm hanc regulam

I. Adverbia ſuperlativi gradus genitivum recipiunt [a]: ut,

Optimè omnium vixit.

II. Adverbia derivata ab adjectivis commodi, & affinitatis, dativum amant: ut,

Facit tibi utiliter. Venit obviam mihi.

Similiter huic veſtitus eſt.

Vivere naturæ ſi convenienter oportet. Hor. lib. I. epiſt. 10.

III. Ut *propior*, & *proximus*; ita *propiùs*, & *proximè*, dativum, & accuſativum, adſciſcunt [b].

[a] Interim genitivus ille aliunde regitur. Nam cum dico, *optimè omnium*, ἐλλειπτικὸν eſt, ut *optimus omnium*. Utrobique ſic ſupplendum *è numero omnium.*

[b] Cùm accuſativum regunt, videri poſſint præpoſitiones. Quod ſi placet, dicendum, præpoſitioni etiam accidere comparationem. Sed enim in Etymologia; ſive potiùs Analogiâ, cap. de Præpoſitione, oſtenſum nobis, *prope* non eſſe Præpoſitionem; ſed Adverbium.

Pro-

Propiùs urbi, vel *urbem* [c].

Proximè castris, vel *castra.*

Ac, ut *clam*, ita etiam *clanculum* accusativum regit.

Clanculum patres. Adel. act. 1. sc. 1.

IV. Adverbia comparativi gradus requirunt ablativum.

Nihil lachrymâ citiùs arescit. Proverb.

Quisquis plus justo non sapit, ille sapit. Mart.

Sed comparativi *plùs*, *ampliùs*, *minùs* [d], nonnunquam, sine casu proprio positi, habent post se nominativum, vel accusativum, aliunde rectum, intellecto *quàm.*

Plùs duo millia hostium eo die cæsa traduntur: Romanorum minùs quadringenti. Liv.

Homini misero plùs quingentos colaphos infregit mihi. Ter.

Vulnerantur ampliùs sexcenti. Cæs.

Cùm non ampliùs octingentos equos haberent. Id.

REGULA II.

En, & *Ecce*, nominativum regunt, vel accusativum [a]: ut,

En dextra, fidésque, 4. Æneid.

En quattuor aras, 5. Ecl.

Ecce tibi, frequens est Ciceroni in rebus repentinis: ut,

[c] Virgil. *propiùs stabulis.* Sallust. in Jug. *Proximè Hispaniam.* Vitruvius: *Proximè hoc latus.* Censorinus: *Proximè hanc magnitudinem.*

[d] De quibus ambigi possit, an non potiùs nomina sint, quàm adverbia.

[a] Utrumque casum adsciscunt, cùm monstrandi habent significationem. Sed in exprobrando potiùs utimur accusativo. Ut, *En habitum. En animum, & mentem.* Ponuntur & absolutè. Ter. *En unquam cuiquam contumeliosiùs audisti factam injuriam?* Ovid. *Ecce Corinna venit.* Imò semper fortasse ponuntur absolutè. Valde enim verisimile puto, nominativum cohærere cum intellecto verbo substantivo: accusativum à verbo transitivo. Nempe ut, *En dextra*, valeat, *En, & dextra: En dextram*, integrè sit, *En, vides dextram.*

Epistolam cùm à te avidè exspectarem, ecce tibi nuncius. lib. 2. epist. 8. ad Att.

Hem, cùm demonstrandi vim habet, accusativum adsciscit.

Hem tibi Davum. Ter.

REGULA III.

Adverbia copiæ, & inopiæ, genitivum regunt: ut,

Parum vini. Satis verborum. Phor. act. 2. sc. 3.

Terrorum, & fraudis, abunde est. 5. Æneid.

Et adverbium *partim* [a]: ut,

Partim sum earum exactus. Ter. in prol. Hecy.

* *Etiam* ergô, *pro* caussa [b], *jungitur genitivo. Vt,* illius ergô, virtutis ergô.

[a] Sed hoc κατ' ἔλλειψιν. Nam ut *restem*, & *restim*; *puppem*, & *puppim*; sic antiqui *partem*, & *partim*, dixere. *Partim* autem integrè sit, *quod ad partem.* Atque ab hoc accusativo regitur sequens genitivus.

[b] Naturâ verò suâ *ergô* non adverbium est; sed ablativus, sive malis dativus, à nomine ἔργον. Quare *virtutis ergô*, sive ἔργῳ, valet *virtutis opere*, sive *propter opus virtutis. Illius ergô venimus*, idem est, ac illud, *opere ejus factum est, ut veniremus.*

REGULA IV.

Adverbia quædam loci, & temporis, certos genitivos regunt: ut,

Nusquam gentium [a]. Adel. act. 1. sc. 2.

Ubi terrarum. Cicero pro Rab.

Interea loci. Eunuch. act. 1. sc. 2.

Tunc temporis. Just. lib. 1.

Sic, *Huc dementiæ* [b] *pervênit. Eò dementiæ processit. Quoad ejus fieri potest.*

[a] Est in hisce exemplis pleonasmus genitivi: uti & in istis, *unde gentium, quovis gentium, ubi loci, ubique locorum, ubicunque terrarum*, &c. Itidem adverbium negandi *minimè* jungitur genitivo *gentium*, simili pleonasmo.

[b] *Huc dementiæ* integrè sit, *ad hoc dementiæ.* Nam *huc* pro *hoc* dixere: *adhuc*, pro *ad hoc tempus.* Sed *eò dementiæ*, valet *in eo dementiæ.* Quare & hæc fuerit non vera adverbii rectio; sed solùm apparens.

Pridie,

Pridie, & *postridie*, naturâ suâ genitivum requirunt[c]: ut,

Pridie vel *Postridie* } *ejus diei*, *Kalendarum, Nonarum*, &c.

Præterea adsciscunt accusativum, intellectâ præpositione *ante*, vel *post*[d]: ut,

Pridie vel *Postridie* } *Kalendas*, *ludos Apollinares*, &c.

† Adhæc admittunt verbum cum particula *quàm*.

Pridie quam excessit è vita. Cic. in Læl.

Postridie intellexi, quàm à vobis discessi. Id.

Pro, *postridie quàm*, etiam dicimus, *postero*, vel *altero die quàm*. Ac similiter dicitur, *undecimo post die quàm*: vel, subintellectâ præpositione, *undecimo die, quam profectus erat*.

Octavo mense, quàm cœptum est oppugnari Saguntum, captum est. Liv. lib. 21.

Usque[e], & tempori, & loco inservit;

[c] Ita Ciceronis est, *postridie absolutionis*.

[d] Sic Cic. *Pridie Compitalia*. Nec tantùm in *pridie*, & *postridie*, intelligitur *antè*, sed etiam, cum dico, *Tertio Nonas Ianuarias, Septimo Kalendas Septembres*. Quod integrè fit, *in die tertio ante Nonas: in die septimo ante Kalendas*. Imò & *antè* nonnunquam exprimitur: idque his notis A. D. quod valet *ante diem*. Ut apud Livium lib. 45. *A. d. V. Id. Octob.* Hoc est, *ante diem V. Id. Octob.* Perperam legunt in ejusmodi locis, *ad diem*. Porrò *ante diem Kal.* valet *ipsis Kal.* Ut apud Cic. in Catil. *In ante diem V. Kal. Novemb.* hoc est, ipso die. Nam cùm dico, *ante diem*, intelligo *exactum*. Videtur autem præpositio *ante* etiam intelligi, cùm dicimus. *Multos abhinc annos*.

[e] *Usque* nunc sine præpositione ponitur; ut, *usque illo, usque Romam*, vel *Romam usque, usque somni tempus, usque sudorem*: nunc cum præpositione; vel *ab*, ut, *Siculo prospexit ab usque Pachyno*: vel *ad*, ut, *Ab ovo usque ad mala*: vel *ante*, ut, *Usque ante Kal.* vel *extra*, ut, *Usque extra solitudinem*: vel *ex*, ut, *ex Æthiopia est usque hæc*: vel *in*, ut, *Usque in flumen*: vel *trans*, ut *Trans Alpes usque*: vel *sub*, ut, *Usque sub obscurum noctis*. Interdum & *usque* per Ellipsin intelligitur. Sallust. *Nam quæ ad hoc tempus Iugurtham tutata sunt*. Ita enim libb. vett. teste Rivio. Ac plura de eo Gifanius in Observat. L. L.

dici-

dicitúrque, *usque à Kalendis*, vel *usque ad Kalendas. Trans Alpes usque. Inde usque*, vel *usque istinc.*

Vetus opinio est, ab heroicis usque ducta temporibus. Cic. 2. de Div.

Inde usque repetens video. Cic. pro Arch.

* Versus [f] *regit accusativum, cui postponitur. Cic.* Cùm Brundusium versus ires ad Cæsarem. *Plaut.* Ego portum versus pergam. *Additur & ei præpositio, vel adverbium. Unde apud Cic.* Ad Alpes versus, In forum versus, Sursum versus, *&c.*

Palam, & procul, *ablativum adsciscunt Liv. lib. 6:* Inde rem creditori palàm populo persolvit [g]. *Idem*, procul mari. *Poëta vet. apud Cic.* patriâ procul. *Cic.* procul vero, procul dubio, *apud Plaut. & Suet. Cicero sæpe addit præpositionem: ut*, procul à nobis [h]. *Interdum quoque accusativo junctum invenitur. Liv.* Procul muros. *Curt.* Procul urbem.

† *Instar* etiam, (sed hoc veriùs nomen [i] videtur, quàm adverbium) regit genitivum: ut,

Instar pecudis. Instar montis. 2. Æneid.

Virtus sola beatæ vitæ instar est. Gell. l. 18. c. 1.

[f] Alii inter præpositiones referunt.

[g] Quod cùm fit, potiùs præpositio videtur.

[h] Unde colligo, quando non additur, intelligi per ellipsin: Et quia naturâ suâ non requirat casum; potiùs adverbium esse, quàm præpositionem.

[i] Nam *instar* valet *similitudo, exemplar.* Ut nomen sit substantivum. Unde Livius lib. 28, *parvum instar*: & Ovid. ep. 2, *Sed scelus hoc meriti pondus, & instar, habet.* Genitivo etiam jungit Cic. 1. Tusc. *Terra ad universi complexum quasi puncti instar obtinet.* Vide, quæ diximus de diptotis.

De adverbiorum constructione cum certo verbi modo *.

REGULA I.

† *Ubi, postquam, cùm, simul, simulac, simul-* atque,

* Pertinent hæc non ad regimen, sed convenientiam. Nec enim quòd adverbium nunc hunc, nunc alterum adsciscat modum; inde est, quòd ab adverbio diversimodè regatur; cùm, ut vox *adverbii* indicio est, huic potiùs adjiciatur. Sed præpositio verè regit nominum casus; quia eos naturâ præcedit.

atque, indicativis, & ſubjunctivis verbis, adjunguntur: ut,

Ubi voles, arceſſe. Terent.

Ubi quis ſemel pejeraverit, ei credi poſtea non oportet. Cic. pro Rab.

† *Ut*, pro *poſtquam* [a], indicativum adſciſcit.

Ut ſumus in Ponto, ter frigore conſtitit Iſter. Ovid. 5. Triſt. eleg. 11.

† *Antequam*, & *priuſquam*, indicativo, & ſubjunctivo, junguntur.

Antequam pro Muræna dicere inſtituo, pro me ipſo pauca dicam. Cic.

Priuſquam incipias, conſulto opus eſt. Sall.

[a] Sic *donec*, pro *quamdiu*. Ovid. *Donec eris felix.* Item *dum* de præſenti. Ter. *Dum apparatur virgo.* At *dum* potentiale exigit ſubjunctivum. Ut, *Dum proſim tibi.* Ter. And. Et pro *uſque dum*: ut, *Tertia dum Latio regnantem viderit æſtas.* 1. Æn. *Iamdudum*, & *jampridem*, indicativum magis amant, cùm actio adhuc durare intelligitur. Ter. *Iamdudum animus eſt in patinis.* Similiter, *jam olim.* Quinct. Declamat. 3. ſive pro milite contra tribun. *Olim jam, imperator, inter fulgentes virtutes tuas livor locum quærit.*

REGULA II.

† *Quemadmodum, ut, utcunque,* utrumque modum admittunt: ut,

Ut ſalutabis, ita reſalutaberis. Prov.

Ut ſementem feceris, ita & metes. Cicer. 2. de Orat.

† *Quaſi*, *ceu verò* [a], *tanquam* [b], *perinde ac ſi* [c], ſubjunctivis gaudent: ut,

[a] *Ceu verò*, pro, *quaſi verò*, crebrum eſt Plinio; ac ſubjunctivo jungitur. At *ceu* pro *ſicut*, etiam indicativum adſciſcit. Ut, 2 Æn. *Ceu quondam turbine venti Confligunt.* [b] *Tanquam*, pro *quaſi*, amat ſubjunctivum. Plin. *Tanquam neſciamus.* Sic *tanquam ſi.* Cic. *Suadeo videas, tanquam ſi tua res agatur.* At *tanquam*, pro *ſicut*, habet indicativum. Ter. Eun. *Tanquam philoſophorum habent diſciplinæ ex ipſis vocabula.* [c] *Perinde ac ſi* junctim intellige. Ut hoc Cæſaris 3. de bell. Gall. *Perinde ac ſi virtute viciſſent.* Aliàs *perinde* ſæpe habet indicativum. Cic. ad Att. lib. 19. cp. 4: *Non perinde atque ego putâram.* Et 3. de Orat. *Hæc ipſa omnia perinde ſunt, ut aguntur.*

Quasi non norimus nos inter nos. Adelph. act.2. sc.4.

Ceu verò nesciam, adversus Theophrastum scripsisse etiam feminam. Plin. præf. oper.

REGULA III.

† *Ne* [a] prohibentis, & imperativis, & subjunctivis verbis adjicitur: ut,

Ne crucia te. Eun. act. 1. sc.2.

Ne post conferas culpam in me. Eun. act.2. sc.2.

[a] Triplex *ne* distinguendum. Canon hic tertius agit de *ne* prohibentis. Sequens loquitur, tum de *ne* interrogantis, tum de *ne* dubitantis. Est & quarta significatio, cùm sumitur pro *ut non.* Atque hoc subjunctivum semper adsciscit. Horat. *Qualem commendes, etiam atque etiam adspice, ne mox Incutiant aliena tibi peccata pudorem.* Integrè fuerit, *ut ne incutiant.* h. e. *ut non incutiant.* Sic integrè dixit Terent. *Eâ caussâ, ut id ne fiat palam.* Vide, quæ inferiùs in Conjunctione annotamus ad regulam quartam.

REGULA IV.

† *Ne, An, Num* interrogantis, indicativum amant [a].

Quid puèr Ascanius? superátne, & vescitur aurâ? Virg.3. Æneid.

At cùm sunt dubitantis, subjunctivum postulant.

Nihil refert, fecerisne, an persuaseris.

Honestúmne factu sit, an turpe, dubitant. Cic.1. Off.

[a] Nec tamen id perpetuum est. Nam rectè dixeris: *Tunc istud faceres, si hoc loco esses?* Nec probum duntaxat, *Tunc illum vicisti?* sed etjam, *Tune illum viceris?* Sed hoc est ἐλλειπτικόν. Nam integrè foret: *Hoc ne credibile, vel verisimile sit, ut tu illum viceris?*

De regimine PRÆPOSITIONUM.

REGULA I.

Præpositiones viginti novem accusativum regunt: ut,

Ad, apud, ante, adversus [a], *cis, citra, circum, circa, circiter, contra, erga, extra, inter, intra, infra, juxta, ob, per, prope, præter, propter, post, ponè* [b], *penes, secundùm, secus* [c], *supra, trans, ultra* [d].

Cœlum, non animum, mutant, qui trans mare currunt. Horat. 1. ep. 11.

Anastrophe est, cùm præpositio, præter consuetudinem [e], casui suo postponitur.

Carthago Italiam contra. 1. Æneid.

[a] Sic & *adversum*, & *exadversum*. Nepos in Themistocle: *Exadversum Athenas apud Salamina classem constituerent.* [b] Cic. *Ponè ædem Castorum.* Item, *Ponè quas*, id est, *post.* [c] Apud Plin. *Secus fluvios*: &, *secus decursus aquarum*. Hoc est, secundùm, juxta. Imò *secundùm* ex *secus* factum videtur: vel saltem ejusdem originis est. [d] His *versus*, & *usque*, ab aliis adjici, suprà diximus. [e] Hoc additur ob *tenus*, & fortasse etiam ob *versus*, quæ usitatè postponuntur; ut, cum id fit, figuratus sermo minimè videatur; utcunque, si sic loqui licet, postpositiones veriùs sint, quàm præpositiones.

REGULA II.

Præpositiones quatuordecim regunt ablativum: ut,

A [a], *ab* [b], *abs, absque, cum, clam, coram, de, è, ex, pro, præ* [c], *sine, tenus* [d].

Capulo tenus abdidit ensem. 10. Æneid.

Ex his *tenus* etiam regit genitivum pluralem.

Et crurum tenus a mento palearia pendent. Virgil. 3. Georg.

† *Clam* invenitur quoque cum accusativo.

Clam patrem. Hecyr. act. 3. sc. 3.

[a] *A*, & *è*, præponuntur solùm consonantibus: *ab*, & *ex*, vocalibus, & consonis: *ab* inprimis quidem consonis, *j, l, r*: ut, *Ab Iove, ab lege, ab rege.* *Abs* ponitur ante *t*, & *q*: ut *abs te, abs quovis.* In compositione etiam ante *c*: ut *abscondo, abscedo.* [b] In istis, *à manibus, à libellis*, & similibus, *servus*, vel simile intelligitur. [c] Interdum ablativus ejus intelligitur per ellipsin. Plaut. Pers. *Omnes res relictas habeo, præ quod tu velis.* Integrè fit, *præ eo*: nisi placet, sequentem orationem poni pro ablativo. [d] Addunt alii *palam*, & *procul*; de quibus in adverbiis dictum.

REGU-

REGULA III.

Quatuor præpositiones, *in*, *sub*, *super*, & *subter* [a], regunt utrumque casum [b].

Accusativum, cùm motum ad rem significant: ut,

Incidit in foveam, quam fecit. Proverb. [c]

Ablativum, cùm in re versari: ut,

Est in cœlo. Proverb. 2. ep. 19. Att. [d]

Legitur tamen apud Terent.

Esse in magnum honorem. Eun. act. 2. sc. 2.

Et apud Ciceronem 1. Verr.

Esse in amicitiam populi Romani.

In pro *erga*, vel *contra* [e], accusativum semper regit: ut,

Amor in patriam. Cic. pro Flac.

Quàm iniqui sunt patres, in omnes adolescentes, judices. Heaut. act. 1. sc. 2.

† At cùm pro *inter* ponitur, utrique casui jungitur: sed ablativo usitatiùs.

Homines morte deletos reponere in Deos. Cic. de Nat. Deor.

In amicis habere. Sallust.

[a] Duo hæc verba, & *subter*, omittere satiùs sit: partim, quòd de eo particulatim mox agatur: partim quia versu sequenti quatuor ista accusativum regere dicuntur, quoties significatur motus ad locum. At, quamquam certum sit *subter* regere utrumque casum; non tamen videatur propriè significare motum ad locum.

[b] Etiam *clam* de quo proximè dictum, utrumque hunc casum regit: atque item *procul*, si præpositionibus id annumerare magis placet. [c] Sic *sub*, cùm motum significat ad id, cui præponitur. Ut in isto Maronis: *Sub terras ibit imago.* Item hoc ejusdem: *Postésque sub ipsos Nituntur gradibus.* Nam sententia est, Gradibus ad postes, sub quibus erant, nituntur. Itidem *subter*: ut illo Livii: *Equo citato subter murum advehitur.* Aliàs quoque hunc casum admittunt; ut hoc Propertii: *Et gravis ipsis super libera colla sedet.* De quo mox pluribus dicetur. [d] Sic, *sub pedibus*, *sub arbore*, *sub judice.* [e] Vel pro *ad*: ut Ter. *Emtos in cœnam.* Vel *apud*: ut Cic. *Non probantur in vulgus.* Item, *Ignotus in vulgus.* Vel *vice*: ut Curt. *In præsidem esse jussit.* Sed de his, & de similibus, Linacrum adi: qui de omni hac re pleniùs.

Sub, cùm tempus ſignificatur, accuſativum ferè [f] regit: ut,

Sub noctem. *Sub lucem.*

Sub horam pugnæ. Suet. in Aug. cap. 16.

Super, pro *præter*, accuſativum regit: ut,

Super cætera flagitia. Suet. in Claud. [g]

Item pro *ultra*: ut,

Super ripas Tiberis effuſus amnis. Liv. lib. 1.

Adhuc cùm tempus ſignificat: ut,

Super cœnam, id eſt, inter cœnandum. Plin. lib. 4. epiſt. 22.

Super, pro *de*, ablativum [h].

Multa ſuper Priamo rogitans, ſuper Hectore multa. 1. Æneid.

Subter, ſive motus, ſive quietis verbis, adjungatur, utrumque caſum regit.

Accuſativum: ut,

Plato iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia locavit. Cic. 1. Tuſc.

Ablativum: ut,

Ferre libet ſubter denſâ teſtudine caſus. 9. Æneid.

Qui caſus apud poëtas [i] eſt uſitatior.

[f] *Ferè* additur; quia, uti Livius ait, *Sub idem tempus*: ita Plinius inquit, *Sub ipſa die.* At pro *ſubter* regit ablativum. Virgil. *Sub pedibus Styx atra videt.* Horat. *Et adhuc ſub judice lis eſt.* Itidem cùm videtur valere *intra.* Seneca ad Lucill. *Conſilium naſci ſub die debet. Hoc quoque tardum eſt nimis. Sub manu quoque*, *quod ajunt*, *conſilium naſcatur.*

[g] Sic Liv. lib. 28: *Super morbum etiam fame adflixit.*

[h] Item cùm eſt cauſſale. Virgil. *His accenſa ſuper.* Id eſt, *ob hæc.* Similéque illud, *Nec ſuper ipſe ſuâ molitur laude laborem.* Item, cùm contrarium ſignificat ac *ſubter.* Virgil. *Fronde ſuper viridi.* Qua tamen in ſignificatione, ſed rariùs, accuſativo junctum invenitur. Virgil. *Sæva ſedens ſuper arma.* [i] Oratores verò hac etiam ſignificatione malunt accuſativum. Cic. in Somn. Scip. *Deinde ſubter mediam ferè regionem ſol obtinet.* Gellius lib. 10. cap. 15: *Subter arborem:* Imò ſoli poëtæ ablativo gaudent: ut Catullus, *ſubter litore.* Nec tamen accuſativum aſpernantur; cùm apud eos legamus, *ſubter pineta Galeſi.* Item, *Et ſubter captos arma ſedere duces.*

REGULA.

Præpoſitio cum ſuo caſu omni verborum generi ſuccedit.

Sum in agris. Iaceo ante pedes.

OBSERVATIO.

† Præpoſitio [a], cum qua verbum eſt compoſitum, ſæpe iteratur: ut,

Qui ad nos intempeſtivè adeunt. Cic. lib. 11. epiſt. 16. ad fam.

Nihil non conſideratum exibat ex ore. Cic. de Orat.

✠ *Præpoſitio ſæpe per ellipſin reticetur. Cic.* Duo filii id ætatis. *Videtur intelligi* ſecundum, *aut ſimile. Ter.* Nunc id exeo, ut conveniam Parmenonem. *Intellige*, ob, *vel* propter. *Idem*, Quid te futurum cenſes? *pro* de te. *Sic* à, *vel* ex, *intelligitur in iſtis*, hoſpes Epheſo [b], vinum Chio [c], *&* *ſimilibus. Nam integrè ſit,* hoſpes ab Epheſo; *hoc eſt,* Epheſius, vel Epheſo veniens: vinum è Chio, *ſive* vinum Chium. *Præpoſitione additâ ait Maro,* Paſtor ab Amphryſo; *h.e.* Amphryſius. *Et Gellius lib.* 6. *cap.* 16, pavus è Samo; *id eſt,* Samius.

Contrà etiam, cùm de locis ſacris ſermo eſt, ſæpe præpoſitio ponitur ſine ſuo caſu: qui eſt ædem, templum, *vel ſimile. Plaut.* In Veneris, *nempe fanum. Ter.* Ad Dianæ. *Cic.* Ante Caſtoris. *Salluſt.* Circum Concordiæ. *De quo ſuperiùs* [d] *etiam diximus.*

[a] Nempe *à, ab, ad, cum, de, è, ex.*

[b] Plaut.

[c] Varro.

[d] Ad reg. de genitivo nominum ſubſtantivorum.

De constructione CONJUNCTIONUM [a].

REGULA I.

Conjunctio similes casus [b] in declinabilibus; similes modos [c] in verbis copulat. Ut,

Pulvis, & umbra sumus. Horat.

Multa tulit, fecitque puer, sudavit, & alsit. Idem de art.

† Polysyndeton est conjunctionum in oratione abundantia. Ut,

Arboribúsque, satisque, Notus, pecorique sinister. Virgil. 1. Georg.

† Asyndeton est conjunctionum [d] defectus. Ut,

Corpora debilitant, balnea, Bacchus, amor.

[a] Conjunctio nec regit, nec regitur: eóque, quæ de ea hîc traduntur, solùm ad convenientiam pertinent.

[b] Si tamen vox præcedens erga sequentes dissimiliter sit affecta; possunt casus esse dissimiles. Ut, *Fui Romæ, & Venetiis.* Ter. *Salvus sum meo præsidio, atque hospitis.*

[c] Futura tamen diversorum modorum sæpe conjunguntur. Ter. *Siquidem porrò Micio tu tuum officium facies, atque huic aliquid paullùm præ manu dederis, unde utatur: reddet tibi citò.* Vides *facies*, & *dederis*. Cic. *Quod si erit factum; & Remp. divino beneficio affeceris, & ipse æternam gloriam consequêre.* Imò est, cum sententia modum planè diversum postulet. Ter. *Audacissimè oneris quidvis impone, & feret.* [d] Vel conjunctionis: ut, *Plus minus*; pro, *plus, minúsve.*

REGULA II.

† *Quamquam* [a], *tametsi, etsi*, indicativis frequentiùs; *quamvis*, & *licet*, subjunctivis; *etiamsi* utrisque adjungitur. Ut,

Quamquam sumus pauperculi, est domi quod edimus [b]. Plaut. in Pœn. act. 3. sc. 1.

Quod turpe est, quamvis occultetur, tamen honestum nullo modo fieri potest. Cicer.

[a] Vide de hisce Vallam lib. 2. cap. 21.

[b] Antiquè pro *edamus*, ab *edim*: unde & Horatius lib. Epod. *Edit cicutis allium nocentius.* Similia sunt, *duim*, *faxim*, *axim*, &c.

† *Ut*,

† *Ut*, pro *quamvis*, ſubjunctivum poſtulat.

Ut deſint vires, tamen eſt laudanda voluntas. Ovid. 3. de Pont. eleg. 4.

REGULA III.

† *Quoniam* [a], *quando* [b], *quandoquidem*, indicativum [c] exigunt.

Ea quoniam nemini obtrudi poteſt, itur ad me. And. act. 1. ſc. 5.

Quando ego non curo tuum, ne tu cura meum. Terent. in Adelph. act. 5. ſc. 3. [d]

† Sic & *quippe* indicativum habet. Ut,

Non eſt huic habenda fides; quippe bis pejeravit [e].

† *Quippe qui*, utrumque modum adſciſcit.

Quippe qui bis pejeravit, vel *pejeraverit* [f].

[a] *Quoniam*, & *quia*, aliis non tam conjùnctiones, quàm adverbia, videntur. Qua de re in Analogia dictum cap. de Præpoſitione pag. 157.

[b] Nempe *quando* cauſſale. Nam cùm tempus notat, etiam ſubjunctivum adſciſcit. Sed tum adverbium eſt. Cic. *Utinam tunc eſſem natus, quando Romani dona ſuſcepiſſent.*

[c] Raro ſubjunctionum: ut, *Quoniam ipſe venire non poſſet, fratrem miſit.*

[d] Sic Virgil. *Quandoquidem in molli conſedimus herbâ.*

[e] Virg. *Quippe domum timet ambiguam.*

[f] Cum indicativo; ut illo Columellæ lib. 11. cap. 3: *Quippe quæ res etiam in deſertis agris citra ruſtici operam convaleſcit.* Cum ſubjunctivo; ut apud Cic. pro Roſ. Am. *Convivia cum patre non inibat: quippe qui ne in oppidum quidem, niſi perrarò, veniret.* Similiter *utpote qui*, & *ut qui*. Cic. ad Att. lib. 2. ep. 24. *Ea nos, utpote qui nihil contemnere ſolemus, non pertimeſcebamus.* Quinctil. *Non damno; ut qui dixerim, eſſe in omnibus utilitatis aliquid.*

REGULA IV.

† *Ut* cauſale, item *ne*, *qui*, *quin*, & quæ ſimilem vim [a] habent, ſubjunctivum poſtulant.

[a] Cujuſmodi ſunt, *uti*, *quò*, *dummodo*, & alia. Plin. *Neque enim hoc feci, quò tibi moleſtus eſſem.* Cic. *Omnia honeſta negligunt, dummodo potentiam conſequantur.*

Rogo te, ut venias. Monui, ne faceres.

Stultus es, quî huic credas [b].

Non dubium est, quin uxorem nolit filius. Ter. And. act. 1. sc. 2.

Ellipsis [c] hîc frequens est: ut,

Cave, te tristem esse sentiat. And. act. 2. sc. 3.

b Ubi *qui* valet *quòd* Ter. prol. And. *Nam in prologis scribundis operam abutitur, Non quî argumentum narret; sed quî malevoli Veteris poëtæ maledictis respondeat.* Ubi sic Donatus: *Qui, pro ut: ergo non est modò pronomen.* Par ratio in hoc Ciceronis ad Sulpic. lib. 4. epist. 3. *Etsi nemini concedo, qui majorem ex pernicie, & peste Reip. molestiam traxerit.* Eodémque modo loquitur ad Planc. epist. 4. lib. 10. c Præcipue conjunctionis *ut*, vel *ne* Cic. *fac vincas.* pro, *ut vincas.* Idem, *cave putes.* pro, *cave ne putes.* Hoc verò pro, *cave, ut ne putes.* Ubi nullus pleonasmus: sed integrè sic loquimur, ac citra figuram. Ter. *Ulciscar, ut ne impunè in nos illuseris.* Cic. pro Mil. *Opera datur, ut judicia ne fiant.* Quoties *ut* omittitur, ellipsis statuenda.

REGULA V.

† *Ni, nisi, si, siquidem, quòd, quia* [a], indicativis, & subjunctivis [b], adhærent.

Mirum, ni domi est. And. act. 3. sc. 4.

Ni nôssem caussam, crederem vera hunc loqui. Phorm. act. 2. sc. 2.

a Similiter ista, *sin, cum, postquam.*

b Sed indicativis in oratione directâ, unde incipimus plurimum: subjunctivis in obliquâ, quæ sæpius subjungitur.

OBSERVATIO triplex.

⋆ I. Ut *caussale. si verbum præsentis, vel futuri temporis antecesserit, adsciscere solet præsens subjunctivi. Cic.* In eo vis maxima est, ut simus ii qui haberi volumus. *Idem*: Ut in perpetua pace esse possitis, providebo. *Structura est*, providebo, ut possitis. *Sin præteritum aliquod præcedat, sæpius consequitur imperfectum subjunctivi. Cic.* Tantum cepi dolorem, ut consolatione ipse egerem. *Attamen præsens subjunctivi hîc etiam habet locum, si sermo sit de actione adhuc duranti. Ter.* Orare jussit hera, ad se ut venias. *Idem*: Ea ne me celet, consuefeci filium.

II. *Post*

II. *Post verba timendi,* ne *pertinet ad fugienda:* ut, *ad cupita; pro quo & dicimus* ne non. *Ergo vir amicus metuit, ne æger moriatur: Qui hæreditati inhiat, metuit ut moriatur; sive timet, ne non moriatur. Cic.* Vereor, ne non impetrem. *Item:* Intellexi te vereri, ut superiores mihi redditæ non essent.

III. Quòd, *&* ut, *à pueritia confundi solent: quorum prius idem valet, ac* quia; *& plurimùm de re gestâ, sive præteritâ, usurpatur: posterius valet* eò fine; *& potissimùm in futuris hoc utimur. Velut,* Gaudeo, quòd veneris: scripsi, ut venires. *Præcipuè verò* ut *locum habet post nomina, & pronomina,* tot, tantus, talis, is: *ac verba petendi, jubendi, timendi: item, quæ voluntatem, aut studium, significant; ut* volo, curo, laboro, *&c. Præterea, quæ indicant eventum; ut* fit, evenit, contingit, *&c. Et particulas,* adeò, ideo, sic, ita, tam, tantum abest, *atque ejus generis alia. Vide & Vallam lib.2. cap.37. Item, quæ Stewechius, & Tursellinus, de particulis scripserunt.*

De regimine INTERJECTIONUM.

O, exclamandi particula [a], nominativum, accusativum, & vocativum, regit [b]: ut,

O vir fortis, atque amicus. Phor.

O præclarum custodem ovium (ut ajunt) lupum. Cic. Phil. 3.

O Dave, itáne contemnor abs te? Terent. And. act. 3. sc. 2.

Sed, cùm levior est affectus, ferè omittitur *ô*.

Me cæcum, qui hæc antè non viderim! Cic. lib. 10. ad Att.

a Vide Vallam Eleg. lib. 2 cap. 13.

b In hisce de Interjectione regulis quater dicitur, regi ab ea casum. Sic Grammatici loqui solent. Sed casus additus regitur à voce intellectâ: ut in majore opere ostensum. Quare pro *regit* malim *exigit*, *requirit*, vel *adsciscit*: vel dixeris, *jungi certo casui.*

Cùm

Cùm vocandi eſt particula, tantùm vocativum admittit.

O Melibœe, Deus nobis hæc otia fecit. Ecl. 1.

Huc ades, ô Galatea. Ecl. 9.

Sed ſæpius prætcritur.

Credo, vos mirari, judices. Cic. pro Roſc. Am.

Itidem *heus*, & *ohe*, tantùm vocativum regunt.

Heus Syre. Ter.

Ohe, jam ſatis eſt, ohe libelle. Martial. l. 4. ep. 46.

Pro, vel *proh* [a], item *ah*, & *vah*, regunt accuſativum, & vocativum.

Pro Deûm, atque hominum fidem! And. act. 5. ſc. 3.

Pro ſancte Iupiter! Phil. 2.

Ah me miſerum! Terent.

Ah virgo infelix [b]*!* Ecl. 6.

Vah inconſtantiam.

Vah mea Antiphila. Ter. Heaut. act. 2. ſc. 2.

Heu nominativum, dativum, vel accuſativum, regit.

Heu pietas, heu priſca fides [c]. 6. Æneid.

Heu miſero mihi. Plaut.

Heu ſtirpem inviſam. 7. Æneid.

Hei [d], & *væ*, dativum regunt: ut,

Hei mihi, qualis erat, &c. 2. Æneid.

Væ tibi, cauſidice. Martial. lib. 5. epig. 34.

Hem accuſativum [e] regit: ut,

a *Pro* jungitur & genitivo, ſed ἐλλειπτικῶς; quia intelligitur *fidem*. Ter. Andr. *Pro Deûm, atque hominum!* Et Phorm. *Pro Deûm immortalium!*

b Nec nominativum hîc putes, Terentii eſt, *Ah mi homo, ſanúſne es?*

c Niſi vocativum eſſe placet, ut in iſto Maronis, *Heu, fuge, nate Deâ.*

d *Hei* & vocativo appo nitur. Ter. *Hei noſter, laudo.*

e Jungitur & vocativo. Cic. *Hem mea lux, meum deſiderium.* Ter. *Hem Pamphile.* Adſciſcit, etiam dativum, ſi ſit demonſtrantis. Sed tum ad adverbia refertur; ut ſuprà vidimus.

Hem

Hem astutias. And. act. 3. sc. 4.

Sic *apage* [f].

Apage istiusmodi salutem, quæ cum cruciatu advenit. Plaut. in Merc. act. 1. sc. 4.

Cæteræ ferè interjectiones, & pleræque etiam earum, quas diximus, absque casu orationi inseruntur. Ut,

Hei vereor, nequid Andria apportet mali. And. act. 1. sc. 1.

Eheu, quàm pingui macer est mihi taurus in arvo! Virgil. in Ecl.

f Sed hoc potiùs verbum est: nempe ut Græcum ἄπαγε, ab ἀπάγω, *abduco, aufero.*

* *Exclamandi particulæ,* ut, utinam, ô si, *subjunctivum exigunt. Virg.* O mihi præteritos referat si Juppiter annos! *Propert.* Atque utinam patriæ sim falsus aruspex! *Ter.* Ut te di, deæque, perduint.

Interdum per ellipsin intelligitur interjectio. Ter. Me miserum! *Cic.* Facinus indignum! *Ubi,* ô, *vel* heu, *reticetur.*

FINIS.

*APPENDIX DE CONSTRUCTIONE FIGURATA[a].

FIGURA syntaxios, vel convenientiæ ratione fit, vel regiminis.

Ratione convenientiæ, vel spectatur in partibus declinabilibus, vel indeclinabilibus.

In declinabilibus sunt Zeugma, Syllepsis, Synthesis. Quibus & à plurimis additur Prolepsis.

ZEUGMA est, cùm adjectivum, aut verbum, viciniori congruens, ad diversa reducitur, ad unum expressè, ad alterum per supplementum.

Estque vel generis, vel numeri, vel personæ. Generis: ut, *Utinam*[b] *aut hic surdus, aut hæc muta facta sit.* Numeri: ut[c], *Hîc illius arma, Hîc currus fuit.* Personæ: ut[d], *Ille timore, ego risu corrui.*

SYLLEPSIS est, cùm pluribus substantivis ita adjectivum, aut verbum, additur; ut illud consentiat, non cum propiore, sed cum digniore.

Est ea vel directa, vel indirecta. Directa fit per conjunctionem copulativam. Estque vel generum, vel personarum. Generum:

[a] Perspicuitatis, & memoriæ caussâ visum fuit hîc figuras illas syntaxios uno quasi fasce complecti, de quibus separatim actum superiùs fuit. Simul etiam quædam tum intacta adjecimus. Porrò omnis figura à Latinis linguæ Latinæ regulis recedit: interim auctoritate rectè loquentium subnixa est. Est verò vel domestica, sive vernacula; vel transmarina, sive Græcanica, quæ *Hellenismus* vocatur. Prior, vel usitata est, vel antiquata: quæ *Archaismus* dicitur. De vernacula, & usitatâ, cujus multa sunt genera, priùs agam. De Archaismo, & Hellenismo, postremo loquar. [b] Ter. [c] Virg. [d] Cic. ad Q. Fr.

nerum : ut, *Rex, & regina, collocuti.* Perſonarum : ut, *Neque ego, neque tu, ſecimus.* Ter. Indirecta fit per præpoſitionem copulativam. Cic. *Ipſe cum fratre adeſſe juſſi ſumus* [e].

SYNTHESIS eſt ſtructura ſenſu, non voce congruens. Eſt ea triplex.

I. Generis tantùm. Virgil. *Centauro invehitur magnâ* : puta *navi*. Ter. *Scelus poſtquam ludificatus eſt virginem* : pro *ſceleſtus*. Liv. *Samnitum cæſi duo millia.*

II. Numeri tantùm. Ovid. 4. Met. *Pars volucres factæ.* Virg. *Turba ruunt.*

III. Generis, & numeri ſimul. Virgil. *Pars merſi tenuêre ratem.*

Etiam Syntheſis eſt, quando poſteriora conveniunt cum voce, quæ non quidem exprimitur, in alia tamen continetur. Catullus : *Nam Sextianus dum volo eſſe conviva, Orationem in Attium petitorem Plenam veneni, & peſtilentiæ, legit.* *Legit*, puta *Sextius* : ut ex *Sextianus* intelligitur. Cicero : *De Pratiana hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori eſt, (valde enim illum amavi) hoc velim cures : Illum*, videlicet *Pratium* : quod in *Pratianus* continetur.

PROLEPSIS eſt, cùm præceſſit vox aliqua totum ſignificans, quæ in partibus mox non explicatur, ſed intelligitur [f]. Ut, *Duæ volabant aquilæ, una ab ortu, altera ab occaſu. Milites pugnant, unus gladio, alter ſariſſa* [g].

[e] Sic Juſtin. *Filium Alexandri cum matre in arcem cuſtodiendos miſit.* Ubi ſingulari crebrius oratores utuntur. Cic. *Tu ipſe cum Sextio ſcire velim quid cogites.* Idem : *Domitius cum Meſſalla certus eſſe videbatur.*

[f] Sive, cùm toti ſubjiciuntur partes, numeris, aut perſonis diverſæ, verbo non repetito.

[g] Livius l. 41: *Quando duo ordinarii conſules ejus anni, alter morbo, alter ferro, periiſſet.* Fuſè de hoc ſchemate Priſcianus lib. 17.

In

In partibus indeclinabilibus figuratur convenientia orationis; vel additione, ut in Polysyndeto; vel detractione, ut in Asyndeto; vel trajectione, ut in Anastrophe, & Synchysi.

Polysyndeton est conjunctionum in oratione redundantia. Cic. pro Arch. *Hunc & Tarentini, & Rhegini, & Neapolitani, civitate, præmiisque, donarunt.*

Asyndeton est conjunctionis in oratione defectus. Ut, *Æqui boni consulere. Debilitant vires balnea, Bacchus, amor* [h]. Nec solùm conjunctionum est copulativarum: sed aliarum quoque. Ut, *Velis nolis fiet.* Ubi desideratur disjunctiva *seu.* Ut conditionalis in hoc Juvenalis, *Græculus esuriens, in cœlum jusseris, ibit*: pro, *si jusseris.*

Anastrophe est, cùm præpositio suo casui postponitur. Virgil. *His accensa super.* Ovid. *Me penes* [i].

Synchysis vocatur ordo verborum perturbatus, ac confusus. Est ea tum convenientiæ figura, quando copula non voci connexæ, sed communi additur verbo. Horat. *Namque pilâ lippis inimicum, & ludere crudis.* Pro, *& crudis.* Tibull. *Messalam terrâ, dum sequitúrque mari.* Pro, *marique sequitur.*

Atque hæ figuræ convenientiam respiciunt. Nunc eas videamus, quæ vel semper, vel plurimùm, in regimine se offerunt.

Hæ

[h] Sic *plus minus.* Item *præter propter*, hoc est, circiter. Nam *præter* hîc sumitur, ut in illo: *Ita fugias, ne præter casam.* *Propter*, ut in illo, *Propter accubat.*

[i] Etiam in prosa locum habet. Varro: *Eum apud* Sallust. *Quos inter.* Livius: *Omnibus ex.* Sic in particulis compositis, *mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quamobrem, quemadmodum, eapropter.* Item *quapropter, hacpropter; quatenus, hactenus.* Ubi *qua*, dicitur pro *qua*: ut in *aliqua, siqua.* At *quatenus*, & *hactenus*, integrè fuerint, *qua re tenus, hac parte tenus.*

Hæ vel additione fiunt, vel detractione, vel immutatione.

Additione fit PLEONASMUS[a]: qui est abundans[b] supra necessitatem oratio. Estque præcipuè nominis, pronominis, adverbii, aut conjunctionis. Nominis; ut, *Sic ore locuta est. Vocémque his auribus hausi*[d]. *Ubique locorum.* Pronominis; ut, *Quid mihi Celsus agit*[e]? *Ubi nunc nobis Deus ille magister*[f]? Adverbii; ut Plauto, *Præsensit prius*: Terentio[g], *Olim isti fuit generi quondam quæstus apud seclum prius*: Virgilio in Culice, *magis beatior*[h]. Conjunctionis; ut Pseud. *Etiam consultis verbis quoque.* Ter. Eun. *Itaque ergo amantur.* Cic. 16. ad Att. *Etsi quamvis non fueris suasor.* Et de amicit. *Quantumvis licet excellas.*

Detractione fit ELLIPSIS[l], cùm in oratione deficit vox extrinsecus arcessenda[k]. Estque vel nominis; ut, *Aberant bidui*, supple *viâ*. *Decies sestertiûm*; nempe *centena millia*. *Pro Deûm immortalium*: puta *fidem*. *Non est oneri ferendo*; videlicet *aptus*. Vel pronominis; ut, *Memini videre*; scilicet *me*. *Est, qui non ventum velit*; supple *quispiam*. *Canto quæ solitus, siquando armenta vocaret.* Ecl. 2. pro, *canto illa*. Vel verbi; ut, *Ego continuò mecum*; supple *cogitabam*. *In Italiam cogito*; scilicet *proficisci*. Vel participii; ut, *Teucro duce*.

[a] Παρέλκον vocat Apollonius lib. 1. περὶ συντάξεως sect. 2.
[b] Ita Fabius describit l. 9. cap. 3.
[c] Virgil.
[d] Idem.
[e] Horat.
[f] Virg. 5. Æn.
[g] Eunuch. 2. 2.
[h] Sæpe etiam πλεονάζει particula *dum*: ut *agedum, adesdum, iteradum, dicdum*.
[l] Quæ perperam multis *eclipsis* dicitur.
[k] Fabius l. 9. c. 3. synecdochen vocat; ac fieri ait, cùm *verbum aliquod subtractum satis ex cæteris intelligitur*. Sed hæc descriptio etiam Zeugmati conveniret. Differt autem Zeugma ab Ellipsi, quòd in illo aliquid ex proximis, vicinisque verbis, intelligatur: in hac aliquid arcessatur foris.

duce. Ubi intelligitur participium verbi ſubſtantivi. Vel adverbii: ut illo Cæſaris, *Vulnerantur ampliùs ſexcenti*; pro, *quàm ſexcenti*: & hoc Livii, *Omnes ad unum occidit*; pro, *uſque ad unum*. Vel præpoſitionis: ut, *Tertio Nonas*; pro, *ante Nonas*. *Quid me fiet?* pro, *de me*. *Si pater id ſuccenſeat*. Ter. pro, *propter illa*. Vel conjunctionis: ubi ad convenientiam pertinet, & Aſyndeton vocatur; ut diximus. Vel interjectionis: *me infelicem!* ubi *ô*, vel *heu*, omittitur [l].

Immutatione figurat ENALLAGE; ut quâ voces, aut earum accidentia, permutentur.

Vocis immutatio ANTIMERIA [m] vocatur: ut, *Scire tuum* [n]. *Sole recens orto* [o].

Immutatio accidentis ſpeciali nomine dici ſolet ἑτέρωσις, aut ἀλλοίωσις: ac fit in omnibus partibus declinabilibus.

In iis, quæ per caſus variantur, fit quadrifariam.

I. Genere, ut illo Horatii, *Et mammæ putres, Equina quales ubera*; pro *qualia*.

II. Numero, ut apud Ovid. *Et flêſti, & noſtros vidiſti flentis ocellos*; pro *meos flentis*.

III. Caſu, quæ ſpecies proprio nomine ANTIPTOSIS [p] dicitur. Virg. *Adſis lætitiæ Bacchus dator*; pro *Bacche*. Idem: *Hæret pede pes, denſúſque viro vir*; pro, *pedi*. Horat.

Occur-

[l] Imò, quia brevitati ſtudemus, omnis ſermo noſter ellipſios eſt plenus. Exempli gratiâ, *Paucis te volo*. Integrè fuerit, *Negotium eſt; propter quod paucis te verbis alloqui volo*. Et ſunt id genus ſexcenta.

[m] Ἀντιμερία, vel potiùs Ἀντιμέρεια; ut Galeno λεπτομέρεια, & παχυμέρεια, opponuntur. Apud Ariſtotelem quoque μεγαλομέρεια legas. Apud Suidam tamen μεγαλομερία ſcribitur. Ἀντιμέρεια autem dicitur; quia una orationis pars ponitur pro altera. Ut verbum pro nomine.

[n] Perſ.

[o] Virg.

[p] *Procidentia* vocatur Priſciano lib. 17: ubi & συνέμπτωσιν ſimilitèr *concidentiam* vertit.

Occurrunt animæ, quales neque candidiores Terra tulit; pro *qualibus*. Ovid. *Hanc pius Æneas eripuisse ferunt*; pro, *pium Æneam*.

Huc pertinent Synecdoche, & Hypallage.

SYNECDOCHE est, cùm ablativus partis, vel adjuncti, mutatur in accusativum. Partis, ut apud Maronem: *Expleri mentem nequit*. Item, *Deiphobum vidi lacerum crudeliter ora, Ora manúsque ambas*. Adjuncti, ut apud eundem: *Omnia Mercurio similis vocémque, colorémque*. Item: *Flores inscripti nomina regum*.

HYPALLAGE est mutua casuum permutatio. Ut cùm prius posterioris, posterius prioris casu effertur. 3. Æn. *Dare classibus austros*; pro *classes austris*, sive *ventis*.

Est & enallage pronominis propria, cùm possessivum reciprocum ponitur pro relativo. Ovid. *Respice Laërten, ut jam sua * lumina condas*. pro *ejus*. Cujusmodi non temere imitanda.

Enallage verbi vel genere fit, seu significatione; vel tempore; vel modo.

Genere, ut apud Livium, *Postquam ludus in artem paullatim verterat*; pro *versus erat* [q]. Virg. *Placidam paci nutritor olivam*; pro *nutrito*. Fit idem in participiis, ut, *Tondenti barba cadebat* [r]; pro *tonso*. Siniléque est, *volventibus annis* [s]; pro *volutis* [t].

* Puto esse ἐλλειπτικὸν, atque integre fore, *ut illi*, puta *Laërtæ*; s. l. c.

[q] Nisi κατ' ἔλλειψιν accusativus pronominis inteligatur. Ut *verterat* dicatur, pro *verterat se*.

[r] Virg.

[s] Id.

[t] Vel *se volventibus*.

Tempore; ut Plauti hoc, *Promiſi dare*; pro, *daturum me eſſe*. Et, juxta Servium, in illo Maronis, *Magnum ſi pectore poſſet Excuſſiſſe Deum*; pro, *excutere*. Horatii quoque eſt, *Non ego hoc ferrem calidus juventâ, Conſule Planco*; pro *tuliſſem*.

Modo; ut Plaut. Aſin. 3. 5. *Niſi ex te ſcio*; pro, *ſcivero*. Huc etiam referunt, *Stupere* [t] *gaudio Græcus*; pro, *ſtupebat*. Sed veriſimile eſt, intelligi [u] hîc verbum *cœpit*, vel ſimile.

[t] Cælius in Antonium, apud Fab.

[u] Ita, præter Priſcianum, etiam Fabius lib. 9. cap. 3.

Ad enallagen etiam referre poſſis, cùm primitivum ponitur pro derivato, aut ſimplex pro compoſito, vel contrà.

Primitivum pro derivato; ut, *Dardana arma* [x]; pro *Dardania*. *Laticémque Lyæum* [y]; pro *Lyæium*.

[x] 2. Æneid.

[y] 1. Æneid.

Derivatum pro primitivo; ut cùm diſtributivum ponitur pro numero cardinali. 10. Æneid. *Ter denis navibus ibant*; pro *ter decem*. Aut cùm pronomen poſſeſſivum uſurpatur pro eo, unde derivatur. Ut apud Ter. Heaut. *Ut appareat facilè deſiderio id fieri tuo*. Et Phorm. *Neque odio id fecit tuo*; pro *tui*.

Simplex pro compoſito: ut, 1. Æneid. *Mœſtúmque timorem Mittite*; pro *omittite*. Cic. *Ponit perſonam amici, cùm induit judicis*; pro *deponit*.

Ad rationis figuras etiam referri ſolent [z] Hyphen, & Tmeſis.

[z] Nempe utraque partim ſimplicis vocis, partim orationis eſſe videtur. Hyphen enim eſt duarum vocum; ſed quæ unius inſtar efferantur. Tmeſis eſt unius vocis; ſed quæ inſtar duarum proferatur.

Hy-

HYPHEN quid ſit, diximus cùm de Orthographiæ notis ageretur.

TMESIS eſt vocis compoſitæ interſectio per unam, pluréſve interpoſitas. Ter. *Quæ meo cunque animo lubitum eſt facere.* Cic. *Per mihi, inquam, gratum feceris.* Virgil. *Iamque adeò ſuper unus eram.*

A communi etiam ſermone recedunt Archaiſmus, & Helleniſmus.

ARCHAISMUS eſt ratio loquendi priſcis uſitata, ſed meliori ævo planè, aut penè obſoleta. Plaut. *Faſtidit mei.* Ter. *Abſente nobis.* Cic. *Quam rem præſidio nobis ſperant futurum.*

HELLENISMUS eſt, cùm à Latina conſuetudine recedentes, imitamur Græcos. Catul. *Noli pugnare duobus*, pro, *cum duobus.* Virgil. *Os, humeróſque Deo ſimilis* [a].

[a] Ubi & Synecdoche, ut paullo ante diximus.

Eſt etiam ſermo, quem vocant ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΟΝ, quaſi dicas, INCONSEQUENS; cùm ſequentia prioribus non cohærent. Ter. Hec. act. 3. ſc. 1:

*Nam nos omnes *, quibus eſt alicunde aliquis objectus labos,*

Omne quod eſt interea tempus, priùs quàm id reſcitum eſt, lucro eſt.

* Vide omnino, quàm hîc ſudet, vetus interpres.

Nec enim *omnes nos*, bene convenit cum eo, quod ſequitur, *lucro eſt*. Sed, puto aliud priùs obſervabatur animo: ut ſi voluerit, *ſic nos omnes ſumus*. Alioqui dixiſſet

nobis omnibus. Sic Varro lib. 2. de re Ruſt. cap. 4: *In Arcadia ſcio me eſſe ſpectatum ſuem, quæ præ pinguitudine carnis non modò ſurgere non poſſet; ſed etiam, ut in ejus corpore ſorex, exeſâ carne, nidum feciſſet, & peperiſſet mures.* Sermo foret ἀκόλουθος, ſi dixiſſet; *ſed etiam pinguem adeò, ut in ejus corpore ſorex nidum feciſſet.* Hujuſmodi in claſſicis ſcriptoribus vocamus σολοικοφανῆ: in vulgo autem cenſeantur ſolœciſmi.

Sunt & aliæ conſtructionis figuræ: quæ, quia ad ornatum magis pertinent, in Elocutione Oratoria rectiùs explicantur.

FINIS.

SYNTAXEOS

APPENDIX ALTERA;

Quæ eſt

DE RATIONE INTERPUNGENDI.

Diſtinguendi ratio vulgò refertur ad Orthographiam; cùm ad Syntaxin potiùs pertineat. Nec enim in oratione ſolùm ſtructura, vel ordo; ſed etiam diſtinctio attenditur. Quomodo autem diſtinguendum ſit, non penitùs convenit inter eruditos. Eóque nihil alieno hìc judicio præſcribo. Tantùm eam adferam rationem, quam accuratiores ferè ſequantur; vel ſaltem à qua non admodum recedant.

Diſtinctio [a], vel eſt ſermonis, ſive pronunciationis; vel ſcripti.

Utraque, pro triplici reſpirationis intervallo, eſt triplex. Nam vel minima eſt reſpiratio, quæ ſententiam ſuſtinet: vel media, quæ eam ſuſpendit: vel plena, quæ ſententiam deponit.

Prima dicitur comma [b]; Ciceroni inciſum [c]: cujus nota eſt ſemicirculus. Altera vocatur colon, quod Latinè ſonat membrum [d]: & nota ejus ſunt duo puncta. Tertia, quæ ſententiam claudit, vocatur periodus,

[a] Quæ Græcis θέσις, Caſſiodoro itidem, libro de Grammatica, *poſitura* dicitur.

[b] Κόμμα vocatur, quia antecedens à conſequente *κόπτεται*, hoc eſt, *inciditur*.

[c] Græcis etiam *ὑποστιγμὴ*, ac Caſſiodoro ſimiliter *ſubdiſtinctio*.

[d] Ita vocatur, quia ut animal membris, ita periodus majoribus hiſce partibus diſtinguitur. Græcis eſt *μέση στιγμὴ*, *media diſtinctio*.

dus, quod Latinè est ambitus, vel circuitus: & nota ejus est punctum [e].

[e] Græcis τελεία στιγμὴ, *perfecta distinctio.*

* Ita hodie distinguimus. Sed antiquioribus, (ut ex Donato [f], Isidoro [g], & aliis, constat) punctum positum ad mediam literam, notabat comma; ad caput literæ, erat nota coli: ad imam literam, signabat periodum.

[f] Grammatices edit. 1. cap ult.

[g] Lib. 10. Originum cap. 19.

Commatis usus magnus est distinguendis nominibus; verbis, & adverbiis. Nominibus: ut, *Vir pius, & doctus.*

Grammaticus [h], *rhetor, geometres, pictor, aliptes.*

[h] Juvenal.

Sic, *Non formosa, sed prudens.*

In verbis; ut, *Hortari, orare, monere.*

Feras [i], *non culpes, quod vitari non potest.*

[i] Pub. Syr.

In adverbiis: ut, *Seriùs, ociùs, necesse cunctis est mori.*

Etiam distinguit breviores sententiæ partes: ut quando de ætate ait Ovidius.

Nec bona tam sequitur, quàm bona prima fuit.

Est & alius commatis usus. Ut cùm ad tollendam ambiguitatem sejungit duas voces [k]. Quemadmodum in illo Ciceronis 2. Off. *Summâ quidem auctoritate philosophi, severè sanè, atque honestè, hæc tria genera confusa, cogitatione distinguunt.* Ut comma ponitur post *confusa*, ne conjungendnm putetur cum *cogitatione*, quod proximè sequitur.

[k] Alii hîc virgulâ uti malunt,

Colon ostendit, sententiam quidem perfectam

fectam esse; sed adhuc pendentem. Velut cùm sententiæ partes sunt duæ; quarum utraque suo sustineatur verbo. Ut, *Ante omnia necesse est, se ipsum æstimare: quia ferè plus nobis videmur posse, quàm possimus.* Seneca.

Quòd si longiùs progrediatur periodus: contingit, ut sæpius colo distinguatur. Talis est ista: *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem, aut herbam, crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.*

Periodus, sive nota ejus, quam punctum esse diximus, ostendit sententiam esse absolutam. Estque vel brevior, vel longior. Brevior puncto quidem signatur; sed sequente literâ minusculâ. Ut illo Senecæ: *Non est fides, nisi in sapiente. apud sapientem sunt ipsa honesta**. *apud vulgum simulacra rerum honestarum.* Idem fit, si sententiæ longiusculæ sint; sed posterior quodammodo dependeat à priori. Ut in Musonii * hoc: *Siquid turpe feceris cum voluptate; voluptas abit, turpitudo manet. Siquid honestè feceris cum labore; labor abit, honestas manet.* Ac imprimis, si sequens periodus priori quasi famuletur: qualis à Græcis ἐπισύναψις dicitur. Ut Philipp. 2: *Debet enim talibus in rebus excitare animos non cognitio solùm rerum, sed*

* Nec tamen adverser post *honesta* colon malenti.

* Apud Gell. lib. 16. cap. 1.

etiam recordatio. tametsi incidamus oportet media, ne nimis serò ad extrema veniamus. Aliàs post longiorem periodum ponitur litera majuscula. Quod si planè etiam ad aliud argumentum accedatur: paullò amplius intervalli inter periodos relinqui, non inutile erit.

Triplici huic distinctioni additur à multis *semicolon*. Est hæc nota respirationis paullo majoris, quàm in commate; sed minoris, quàm in colo : ac notatur puncto cum commate subjecto, hoc pacto ; Exemplo esto illud Ciceronis ad Torquatum; in quo distinctionum omnium notæ concurrunt: *Etsi ea perturbatio est omnium rerum, ut suæ quemque fortunæ maximè pœniteat. ; nemóque sit, quin ubivis, quàm ibi ubi est, esse malit : tamen mihi dubium non est, quin hoc tempore, bono viro Romæ esse, miserrimum sit.* Hîc post *pœniteat* est semicolon; quia & major est respiratio, quàm post *rerum*, ubi comma locum habet : & minor, quàm post *malit*, ubi colon est. Sic, *Tu, quid divitiæ possint, consideras; quid virtus, non item.* Quo loco, cùm posterior pars pendeat à verbo *consideras* : nimiùm fuerit, si colo separes. At si contenti simus minimâ respiratione, quam comma vocamus : nimis præcipitabitur oratio.

Magnus & semicoli usus est in distinguendis nominibus contrariis, & variis parti-

partitionibus. Ut, *Propria, aliena; publica, privata; sacra, profana.* Etiam hîc nimium videtur, si post *aliena*, aut *privata*, colon ponatur: & major tamen utrobique interspiratio est, quàm post *propria, publica, sacra:* ubi sufficit, si comma iis subjeceris.

* Plura de interpunctione qui volet, adeat Aldum Manutium seniorem in Grammaticis Institutionibus lib. 4; Aldum Nepotem libello, quem Orthographiæ subjunxit; Erycium Puteanum de Interpunctione libello; Claudium Dausquejum lib. 1. Orthographicῶn.

DE NOTA

Interrogationis, admirationis, & parentheseos [a].

Ad orationem etiam universam pertinet nota interrogationis, admirationis, & parentheseos: de quibus idcirco hîc agemus.

[a] Addunt aliqui eam, quæ ὑφ' ἓν dicitur. de qua diximus in notis Orthographiæ.

Interrogationis nota est (?) ut,

Et [b] *dubitamus adhuc virtutem extendere factis?*

[b] 6. Æn.

Ea tamen nota tutò omittitur, si sententia eò usque producatur, ut interrogandi vis, quæ initio periodi conspicua erat, paullatim vim amittat. Ut in illo: *An tu putas esse bonos viros, qui amicitias utilitate suâ colunt; nihil ad humanitatem, nihil ad honestum referunt; nec libenter ea curant, quæ ego nisi curarem, præter cætera, prorsus me tuâ benevolentiâ, in qua magnam felicitatis meæ partem soleo ponere, indignum putarem.*

Ple-

Plerisque etiam in usu est admirationis nota: quæ hujusmodi est (!) Ut, *O hominem literatum! &, quod pulcrius, ô prudentem! imò, quod præcipuum, ô virum bonum!* Item, *O curas hominum! ô quantum est in rebus inane*[b]*!*

Parenthesis[c] est distinctio eorum, quæ sententiæ includuntur, nec ejus sunt pars[d]. Ut quæ nec à præcedente, nec sequente verbo, regantur; sed abesse possunt salvâ sententiâ. Nota ejus est (). Terent.

——— *Vel virtus tua me, vel vicinitas,*
(Quod ego in propinqua parte amicitiæ puto)
Facit, ut te audacter moneam, & familiariter.

* Multi eâ utuntur perperam. Velut cùm parenthesi includunt hujusmodi verba; *ut arbitror, ut intelleximus,* similiáque: ubi sufficit, si comma utrimque, vel summùm, si habeant utrimque semicolon. Illud etiam curandum, ne parentheses sint crebræ, vel nimis longæ: adhæc, ne aliæ aliis inserciantur. Sed ejusmodi non jam tam ad notas, quàm ad ipsam pertinent sententiam.

[b] Omittunt alii eam notam. Rectiùs saltem, quàm qui in talibus interrogationis notam usurpant.

[c] Latinè *interpositio*, vel *interclusio.*

[d] Sive sic: Parenthesis est sermo sermoni, priusquam absolvatur, interjectus. Itaque & in pronunciando aliter affertur, idque voce plurimùm magis submissâ.

DE ORDINE GRAMMATICO.

ORdo vocum, vel à natura, vel ab arte, proficiſcitur.

Naturalis, qui & Grammaticus dicitur, naturâ ipsâ, atque è ſermone vernaculo, non obſcurè cognoſcitur. In rudiorum tamen gratiam paucis eam rem complectar.

I. Primum ſibi locum vindicant particulæ excitandi: ut interjectiones; adverbiáque hortandi, optandi, vocandi, demonſtrandi, rogandi: nec non adverbia prohibendi, aut ſimilitudinis: adhæc relativa, ut *cùm*, *quando*, *donec*, &c. conjunctiones cauſſales, & rationales; ut *quandoquidem*, & ſimiles. Item vocativi, & nomina, vel pronomina interrogativa; ut *quis*, *uter*, *cujus*, *cujas*.

II. Proximus, ſi aliquid ſuperiorum fuerit; aut, ſi ea abſint, primus eſto locus ejus nominativi, qui à fronte erit verbi; vel illius, quod nominativi loco ponitur. Ut, *Felicem fuiſſe eſt miſerum.* Cùm ſubſtantivo autem cohæret adjectivum; & cum utroque caſus ab eo rectus. Quòd ſi caſus regatur à ſubſtantivo; adjectivum ſuo ſubſtantivo præponetur: ut, *Horrentia arma Martis.*

III. Hinc locus eſt verbo perſonali modi finiti. Sed ſi imperſonale verbum fuerit; ab eo erit inchoandum, Ut, *Pudet, pigétque,* *me*

me fratris. Sin infinitivi ſit modi, præcedit accuſativus, quem verbum à fronte habet.

IV. Verbo ſubjungitur adverbium loci, temporis, quantitatis, qualitatis, aut ſimile. Vel ſi adverbium abſit, ſequetur caſus verbi. Hi ſi plures fuerint, dativus præcedet accuſativum, accuſativus ablativum. Si tamen caſus quiſpiam obliquus ſit interrogativus, relativus, aut negativus [a]; poni debet ante verbum ſuum. Ut, *Cujus eſt liber? Qualem ſementem feceris, talem & metes. Nullam video hîc difficultatem.* Imò, quia reciprocum naturâ eſt poſterius antecedenti; eò fit, ut quandoque obliquus caſus præponatur caſui recto, & verbo ſuo. Ut, *Patrem ſequitur ſua proles. Quemque trahit ſua voluptas.*

[a] De negativis tamen non valde laborem, ſi quis ea ſubſtantivo ſuo poſtponat.

Quòd ſiquid defuerit, ſuppleri debet. Ut illud, *Ubi ad Dianæ veneris*, addito accuſativo ſic conſtruendum, *Ubi veneris ad ædem Dianæ.*

Ac hujuſmodi quidem eſt grammaticus, ſive nativus vocum ordo.

Qui verò ab arte promanat, cognoſcitur ex iis, quæ in Rhetoricis præcipiuntur de Collocatione verborum: inprimis autem diligenti bonorum ſcriptorum lectione comparatur.

F I N I S.

LATINA PROSODIA,

ET

ARTIS METRICÆ ELEMENTA,

In uſum Scholarum Hollandiæ, ac Weſt-Friſiæ, conſcripta

A

GERARDO JO. VOSSIO.

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JANSSONIUM,

cIɔ Iɔc LX.

PROSODIA LATINA.

PROSODIA est pars Grammaticæ, quæ accentus, & quantitatem syllabarum, docet.

De Accentu.

Accentus est pronunciandi ratio, quâ syllaba vel attollitur, vel deprimitur. Ac proprio nomine Tonus vocatur [a].

Tonus, sive accentus, est triplex [b]; acutus, gravis, & circumflexus.

Acutus est, qui syllabam acuit, & attollit: ac notatur lineolâ obliquâ in dexteram adscendente: ut, *dóminus*.

Gravis est, qui syllabam gravat, & deprimit: ac signatur lineolâ obliquâ in dextram descendente: ut, *doctè*.

Circumflexus est, qui syllabàm longiori morâ effert: signum verò ejus ex superiorum notis conflatur: ut, *amâre*.

* *Nota ejus ideò ex accentu acuto, & gravi componitur; quia syllabam pariter & attollit cum acuto, & deprimit cum gravi. Unde longiori hîc tractu omnino opus est, quàm in acuto. At planè errat vulgus, quod circumflexum cum acuto confundit.*

a Nam accentûs nomen generale est; quia tam latè patet, quàm προσῳδία: ut utriusque vocabuli origo indicat. Sed pro tono accipi solet κατ' ἐξοχὴν.

b Si διχοτομία magis placet, sic divide. Accentus vel est simplex, vel compositus. Simplex est acutus, aut gravis. Compositus, vocatur circumflexus.

TONORUM REGULÆ.

✱ *Monaſyllaba dictio, ſi brevis, aut poſitione longa ſit, acuitur; ut,* vír, méns. *At naturâ longa circumflectitur; ut,* môs, ſpês.

In diſyllabis poſterior gravatur: prior autem, ſi naturâ fuerit longa, & brevis ſequatur, circumflectitur; ut, Rôma, Crêta: *aliàs acuitur; ut,* Déus, júſtus, réges.

In polyſyllabis, penultimâ brevi, acuitur antepenultima; ut, dóminus, dícere. *Penultima autem, ſi producatur, ſequente quidem brevi, circumflectitur; ut* amâre, perôſus. *Longâ autem ſequente, acuitur; ut,* ampléƈti, sacérdos. *Cæteræ omnes ſyllabæ in polyſyllabis gravantur.*

Excipe compoſita à fis, fit; *quæ in ultima ſimplicis accentum retinent: ut,* calefís, calefít.

Etiam intrrrogatio quandoque accentum transfert; ut, Siccine ais, Parmenó?

Voces encliticæ rejiciunt accentum ſuum in ſyllabam præcedentem: ut, Lumináque, laurúſque Dei [a].

Quædam in ultima, differentiæ cauſſâ, vel circumflectuntur; ut ablativi, poëtâ, gloriâ, *atque alia* [b]: *vel acuuntur; ut adverbia,* aliquó, continuó, palám, doƈté, uná, *& ſimilia: ſed in conſequentiâ orationis acutus mutatur in gravem; uti fit apud Græcos.* Ergô *pro* cauſſâ *circumflectitur in poſteriori.*

Accentûs nota nuſquam ferè apponitur, niſi differentiæ ergô [c]: *idque non tantùm in ultima ſyllabâ fit; ut iis, quæ*

[a] Non tamen hoc locum habet in *quiſque, ubique,* & ſimilibus: cujus cauſſa eſt, quòd *que* in iſtis non ſit enclitica. Nam ſunt hæ voces compoſitæ quidem, unam tamen rem ſignificantes. Contrà quàm fit in *limináque*, & *laurúſque*: quæ valeut, *& limina, & laurus*: ut ſint duæ voces duarum rerum indices. [b] Sic genitivi *fructûs, anûs*, contracti ex antiquis *fructuis, anuis*: nominativi, accuſativi, & vocativi, plurales, *fructûs, anûs*, contracti ex *fructues, anues.* [c] Mirum nonnullos uſque adeo adverſari conſuetudini huic voces ambiguas diſtinguendi accentu. Præſertim cùm ipſi voces proprias ſcribant literis majuſculis. Nempe ut diſtinguant propria à communibus. At cur non ſimile diſcrimen hîc obſervemus? tanto magis, quòd idem fecerint veteres: ut ex Fabio, lib. 1, cap. de Orthographia; item Scauro, & aliis, conſtat.

jam

jam vidimus: sed quandoque etiam in penultima, & antepenultimâ; ut, óccido, *&* occído.

Quidam & syncopen passa circumflectunt. Vt amâsse decrêsse. *In cujusmodi interdum etiam fit discriminis caussâ: ut in genitivo* Deûm, *nominativo* nostrâs.

Græca Græco meliùs accentu efferri, censent Donatus, Serviúsque: quod sic restringit Marius Victorinus, si iisdem planè literis proferantur: ut orthographía, paralipoménων.

De Quantitate.

Quantitas est mensura syllabæ [1], secundùm quam brevis, longa, aut communis, sive anceps, dicitur.

Brevis est, quæ unum habet tempus; sive quæ celeriter pronunciatur: ac sic [2] signatur (υ); ut *pĭus.*

Longa, quæ duo tempora habet; sive quæ in pronunciando exigit spatium, atque intervallum duarum brevium: atque ita notatur (-); ut *audax.*

Communis est, quæ in versu, nunc brevis est, nunc longa: ut prima in *Italus*, media in *Batavus.*

[1] Vel sic potiùs; Quantitas est syllabæ affectio, qua ejus tempus, seu moram, metimur. Vocatur & *intervallum.* Censorino in fragmento *spatium syllabæ* appellatur.

[2] Nota hæc, si distinctionis caussâ id fuerit opus, imponitur vocali: quemadmodum etiam fit in nota vocalis longæ.

* *Porrò syllaba seu brevis fuerit, seu longa, vel naturâ est talis, vel caussâ accidentariâ, sive positione. Ita prior* patris, *naturâ est brevis, quia prior in* pater *est brevis. Sed quia ponitur ante duas consonas, etiam potest produci. Contrà* præ *naturâ est longum. Sed si in composito ponatur ante vocalem, ob positionem ejusmodi quandoque corripitur: ut in* præire. *Interdum etiam syllaba natura simul, & positione, producitur: ut prior in* auster. *Etsi autem vocalis non minùs est brevis, quia ponatur ante vo-*

 calem;

calem; quàm longa eſt, propterea quod ponatur ante conſonas : *vulgò tamen* poſitionis *nomen ad poſterius genus reſtringitur* ; *ut mox liquebit.*

Quantitas cognoſcitur regulis, & auctoritate, ſive exemplis.

* *Eſtque via, ac ratio, quâ per exempla itur, tum certior alterâ* ; *quia regula omnis autoritate veterum niti debet, velut fundamento* : *tum etiam generalis magis, cùm multarum modulus ſyllabarum non aliter ſciatur, quàm exemplis poëtarum.*

Regulæ ſunt generales, aut ſpeciales.

Generales dicuntur, quæ in omni ſyllabâ locum habent.

REGULA GENERALIS I.

Vocalis ante vocalem *brevis eſt in Latinis : ut, *Deus, filius.* Item *nihil:* nam *h* magis adſpiratio eſt, quàm litera ; ut alibi diximus.

* Puta ante vocalem ſequentis ſyllabæ; non ejuſdem; ut in dipthongo, quæ longa eſt.

EXCIPIUNTUR,

I. *Fio*, quod ubique primam habet longam, præterquam *r* poſt *e* ſequente: ut in *fierem*, & *fieri.*

Ovid. *Omnia jam fient, fieri quæ poſſe negabam.*

II. Genitivi, & dativi, quinctæ declinationis ; qui vocalem penultimam *e* habent longam, quando inter duo *i* ponitur *: ut, *diēi, ſpeciēi.*

III. Genitivi in *ius*, qui penultimam habent

* Nam ſi conſona anteceſſerit, *e* breve erit: ut, *rei, ſpei, fidei.* Verùm Lucretius *reji* dixit, *e* producto : quomodo & apud eundem *eji* invenitur.

bent communem in versu [1] : ut, *unius, illius*; præter *alĭus* penultimâ longâ [2], & *altérius* [3] penultimâ brevi.

IV. Producunt quoque penultimam *aulai, terrai*, & similes genitivi prisci : item *Cāi, Pompēi*, & similes vocativi ; ubi olim geminum *i* fuit, *Caii, Pompeii*.

V. Longa etiam est prima in *eheu*: in *ohe* verò, & *Diana* [4], est anceps. Hæc de Latinis.

In Græcis vocalis ante vocalem, nunc corripitur ; ut in *Sophia, Hyades* : nunc producitur ; ut *aër, dius* [5], *Enyo* [6].

* *Inter alia producunt vocalem desinentia in* ais, eis, ois. *Vt*, Nais, Lais [7], Briseis, Cadmeis, Latois, Minois, *&c.*

Item exeuntia in eius, *&* oius, *Vt*, Nereius, Priameius, Acheloius, Minoius, *&c.*

Adhæc terminata in aon, *vel* ion. *Vt* Machaon, Lycaon, Amphion, Pandion, *&c.*

Et composita à λαὸς ; *ut*, Menelaus, Archelaus.

Nec tamen hæc perpetua sunt. Nam Phaon, Deucalion, *& alia multa, corripiunt vocalem. Item secunda in* Nereides *est anceps. Vti & in* Orion, *ac* Geryon.

Accusativi in ea, *à nominativis in* eus, *sæpius corripiunt* E : *ut*, Orphea, Salmonea, Capharea : *interdum producunt, more Ionum* : *ut*, Ilionêa, Idomenêa, *&c.*

[1] Nam extra versum producunt.

[2] Nec facilè aliter, quàm penultimâ productâ, usurpem *solius*, & *utrius*, cum compositis *neutrius*, & *alterutrius*. Saltem veterum occurrit nemo, qui penultimam in his corripuerit. Ac corripit eam Lucretius in *totius*. Quod ipsum, quin tutò fiat, in *unius, ullius, nullius, illius, ipsius*, dubium non est. Quippe ubi penultima, nunc brevis, nunc longa, inveniatur apud poëtas classicos.

[3] Unde versus, *Corripit alterius, semper producit alius.*

4 Caussam adferam, cùm de Systole inferius loquar. 5 Sic *Pierides, Iapetus, Io*, & alia. Ac similiter peregrina quædam; ut *Michaël*. Sed plurimùm in peregrinis quantitas est ambigua. Ut *Cain, Abraham*. 6 *Dius* adjectivum semper porrectum, à Græco δῖος. At cùm dicitur, *sub dio*, à Διὸς, corripitur Afranio in Epistola apud Nonium in *Gelu*: *Soleatus, intempestâ nocte, sub dio.* Horatius tamen producit lib. 2. od. 3, & lib. 3. od. 2. Nisi *divo* utrobique malis : ut est in codd. nonnullis. 7 Excipe *Thebais*. Nam Ovidii est in tertio de Arte: *Thebais Hectoreo nupta resedit equo.* Ac similiter Papinius. Sic *Chaonia, Aonides.*

Similiter & alia sunt porrecta, quæ per η, vel ω, scribuntur: ut Deiphobus, Deianira, Troës, Troades, *&c.* Eous *primam habet ancipitem, quia Græcè* ἕως, *&* ἠὼς, ἑῷος, *&* ἠῷος, *scribitur.*

Quæ Græcè ει *habent ante vocalem, Latinis sunt porrecta: ut,* Æneas, Cassiopea, Centaurea, Deiopea, Galatea, Medea, *&c. Item* Basilius, Darius, Eugenius, Clio, Elegia, Iphigenia, Antiochia, *&c. Sed* chorea, platea, conopeum, *& proprium* Malea, *penultimam habent communem* 5. *Quòd siquis plenè intelligere velit quantitatem vocum Græcarum, eum addiscere literas Græcas necesse est.*

5 Itidem *Academia.* Sed sæpius corripitur.

REGULA II.

Diphthongus naturâ est longa. Ut, *ætas, Musæ.*

Sed *præ* in compositione plurimùm corripitur. Ut, *præesse, præustus.*

* *Virg.* Stipitibus duris agitur, sudibúsve præustis.

Præ *in* præire, *corripitur à Pedone Albinovano, carmine ad Liviam:* Et vênit, stellâ non præeunte, dies. *Item ab auctore poëmatii de Ætna; cujus est:* Ver præit æstatem. *Sed producitur à Statio 6. Theb.*

——Cùm vacuus domino præiret Arion.

Prima in Mæotis *est anceps.*

REGULA III.

Syllaba, ex duabus contracta [1], longa est naturâ. Ut, *cogo* ex *coago*, *alîus* ex *aliius*, *tibîcen* ex *tibiicen*, *ît* ex *iit*, &c.

1 Crasin vocant: à qua distinguenda est συνίζησις: ut in *semihomo* trisyllabo, & *semianimis* tetrasyllabo: ubi non duæ vocales in unum contrahuntur; sed prior quodammodo absorbetur: eóque & syllaba brevis manet; ut infrà plenius dicetur.

* *Quædam syncopen patiuntur, antequam fiat contractio. Vt* nil, *pro* nihil; bigæ, trigæ, *&* quadrigæ, *pro* bijugæ, trijugæ, *&* quadrijugæ [2]; bobus, *vel* bubus, *pro* bovibus; junior, *pro* juvenior; nonus, *pro* novenus; malo, *pro* mavolo, *&c.*

[2] Nisi factæ ex *biagæ, triagæ, quadriagæ.* Sed prius malim; quia integra sunt in usu.

REGULA IV.

Producitur vocalis ante duas consonantes, quarum utraque [1], vel altera saltem, in eâdem sit dictione: ut, *carmen, sapiens, Deum cole.* Hæc κατ᾽ ἐξοχὴν vulgò *Positio* vocatur.

Ea quoque fit, cùm post vocalem in eâdem dictione ponitur una duplex: ut, *axis, aper, gaza.*

Pro duplici etiam Grammaticis censetur *j* positum inter duas vocales: ut, *ajo, rejicio.* Sed hoc locum non habet in compositis à *jugum*: ut *bijugus*, & *quadrijugus*; quæ vocalem *i* corripiunt [2].

Cùm muta, & liquida L, vel R, in eâdem syllabâ [3] ponuntur post vocalem naturâ brevem [4], vocalis ea in versu sit

[1] Interdum etiam utraque consonans in sequenti est dictione: ut, apud Maron. *Ferte citi flammas, date tela, scandite muros.* Quod factum, à poëta videtur ad exprimendum turbatum animi affectum. Verùm quandoque id Catullus, & alii, faciunt, ubi nihil tale sit: nempe solo Græcorum exemplo sibi hoc concedentes. Ac similiter Martialis: *Quid gladium demens Romana stringis in ora?* Quidam putant, id perpetuum esse ante, *sc, sp, sq,* & *st*: sed falluntur. Nam Maronis est, *Ponite spes.* Et, *Unda Scamandri.* Et in Culice: *Horrida squammosi volventia membra draconis.* Horatii quoque est, *Sæpe stylum vertas.* Item, *Fornice stantem.* [2] Censeo & aliàs corripi, si prior compositi pars in *i* desinat. Ut in *dijambus*: item si *semijovis* dixeris. Sed tutissimum est, nihil proferri citra auctorem. [3] Nam in diversis syllabis id locum non habet. Ut, *obligo, obruo.* [4] Non item post vocalem naturâ longam. Nam *atri*, & *acris*, producunt vocalem; quia eâ est longa in *ater*, & *acer*. Et *simulacrum* habet *a* longum; quia est à *simulatum*.

communis [5] : ut, *reflo, repleo, poples, locuples, atris, tenebræ.*

Similiter in Græcis: ut, *Atlas, Cyclops, pharetra.*

Etiam in Græcis M,& N, idem præstant: ut, *Tecmessa, Cygnus, Progne,* &c.

V quoque liquescit inter Q, & vocalem sequentem. Ut, *aqua, aliquis,* &c. Nam vocalis hîc ante Q corripitur; etsi V sequatur cum vocali in eadem syllabâ.

Hactenus regulæ generales: sequuntur speciales; quarum aliæ ad primas, & medias; aliæ ad ultimas syllabas, pertinent.

[5] Ut apud Ovid. 11. Met. *Et primò similis volucri, mox vera volucris,* Item: *Non tenebras profert, Phœbus fugat inde tenebras.* Videndum autem, an in iis etiam, ubi vocalis brevis præcesserit, occurrat idonei scriptoris auctoritas, cui syllaba sit longa. Nec enim in *genitrix* temere produxerim penultimam. [6] Græci hoc quoque faciunt in *mn, gd, pt.* Quorum imitatione idem in *smaragdus* fecit Martialis hoc versu: *Sardonychas, smaragdos, adamantas, iaspidas uno.*

DE PRIMIS, ET MEDIIS SYLLABIS.

REGULA I.

Derivativa dictio sequitur quantitatem primitivæ. Ita corripiuntur prima, secundáque, in *animare,* & *animosus*; quia breves sunt in *animus.* Contrà eædem producuntur in *naturalis*, quoniam producuntur in *natura:* cujus prima est longa, quia longa est in supino *natum.*

✱ *Sic secunda in* virgineus, & sanguineus, *corripitur; quia correpta est in* virgini, & sanguini: *producitur penultima in* aratrum, ambulacrum, volutabrum;

brum; *quia porrecta est in* aratum, ambulatum, volutatum [1]. *Ac prima in* liquidus *est anceps*; *quia nunc est* à liqueo, *quod primam corripit*; *nunc à verbo* liquor, *quod primam producit*, *cùm tertiæ est conjugationis. Nam* liquatur *quidem dicimus prima correpta*; *sed* liquitur *eadem productâ. At* liquor *nomen semper priorem habet brevem.*

EXCIPIUNTUR,

I. Brevia à primitivis longis: ut, *dux, ducis*, à *duco*; *dicax* à *dico*; *sopor* à *sopio*; *sagax* à *sagio*; *ditio* à *dis ditis*; *fides* [2] à *fido*; *lucerna* à *luceo*; *odium* ab *odi* [3]; *nota* à *notum*; *molestus* à *moles*, & plura alia [4], quæ usu meliùs discentur.

II. Longa à primitivis brevibus: ut, *vox vocis* à *voco*; *lex legis* à *lego*; *rex regis*, & *regula*, à *rego*; *tegula* à *tego*; *sedes* à *sedeo*; *suspicio* à *suspicor*; *macero* à *macer*; *humor* ab *humus*; *humanus* ab *homo*; *secius* à *secus*; & alia [5], quæ usus docebit [6].

1 Similiter in *eruditio* altera corripitur, quia idem fit in *erudis*. Et contrà eadem producitur in *verecundus*, *dolabra*, *saluber*; quia hæc longa est in *vereri*, *dolatum*, *salutis*. In postremo hoc plurimùm peccatur. Atqui Ovidii est, *Phœbe saluber ades.* Item longa est eadem in *sempiternus*; quia est ab *æternus*. 2 Etsi Tullius aliter ἐτυμολογίζει. Sed omnino ut πίστις à πείθω; ita *fides* à *fido*, quod à πείθω. 3 Nisi antiquum præsens *odio* corripuit primam; atque inde *odium* eandem retinet quantitatem. Et sanè hoc est verisimiliùs. 4 Ut sunt, *bubulcus* à *bubusa*, *arcna* ab *arco*, *nato* à *natum*, *varicosus* à *varix*, aut *varicus*, *quasillus* à *qualus*, &c. Præcipuè verò id fit omissione consonæ unius. Ut, *disertus* à *dissero*, *farina* à *farre*, *curulis* à *curro*, *ofella* ab *offa*, *mamilla* à *mamma*, *tigillum* à *tignum*, *sigillum* à *signum*, &c. 5 Cujusmodi eò libentiùs omisimus, quia multa, quæ Grammatici adferunt, originis sunt incertæ. In aliquibus verò negligunt ἀναλογίαν: ut cum excipiunt *jucundus* à *juvo*: quasi non sit à supino *jutum*, ut à *fatum*, *facundus*. Ac par ratio in *jumentum*. Ab *Apulus* est *Apulia*. Et tamen secunda in *Apulus* semper est correpta; in *Apulia* semper porrecta. Etiam prima licet in *Apulus* perpetuo sit brevis: eadem tamen in *Apulia* est anceps.

REGULA II.

Quantitas compositi cognoscitur ex simplici; & simplicis ex composito. Ita eadem est quantitas in *lego*, & *perlego*: *légi*, & *perlégi*. Sic *probus*, *improbus*; *scribo*, *adscribo*; *venio*, *advenio*, *ádvenis*.

* *Servatur etiam quantitas, si vocalis mutetur. Vt* eligo, seligo, *à* lego: cado, óccido; cædo, occído: allido, collido, *à* lædo: obedio, obêdis, *ab* audio, *&c.*

Corripies tamen composita in *dicus* à *dico*; ut, *caussidicus*, *veridicus*: *dejero*, & *pejero*, à *juro*: *cognitum*, & *agnitum*, à *notum* [1]: *semisopitus*, à *sopio*: *nihilum*, à *ne*, & *hilum*: *innuba*, & *pronuba*, à *nubo*. *Connubium* verò est antepenultimâ communi [2]. Secunda in *imbecillus* est longa, etsi prima in *baculus* sit correpta. Itidem participium *ambîtus* producit secundam contra naturam supini: quam potiùs sequitur nomen *ámbitus*: uti & derivatum ejus *ambitio*.

1 Nempe in *cognitum*, & *agnitum*, sequuntur Latini naturam polysyllaborum simplicium: ut sunt *habitum*, *bibitum*, & similia.

2 Sanè Maro, ut secundam in *connubia* producit; sic eandem corripit in *connubio*, & *connubiis*. Nisi placet hæc ei esse trisyllaba κατὰ συνίζησιν.

REGULA III.

Præpositiones in compositis quædam breves sunt, quædam longæ.

Breves sunt [1], *ab*, *ad*, *ante*, *circum*, *in*, *ob*,

1 Eò præpositiones hæ sunt breves in compositione; quia breves sunt extra compositionem. E. G. ut *in arma*, sic *inermis* dicimus *in* correpto. Ac pertinent huc quoque *aperio*, *operio*, & *omitto*: quorum primum est ex *ab*, & *pario*; alterum ex *ob*, & *pario*; tertium ex *ob*, & *mitto*. *B* extritum est: cæteroquin prima esset positione longa, quæ nunc corripitur.

ob, per, re, sub, super. Ut, *abeo, adaugeo, antefero, circumeo, obambulo, pereo, redeo, subeo, superaddo.*

Re in *refert*, pro *utile est*, producitur; quia non à præpositione *re*; sed à nomine *res*, proficiscitur.

* *In nonnullis tamen & præpositio* re *producitur à poëtis geminando consonantem: quomodo crebrò legas* relligio, repperit, reppulit, rettulit.

Longæ sunt [1] *à, de, di* [2], *è, se, pro* [3]. Ut *amitto, deduco, diligo, egero, secubo, profero.*

Excipitur *di* breve in *dirimo*, & *disertus.*

Pro etiam in multis corripitur: ut, *procella* [4], *profanus, profari, profectò, profestus, proficiscor, profiteor, profugio, profundus, pronepos, protervus* [5].

In quibusdam est anceps: ut, *procuro, profundo, propello, propago*, tam nomen, quàm verbum [6].

[1] Nisi vocalis sequatur. Nam prima in *dehisco*, & *prohibeo*, corripitur.

[2] Quod integrè fuerit *dus*; ut alibi dictum. Ac similiter longum *tra* ex *trans*. Ut in *trado*, & similibus.

[3] Intellige præpositionem Latinam. Nam Græca est correpta: ut, *propheta, Propontis, Prometheus.* Interdum tamen Latini etiam in Græcis sequuntur quantitatem Latinæ præpositionis. Quomodo Lucilius in *propola* primam producit. Atque hinc & prima in *propino* Martiali est anceps: uti & Terentio prima in *prologus* [4] Similiter Lucretius in sexto corripere dicitur primam in *procello*, unde *procella* derivatur. Sed in melioribus nunc libris legitur: *Turbinis immanem vim provomit, atque procellæ.* Non *procellit.* [5] Par ratio in derivatis. Nam eadem est quantitas in *profugio*; & *profugus*; in *profanus*, & *profano.* [6] Tertullianus etiam primam corripit in *procreo.* Et contrà primam in *professio* producit Arator. Sed horum similiumque, non paullò major in sacro, quòd tractant, argumento, quàm in re metricâ, est auctoritas.

APPENDIX

De compositis sine præpositione.

* *Absque præpositione compositi prior pars in* A, *vel* O, *exiens,*

exiens, producitur : in E, I, *vel* V, *desinens corripitur. Sed excipiuntur complura, Quare de singulis vocalibus accuratiùs dicendum.*

I. *In* A *exeuntia sunt longa* : *ut*, quare, quapropter, quacunque, quatenus *.

* In quibus A est longum; quia hujusmodi etiam est extra compositionem.

II. *Itidem, quæ in* O *terminantur* : *ut*, alioqui, controversus, introduco, quandoque, quandocunque, utrobique.

Excipe hodie, quandoquidem, *& conjunctionem* quoque ; *quæ* O *corripiunt. Item composita ex duobus nominibus ; ut* bardocucullus. *Ac Drepanius similiter corripuit* O *in* sacrosanctus.

III. *In* E *terminata corripiuntur, idque & in prima, & mediâ syllabâ. In prima* ; *ut*, nefas, nefastus, nefandus, nefarius, nequeo, neque. *Item*, tredecim, trecenti, equidem. *In secunda*; *ut*, valedico, madefacio, tremefacio. [1] *In tertia* ; *ut*, hujuscemodi.

Excipe primam in sedecim, nequis, nequam, *&* nequitia, nequaquam, nequicquam, nequando, memet, mecùm, tecum, secum. *Item secundam in* veneficus, *&* videlicet.

1 Virgilius *e* in talibus corripit: producunt Lucretius, & Catullus: prior etiam extra cæsuram.

IV. *Corripiuntur quoque exeuntia in* I : *ut in prima*, biceps, triceps, bicolor, tricolor, bivium, trivium, siquidem : *in secunda* ; *ut*, agricola, paricida, aliger, artifex, caussidicus, fatidicus, omnipotens, totidem, tubicen, unigenus, &c,

Excipe ea, in quibus I *pro casibus variatur* : *ut*, quidam, quivis, quilibet, quicunque, qualicunque, quantivis, unicuique, reipublicæ, *&* idem *masculinum.*

Item hæc crasin, aut syncopen, passa ; ilicet, scilicet, bigæ, quadrigæ, pridie, postridie *.

Adhæc à dies *derivata* : *ut*, biduum, triduum, meridies. *Sed in* quotidie *est anceps.*

Producunt I *etiam* triceni, tricesimus, siquis : *item* nimirum, ibidem, ubique, utrobique, ubivis. *Sed in* ubicunque *est anceps, ut in* ubi.

* Quæ duo postrema ad proximum etiam canonem pertinent.

V. *Exeun-*

v. *Exeuntia in* u *corripiuntur* : *in prima* ; *ut*, ducenti, dupondius : *in media* ; *ut*, quadrupes. *Ac similiter in Græcis literâ* y *terminata* : *ut*, Polydorus.

REGULA IV.

Omne præteritum, & ſupinum diſyllabum, primam habet longam : præteritum verò geminatum primam brevem : ut, *movi, motum, momordi, ſefelli.*

EXCIPIUNTUR *brevia*

Præterita ſex ; *bibi, dedi, ſteti, tuli, ſcidi,* & *fidi*, à *findo* [1]. Item ſupina novem ; *datum, ſatum, ratum, itum* [2], *quitum, litum, ſitum, rutum, citum* à *cieo* [3].

Venientia à ſupino *ſtatum*, alia producunt primam ; ut, *ſtaturus* [4], *conſtaturus*: alia corripiunt ; ut, *ſtatus*, unde *præſtitus, ſtatuo, ſtabilis, ſtabulum.*

Præterita autem, & ſupina polyſyllaba, tantam habent primam, quanta eſt prima præſentis. Ita corripiuntur, *vocavi, vocatum* : producuntur *clamavi, clamatum.*

Excipe *poſui, poſitum*: item *ſolutum*, & *volutum* : quæ primam corripiunt.

1 Nam *confidi*, pro *confiſus ſum*, habet ſecundam longam. Sex etiam iſtis adde *ſtiti.*

2 Ab *ambio* tamen participium *ambitus, a, um*, quod valet *circumdatus*, producit penultimam. Sed alia eam corripiunt: ut, *ambitus* nomen, ſive pro honoris cupiditate ; item *exitus*, & ſimilia; ut ſuperiùs diximus. 3 Nam à *cio, cis*, quartæ, priorem producit : unde *accitus, excîtus*. At à *cito* corripitur *i* : unde *concito, excito, recito*. Sic *citus*, pro ταχὺς, ſive *celer*, corripit priorem. At (quod Donatus, & Nonius, non ſatis attenderunt) *citus* pro *diviſus* producit eam. Ut *erctum citum, erctum non citum*; quæ ſunt à *cio* pro *divido*. Unde & *erctum ciendum*, hoc eſt, *dividendum*. Vide Servium in 8. Æn. 4 Sic & *ſtator* à ſiſto.

* Genui, genitum, *sequitur quantitatem antiqui* geno : coëgi, coactum, *retinet naturam integri* coago : potui, *sequitur integrum* potis sum, *unde fit* possum.

Penultima polysyllaba præteriti exeuntis in si, *&* vi, *est longa*: *ut*, divisi, audivi.

Supina polysyllaba producunt penultimam. Excipe supina itum *non venientia à præterito in* ivi: *ut*, crepui, crepitum; habui, habitum; bibi, bibitum, *&c. Sed si ultima præteriti syllaba sit* vi, *producuntur*: *ut* amavi, amatum; vievi, vietum; petivi, petitum; audivi, auditum.

REGULA V.

Accentus in polysyllabis ostendit penultimam longam, si attollitur, aut circumflectitur: brevem, si gravatur Ut, *amamus*, *legimus*.

Antepenultima, si potest, redigenda est ad penultimam diminutione : ut, *hominibus*, *homini*; *amabamus*, *amabam*.

REGULÆ SPECIALES
de ultimis syllabis.

Ac primùm de monosyllabis.

Monosyllaba producuntur : ut, *à*, *de*, *i*, *do*, *tu*, *sic*, *en*, *quin*, *non*, *cras*, *par*, *Nar*, *sal*, *spes*, *vis*, *mos*, *rus*.

Excipe encliticas, *que*, *ne*, *ve*, & syllabicas adjectiones, *ce*, *te*, *pte*.

Item exeuntia in *b*, *d*, *l*, *t*. Ut, *ab*, *ad*, *mel*, *fit* : præter *sal*, & *sol*, longa.

Ex

Ex terminatis in *c*, breve eſt *nec* [1] : commune eſt *hic* [2] pronomen : uti & *hoc* [3], niſi fuerit ablativus ; qui ſemper producitur : *fac* ſæpius breve eſt.

Corripiuntur quoque, *an*, *in*, *per*, *ſer*, *ter*, *vir*, *cor* [4], *es* à verbo *ſum* [5], *quis*, *bis*, *is*, pronomen [6], & *cis* præpoſitio : item *os*, *oſſis* [7]. O ſequente vocali eſt anceps.

1 *Lac* corripi ajunt;ſed producit Serenus. At *par* in obliquis primum corripit. *Nar* contrà in iis producit Ennius 6. Annal. *Sulfureos poſuit ſpiramina Naris ad undas.* *Sal* verò etſi porrectum, *ſalis* tamen corripit priorem. 2 Niſi cum vett. grammaticis dicere malis, *hic* ſemper corripi : at ubi produci videtur, *hicc*, id eſt, *hicce*, ſcriptum fuiſſe. 3 *Hoc* nominativus Maroni producitur : at contrà corripitur auctori Ithyphallico : item in carmine antiquo ad Sancum. Sed videtur Maro ſcripſiſſe. *Hocc illud germana fuit.* id eſt, *hocce*. Quod etſi verum cenſeo, tamen placuit ſequi ſententiam vulgatiorem. 4 Semel Ovidius corripere dicitur epiſt. Sapphûs. Sed locus eſt controverſus. 5 Nam ab *edo* producitur, ut monet Servius. 6 At *is*, & *cis*, cùm verba ſunt, producuntur : uti & *os oris*. De *cis*, quod corripi ajebam, auctorem ſequor Probum : etſi non ignarus Victorinum, & Servium, diſſentire. Probum in compoſitione ſequi etiam maluit Petrarcha in quarto Africæ, cùm ait : *Flenda Ciſalpinus jam Gallica rura colonus.* Sed tutiſſimum iſtis abſtinere. 6 Addunt aliqui *vas vadis* : verum, ut cenſeo, ſine auctore.

OBSERVATIO.

Monoſyllaba retinent quantitatem, cùm ſunt poſterior pars compoſiti. Itaque ut longa ſunt *fas*, *ſis*, *vis*, & ablativus *re* : ita & producuntur, *nefas*, *adſis*, *poſſis*, *mavis*, *quamvis*, *quare* [1]. Et contrà, ut corripiuntur, *ſer*, *vir*, *es*, *quis*, *os*, *oſſis* : ita & brevia ſunt, *perſer*, *ſemivir* [2], *ades*, *potes*, *ecquis*, *aliquis*, *exos*.

1 Itaque & in *alioquin* ultimam producam;quia *quin* eſt longum Maroni. Et *tripes* producere malim cum Horatio, quam corripere cum Auſonio ; partim ob potiorem Horatii auctoritatem ; partim quia *pes* producitur Maroni, & Propertio. 3 Sic *triumvir*.

REGULÆ SPECIALES
de diſyllabis, & hyperdiſyllabis.

A.

In *a* longa ſunt: ut ablativus *menſâ*, *ama* [1], *contra* [2], *erga*.

EXCEPTIO.

Corripiuntur nominativi. accuſativi, & vocativi [3], in *a*: ut, *menſa, poëma, carmina.*

Item, *quia, ita, eja, poſtea* [4], *puta* pro *videlicet.*

Numeralia in *ginta* interdum corripiuntur: ut, *triginta, quadraginta.*

[1] Nempe imperativi primæ, ſi originem ſpectes, ſunt contracti ex antiquis in *aë*. Nam ab *amo* fuit triſyllabum *amaë*, ex quo *ama*: ut Græcis ἄμαε, ἄμα, *mete.* Ac ſimiliter à *doceo* fuit *docee*, ultimâ brevi, ex quo *doce*, *e* longo: ut Græcis δόκεε, δόκει. [2] *Contra* Manilius, & Auſonius, corripiunt: ſed producunt Maro, & Valerius Flaccus; quorum potior auctoritas. [3] Sed vocativi Græci à nominativis in *as* producuntur; ut *Ænea*. Ab *es*, corripiuntur; ut *Thyeſta*, *Oreſta*. [4] At in *antea* producunt Catullus, & Horatius.

E.

In *e* brevia ſunt: ut, *cubile, patre, curre, impune, ante.*

EXCIPIUNTUR

I. Græca in *e* longum [1], cujuſcunque caſus: ut, *Lethe, Anchiſe, cete, mele, tempe,*

II. Ablativi quinctæ declinationis: ut, *die, fide*. Et adverbia à *dies* [2] derivata: ut, *hodie, pridie, poſtridie, quotidie.* Item ablativus *fame* [3].

III. Imperativi ſingulares ſecundæ conjugationis: ut, *doce, mane.* Sed *vale*,

[1] Hoc eſt, quæ Græcè per *η* ſcribuntur.

[2] Par ratio in derivatis à *res*; ut *quare*. Sed de hoc conſtat ex obſervatione de compoſitis ex monoſyllabis.

[3] Nempe quia antiquis erat quinctæ declinationis.

cave,

cave, & *vide*, interdum inveniuntur ultimâ correptâ [4].

IV. Adverbia derivata ab adjectivis secundæ declinationis: ut, *doctè*, *pulchrè*, *valde*; quod ex *validè*, &c. Præter *bene*, & *malè*. Item longa sunt *ferè* [5], *ferme*, *ohe*.

4 Videtur hoc ex eo fieri; quia pleraque verba secundæ antiquis etiam fuerint tertiæ: quomodo *fulgeo*, & *fulgo*, *oleo*, & *olo* dixere. 5 Ausonius *ferè* corripit: sed producunt Maro, & alii.

I.

In *i* longa sunt: ut, *viri*, *doceri*.

EXCIPIUNTUR

Nisi, & *quasi*; quæ corripiuntur.

Uti & dativi, & vocativi Græci [1]: ut, *Palladi*, *Minoidi*, *Pari*, *Amarylli*.

Communia sunt, *mihi*, *tibi*, *sibi*, *cui* disyllabum. Item, *ubi*, *ibi*, *uti* [2], eum compositis; ut, *sicubi* [3], *alibi* [4], *sicuti* [5], *veluti*.

* Ibidem *tamen*, & ubique [6] *semper producunt medium: ac* utique *eam semper corripit*: ubicunque *secundam habet ancipitem*.

O.

In *o* communia sunt: ut, *homo*, *amo*.

EXCIPIUNTUR

Dativi, & ablativi, in *o*; qui producuntur: ut, *Domino*, *Deo*.

Et adverbia inde orta: ut, *tantò*, *quantò*, *certò*

1 *Oresti*, *Pyladi*, & similes dativi, producuntur; quia sunt Latini, non Græci. Quippe Græcis est Ὀρέςῃ, Πυλάδῃ, cùm sint primæ simplicium. Sed nec corripi possunt dativi contracti; quia obstat regula generalis: ut, *Demostheni*, Δημοσθένει, *Metamorphosi*, Μεταμορφώσει. 2 *Uti* tutius producitur exemplo Horatii, & Propertii. Nec puto breve apud classicos reperiri. 3 *Sicubi* melius corripitur Maronis exemplo. 4 *Alibi*, & *veluti*, malim cum vett. producere. 5 *Sicuti* tutiùs corripitur. 6 Quidam anceps censent ob Horatii locum, *Non ubivis, coramque quibuslibet. In medio qui*. Sed alii divisim legunt, *Non ubi vis*: vel, *non ubi sis*.

certò [1], *meritò*, *falsò*, *primò*, *eò*, *ideo* [2], &c. præter anceps *serò* [3].

Producuntur etiam, quæ Græcè exeunt in ω longum [4]: ut, *Alecto*, *Echo*, *Sappho*, hujus *Androgeo*, hunc *Atho*.

Rectiùs corripies, *ego*, *scio*, *nescio*, *cedo* pro *dic*, *duo*, *citò*, *illico*, *imò*, *modò*, cum compositis: ut, *quomodo*, *dummodo*, *postmodo*.

Gerundia Virgilius producere solet: sed alii non rarò corripiunt: ut, *eundo*, *vigilando*.

1 Similiter & conjunctio *verò*: item *ergò* pro *caussa*. *Omnino* corripit Prosper: sed cum Marone tutiùs produxeris. 2 Par ratio in *adeò*. 3 Itidem communia statuunt *sedulò*, *crebrò*, *mutuò*, quæ tutiùs producuntur. *Profectò* corripit Terentianus Maurus. 4 Non item, quæ *n* abjiciunt, ut, *Apollo*, *leo*, *Plato*: ubi *o* variatur.

V.

In *u* longa: ut, *cornu*, *fructu*, *dictu*, *diu*.

* *Sed* indu, *quod in* valet, *antiquis breve erat. Item* nenu, *pro* non. *Vtroque usus Lucretius.*

Y.

In *y* brevia: ut, *moly*, *Tiphy*.

C [1].

In *c* longa: ut, *istic*. Sed *donec* corripitur.

D.

D breve est: ut, *apud* [2].

L.

In L brevia: ut, *consul*, *pugil*, *semel*, *simul*.

* *Hebræa in* L, *quæ Græcè scribuntur per vocalem longam, producuntur: ut,* Daniel, Michaël [3].

M.

M nunc ante vocalem eliditur [4]. Sed olim corripiebant [5]. Quod in compositione remansit: ut, *circumeo*, *circumago*.

1 Nomina in *b*, & *g*, exeuntia, peregrina sunt: ut, *Iob*, *Iacob*, *Magog*: quæ Græcè scribuntur per ω: eóque rectiùs producuntur. 2 *David*, *Bogud*, & similia peregrina, meliùs producuntur. 3 Punicum *Hannibal* corripitur, instar Latini *cervical*. 4 Per ecthlipsin: de qua postea. 5 Ennius: *Insignita ferè tum millia militum octo.*

N. Cor-

N.

Corripiuntur nomina in *en*, habentia *inis* in genitivo: ut, *carmen, crimen, pecten.*

Item *forsan, forsitan* [6], *tamen, attamen, viden, nostin* [7].

Et apocopen passa syllabæ *de*: ut, *dein, proin.*

Præterea Græca exeuntia in *o* parvum [8]; quæ Latinis sunt secundæ declinationis: ut, *Ilion, Erotion, Pylon.*

Adhæc accusativi Græci nominum, quorum nominativus est brevis: ut, *Majan, Aeginan, Thetin, Alexin, Ityn.* Et dativi plurales in *in*: ut, *Arcasin* [9].

Producitur ex Latinis *lien.*

E Græcis longi sunt nominativi masculini, & feminini: ut *Titan, Pæan, Hymen, Trœzen, Siren, Salamin, Delphin, Pandion, Actæon, Phorcyn.*

Producuntur quoque accusativi Græci nominum in *as, es, e*: ut, *Ænean, Anchisen, Calliopen.* Item genitivi plurales: ut, *Cimmeriôn* [10].

6 Corripiuntur *forsan*, & *forsitan*; quia *an* est breve, & monosyllaba in compositione primitivi quantitatem retinent: ut antè diximus. Nam *forsan* est ex *fors an*: *forsitan* ex *fors sit an*. Uti & *fortassean* ex *fortasse*, & *an*. 7 *Viden* crebrum est: *nostin* Ovidio breve est ep. Med. Quæritur de *scin*, *audin*, & similibus. Sed cùm in iis destituamur auctoritate classici scriptoris, tutiùs sanè illis abstinebimus.

8 Nam quemadmodum mox dicetur, per *o* magnum prolata producuntur. Ut, *Actæon, Cimmeriôn.* Tibull. *Cimmeriôn etiam obscuras accessit ad oras.* 9 Sic Martianus Cap. 10 Exemplum ex Tibullo proximè vidimus.

R.

In *r* brevia: ut, *Amilcar, semper, semivir, precor, turtur.*

Sed composita à *par* [1] sequuntur simplicis naturam: ut, *impar, compar, dispar.*

1 Instar aliorum à monosyllabis venientium: de quibus superiùs diximus.

Producuntur etiam Græca in *er*, quæ genitivo crescunt [2] : ut, *aër*, *æther*, *crater* [3].

2 Non item isosyllaba; ut, *pater*, *mater*.

3 Sed *Celtiber* Martiali corripitur: nec qui producat occurrit.

AS.

In *as* longa : ut, *bonitas*, *Æneas*, *mensas*, *amas*, *foras*.

EXCIPIUNTUR

I. Græci nominativi in *as*, quorum genitivus desinit in *ados* [1] : ut, *Ilias*, *Pallas*, *Arcas*. Quibus adde Latinum *anas*.

II. Accusativi Græci plurales tertiæ declinationis: ut, *crateras*, *cyclopas*, *heroas*, *Troas*.

1 Nam si aliter forment genitivum, producitur *as*: ut *Æneas*, *Thomas*, *Pallas Pallantis*.

ES.

In *es* longa : ut, *locuples*, *Anchises*, *panes*, *dices*, *octies*.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina tertiæ declinationis, in quibus penultima genitivi crescentis corripitur [1] : ut, *miles*, *seges*, *teges*, *pedes*. Præter *Ceres* [2]. Imò & *abies*, *aries*, *paries* [3].

II. Præpositio *penes*.

III. Neutra Græca singularia in *es* : ut, *hippomanes*, *cacoëthes*. Item Græci nominativi [4] plurales in *es*, quorum [5] nominativus singularis crescit in obliquis : ut, *Arcades*, *Thraces*, *Troades*.

1 Quippe si longa sit genitivi penultima, *es* quoque longum fuerit: ut, *hæres*, *locuples*. Contrà corripitur in *obses*; quia in genitivo est breve. Ovid. *Sponsor*, & *obses*, *ero*.

2 Quod indicat iste Martialis scazon : *Hic farta premitur angulo Ceres omni*. 3 Nisi quòd tria hæc producuntur, cæsuræ potiùs tribuendum. 4 At accusativi *Arcades*, *Thraces*, & similes, sunt longi. Quid mirum? Latini enim sunt, non Græci; apud quos desinunt in *as*. Itaque producit Juvenalis sat. 7 : *Oenophorum*, *tripodes*, *armaria*, *cistus*. 5 Sive nominativi Græcè desinentes in ε breve, non in ει diphthongum. Nec enim *Syrtes*, & similes nominativos, corripere liceat.

IS.

In *is* brevia ſunt: ut, *piſcis*, *opis*, *dicis*, *amatis*.

EXCIPIUNTUR

I. Dativi, & ablativi plurales: ut, *menſis*, *dominis*, *nobis*, *vobis*.

Item accuſativi: ut, *omnis*, *urbis*.

II. Quæ penultimam genitivi creſcentis pruducunt: ut, *Salamis*, *Salaminis*; *Samnis*, *Samnitis*.

III. Græca in *oïs*: ut, *Simoïs*, *Pyroïs* [1].

IV. Secundæ perſonæ ſingulares indicativi præſentis in quarta conjugatione: ut, *audis*, *dormis*.

V. *Velis* [2], cum compoſitis. *malis*, *nolis*.

VI. Secundæ perſonæ futuri ſubjunctivi ſunt communes: ut, *amaveris*, *docueris*. Unde & pluralis penultima legitur longa:

—— *Vitam dederitis in undis*. Ovid. [3].

✻ *Adverbia duo*, foris *quidem Horatio*, *at* gratis *Martiali*, *producuntur*: *niſi id cæſuræ attribuendum*.

[1] Quia Græcè Σιμόεις, Πυρόεις.

[2] Videtur idem ſtatuendum de *faxis*, & *auſis*.

[3] Sic idem Ovid. *Et maris Ionii tranſieritis aquas.* Item Catullus hoc Phalæcio: *Et cùm millià multa fecerimus*. At etiam corripi, indicat hoc Naſonis: *Hæc ubi dixeritis*, *ſervet ſua dona rogata*. Et ſimilia alibi.

OS.

In *os* longa: ut, *cuſtos*, *honos*, *dominos*, *illos*.

EXCIPIUNTUR

I. *Compos*, & *impos* [1].

II. Græca, quæ ſcribuntur per *o* parvum [2]: ut, *chaos*, *Delos*, *Pallados*, *Arcados*.

[1] De *impos* non alia, quàm Plauti, occurrit auctoritas: quæ ſicui non ſuffecerit, ἀναλογίας ratio valeat; quia ſimiliter ſe res habet in *impos*, ac *compos*; cùm utrumque ſit à *potis*, eóque ut *compotem*, ita *impotem*, dicamus. [2] Nam per ως ſcripta producuntur: ut, *Athos*, *Minos*, *heros*, *Androgeos*. Ovid. epiſt. 10: *Viveret Androgeos utinam*.

US.

In *us* brevia : ut, *animus*, hic *fructus*, *illius*, *amamus*, *ſæpius*, &c.

EXCIPIUNTUR,

I. Omnes caſus in *us* quartæ declinationes, præter nominativum, & vocativum ſingularem : ut, *hujus fructus* [1] ; & *hi*, *hos*, & ô *fructus*.

II. In genitivis habentia *u* longum : ut *palus* [2], *ſalus*, *incus*.

III. Quæ Græcè in ους deſinunt : ut, *Amathus*, *Sapphus*, *Mantus* [3] : præter compoſita à πȣ̃ς : ut, *Oedipus*, *polypus* [4].

1 In cauſſa eſt, quia genitivus *fructus* contractus eſt ex *fructuis* : uti plurale *fructus* ex *fructues*. 2 *Palus* tamen ſemel Horatio corripitur. At non imitandum. 3 Sic & *Ieſus*. 4 Nempe quia ejuſmodi *υ* ex ȣ deperdunt, ac deinde *o* in *u* convertunt. At *tripus*, & *Melampus* producunt *u*.

YS.

In *ys* brevia : ut, *chelys*, *Tiphys*, *Capys*, *Libys*, *Tethys* [1].

1 Corripit hoc Ovidius : ſed aliis producitur. Ut & accuſativus *Tethyn* : non tamen extra cæſuram ; ut extra eam tutiùs utroque caſu corripiatur.

T.

In *t* brevia ſunt : ut, *caput*, *amat*.

OBSERVATIO.

Ultima communis cujuſque eſt ſyllaba verſus.

DE EXEMPLIS.

Syllabæ, quæ ſuperioribus regulis cognoſci non poſſunt, auctoritate, ſive exemplis poëtarum cognoſcuntur.

DE ARTE METRICA.

* *Doctrina de quantitate syllabarum in arte Grammatica necessariò traditur ; quia ad bene loquendum requiritur. Nec enim bene loquitur, qui in pronunciando, aut producenda corripit, aut corripienda producit. Verùm notitia pedum, non pronunciationis, sed metri ergò addiscitur; quia omne metrum ex pedibus constat. Quare doctrina metrica à pedibus, ut partibus, incipit : inde ad metrum, velut totum, accedit.*

DE PEDIBUS.

Ex syllabarum quantitate fiunt pedes.

Pes [1] est numerosa duarum, triúmve [2] syllabarum, constitutio.

[1] *Pes*, ut ajunt, vocatur tralatione ab animalibus sumta; quia, ut animal pedibus, ita & versus pedibus incedere videtur. Quomodo Horatius ait *versum currere*. Verùm non ἀμέσως ea vox est ab animalibus; sed est translata eò à saltatione; ubi in pedibus tollendis mora, ac celeritas, spectatur. Unde rhythmus dicitur metri parens. Vide Suidam voce ῥυθμός. Porrò in pedibus duo spectamus, ἄρσιν, sive sublationem, & θέσιν, sive depositionem; quæ duo numerum efficiunt. [2] Definimus pedem simplicem, qui propriè pedis nomen meretur: at compositus non tam pes est, quàm pedes. Et sanè, si pes, uti definiunt, quævis est numerosa syllabarum constitutio; omnis versus erit pes; exempli gratia, versus Phalæcius, qui est numerosa constitutio undecim syllabarum; unde & carmen *hendecasyllabum* vocatur.

Dissyllabi pedes sunt quatuor [1] :

Pyrrhichius [2], qui est duorum temporum, ∪ ∪ : ut, *Deus*.

[1] Quare quatuor hi pedes, & sequentes etjam, istis vocentur nominibus, & quomodo præterea appellentur, exponit Diomedes libro tertio. Ut & è junioribus Aldus in quarto institut. Grammat. [2] Pyrrhichio, ut Hesychius, ait, nomen datum ἀπὸ τῆς πυῤῥίχης, genere saltationis armatæ; quod plerique à Pyrrho Achillis filio, alii à Pyrrho Cydonio repertum tradunt. *Bellicrepam saltationem* dixere Romani; ut videre est ex Festo Pompejo. Aliis hic pes παρίαμβος appellatur; ut est apud Fabium lib. 9. cap. 4, & scholiastem Hephæstionis.

Spondeus [3], quatuor temporum, - - : ut, *ingens*.

Jambus [4], priore brevi, posteriore longâ, υ - : ut, *tenax*.

Choreus [5], qui vulgò trochæus, jambo contrarius, - υ : ut, *annus*.

3 Nomen spondei ex eo est, quia ἐν σπονδαῖς, sive libationibus sacrificiorum, ejus in primis usus foret ob gravitatem, quam obtinet. 4 Jambus vocatur non ab ἰαμβίζειν, quod potiùs ab jambo venit: sed vel ab Jambe puella; vel quod verisimilius, ab ἰάπτω, quod est *maledicere*; quia nempe eo usi sunt in convitiis, & maledictis. 5 *Choreum* Cicero, ac Fabius, vocant. Nomen hoc ex eo, quia opus choris, ac saltationi. Vulgo ἀπὸ τοῦ τρέχειν, quia celeriter currit, *trochæus* dicitur. Nec nova hæc est appellatio: quia sic aliis vocari agnoscit Fabius. Atque ita etiam nuncupat eruditissimus grammaticus, Terentianus Maurus.

Trisyllabi octo [1];

ex quibus quatuor primorum major est usus.

Tribrachys [2], υ υ υ : ut, *Priamus*.
Molossus [3], - - - : ut, *audiri*.
Anapæstus [4], υ υ - : ut, *domini*.
Dactylus [5], - υ υ : ut, *carmina*.

1 Ex quibus unus temporum trium, *tribrachys*: tres temporum quatuor, *anapæstus*, *dactylus*, & *amphybrachys*: tres item temporum quinque, *bacchius*, *antibacchius*, & *amphimacrus*: unus sex temporum, *molossus*. 2 A quantitate *tribrachys*, dicitur: quomodo ab eadem *amphibrachys*, & *amphimacrus*, nomen acceperunt. Olim *trochæus* dictus; etiam Ciceroni, Fabióque. Imò Hephæstio annotavit, & χορεῖον vocatum. Cur verò trochæus, & tribrachys, nomina commutent, in causâ est, quòd totidem habeant tempora; ut facilè alter in alterum resolvatur. Cicero in Oratore, & Quinctilianus lib. 9. cap. 4, ajunt, trochæum ab Aristotele *cordacem* vocari. Sed legendum videtur *cordacicum*. Nam verba Aristotelis sunt lib. 3. Rhetor. cap. 8: Ὁ δὲ τροχαῖος κορδακικώτερος. 3 Nomen à Molossis, gente Epirotica, quæ eo pede delectabatur. 4 Nomen ἀπὸ τοῦ ἀναπαίειν, quod est *repercutere*: nempe quia saltantes contrario modo, ac in dactylo fit, terram ferirent. 5 Quasi dicas, *pes digitalis*. Nam δάκτυλος, *digitus*. Sic vocatur, quia, itidem uti digitus, habet partem unam duabus aliis longiorem.

Bacchius [6], ∪ - -: ut, *egeſtas.*

Antibacchius [7], - - ∪ : ut, *cantare.*

Amphimacer, ſive Creticus [8], - ∪ - : ut, *caſtitas.*

Amphibrachys [9], ∪ - ∪ : ut, *amare.*

6 *Bacchium* vocant etiam Fabius, & Hæphæſtio. Appellatio ex eo, quia illius uſus foret in hymnis dithyrambicis; qui in Bacchi honorem canebantur. 7 Quaſi dicas, *bacchio contrarius.* Hephæſtioni nuncupatur *palimbachius.* Marius Victorinus lib. 3, ubi agit de trimetro jambico, dicit antibacchium conſtare, brevi, & duabus longis: ut, *lacunas.* Ergo ei *antibacchius* eſt, quod aliis *bacchius.* 8 *Amphimacri*, & *Cretici* appellatio eſt apud Fabium. Apud Hephæſtionem verò perperam pro κρητικὸς editum κρετικός. Sic dictus, quia Cretenſes eo gauderent. 9 *Amphibrachys*, Dioméde teſte, aliter vocatus *ſcolius*, à ſcolio, quodam citharæ genere.

Tetraſyllabi XVI.

Qui veriùs διποδίαι, ſeu pedum συζυγίαι, quam pedes, vocantur [1].

Proceleuſmaticus [2], ∪ ∪ ∪ ∪ : ut, *hominibus*: ex duobus pyrrichiis.

Diſpondeus [3], - - - - : ut, *concludentes.* ex duobus ſpondeis.

Choriambus [4], - ∪ ∪ - : ut, *hiſtoriæ.* ex trochæo, & jambo.

1 Ita Tullius; cui & Fabius ſubſcribit lib. 9, his verbis: *Et quidem Ciceronem ſequar. Nam is eminentiſſimos Græcorum eſt ſecutus; excepto quòd pedes mihi triſſyllabos non videtur excedere: quanquam ille pæone, dochimóque, utatur: quorum prior in quatuor, ſecundus in quinque excurri putatur. Nec tamen ipſe diſſimulat, quibuſdam numeros videri, non pedes. Quidquid enim ſupra tres ſyllabas, id eſt ex pluribus pedibus.* Hactenus ille. Pedes iſtos adjecimus nihilominus, propter aliquem eorum uſum in carminibus illis, quæ ab his nomen acceperunt: ut eſt Choriambicum, Ionicum, *&c.* 2 Nomen ex eo eſſe videtur, quia præmitteretur hortatui nautico, qui Græcis κέλευσμα, uti κελευστής, qui Latinis *hortator*, vel *portiſculus.* 3 Quaſi geminatus ſpondeus. 4 Quaſi dicas choræus cum jambo.

Antiſpaſtus [5], ⏑ – – ⏑ : ut, *Alexander*: ex jambo, & trochæo.

Dijambus [6], ⏑ – ⏑ – : ut, *ſeveritas*: ex duobus jambis.

Dichoræus [7], – ⏑ – ⏑ : ut, *comprobare* : ex duobus trochæis.

Jonicus à majore [8], – – ⏑ ⏑ : ut, *cantabimus*: ex ſpondeo, & pyrrhichio.

Jonicus à minore [9], ⏑ ⏑ – – : ut, *venerantes* : ex pyrrhichio, & ſpondeo.

Epitritus primus [10], ⏑ – – – : ut, *ſalutantes* : ex jambo, & ſpondeo.

Epitritus ſecundus, – ⏑ – – : ut, *concitati* : ex trochæo, & ſpondeo.

Epitritus tertius, – – ⏑ – : ut, *communicant*. ex ſpondeo, & jambo.

Epitritus quartus, – – – ⏑ : ut, *incantare* : ex ſpondeo, & trochæo.

Pæon primus [11], – ⏑ ⏑ ⏑ : ut, *conficere* : ex trochæo, & pyrrhichio.

5 Ἀπὸ τοῦ ἀντισπᾶσθαι, quod eſt, *in contrarium trahi*. Nam à brevi trahitur in longam. à longa retrahitur in brevem.

6 Quaſi geminatus jambus.

7 Quaſi geminus trochæus. Hephæſtioni etiam διτρόχαιος.

8 A gente Ionica; quæ eo eſt pede gaviſa. *A majore* dictus, quia inciperet à majori quantitate; nempe à duabus longis.

9 *A minore* vocatus, quia inciperet à minori quantitate; puta à duabus brevibus.

10 Dicitur ἐπίτριτος, quia numerum in ſe habet, καὶ τὸ τρίτον αὐτοῦ, ut ait Hephæſtionis ſcholiaſtes. Nam præter longas tres habet unum tempus. A proportione igitur eſt id nomen. Sed primi, ſecundi, tertii, quarti, nomina ſunt à ſede, quam obtinet ſyllaba brevis. Secundus aliter dicitur Καρικὸς, tertius Ῥόδιος, quartus μονογενὴς, ut Hephæſtio auctor eſt.

11 *Pæon* aliter *pæan*. Nempe hæc nomina ſolùm dialecto differre videntur. Appellatio eſt ex eo, quia uſus ejus foret in hymnis Pæanicis. Pes eſt epitrito contrarius. Nam ut in epitrito tres longæ ſunt cum una brevi : ſic hic una longa eſt cum tribus brevibus. Ac ſimiliter pro loco, ubi eſt longa, dicitur pæon primus, ſecundus, tertius, aut quartus. Ita & Ariſtophanis ſcholiaſtes quatuor primas ſyllabas in ἀπωσαμένη dicit eſſe pæona. Porrò ſolus pæon primus, & quartus, faciunt metrum παιωνικόν : ut Hephæſtionis ſcholiaſtes annotavit.

Pæon

Pæon ſecundus, υ - υυ : ut, *reſolvere* : ex jambo, & pyrrhichio.

Pæon tertius, υυ - υ : ut, *ſociare* : ex pyrrhichio, & trochæo.

Pæon quartus, υυυ - : ut, *celeritas* : ex pyrrhichio, & jambo.

Hactenus de quantitate ſyllabarum, & pedibus.

DE VERSU.

VErſus [1] eſt pedum certo numero diſpoſitorum caſtigata connexio. Ita dicitur, quòd eo conſtituto ad alterius principium vertatur [2].

In verſu universè ſpectantur cæſura, depoſitio, & dimenſio.

1 Sic Scaliger.

2 Plerique arbitrantur, verſum ſic nuncupari, quia verba ſæpius vertantur, ac caſtigentur: juxta illud Horatii, *Sæpe ſtylum vertas.* Sed ſimplicius, veriúſque eſt, ex eo ſic dici. quia oculos ab unius tractûs lectione vertimus, ac reflectimus, ad tractum ſequentem. Ut quodammodo tranſlatio eſſe videatur à verſione boum in arando. Græcè dicitur ςίχος: unde *hemiſtichium*, dimidius verſus, ab ἥμισυς, *dimidius*. Item vocatur κῶλον, *membrum*, relatione ad metrum, cujus pars eſt. unde nomen δίκωλον, τρίκωλον, &c.

De Cæſurâ [1].

Cæſura eſt, cùm poſt pedem ſupereſt ſyllaba, quæ finit dictionem. Sic vocatur, quaſi ſectio; quia ita ſecatur vox, ut poſterior ejus pars initium ſit pedis ſequentis.

1 Ita vulgò appellatur, quæ Græcis τομὴ, & κόμμα: Ciceroni, & Victorino, *inciſio*, & *inciſum*: Diomedi *manſio*, & *ſectio*.

Species cæsuræ sunt quatuor; triemimeris, penthemimeris, hephthemimeris, & enneemimeris [a].

Triemimeris est, cùm post primum pedem relinquitur syllaba; penthemimeris, cùm post secundum; hephthemimeris, cùm post tertium; enneemimeris, cùm idem post quartum pedem fit [3]. Tres priores cæsuræ concurrunt in hoc versu:

Sylvestrem tenui Musam meditaris avenâ.

Universæ autem in isto:

Ille latus niveum molli fultus hyacintho.

Ex his penthemimeris maximè frequentatur in carmine heroico [4]. Ea si absit eleganter fit cæsura post primum, & tertium pedem: ut,

Ille meas errare boves [5].

a Quasi dicas *semiternaria*, *semiquinaria*, *semiseptenaria*, *seminonaria.* Ubi numerus initur partium pedis. At integros si pedes numeres, penthemimerim rectiùs *sestertium* dixeris, quasi semitertium. Quomodo *in lege* XII. *Tabul. duo pedes, & semis, sestertius pes vocatur*: ut est apud Volusium Mæcianum libro de asse. 3 Addere possis & hendechemimerim, quæ post quinctum pedem fit. Ut apud Maron. *Vertitur interea cœlum, & ruit Oceano nox.* Item, *Sternitur, exanimisque tremens procumbit humi bos.* Sed hæc rarissima est: &, nisi exquisito utaris judicio; versum omnino reddit duriorem: quæ caussa est, cur a grammaticis ferè soleat præteriri. 4 Monitum id Varroni quoque in libris Disciplinarum: ut exinde refert Gellius lib. 11, cap. 15: *Observâsse se in versu hexametro, quod omnimodo quinctus semipes verbum finiret.* Neque id tamen perpetuum est: ut sequentia ostendunt. 5 Sic, *Formosam resonare doces.* Item, *Nil nostri miserere.* Item, *Cùm venti posuere.* Quæ ipsius sunt Maronis. Tibulli verò est: *Quisquis amore tenetur, eat tutúsque, sacérque.* Est & cùm tertius pes à voce disyllaba incipit. Ut hoc Maronis: *Addens humida mella, soporiferúmque papaver.* Cujusmodi si longè rarissima sint, novitate delectant. At, ut Gellius monet lib. 18. cap. 15, planè cavendum, ne vox aliqua tertium heroici pedem absolvat. Ut in hoc Lucretii lib. 3: *Concutitur cùm sanguis; viscera persentiscunt.* Item in Batrachomyomachia: Τρώξαρτες δέ τε πέφνε πτερνογλύφον βασιλῆα. Vide Muretum lib. 11. Varr. Lect. cap. 6.

Versus,

Versus, qui omni cæsurâ caret, inprimis heroicus [6], planè est invenustus. Ut,

Aurea carmina, Iuli, scribis, maxime vatum.

Sic, *Urbem fortem nuper cepit fortior hostis* [7].

Atque idem etiam in jambicis senariis vitandum: ut eidem Gellio observatum. Aristophanes tamen non refûgit in Pluto: Ἀλλ' ἴθι σὺ μὲν ταχέως δραμὼν τι δρᾶ; λέγε. Atque hæc Gellio Muretus obducit. Sed profectò non Maro, aut Horatius, hoc fecissent. Romani nempe Musas coluere severiores. Dixeris, Varronem quoque id negligere: ut in hisce jambicis tetrametris catalecticis: *Aut frigidos nimbos aquæ caduciter ruentis Præinnuere aquatiles querquedulæ natantes.* Verùm ratio hîc dispar. Nam tetrametra hujusmodi duobus constant dimetris; priori quidem acatalectico; posteriori autem catalectico: ac sic quoque, divisis nempe versibus, scribi possunt. Cùm trimetris longè aliter se res habet. [6] Et tamen sic Ennius; cujus illud: *Romæ mœnia terruit impiger Hannibal armis.* Sed hujusmodi rancida, veternóque oblita, non debent esse pro exemplo. Nec interea tamen, quod de heroico, & jambico senario, dicebamus, in quovis carmine locum hábet. In choriambico enim, & alio uno alteróque metro, secus est comparatum; ut inferiùs dicemus. [7] Nec multum absimilis ille Lucilii versus apud auctorem Rhetoricorum ad Herennium lib. 4: *Has res ad te scriptas, Luci, misimus, Æli.* Et Horatii ille: *Præter cætera Romæ mene poëmata censes Scribere?* Et hîc ejusdem: *Hunc neque dira venena, nec hosticus auferet ensis.* Imò nec grati auribus, in quibus sola est hephthemimeris. Ut ille Lucretii: *Et jam cætera, mortales quæ suadet adire.* Item: *Naribus, auribus, atque oculis, orisque sapori.* Quales & alii apud eundem.

Ob cæsuram sæpe syllaba naturâ brevis producitur: inprimis post pedem secundum, & tertium,

Post primum: ut,

Pectoribus inhians spirantia consulit exta.

Post secundum: ut,

Nam tibi, Thymbre, caput Euandrius abstulit ensis.

Post tertium: ut,

Dona

Dona dehinc auro gravia, sectóque elephanto

Post quartum: ut,

Grajus homo infectos linquens profugus Hymenæos.

De Depositione.

Depositio [1] est terminatio dimensionis, ex qua cognoscitur de versûs abundantiâ, plenitudine, ac defectu.

Ratione hujus, versus est, vel acatalecticus, vel catalecticus, vel brachycatalecticus, vel hypercatalecticus.

Acatalecticus est, cui nihil, aut superest, aut deest: ut,

Musæ Iovis sunt filiæ.

Catalecticus, cui in fine deest syllaba: ut,

Musæ Iovem canebant.

Brachycatalecticus, cui in fine pes deest: ut,

Musæ Iovis gnatæ.

Hypercatalecticus, in quo una, aut duæ syllabæ supersunt: ut,

Musæ sorores sunt Minervæ.

Item,

Musæ sorores Palladis lugent.

Hic etiam ὑπέρμετρος vocatur: de quo & paullò pòst agemus.

De Dimensione.

Dimensio, quæ vulgò scansio [1] appellatur,

[1] Græci Grammatici similiter ἀπόθεσιν vocant: item κατάληξιν: hoc est, *terminationem*, sive *clausulam*. Nam καταλήγειν, *desinere*. Indéque appellationes acatalectici versûs, & aliæ. Latinè ἀκατάληκτος dicatur *perfectus*; κατάληκτος, *semimutilus*; βραχυκατάληκτος, *mutilus*; ὑπερκατάληκτος, *exuberans*.

[2] Tralatione à gradibus scalarum, quos ascendentes, pedes viciſſim nunc attollimus, nunc ponimus. Græci id in versu ἄρσιν, καὶ θέσιν, vocant. Attilio dicitur *motus*, & *ingreſsio carminis*.

latur, est metri in suos pedes distinctio.

Fit ea, vel per monopodiam, singulatim pedes sumendo; ut in heroicis fit: vel per dipodiam, cùm bini pedes in dimensione conjunguntur; ut Græci in jambicis, & trochaicis, facere solent; quemadmodum postea dicemus.

In Dimensione spectantur, hæ figuræ: synalœpha, ecthlipsis, diæresis, synecphonesis, systole, & diastole.

Synalœpha [2] est, cùm vocalis, vel diphthongus, in fine dictionis propter vocalem, vel diphtongum, à qua sequens dictio incipit, in dimetiendo versu absorbetur: ut hoc Ovidii:

Non facil' est æquâ commoda mente pati.

Item illo Maronis:

Conticuer' omnes, intentiqu' ora tenebant.

O nunquam eliditur. Virgil.

O pater, ô hominum, divûmque æterna potestas.

Virg. *Te Corydon, ô Alexi.* —

Nec item *heu*. Ovid. 3. Fast.

Heu ubi pacta fides!

Ac videtur idem statuendum de *ah*, *proh*, *vah*, *hei*, & similibus interjectionibus [3]; quas & inter *io*. Ovidii quidem est:

Et bis io Arethusa, io Arethusa vocavit.

Interdum synalœpha negligitur [4]. Virgil. 3. Ecl.

[2] Συναλοιφὴ, Latinè *collisio*: sed ad verbum *connectio*. Nam ἀλείφω, *ungo*. Tralatio igitur est ab unguentis, cum quid antea erat inunctum; sed mox, alio superveniente unguento, deletur.

[3] In caussa est quia affectus, in iis orationem multùm sistit.

[4] Vide Carrionem lib. 3. Antiquarum Lectionum cap. 5. Hoc cùm fit, *hiare versum* dicebant: quomodo & Tullius loquitur in Oratore. Ut synalœpha, & hiatus, opponantur.

Et

Et succus pecori, & lac subducitur agnis.

Idem 1. Æn.

Posthabitâ coluisse Samo [5]. *Hic illius arma.*

At rarissimè id fit, si vocalis sit brevis. Ut illo 1. Æn.

Et vera incessu patuit Dea [6]. *Ille ubi matrem.*

Vocales, & diphthongi, quando non eliduntur, sunt communes. Breves; ut,

Victor [7] *apud rapidum Simoënta sub Ilio alto.*

Item,

Insulæ [8] *Ionio in magno, quas dira Celæno.*

Longæ; ut,

Lamentis [9], *gemitúque, & femineo ululatu.*

Item, *Ante* [10] *tibi Eoæ Atlantides abscondantur.*

At eodem versu, & correptæ, & productæ vocalis, exemplum est:

Ter [11] *sunt conati imponere Pelio Ossam.*

Ecthlipsis [1] est, quando M finale cum præcedente vocali eliditur ob sequentem vocalem. Ovid.

Utendum est ætate, cito pede labitur ætas.

Pers. *O curas hominum! ô quantum est in rebus inane!*

Olim per ecthlipsin etiam elidebatur *s*: ut,

Arboribus veteres decidere falcibu' ramos [6].

[5] Alii dicunt *H* hîc habere vim consonantis: similéque esse isti: *Clamaßent, ut litus Hyla, Hyla, omne sonaret.* Sed magis placet, quod prius dixi.

[6] Ubi hiatum ejusmodi non refugit Maro; quia periodus accepit finem, ac nova quasi inchoat oratio; cujus non par est vis in priorem.

[7] 5. Æn.

[8] 3. Æn.

[9] 4. Æn.

[10] 1. Ge.

[11] 1. Ge. Fit hiatus iste ad repræsentandum conatum, ac difficultatem.

[1] Quasi dicas, *expreßio*, vel *elisio*. Nam ἐκθλίβειν *extundere*, *exprimere*. Vide de ea Eustathius

[2] Ennius: *Spernitur orator bonus, horaidu' miles amatur.* Lucretius: *Usque adeò largos haustus de fontibu' magnis.* Catullus: *At fixus nostris tu dabi' supplicium.* Etiam *v* consonum comicis in media voce elidebatur. Ut Andr. act. 1. sc. 1. *Sine invidia laudem invenias, & amicos pares.* Et sc. 3: *Enimvero, Dave, nihil loci est segnitiæ, neque socordiæ.* Priori loco in *invidia*, altero in *enimvero*, *v* vim deperdit. Quod exemplo fit Æolum: apud quos digamma itidem vim quandoque amittit, teste Prisciano.

Utra-

Utraque autem, & ſynalœpha, & ecthlipſis, etiam invenitur in extrema verſus ſyllabâ. Ubi eliſio fit à vocali verſus ſequentis [3]. Ovid. —— *Barbæ color aureus, aurεáque*
Ex humeris medios coma dependebat in armos.
Maro: *Omnia Mercurio ſimilis. vocémque, colorémque, Et crines flavos.*

Molliùs autem, & ſynalœpha, & ecthlipſis, incidit in longam: ſed durè longa in brevem [4]. Etiam videndum, ne horridiùs, & aſperiùs, id ſonet, quod ex colliſione reſultat. Nec crebræ eſſe debent eliſiones [5]; nec plures, quàm duæ, niſi gratiam afferant: ut illo Virgilii; *Phyllida amo ante alias.* Quod ſuavitatis eſt. Uti contrà horrorem incutit, cùm de Polyphemo ait:
Monſtrum horrendum, informe, ingens.

Nec temere elidendum initio verſus, etſi Virgilius venuſtè:
Si ad vitulam ſpectes; nihil eſt, quòd pocula laudes [6].

Duriùs quoque eliſio fit initio ſexti pedis heroici, Ut illo Juvenalis:
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.

Item poſt penthemimerim pentametri: ut, Propertii illo.
Herculis, Antæique, Heſperidúmque comes.

[3] Hujuſmodi verſus dicuntur *hypermetri*; ut antea monitum.

[4] Ut illo Catulli: *Troja, nefas, commune ſepulchrum Europæ, Aſiæque.*

[5] Quod magis in elegiaco ſpectandum, quàm heroico. In elegiaco enim laudatur, ſi molliter influat in aures. In heroico verò plures ſynalœphæ interdum gravitatem adferunt, ac majeſtatem. Catullus tamen etiam in elegiaco frequentat. Sed eâ parte imitandi potiùs Tibullus, Propertius, Ovidius.

[6] In heroico id rarum admodum. Crebriùs paullò in jambico ſenario. Nævius in Tarentilla: *Quæ ego in theatro hîc meis probavi plauſibus.* Adducit Soſipater cap. de Adverbio in *Quando.* Neque id priſci modò fecere; ſed etiam melioris ævi. Ut Petronius Arbiter: *Cùm inter ſepultos Priamidas nocte, & mero.* Item Seneca in Oedipo verſ. 602. *Cùm examen alto nectitur denſum globo.*

Imò & heroicus duriùs ferè elisionem patitur extremo quincti pedis, ut hoc Catulli:

Difficile est longum subitò deponere amorem [7].

Quemadmodum & postremo dactylo pentametri, nisi id magno cum judicio fiat: ut Ovidii illo in quarto Trist. el. 2:

Quadrijugo cernes sæpe resistere equos.

Atque ex his, qui aurium judicium adhibet, facilè statuet de cæteris.

7 Ejusdem est carm. de nuptiis Pel. & Thet. *Nam simulac fessis dederit Fors copiam Achivis.* Et carmine ad januam: *Atqui non solum hoc se dicit cognitum habere.* In quibus posteriores potiùs imitabimur. Sic poterat auspicari Propertius: *Prima suis miserum me cepit Cynthia ocellis.* At quantò meliùs scripsit: *Cynthia prima suis miserum me cepit ocellis.* Virgilius vero singulari judicio prætulit: *Iuturnámque parat fratris dimittere ab armis.* Item, *Sic genus amborum findit se sanguine ab uno.* Cùm tamen posset, *Dimittere fratris ab armis.* Item, *Se sanguine findit ab uno.*

De diæresi, & synecphonesi.

Diæresis, sive *dialysis*, est unius syllabæ distractio in duas. Tibullus ad Messalam:

Stamina non ulli dissolüenda Deo [1].

Huc pertinet dissolutio dipthongi: ut, *aulaï, vitaï*; pro *aulæ, vitæ.*

Synecphonesis, quæ & *synizesis* dicitur, [2] fit,

1 Ac similiter in eâdem voce Pedo Albinovanus, eleg. ad Liviam, de morte Drusi Neronis: *Vita data est utenda, data est sine fœnore nobis Mutua, nec certâ persolüenda die.* Quæ sententia est gemina illi Lucretiano lib. 3: *Vitáque mancupio nulli datur, omnibus usu.* Id Græcis est, χρῆσις ȣ̓ κτῆσις. 2 Συνεκφώνησις etiam Hephæstioni nominatur; quia duæ diversarum syllabarum vocales, quatenus id fieri potest, simul pronunciantur. Nam σὺν, *cùm, unà:* ἐκφωνεῖν, *pronunciare, efferre.* Eadem συνίζησις à Servio dicitur in 2. Æn. nempe quia duæ vocales, sive vocalis, & diphthongus, quasi in unam considunt syllabam. Puta à σὺν, & ἱζάνω, quod est *sido, subsido.* Ut ad verbum sonet, *consubsidentia.* Eadem Victorino etiam ἐπισυναλοιφὴ, *episynalœphe*, vocatur: cujus nominis ratio cognoscitur ex iis, quæ de synalœphe diximus. At synæresis propriè aliud est. Quia in hac duæ vocales manent; sed in diphthongum coalescunt: in synecphonesi autem earum altera in pronunciando absorbetur.

cùm duæ vocales in unam contrahuntur [3]. Ut in *alvearia*, cùm quatuor fit syllabarum. Virgil.

Seu lento fuerint alvearia vimine texta.

Aut cùm *eodem* est disyllabum [4]. Idem,

Uno, eodémque tulit partu, paribúsque revinxit
Serpentum spiris.

Hæc figura inprimis frequentatur in genitivis nominum in *eus* [5]. Ut *Thesei*, *Ulyssei*, *Achillei*, pro *Theseï*, *Ulysseï*, *Achilleï*. Item cùm *i*, & *u* vocales ante aliam vocalem in *j*, & *v* consonans, mutantur: ut cùm apud Maronem *omnia* disyllabon, *ariete* trisyllabon, *abietibus* tetrasyllabon fit. Adhæc in his vocibus, *huic*, *cui* [6], *dii*, *diis*, *ii*, *iidem*, *iis*, *iisdem*, *dein*, *deinde*, *proinde*, *deest*, *deeram*, *deessem*, *deero*, *deesse*, *anteambulo*, *anteit*, *antehac*, *semihomo*, *semianimis*, & aliis paucis, quæ tutò quivis imitabitur.

3 Pleniùs, planiusque dixeris; Cùm duæ vocales diversarum syllabarum, sed nullâ intercedente consonâ, unam in syllabam contrahuntur.

4 Simile in hoc ejusdem: *Ferreique Eumenidum thalami, & discordia demens.* Nam *ferrei* fit disyllabum, quasi eliso E. Puto, itidem *συνίζησιν* esse statuendam in illo Juvenalis sat. 3: *Grammaticus, Rhetor, Geometres, pictor, aliptes.* Nam Græce est *γεωμέτρης*. Unde aliqui reposuere, *geómetra*: quasi foret à *γαῖα*: sed invitis libris. Potiùs igitur statuo, primam vocalem elidi. Par ratio in *éadem*. Vt apud Calpurnium Ecloga 4: *Rupe sub hac eâdem, quam proxima pinus obumbrat.* Sic in *eosdem* apud Propertium lib. 4: *Eosdem habuit secum, quibus est elata, capillos, Eosdem oculos, lateri vestis adusta fuit.* Ubi aliqui, cùm *συνίζησιν* non attenderent, pro *eosdem* reposuêre *hosdem*. Apud Comicos crebra hæc *συνίζησις* in *meo*, *tuo*, *suo*, *eo*, quæ illis sunt monosyllaba. 5 Cujusmodi proprio nomine dicitur *συναίρεσις*. Nempe, quia duæ vocales coalescunt in diphthongum. 6 Vt in *cui*, sic in *cuique*, & *unicuique*: quod tetrasyllabum est Propertio lib. 2. eleg. 22: *Unicuique dedit vitium natura creato.* Hoc dum nonnulli parum considerant, collegere ex eo versu, secundám in *unicuique* esse ancipitem; cùm ea semper sit longa.

De Syſtole, & Diaſtole.

Syſtole [1] eſt correptio ſyllabæ longæ. Ita poëtæ corripiunt penultimam in tertia plurali præteriti perfecti; ut 3. Æneid.

Obſtupui, ſteterúntque comæ.

4. Ecl. *Matri longa decem tulerunt faſtidia menſes* [2].

Diaſtole, ſive ectaſis [3], eſt productio ſyllabæ naturâ brevis. Ac inprimis locum habet in carmine heroico, cùm tres breves concurrunt: ut in *Priamides* [4]. Virg.

Atque hic Priamidem laniatum corpore toto.

* *Per diaſtolen etiam primam in* Diana *quandoque produci ajunt.*

Exercet Diana choro ——

Sed Diana *factum ex* dea Jana; *quia* Jana *olim Luna. Inde ſi per ſyncopen ſolam derives, corripietur naturâ. Sin per contractionem, ut integrè magis ſit* Deiana, *naturâ fuerit longa* 5.

1 Συςολὴ dicta ἀπὸ τοῦ συςέλλειν, quod eſt *contrahere*. Ut διαςέλλειν, *diducere, diſtendere*: unde διαςολή.
2 Fabius lib. 1. cap. 5. ſyſtoles exemplum facit Maronis hoc, *Unius ob noxam*: diaſtoles illud ejuſdem, *Italiam fato profugus*.
3 *Productio* Acroni, *extenſio* vocatur Donato.
4 Similiter apud Græcos in ἀθάνατος.
5 At juſtiùs diaſtole ſtatuitur in illo Naſonis lib. 12. Met. fab. 12: *Qui clypeo, gladióque, Macedoniáque ſariſſâ Conſpicuus.* Nam ſecunda in *Macedonia* naturâ eſt brevis. Sed eâ in re ſecutus poëta fuit exemplum poëtarum Græcorum; qui, ob concurſum tot brevium, pro Μακεδονία interdum ponunt Μακηδονία. Ut Mimnermus apud Athenæum in 13. Contrà vera eſt ſyſtole, cùm Maro, & alii, in *Amazonides* corripiunt tertiam: quamvis Græcè ſit Ἀμαζὼν, & inde patronymicum femininum Ἀμαζωνὶς, quaſi Ἀμαζωνίδης, ut à Δαρδανίδης ἡ Δαρδανίς. Verùm in iſto etiam Latinis præiverunt Græci. Hoc colligere eſt inde, quòd apud Dionyſium in Periegeſi ſit Ἀμαζονὶς, ac ſimiliter Quinctus Smyrnæus pro Ω ſubſtituat o.

DE CARMINE.

Differunt carmen, & verſus, quòd carminis appellatio conveniat toti [1]; *ſeu illud epigramma, ſeu ecloga, ſeu ſatyra, ſeu oda fuerit, vel aliud. Quomodo Carminum*

1 Ideo Chariſius lib. 1. carmen interpretatur ποίημα.

num libri vocantur, quibus Horatii odæ continentur. Et Lucretius primum de Natura librum carmen vocat:

— Quod in primo quoque carmine claret [1].

Interdum tamen fit, ut carmen uno versu absolvatur: ut illo Martialis:

Omnia, Castor, emis; sic fiet, ut omnia vendas.

Item hoc ejusdem:

Pauper videri Cinna vult, & est pauper.

Atque ita Maro etiam carmen vocat inscriptionem hanc, quâ consecrata erant Abantis arma:

Æneas hæc de Danais victoribus arma.

Sed rarus est ejus vocis usus. Atque inde est, quòd plerique attendentes, non quid semper, sed quid plurimùm fiat, carmen definierint, concinnam versuum in unum corpus congeriem.

[1] Similiter Martialis quindecim Metamorphoseos libros vocat carmina quindecim: *Carmina Nasonis quinque decêmque gerit.*

De Carmine Adonio.

Adonium, vel Adonicum [1] carmen constat dactylo, & spondeo. Ut,

Gaudia [2] | *pelle.*
Pelle ti- | *morem.*

[1] Ita vocatur ab Adone, Cyprii regis filio; cujus in threnis eo utebantur.
[2] Boëth.

De Pherecratio.

Pherecratium constat spondeo [2], dactylo, & spondeo. Ut,

Nigris [3] | *æquora* | *ventis.*

[1] Nomen illi à Pherecrate Atheniensi; qui & comœdiis inclaruit, ac Aristophanis temporibus vixit. Porrò, quia pleraque carmina nomen habent à poëtis: id universè hîc dixisse suffecerit: à Theone in Progymnasmatis, ubi de fabula agit, tradi, metrum aliquod Aristophanium, Sapphicum, Alcaicum, vel aliter dici, non semper quia primi invenerint, aut soli illo usi sint; sed quia plurimùm metro illo sint usi. [2] Sed pro spondeo hoc trochæum frequentat Catullus. Ut, *Prodeas nova nupta.* Boëthius & anapæstum habet: *Simili surgit ab ortu.* [3] Horat.

De Archilochio.

1 Cui nomen ab Archilocho poëta. Ita autem generali nomine vocatur vulgò, quod distinctiùs à Servio in Centimetro dicitur *dactylicum dimetrum hypermetrum*. Sunt enim varia carminum genera, quibus artis metricæ scriptores ab Archilocho nomen fecerint. Aliud quidem jambicum: ut, *Trahúntque siccas machinæ carinas*. Aliud trochaicum: ut, *Huc ades, Lyæe*. Aliud choriambicum: ut, *Nullam, Vare, sacrâ vite priùs severis arborem*. Quoddam ex choriambico præcisum: ut, *Lydia, dic, per omnes*. Quoddam heptametrum: ut, *Solvitur acris hyems gratâ vice veris, & Favoni*. Pluráque id genus; quæ ex Diomede, Servio, aliis, petere licebit. 2 Unde δακτυλικὴ πενθημιμερὴς vocatur ab Aristophanis scholiaste in εἰρήνῃ ad illud chori, Μοῦσα σὺ μὲν πολέμους. 3 Horat.

Archilochium [1] constat duobus dactylis, & syllabâ [2]. Ut,

Dulcibus [3] | *alloqui-* | *is.*

* *Atque hæc tria versuum genera pars sunt heroici. Vti eclogâ* 1. *Adonius est* Tegmine, fagi. *Pherecratius est*, Quò discordia cives. *Archilochius est*, Fronde super viridi. *Itaque etsi, inter carminum genera, heroicum familiam ducit; unde & plerique ab eo auspicari solent: tamen hæc tria visum est præmittere, quia ad heroicum meliùs intelligendum pueritiæ munirent viam. Possis similiter iis addere quartum. Nempe Alcmanium* [1], *ut Servius vocat, quod Archilochium dactylo exuperat. Vt*, Lurida brachia cur retegis? *Ergo ut Archilochium est penthemimeris heroici; velut*, Tityre, tu patulæ: *ita Alcmanium est hephthemimeris ejus; hoc pacto*, Tityre, tu patulæ recubans. *Hujusmodi sunt hæc, quæ quasi ἐπῳδὸς Virgilius hexametris adtexuit.* Munera, lætitiámque Dei. Infabricata fugæ studio. Exitiis positura modum. *Septimius verò, Terentiano teste, integrum de agricultura poëma eo carminis genere conscripsit.*

1 Quemadmodum de Archilochio diximus; ita & de Alcmanio statuendum, appellationem eam esse valde generalem: cùm & alia sint Alcmanii genera: ut ex Diomede, atque aliis, constat.

De Heroico.

Carmen Heroicum ita vocatur, quòd eo gesta Heroum cani soleant. Dicitur & Hexa-

Hexametrum [1]; quia ſex pedibus conſtet [2]: quorum quinćto eſt dactylus, ſexto ſpondeus [3]: quatuor verò prioribus promiſcuè ſunt, vel dactylus, vel ſpondeus. Ut,

Diſcite | juſtiti- | am moni- | ti, & non | temnere | divos [4].

Pedum autem viciſſitudo gratum hîc præſtat temperamentum. Ut,

Ludere, | quæ vel- | lem, cala- | mo per- | miſit a- | greſti [5].

Ac ſuaviùs ferè ſonant, quæ dactylis, quàm quæ ſpondeis, abundant. Ut,

Adſpicis, | ut veni- | ant ad | candida | tecta co- | lumbæ [6].

1 Sic & Cicero vocat lib. 2. de Orat. *Antipater ille Sidonius ſolitus eſt verſus hexametros, alióſque, variis modis, numeriſque, fundere ex tempore.* 2 Hoc commune quidem habet cum jambico ſenario; ſed Græci id per dipodian metiuntur; ut inferiùs videbimus. Vocatur & *Homericum*, ab Homero. Adhæc (ut Proclus etiam in Chreſtomathia teſtatur) *epos* dicitur κατ' ἐξοχὴν· unde poëtis epicis nomen. Nominatur & *carmen longum* ab Ennio; teſte Tullio in 2. de Legg. De eodem ſic Fortunatianus in re metricâ: *Hexametrum carmen, quod Ennius longum vocat, Græci Deliacon: quia hoc genere Phemonoë, Apollinis vates, vaticinata eſt.* Ennii exemplo verſus hoſce etiam Ovidius longos appellat lib. 3. Eleg. *Et longis verſibus adde breves.* Fortaſſe autem ſic diſtinguere liceat inter *heroica*, & *hexametra*; ut *hexametra* etjam ſint, quibus Horatius ſatyras ſcripſit; non *heroica*, cùm ſermoni ſint propiora, ut ipſe agnoſcit: *heroica* verò ſint, quibus heroica adeſt majeſtas. Quæ etiam in Ovidiana eſt metamorphoſi, etſi non deſcripſerit geſta heroum. Species heroici eſt verſus *bucolicus*; cùm quartus pes dactylo finitur. Ut, *Ab Iove principium Muſæ, Iovis omnia plena. Theocritus*, ut ait Fortunatianus, *hanc legem cuſtodivit, Virgilius neglexit.* 3 Ubi ſi pro ſpondeo fuerit Jambus, *μείουρον* vocatur. Hujuſmodi volunt plerique eſſe illud Maronis: *Quamquam animus meminiſſe horret, luctúque refugit.* Sed cùm Servio potiùs cenſeo, *refugit* eſſe temporis præteriti. Accommodatius exemplum eſt illud Livii Andronici: *Dirige odoriſequos ad cæca cubilia canes.* Quod aliqui eſſe Lævii arbitrantur. Negant enim, Livium ſcripſiſſe ullum carmen heroicum. De quo Ivo adverſus Rob. Titium. Sed hanc ſententiam alibi refellimus. 4 Æn. 6. 5 Ecl. 1. 6 Ovid. lib. 1. Triſt. eleg. 8.

Interim varietate nihil jucundius [7].

Magnæ etiam virtutis eſt, ſi ita verſus rebus accommodentur, ut pro rerum diverſitate, nunc ſpondei, nunc dactyli, præferantur. Ita multis ſpondeis difficultas, ac tarditas fabrorum in librandis ictibus, depingitur verſu iſto 3. Georg.

Illi inter ſeſe magnâ vi brachia tollunt.

Contrà incitatus equi curſus dactylis multis repræſentatur:

Quadrupedante putrem ſonitu quatit ungula campum [8].

Interdum autem in quincto loco ſpondeus ponitur. cujuſmodi verſus dicitur *ſpondiacus* [9].

Atqui is ferè [10] habet in quarta ſede dactylum.

Et ſæpe deſinit in vocem tetraſyllabam. Ut,

Clara deûm ſoboles, magnum Iovis incrementum [11],

Item,

Conſtitit, atque oculis Phrygia agmina circumſpexit [1].

Nec id perpetuum tamen. Maro,

7 Ac contrà ut Cicero ait lib. 1. de Invent. *Omnibus in rebus ſimilitudo eſt ſatietatis mater.*

8 8. Æn.

9 Perperam vulgò *ſpondaicus* vocatur, cùm Græcè ſit σπονδειακὸς, à σπονδεῖος. Hujuſmodi nec tres verſus dubitavit Catullus, carmine de Nuptiis Thetidis, & Pelei.

10 Duo tantum verſus ſunt apud Maronem, qui in tres exeant ſpondeos. Nempe hi, *Aut leves ocreas lento ducunt argento.* Et, *Saxa per, & ſcopulos, & depreſſas convalles.* At Ennio etiam erat ex puris ſpondeis. Ut cujus ſit: *Olli reſpondit rex Albai Longai.* Imò ipſius Catulli eſt epigrammate ultimo: *Queis te lenirem nobis, neu conarere.* Etiam Diomedes hoc Cæſii Baſſi citat, quod carmen vocat Moloſſicum: *Romani victores Germanis devictis.*

11 Ecl. 4. 12 2. Æn.

Caulo-

Caulonisque arces, & navifragum Scylæum[13].

Item,

Cum sociis, natóque, penatibus, & magnis dîs[14].

In cæteris hexametris raro tetrasyllabum[15] extremum occupat locum. Nec ferè, nisi proprium sit: ut,

Amphion Dircæus in Actæo Aracyntho[16].

Aut si ad singularum affectum exprimendum fiat: ut,

Per connubia nostra, per inceptos Hymenæos[17].

Interdum & vox pentasyllaba, atque octo temporum ad majestatem facit. Ut,

Hyrtacidæ ante[18] *omnes exit locus Hippocoontis.*

Item,

Quarum quæ formâ pulcherrima Deiopeiam[19].

Cujusmodi, quia singulare[20] judicium desiderant, poëtarum lectione meliùs discentur.

Ferè autem duriores esse ejusmodi versus, argumento est hoc Lucretii in secundo:

Augescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur.

Itidem duriores sunt, si desinant in plures voces disyllabas. Ut ille Tibulli[21].

13 Æn. 3. Sed fortasse hîc *Scylaceum* malis. In quo & Pierius imprimis acquiescit. Ac vide de eo quoque Ludov. Carrionem Castigationibus posterioribus in Valerii Flacci Argonautica, & Salmasium Plinianis in Solinum Exercitationibus pag. 82.

14 Ibid.

15 Longéque minùs quinque, aut sex syllabarum: quale istud Horatii: *Quisquis luxuriâ, tristive superstitione.*

16 Ecl. 1.

17 4. Æn.

18 Æn. 5.

19 Æn. 1. Horatii etiam est: *Fortissima Tyndaridarum.* Sed in libris Sermonum: ubi dicit sermoni propiora; ut ipse agnoscit.

21 Nam, ut in Orat. Cic. ait, *aurium judicium est superbissimum.*

21 Lib. 1. eleg. 6.

Semper, ut inducar, blandos offers mihi vultus.

Raró quoque terminantur monoſyllabo, niſi accentu adjuventur, ut cùm deſinunt in encliticam : aut, niſi præcedat monoſyllabum. Ut in hoc Horatii[22]:

Principibus placuiſſe viris, non ultima laus eſt[23].

Vel niſi id faciat ad rem, de qua agitur, meliùs ob oculos ponendam : ut,

—— *Procumbit humi bos*[24].

Cæteroquin verſum reddunt duriorem : ut in Horatii illo[25],

Prælia rubricâ picta, aut carbone, velut ſi.

Fugiendi etiam verſus Leonini[26]; etſi nec poëtæ principes ſemper eos effugerint. Virgil.

Trajicit, i, verbis virtutem elude ſuperbis[27].

Ovid.

Si Trojæ fatis aliquid reſtare putatis[28].

22 Lib. 1. ep. 17.
23 Sic illo Juvenal. —— *Sed te Nos facimus, Fortuna, deam, cœlóque locamus.*
24 5. Æn.
25 Sat. 7. lib. 2.
26 Nomen illis, non ex eo, quòd inſtar caudæ leonis reflectantur; ut nugantur : ſed à Leonio, S. Benedicti Canonico Pariſienſi, & monaſterii S. Victoris religioſo; qui anno vixit MCLX, ac carminis hoc genus non quidem reperit, ſed tamen inprimis frequentavit. 27 Sic idem Maro : *Ora citatorum dextrâ contorſit equorum.* Item; *Cornua velatarum obvertimus antennarum.* 28 13. Met. & quidem in artificioſâ illâ oratione Ulyſſis. Simile hoc 3. Met. *Nec niſi finitâ per plurima tempora vitâ.* Item in epiſtola Hermiones ad Oreſtem habet : *Vir, precor, uxori; frater, ſuccurre ſorori.* Adhæc lib. 2. Amorum : *Et nondum natis dira venena datis.* Ac lib. 1. de Arte : *Quot cœlum ſtellas, tot habet tua Roma puellas.* Et alibi : *Ecce ſuburbanæ templum Nemorenſe Dianæ.* Propertii quoque eſt iſte : *Quin etiam abſenti proſunt tibi, Cynthia, venti.* Item, *Nec tibi Tyrrhenâ ſolvatur puppis arenâ.* Ejuſdem quoque eſt : *Dulcis ad heſternas fuerat mihi rixa lucernas.*

✻ De verſibus heroicis, & raris eorum numeris, accurata eſt explicatio Oberti Giffanii in indice Lucretiano. Sed cùm vir ille doctiſſimus, quæ maximè inſolita*

* Literâ *V*, inter *verſatile*, & *vertere*.

lita

lita sunt, consectetur; nec semper lectionem eam, quam veram autumat, eruditis satis probet: omnino in imitatione talium judicio opus est.

Præter heroicum hexametrum, de quo dictum hactenus, est & heroicum, sive dactylicum, tetrametrum; *quod constat quatuor postremis hexametri pedibus. Hexametro id subjunxit Horatius:*

Laudabunt alii claram Rhodon, aut Mitylenen,
Aut Ephesum, bimarisve Corinthi, *&c.*

Vicinum huic est tetrametrum dactylicum Alcmanium; *quod primos quatuor hexametri pedes continet; sed ita ut tribus sedibus primis utrumque pedem recipiat; quarto autem dactylum requirat. Hexametro hoc subdit Boëthius:*

Tunc me discussâ liquerunt nocte tenebræ,
Luminibúsque prior rediit vigor.

Etiam Iambico dimetro præmittit:

Sunt etenim pennæ volucres mihi,
Quæ celsa conscendant poli.

Idem usurpat trimetrum Alcmanium catalecticum; *quæ est hephthemimeris hexametri. Subdit ei Pherecratium:*

Unus enim rerum pater est,
Unus cuncta ministrat.

De Elegiaco.

Carmen elegiacum est, cùm versui hexametro subjungitur pentameter [1]. Atque ita vocatur, quia primùm adhiberi solitum sit lamentationi funebri.

* *Nam* ἔλεγος *idem ac* θρῆνος [2]. *Nempe nomen* ἀπὸ τοῦ ἒ ἒ λέγειν, *quæ flentium vox. Ovid.* 3

Flebilis indignos elegeia solve capillos.
Ah nimis ex vero nunc tibi nomen erit.

1 Pentametrum raro seorsim invenitur. Habes sic apud Ausonium; qui septem sapientum dicta septem pentametris conclusit. Et apud Martianum Capellam sunt continui trigintaduo pentametri. Etiam apud Heliodorum in Historia Æthiopicâ ode est è solis pentametris. 2 Proclus in χρηστομαθίᾳ. 3 In funere Tibulli.

Recipit

Recipit autem pentameter duobus primis pedibus dactylum, vel spondeum, sequente syllabâ longâ. Exinde consequuntur duo dactyli, itidem syllabâ remanente. Ut illo Propertii lib. 3:

Natu- | ræ sequi- | tur | semina | quisque su- | æ.

Alii tamen aliter metiuntur. Nam tertio pede spondeum statuunt, sequentibus duobus anapæstis [4]; hoc pacto:

Natu- | ræ sequi- | tur se- | mina quis- | que suæ.

In hoc carmine durè elisio fit in penthemimeri: ut in illo Catulli;

Troja virûm, & virtutum omnium acerba cinis [5].

Durè etiam post secundum pedem sequitur vox duarum, aut plurium syllabarum: ut,

Hæc quoque nostræ sententia mentis erat.

4 Ita & dimensus Fabius lib. 9, & auctor fragmenti Censorino tributi: ac videtur eum modulandi modum probâsse Ovidius; cùm ait ad Cupidinem lib. 3. de Ponto: *Apposui senis, te duce, quinque pedes.* Et Sidonius de laudibus Narbonis: *Per quinos elegi pedes ferebant.* Ob hoc dimetiendi genus negant nonnulli, penthemimerim posse corripi cæsuræ caussâ. Nam, inquiunt, sic extremo loco non essent duo anapæsti. Atqui Simonides id neglexit hoc versu: Γείτων Ἵππαρχον ἦγε καὶ Ἁρμόδιος. Nisi, ut apud Hephæstionem est, pro ἦγε legendum κτεῖνε. Utcunque de isto visum, in confesso est apud Catullum legi, *Perspecta est igitur* (sive, ut alii malunt, *exigitur*) *unica amicitia.* Adderem & illud Tibulli lib. 2. eleg. 3: *Lacteus & mistus obriguisse liquor.* Sed Auratus malebat: *Lacteus è mistis obriguisse liquor.* Lipsius, ac Duza, *& mistis.* Scaliger verò versum hunc, & tres præcedentes, expungebat, ut ὑποσολοίκους, ac ab ineptis insertos. Suppetunt verò alia aliorum. Ita Propertii est lib. 2. eleg. 8: *Vinceris, aut vincis: hæc in amore rota est.* Et ejusdem lib. el. 24: *Aut pudor ingenuus, aut reticendus amor.* Nec Ovidius id curavit. Nam secundo Fastorum ait: *Qui dederit primus oscula, victor erit.* Et de Ponto lib. 1. eleg. 4: *Thessalicamque adiit hospes Achillis humum.* Et eleg. 5: *Illo, quod subiit Æsone natus opus.* Et lib. 4. eleg. 3: *Indigus effectus omnibus ipse magis.*

5 Quem versum præterea duriorem reddunt synalœphæ in proximis pedibus. Quod & fit in isto ejusdem: *Quam modò, qui me unum, atque unicum amicum habuit.* Item illo: *Illam affligit odore, ipse perit podagra.* Item: *Nec desistere amare, omnia si facias.* Similéque exemplum in prosa observârunt apud vulgatum interpretem Ps. L: *Imponent super altare tuum vitulos.*

Item

Item durè ibidem usurpatur monosyllabum. Catull.

O dî, reddite mî hoc propietate meâ.

Nec temere committendum, ut in monosyllabum desinat. Quale hoc ejusdem:

Aut facere. hæc à te dictáque, factáque sunt.

Molliùs tamen id fit, si monosyllabum antecedat. Ut in hoc Ovidii:

Præmia si studio consequar ista, sat est.

Aut si ultima à verbo *est* elidatur: ut illo ejusdem;

Invitis oculis litera lecta tua est.

Plurimùm autem desinit in disyllabum. Interdum & tetrasyllabum, aut pentasyllabum: rariùs in trisyllabum [6]. Solet etiam unumquodque distichon sententiam absolvere; aut saltem in colo desinere. At illud omnino rarum, nec facilè imitandum, ut commatis ejusdem vox una ad præcedens, altera ad sequens distichon pertineat. Leoninos hic etiam vitabimus: qualis Ovidii ille [7], *Quærebant flavos per nemus omne favos.*

[6] Trisyllabo finit Catullus: *Incundum cùm ætas florida ver ageret.* Et Tibullus: *Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.* Tetrasyllabo idem Tibullus, *Pomáque non notis legit ab arboribus.* Propertius: *Libera jam duris cotibus Andromache.* Ovid. lib. 4. eleg. 14: *Nil me præterea quod juvet, invenies.* Et lib. 3. de Ponto: *Non duris lacrymas vultibus adspiciant.* Pentasyllabo Catullus: *Cum quibus illa malum fecit adulterium.* Et Propertius: *Illis ampla satis forma pudicitiæ.* Hexasyllabo idem: *Contactum nullis antè cupidinibus.* 7 Lib. 3. Fast.

* *Vicinum est elegiaco carmen illud, quo Archilochium subjicitur Hexametro. Nam hoc solùm differt ab ele-*

giaco,

8 Hoc est, duo pedes cum parte: ut Fabius exponit lib. 9. cap. 4.

giaco, quod penthemimeris [8] *pentametri abest. Horat. epod. Od. 7.*

Diffugêre nives, redeunt jam gramina campis,
Arboribúsque comæ.

DE JAMBICO.

1 Usi eo primitus ad conviciandum: unde ἰαμβίζειν pro λοιδορεῖν. Inventor autem ejus est Archilochus; teste, inter alios, Velleio. Ac quia Archilochus ille è Paro insula erat, eo *Parios jambos* dixit Horatius in Arte. 2 Quia jambus pes est citus, eò & spondeum recipit; ut ait Horatius ibidem. 3 Nempe, ut optimè Rufinus inquit, Jambicum recipit jambum, & spondeum, cum suis solutionibus. Jambus solvitur in tribrachyn: spondeus, si prior syllaba solvatur, fit anapæstus; si posterior, fit dactylus. Unde liquet, cur tribrachys quidem paribus sedibus locum habeat: at non anapæstus, & dactylus: quippe in quos jambus solvi non possit, cùm is tantùm sit trium temporum; in his autem sint quatuor tempora, uti in spondeo; qui imparibus tantùm sedibus locum habet, præterquam apud Comicos; de quibus postea.

Jambicum [1] ita dicitur à primario pede jambo. Nam paribus locis jambum, (quandoque & tribrachyn, præterquam in ultima sede,) imparibus autem locis tum jambum, tum spondeum [2], tribrachyn, dactylum, & anapæstum recipit [3].

Quod, si ex meris constet jambis, *Iambicum purum* dicitur. Catullus:

Phaselus ille, quem videtis, hospites,
Ait fuisse navium celerrimus.

Jambici duo sunt genera usitatiora; Dimetrum, & Trimetrum.

Dimetrum quatuor sedibus constat. Sed dimetrum dicitur, quia Græci in dimetiendo duos pedes conjungunt. Horat.

Fortu- | na non | | mutat | genus. | |

Prudent.

Veni | redem- | | tor gen- | tium. | |

Trimetrum ſex ſedium eſt. Sed trimetrum vocatur, quia id Græci itidem metiuntur per διποδίαν. Horat.

Quid ob- | ſera- | | tis au- | ribus | | fundis | preces? | |

Terent.

Obſequi- | um ami- | | cos, ve- | ritas | | odium parit. | | [1].

Etiam ſubjungitur hexametro. Horat.

Altera jam teritur bellis civilibus ætas.
Suis & ipſa Roma viribus ruit.

Ac ſimiliter hexametro etiam dimetrum additur. Idem,

Nox erat, & cœlo fulgebat Luna ſereno
Inter minora ſidera.

Sæpe autem trimetro dimetrum ſubjicitur. Horat.

Beatus ille, qui procul negotiis,
Ut priſca gens mortalium.

Item:

Pavidúmque leporem, & advenam laqueo gruem,
Jucunda captat præmia.

Idem & inter trimetrum, ac dimetrum, interſerit Archilochium [2]:

Pecti, nihil me, ſicut antea, juvat,
Scribere verſiculos
Amore perculſum gravi.

At Boëthius etiam pentametrum trimetro ſubdit:

Quamvis fluente dives auri gurgite,
Non expleturas cogat avarus opes.

1 Commendatur trimetrum penthemimeri. Quod non ſatis attendunt, quibus paſſim tertius pes unâ voce conſtituitur. Aliter ſanè Horatius, & alii optimi ævi. Objectant hoc Catulli: *Hunc Galliæ timent; timent Britanniæ;* Sed cùm carmen totum meris conſtet jambis: certum eſt, Catullum non ſic ſcripſiſſe. Quare vel ſpurius eſt verſus, ut cenſet Scaliger: vel cum Turnebo legendum, *Timéntque Galliæ hunc, timent Britanniæ?* Vulgò etjam in carmine Ithyphallico legitur: *Non braſſicæ fero guloſior carnes.* Sed omnino locus eſt corruptus. Neque diſplicet Scaligeri emendatio: *Non braſſicarum ferculum prius caules.* 2 Niſi cum pleriſque veterum malis, ex Archilochio, & dimetro, unum conflare verſum.

Eſt

Eſt & verſus jambicus ſenarius, ſive trimeter, qui σκάζων, ſive claudicans, dicitur, vel etiam choliambus [1]. Hic in ſexta ſede habet ſpondeum, in quincta jambum. Perſius:

Nec fonte labra prolui caballino.

* *Huic quoque interdum ſubjungitur dimeter. Martial.*

Verona docti ſyllabas amat vatis:
Marone fælix Mantua eſt.

Eſt & jambicus tetrameter, ſive octonarius [2]; *præſertim apud Comicos.*

Concedite [3], atque abſcedite, omnes de via decedite.

Tetrameter catalecticus eſt Terentii iſte [4]:

Nam ſi remittent quippiam Philumenam dolores.

Item Catulli hic ex puris jambis:

Remitte pallium mihi meum, quod involâſti.

Comici autem, quò magis ad pedeſtrem orationem accedant, etiam pedes eos, quos imparibus ſedibus adhibent alii [5], *uſurpant paribus, excepto ultimo loco, quo ſemper eſt jambus, vel pyrrichius.*

Vt prol Andr.

Poëta cùm primùm animum ad ſcribendum appulit.

Secundâ ſede pro jambo eſt dactylus, quartâ verò ſpondeus. Sic Amphitr. [6]

1 Ἀ χωλὸς, & ἴαμβος. Etjam *Hipponacticus*, vel *Hipponactius*, vocatur; teſte Diomede. Eſt & ea appellatio apud auctorem fragmenti Cenſorino tributi: qui ejuſmodi exemplum adfert: *Calentibúſque lympha fontibus fervens.* Sic enim locus is ſupplendus videtur: ubi vulgò poſtrema vox deſideratur.

2 Qui & Latinis *quadratus*.

3 Amph. 3. 4.

4 Similis iſte oraculi, ut vocant, arietini, apud Gellium: *Peribo, ſi non fecero: ſi faxo, vapulabo.*

5 Quæritur, an non & addi iis debeat creticus; ſive amphimacer. Puto, id ſi eſſet, veteres, cùm de Comicis verſibus agunt, hujus etiam pedis meminiſſent. Objiciuntur, ſcio, multa è Comicis; ubi is pes ſe offerre videatur. Sed veriſimile ſit, illis in locis contractionem eſſe adhibitam olim. Uti illo Terentii ſenario, *Student facere, in apparando conſumunt diem.* Ubi *apparando*, in dimetiendo verſu, effertur, quaſi *apprando*. Atque ita in aliis. Quæ & Camerarii in problematis ſententia eſt. Sed imprimis eum vide libello de Comicis dimenſionibus, quæque nos opere de re Poëtica.

6 Act. 1. ſc. 1.

Virtute ambire oportet, non favitoribus.
Sat habet favitorum semper, qui rectè facit.

Ubi paribus sedibus semel anapæstum, ter spondeum habet. Eadem est ratio in tetrametris. Ut,

Pecuniam [7] in loco negligere maximum interdum est lucrum.

Item [8],

Propter suam impotentiam se semper credunt negligi.

Similiter comparatum in catalecticis. Sed tragicis non est eadem in jambico libertas : hi enim jambum amant paribus sedibus [9]. *Unde de eo Horatius in Arte :*

——— ——— Sed non ut sede secundâ
Cederet, aut quartâ socialiter. Hic & in Acci
Nobilibus trimetris apparet rarus, & Enni.

7 Adel. 2. 2.

8 Adel. 4. 3.

9 Seneca tamen sede quartâ non refugit anapæstum. Ut qui Euripidis sic versum reddat Latinè epistolâ 115 : *Benè moritur, qui, dum moritur, lucrum facit.*

De Anacreonteo.

Carmen Anacreonteum nihil aliud est, quàm Jambicum dimetrum catalecticum. Prudentius :

Ades, pater supreme,
Quem nemo vidit unquam.

Boëthius :

Habet omnis hoc voluptas,
Stimulis agit fruentes.

* Anacreon primâ sede & creticum usurpat [10]. Ut *μέλπομεν ῥόδον θέρειον*. Ac fortasse similiter Hadrianus Cæsar : *Ambulare* [11] *per popinas.*

10 Odâ, cujus initium, στεφανοφόρε.

11 Nisi *amblare* dixit pro *ambulare.* Quomodo Plauto *ambulando* est trisyllabum : ut mox dicam in trochaico.

De Trochaico.

Trochaicum carmen in regionibus imparibus recipit trochæum, vel etiam tribrachyn ; præterquam penultimâ sede ; ubi

tantùm est trochæus. Paribus autem sedibus, præter trochæum, & tribrachyn, etiam recipit spondeum, dactylum, anapæstum. Jambum verò planè respuit: uti & jambicus versus trochæum.

Est hoc carmen non minùs varium, quàm jambicum: sed usitatissimum est tetrametrum, sive octonarium, catalecticum [1]: ut,

Punico bello secundo Musa pinnato gradu
Intulit se bellicosam Romuli in gentem feram.

Item in floridis veteris poëtæ:

Consules fiunt quotannis, & novi proconsules:
Solus aut rex, aut poëta, non quotannis nascitur.

* *Comici autem, quos pedes habere diximus sedibus paribus, iisdem etiam utuntur imparibus, præterquam in regione septimâ.*

Ut in hoc Plauti:

Proba merx | facilè em- | torem | reperit | tametsi [2] in | abstru- | so si- | ta est.

Est & trochaicum dimetrum brachycatalectum; quod ithyphallicum dicitur, & tribus constat trochæis. Ut,
Bacche, Bacche, Bacche.

Ex trochaico, & jambico, conflatur Hipponactium, *quod δικωλον est. Prior versus* 3 *est trochaicus dimeter catalecticus; qui tribus constat trochæis, & syllabâ longâ. Alter versus est jambicus senarius catalecticus; qui quin-*

1 Hujusmodi versum ex jambico trimetro feceris, præmittendo creticum. Ut Horatiano isti trimetro, *Suis & ipsa Roma viribus ruit* præpone *præpotens*; & trochaicus erit. Ac contrà de trochaico aufer primum sesquipedem, habebis jambicum trimetrum: ut in exemplo allato, si vocem *Punico* auferas. Erit enim, *Bello secundo Musa pinnato gradu.* Et ita in aliis. 2 *Tametsi* disyllabon fit, quasi *tmetsi* efferas: ut simile sit, ac *apprando*; de quo in jambico dictum. Et ut in trochaico persistam, *vapulando*, quasi *vaplando*, effertur in hoc Plautino Aulul. 3. 3. *Heu senex! pro vapulando Hercle ego abs te mercedem petam.* 3 *Glyconium* vocat Diomedes: sed quia aliud versûs genus hoc sibi nomen vulgò vindicavit, malui eâ appellatione abstinere.

quæ

que est pedum cum syllaba longa; ac paribus sedibus jambum 4 ; *imparibus, præter jambum, etiam admittit spondeum ; exceptâ sede quinctâ ; ubi semper est jambus. Horat.*

4 Secundâ sede & tribrachyn.

Non-e | bur, ne- | que aure- | um
Meâ | reni- | det in | domo | lacu- | nar.

At dimetro acatalecto Boëthius subdit Pherecratium:

Quos vides sedere celso
Solii culmine reges.

Ausonius tetrametro catalectico subjungit jambicum trimetrum :

Ore pulcro,& ore muto scire vis,quæ sim ? volo.
Imago Rufi rhetoris Pictavici.

De Sapphico.

Carmini Sapphico nomen dedit Sappho, poëtria Lesbia ; quæ vel invênit, vel expolivit. Pedes recipit quinque. Primo loco trochæum, secundo spondeum, tertio dactylum, reliquis duobus trochæum. Commendatur hoc carminis genus penthemimeri. Ac plurimùm post ternos versus subjicitur Adonius. Horat.

Inte- | ger vi- | tæ,scele- | risque | purus,
Non eget Mauri jaculis , nec arcu,
Nec venenatis gravidâ sagittis,
Fusce, pharetrâ.

* *Catullus sede secundâ interdum trochæum habet:ut,*

Pauca nunciate meæ puellæ.

Item,

Seu Sacas , sagittiferósque Persas [a].

Seneca verò nec abhorret à dactylo : ut,

[a] Idque exemplo ipsius Sapphûs; cujus est : ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτη. Sed non caret ratione , quòd trochæo sit prælatus spondeus. Nam sic versum reddidere stabiliorem ; ut judicium est Cæsaris Scaligeri lib. 2. de re Poëtica cap. 38.

Quæque ad Heſperias jacet ora metas.
Ac ſimiliter ;
Sumere innumeras ſolitum figuras.
Cujuſmodi non temere imitanda.
Reperias & hîc verſus hypermetros. Horat.
Plorat, & vires animúmque, moréſque
Aureos educit in aſtra, nigróque
Invidet Orco.

Ac duriùs ferè princeps vocis ſyllaba ad præcedentem verſum, reliquæ ad ſequentem referuntur. Idem Horat. lib. 2. od. 16 :

Groſphe non gemmis, neque purpurâ venale, nec auro.

Item lib. 1. od. 2 :

Labitur ripâ Jove non probante uxorius amnis [b].

Etiam Sapphico abſque Adonio uſi Seneca, & Boëthius. Sed hic etiam Glyconium Sapphico ſubjungit :

Cum polo Phœbus roſeis quadrigis
Lucem ſpargere cœperit.

[b] Nec parte eâ Horatio deficit exemplum. Eſt enim Sapphûs Ὀμμάτεσσιν δ' οὐδὲν ὄρημμι. βομβεῦσιν δ' ἀκοάι μοι. Quod Catullus vertens, numeros mutavit. Ejus eſt : *Tinniunt aures, gemina & teguntur Lumina nocte.*

DE PHALÆCIO [1].

Hoc carmen ab inventore Phalæco nomen hâbet, ac, quia undecim eſt ſyllabarum, aliter Hendecaſyllabon [2] appellatur. Pedes recipit quinque : primo loco ſpon-

[1] In Servii Centimetro, & alibi interdum, *Phaleucium* vocatur. Ac ſimiliter pleriſque auctor ejus *Phaleucus* dicitur. Sed Græcis eſt Φάλαικος. Unde Hephæſtioni quoque hoc carmen Φαλαίκειον nominatur. [2] Auſonius : *Quos ſeu Hendecaſyllabos vocari, Iſtos compoſuit Phalæcus olim.* Non tamen hoc ſolum genus vocant *hendecaſyllabon*; ſed duplex eſt ejus nominis carmen, Sapphicum, & Phalæcium. Quid mirum, ſi nomine conveniant, quæ adeò vicina ſunt, ut unum in alterum facilè commutetur? quemadmodum mox patebit. Si Turnebum audimus, in Plinii præfationem ; pro hendecaſyllabis, ſive phalæciis, *ſyllabas* dixerit Martialis hoc verſu : *Verona docti ſyllabas amat vatis.*

deum,

deum, (Catullo [3] etiam jambum, aut trochæum) ſecundo dactylum [4], reliquis tribus trochæum. Martial.

Vitam | quæ faci- | unt be- | ati- | orem [5].

☩ *Propter ſummam Sapphici, & Phalæcii, ſimilitudinem, ſæpe fit, ut vocibus trajectis; unum in alterum commutetur. Vt Sapphicus ille Horatii,*

Non eget Mauri jaculis, nec arcu:

Phalæcius fiet hoc pacto:

Non Mauri jaculis eget, nec arcu.

Et contrà Martialis ille Phalæcius,

Nympharum pater, amniúmque, Rhene:

Sapphicus fit hunc in modum:

Rhene, nympharum pater, amniúmque.

Boëthius etiam utrumque carminis genus junxit:

Huc omnes pariter venite capti,
Quos ligat fallax gravibus catenis.

Idem Phalæcio etiam ſubdit pentametrum:

Quid tantos juvat excitare motus,
Et propriâ fatum ſollicitare manu?

Item tetrametrum Alcmanium [6]:

Quamvis ſe Tyrio ſuperbus oſtro
Comeret, & niveis lapillis.

3 Sed hanc Catulli conſuetudinem poſtea improbârunt. Sanè Plinius, præfat. in Naturalem Hiſtoriam illud Catulli, *Meas eſſe aliquid putare nugas,* duriuſculum cenſet. Ac proinde ita adducit, *Nugas eſſe aliquid meas putare.* Vel omnino ſolutum citavit; quandoquidem in codicibus nonnullis legitur: *Putare eſſe aliquid meas nugas.* Neque Martialis unquam initio alium habet pedem, quàm ſpondeum. Obiici video illud lib. 1. ep. 25: *Veterno, reſinâque, pigriores.* Sed legendum: *Vatreno, Raſinâque.* Quâ de re in majori opere Grammatico pluribus. 4 Catullus interdum pro dactylo habet ſpondeum. Ut *Oramus, ſi fortè non moleſtum eſt.* Item, *Non cuſtos ſi fingar ille Cretum.* At non facilè imitandum. Putant aliqui, & amphimacrum eâdem ſede uſurpâſſe. Ut in illo, *Uno in lectulo erudituli ambo.* Sed in *lectulo* corripitur ultima ob ſynalœphæ neglectum: de quo ſuperiùs dictum. 5 Cæſura in phalæcio non requiritur. Multa cæſura in illo: *Quoi dono lepidum novum libellum?* Nulla in iſto: *Tecum ludere, ſicut ipſa, poſſem.* Uterque verſus venuſtus. Et ſanè alibi quoque ſæpe eam negligit Catullus. 6 Quod duobus dactylis, & totidem trochæis, conſtat; ut in Alcaico inferiùs dicetur.

DE CHORIAMBICO.

Ita vocatur à Choriambo. Primum ejus genus est *Glyconium* [1].

Quod tres pedes habet. Primâ sede recipit spondeum: secunda choriambum: tertiâ jambum. Seneca:

Tandem regia nobilis,
Antiqui genus Inachi,
Fratrum composuit minas.

* *Catullus primâ sede & jambum admittit: ut,*
Puellæ, & pueri integri.
Item trochæum: ut,
Magna progenies Jovis.

Imò hunc pedem semper [2] *adhibet carmine in nuptias Iuliæ, & Manlii: ubi & quatuor ejusce generis versibus subjungit Pherecratium:*

Collis ô Heliconii
Cultor, Uraniæ genus,
Qui rapis teneram ad virum
Virginem, ô Hymenææ Hymen,
Hymen ô Hymenææ.

Alterum choriambicum genus dicitur

[1] A Glycone poëtâ ita dixere; quem invenisse illud, ait Hephæstion in Enchiridio. At Diomedes *Anacreonteum* vocat. Fit ex eo Phalæcium, addendo Bacchium, vel amphibrachyn: ut si ad Glyconium illum, *Sic te diva potens Cypri*, adjeceris *beatæ*: vel, si ad illud, *Fratrum composuit minas*, addas *protervas*. [2] Unicum locum excipit Scaliger. sed qui corruptè legatur, planéque juris sit controversi. Utcunque verò aliquid sit discriminis in prima sede; in cæteris est nullum. Quod si metrum hoc satis perspexisset Aldus Manutius Nepos in Quæsitis per epistolam: nunquam scripsisset, in carmine memorato legi oportere, non, *Prætextate, puellule*; sed *Prætextatæ puellulæ*. Videat hinc pueritia, quàm turpiter se dent viri non exigui etiam nominis, si primâ ætate artem metricam neglexerint. Occurrunt & alii, qui similia effutiendo nominis sui decus deterant. Sed nolo culpandis aliis insistere. Solùm ista dixi, ut planum omnibus facerem, sine metricæ artis doctrinâ totam literarum scientiam claudicare.

Ascle-

Asclepiadeum [1] : quod constat spondeo, duobus choriambis, & jambo : ut,

Mæcenas, atavis edite regibus.

In hoc carmine etiam pedes singuli interdum vocibus singulis non indecorè absolvuntur : ut,

Quassas, indocilis pauperiem pati.

Duriusculè autem syllaba remanet post pedem secundum. Ut,

Vitabis, strepitúmque, & celerem sequi.

Et,

Auditam moderere arboribus fidem [2].

* *Sæpe Asclepiadeo præmittitur Glyconius. Horat.*

Sic te diva potens Cypri,
Sic fratres Helenæ, lucida sidera.

Interdum etiam tribus Asclepiadeis Glyconius subjungitur.

Eheu, quantus equis, quantus adest viris
Sudor! quanta moves funera Dardanæ
Genti! jam galeam Pallas, & ægida,
Currúsque, & rabiem parat.

Nonnunquam & duobus Asclepiadeis subjiciuntur Pherecratius, & Glyconius:

O navis, referent in mare te novi
Fluctus, ô quid agis? fortiter occupa
Portum. nonne vides, ut
Nudum remigio latus?

Imò Boëthius Asclepiadeo etiam Iambicum dimetrum subdit. Ut,

Heu heu, quàm miseros tramite devio
Abducit ignorantia!

Aut Pherecratium. Ut,

Si quantas rapidis fluctibus incitus
Pontus versat arenas.

[1] Ab Asclepiade poëta, qui id frequentavit: ut Attilius ait. Fit hoc syllabâ additâ pentametro. Ut si prima Horatii oda sic efferatur: *Mæcenas, atavis edite remigibus, O & præsidium, dulce decúsque meum: Sunt quos curriculo pulverem Olympiacum Collegisse juvat; metaque fervidulis Evitata rotis, palmáque nobilior Terrarum dominos evehit ad superos, &c.*

[2] Simile est hoc lib. 1. od. 3: *Perrupit Acheronta Herculeus labor.* Ubi & tertia primæ vocis corripitur ob cæsuram. Quod addo, ne quis hinc colligat, in τ esse communia; etsi id scripserit Capella.

Tertium choriambici genus est *Alcaicum*; in quo tres sunt choriambi : ut,

Seu plures hyemes, seu tribuit Jupiter ultimam.

* *Prudentius & oden habet sensim increscentem: nempe ab Glyconio ad Asclepiadeum, ab eo ad Alcaicum, hoc pacto:*

Per quinquennia jam decem,
Ni fallor, fuimus; septimus insuper
Annum cardo rotat, dum fruimur sole volubili.

Est & carmen, quod quibusdam epichoriambicum [1] *dicitur. Hoc Asclepiadei primo pedi præmittit trochæum, ut pro spondeo* [2] *fiat epitritus secundus: ac ultimo pedi addit syllabam longam, ut pro jambo fiat bacchius. Cæteris cum Asclepiadeo convenit. Subjicitur hic versus Aristophanio; qui constat choriambo, & bacchio. Horat.*

Lydia dic, | per omnes
Te Deos o- | ro, Sybarim | cur properas | amando.

[1] *Chariambicum* vocat & illud Diomedes.

[2] Diomedes ait, pro spondeo etiam esse posse choriambum : hoc pacto, *Ergo ades huc ambrosiâ de Veneris corollâ.* Et reperio hoc carminis genus apud Ausonium in Sapientum dictis : *Nolo minor me timeat, despiciátque major.*

Est apud Boëthium & Alcmanii carminis genus quod priori versûs parte habet duos primos pedes choriambici, (hoc est, spondeum cum choriambo:) posteriori autem Adonium: ut,

Heu quàm | præcipiti | mersa pro- | fundo.

Est denique choriambici genus quinque constans choriambis, & bacchio, vel amphibrachy. Hoc dicitur Philicium à Philico Corcyræo, ἑνὸς τῆς Πλειάδος, quæ sub Philadelpho vixit. Is non quidem reperit, maximè tamen frequentavit, totáque eo metro poëmata perscripsit. In his fuit carmen in honorem Cereris, ac Liberi; cujus initium hoc, teste Hephæstione: Τῇ χθονίῃ | μυστικῇ Δή | μητρί τε, καὶ | Περσεφόνῃ, | καὶ Κλυμένῳ, | τὰ δῶρα.

Latinè pro eo, reservato metri genere, habet Atilius Fortunatianus in Arte:

Frugiferæ | sacra Deæ | quæ colitis | mystica jun- | ctæque Jovi | nefasto,

Marius

Marius Plotius (apud quem perperam Philicum *pro* Philium *scribitur) tale adfert exemplum* : Te posui, Bacche pater, téque decens canto Venus, qui modicos amatis.

DE ANAPÆSTICO.

Anapæsticum ita dicitur, quia ubique recipit anapæstum.

Attamen pro anapæsto etiam licet uti spondeo, vel dactylo. Atque hoc promiscuè ita fit, ut interdum in versu, qui anapæsticus vocatur, nullus sit anapæstus [1].

Cùm autem varia sint genera anapæstici, primum locum tenet Aristophanium, quod quatuor pedibus constat : ut,

Quanti [2] | *casus* | *huma-* | *na rotant.*
Minus in | *parvis* | *fortu-* | *na furit,*
Leviúsq- | *que ferit* | *levio-* | *ra Deus :*
Servat | *placidos* | *obscu-* | *ra quies ;*
Præbet | *somnos* | *casa se-* | *curos.*

Venustè & singuli pedes voce absolvuntur. Ut, [3]

Noctem quoties summovet Eos,
Regem toties credite nasci.

Et mox :

Plures fulgor convocat aulæ.
Cupit hic, regi proximus ipsi,
Clarus claras ire per urbes :
Urit miserum gloria pectus.

* *Solent Tragici anapæsticis aliquot subjicere Adonium, Dimetrum anapæsticum est apud Senecam, in ludo de morte Claudii :*

1 Ut in Herc. Oet. *Qualis Baccho saucia Thyas.* Nam istic loci non dactylicum ; sed anapæsticum esse, arguit reliquum carmen.

2 Sen. in Hippol.

3 Herc. Oet.

Deflete virum,
Quo non alius
Potuit citiùs
Diſcere cauſſas,
Unâ tantùm
Parte auditâ,
Sæpe & neutrâ, *&c.*

Eſt & Anapæſticum Partheniacum [4]; *quod primâ ſede habet ſpondeum, vel anapæſtum; hinc geminum anapæſtum, cum ſyllaba longa. Boëth.*

Qui ſe | volet eſ- | ſe poten- | tem,
Animos | domet il | le fero | ces.

Eſtque reſidua pars Hexametri, cui penthemimerim ademeris: non tamen cujuſvis Hexametri; ſed ejus, quod ſede quartâ habeat dactylum. Ita in duobus primæ eclogæ verſibus habemus hos Anapæſticos Partheniacos:

Recubans ſub tegmine fagi,
Muſam meditaris avenâ.

[4] *Phaliſcum* vocat Marius Victorinus lib. 3. Nuſquam eo uſi Catullus, Horatius, aut Martialis: ſed uſurpant Prudentius, Boëthius, & Capella.

DE ALCAICO [1].

Alcaicum conſtat penthemimeri Jambicâ (hoc eſt, jambo, vel ſpondeo, & Bacchio) ac duobus dactylis. Ut,

Vids, | ut altâ | ſtet nive | candidum.

[1] Nomen eſt ab Alcæo, magni ſpiritûs poëtâ, cujus fragmenta quædam ſuperſunt. De eo Horatius: *Et te ſonantem pleniùs aureo, Alcæe plectro.* Quod autem de Archilochio, & Alcmanio, ſuperiùs diximus, varia carmina ita appellari; id de Alcaico etiam verum eſt. Ut alia genera mittam, Alcaicum, de quo hîc eſt ſermo, ſecundùm Diomedem, eſt triplex. Primum conſtat penthemimeri Jambici; qualis, *Ibis Liburnis:* & poſtremis duobus pedibus Aſclepiadei. ut, *edite regibus.* Ex quibus fiet talis Alcaicus, *Ibis Liburnis edite regibus.* Hoc verſûs genere ſine ulla mixtura hymnum in S. Hagnen ſcripſit Prudentius. Alterum Alcaicum eſt Jambicum dimetrum hypercatalecticum. Ut, quod mox adferetur, *Audita Muſarum ſacerdos.* Quod ſenarius fiet, addito cretico, hoc pacto, *Audita Muſarum ſacerdos nobilis.* Tertium unâ ſyllabâ minùs habet, quàm dactylicum tetrametrum. Ut ſi in illo, quod poſtremo eſt loco, *Virginibus, puerisque canto*, pro *canto* dicas, *recanto.* Hæc eò addo, quia declarant naturam ejuſce carminis; ſimúlque docent, quomodo unum genus in alterum commutetur.

Duobus Alcaicis ſubjici ſolet jambicum dimetrum hypercatalecticum: quod primâ ſede jambum habet, vel ſpondeum: ſecundâ jambum: tertiâ ſpondeum: quartâ jambum cum ſyllaba longa.

Quarto item loco ponitur Alcmanium, in quo duo dactyli cum totidem trochæis. Horat.

Odi | profanum | vulgus & | arceo.
Fave | te linguis. | carmina | non prius
Audi- | ta, Mu- ſarum | ſacer- | dos,
Virgini- | bus, pue- | riſque | canto.

DE ALIIS QUIBUSDAM CARMINUM *generibus minus uſitatis.*

✻ Archilochium [1] heptametrum *conſtat quatuor primis pedibus heroici, & tribus trochæis. Horat.*

Solvitur | acris hy- | ems gra- | tâ vice | veris, | & Fa- | voni.

Ei ſubjicitur jambicus ſenarius catalecticus [2]: qui primâ ſede jambum habet, vel ſpondeum; hinc jambum; tum ſpondeum; mox jambum; ac poſtremò jambum cum ſyllaba longa.

Trahúnt- | que ſic- | cas ma- | chinæ | cari- | nas.

Hoc carminis genere ſemel duntaxat uſus eſt Horatius.

Galliambicum *ſex obtinet regiones: quarum prima habet anapæſtum; ſecunda, tertiáque, jambum; quarta, & quincta, dactylum; ſexta anapæſtum. Catullus:*

Super al- | ta ve- | ctus A- | tys cele- | ri rate | maria,
Phrygium | nemus | cita- | to cupi- | dè pede | tetigit.

Ac tertia quidem regio ſemper jambum; ſexta ſemper anapæſtum exigit. Sed in ſecunda non rarus eſt tribrachys;

1 Quam variè Archilochii carminis vox ſumi à Grammaticis ſoleat, diximus ſuprà.

2 Jambicum Archilochium vocat etiam Diomedes. Fiet juſtus ſenarius, ſi addas ſyllabam. Ut ſequenti verſu, ſi pro *carinas*, ſcripſeris *carinulas*.

chys; uti nec in quarta spondeus. Imò & alios admittit pedes. Sed in carmine minùs usitato usitatiores solùm ponere satius duximus. Cæteros Atys Catulli indicabit 3.

Jonicum à majore [1] *quatuor habet regiones: primâ, & secundâ sede est jonicus à majore, tertiâ ditrochæus, quartâ spondeus. Martial.*

Has cum gemi- | na compede | dedicat ca- | tenas,
Saturne, ti- | bi Zoilus | annulos pri- | ores.

Etiam primâ sede pæonem secundum, & tertiâ epitritum secundum admittit. Prima item longa resolvitur in duas breves. Vt in illo Terentiani Mauri:

Elementa ru- | des, quæ pue- | ros docent ma- | gistri [2].

Tertia quoque sede est Ionicus à majore. Vt illo ejusdem:

Vocalia | quædam memo- | rant consona, | quædam [3].

Quin & ubique is locum habet : quod cùm sit, Jonicum purum *nuncupatur.*

Jonicum à minore, *vel trimetrum est, vel tetrametrum. Vbique autem est pes ille, unde nomen accepit. Duobus trimetris tetrametrum subjicitur. Horat. lib.* 1. *od.* 12.

Miserarum est | neque amori | dare ludum,
Neque dulci | mala vino | lavere, aut ex-
animari | metuentes | patruæ ver- | bera linguæ.

Antispasticum [4] *constat Glyconio prima sede trochæum habente, & Pherecratio itidem initio habente trochæum. Catullus:*

O Co- | lonia, quæ | cupis | ponte | ludere | longo.

Dactylicum Ithyphallicum tetrametrum *resultat ex tribus dactylis, & pyrrhichio. Semel eo usus est Boëthius:*

Qui fere- | re ingenu- | um volet | agrum,
Libe-

3 De Galliambico metro agit & Terentianus Maurus. Uti quoque Petrus Victorius lib. 11. Varr. Lect. cap 12. E junioribus poëtis imitatur Marullus in hymnis. Scaliger, qui Atyn Catulli vocat divinum, sæpius sibi tentatum ait; sed frustra. Vide eum lib. 6. Poët. cap. 7.

1 Aliter Sotadeum dicitur, à Sotade poëtâ, qui eo usus: ut testis est Terentianus.

2 Imitatus & Cæsar Scaliger Epidorp. lib. 3. *Benefac malefacientibus : hoc Deo supremo Fies similis, qui reficit bonos, malósque.* Vbi primus pes est, *Benefac male.* Mesomacrum vocant: qualis est, *Prohibebimus.*

3 Sic in isto apud Hephæstionem: Ἤρλυ ποτέ φασιν διὰ τὸν Τερπικόρην.

4 Diomedi Priapejum nuncupatur.

Liberat | arva pri | ùs fruti- | cibus.
Falce ru- | bos, fili- | cémque re- | secat.

Idem etiam carmine usus, in quo priùs cum penthemimeri trochaica, mox cum jambica, componatur Adonium. Vt,

Siquis | Arcturi | | sidera | nescit
Propin- | qua summo | | cardine | labi,
Cur le- | gat tardus | | plaustra Bo- | otès,
Mergát- | que feras | | æquore | flammas.

Saturnium, *(quo usus est Nævius, & Nævio minati sunt Metelli) conflatum erat ex Iambico dimetro catalectico; quale est,* Dabunt malum Metelli : *& trochaico dimetro brachycatalecto, cujusmodi est,* Nævio poëtæ. *Vnde resultat Saturnius hic versus,*

Dabunt | malum | Metelli | | Nævi- | o po- | ëtæ.

Proceleusmaticus ex meris constat brevibus : quatuor nempe proceleusmaticis, & tribrachy: quale illud Sereni [1] : Animula miserula properiter obiit.

[1] Apud Diomedem lib. 3.

Pro tribrachy etiam est pyrrichius. Vt illo in Diogenem cognomento Canem [2].

Διόγενες [3], ἄγε, λέγε, τίς ἔλαβε σε μόρος
Ἐς Ἄϊδος; ἔλαβέ με κυνὸς ἄγριον ὀδάξ.

[2] Apud Laërtium in Diogenis vitâ, & Suidam in Διογένης.
[3] *Diogenes, age, dic, quænam correptum traxit te mors in Plutonis domos? Corripuit me canis sævus, mordicus.*

Molossicum carmen est ex sex molossis : ut apud Diomedem hoc Cæsii Bassi :

Romani victores sunt Gallis devictis.

De quo dictum in metro heroico. Est & versûs genus, quod carcinus *nuncupatur; verè curiosi otii inventum. Sic dicitur, quia retrogradus sit instar cancri; qui Græcè* καρκῖνος, & καρκινῖος. Recurrentem *versum dixeris cum Sidonio Apollinare* [1], *& Diomede* [2]. *Aliqui* ἀντιστρέφοντα, *&* reciprocum *appellant. Nonnulli* Sotadeum, *ob versiculum Martialis* 3 *malè intellectum. Retro autem commeat, vel vocibus solùm, vel etiam literis singulis. Ac interdum eodem metri genere, interdum diverso. Aliquando eadem sententia, aliquando contraria. Vocibus in se, sensu eodem, recurrit hoc* 1. *Æn.*

[1] Lib. 8. epist. 3. & lib. 9. epist. 14.
[2] Lib. 3.
[3] Lib. 2. epig. 26.

Musa mihi caussas memora, quo numine læso.

Si retro legas, fiet : Læso numine quo, memora caussas mihi Musa.

Hîc redit idem versûs genus. At non item in illo Sotadeo :

Messem area, classes mare, cœlum tenet astra.

Recurre enim ; atque erit heroicus iste :

Astra tenet cœlum, mare classes, area messem.

In his sententia eadem. At contrario sensu in se recurrit distichon hoc Sidonii Apollinaris 4 :

Præcipiti modò quod decurrit tramite flumen.
Tempore consumtum jam citò deficiet.

Vides hîc statui, fore ut flumen deficiat. Sin ordine legas inverso ; contrà fore dicitur, ut succrescat flumen. Nam sic erit :

Deficiet citò, nec succrescet tempore flumen,
Tramite decurrit quod modò præcipiti.

At literæ singulæ retro leguntur in hoc vulgato 1 :

Roma tibi subitò motibus ibit amor.

Cui simile, sed extra carmen, est hoc lib. VI Ἀνθολογίας *tit.* XIII 2.

Νίψον ἀνομήματα, μὴ μόναν ὄψιν 3.

Pluráque ejus generis ibidem vide 4.

Atque hæc de variis carminum generibus ; non illis modò, quæ unius generis versibus constant ; sed iis etiam, quæ ex diversis componuntur. Cujusmodi, præter ea, quæ diximus, & alia apud veteres, intérque eos Diomedem, reperiuntur, præcipuè ex Sereno desumta : & plura possunt excogitari. Et horum, & illorum appellationes utile est nôsse. Quare paucis de eo agemus.

De variis Carminis Nominibus pro metri numero, ac diversitate coli, & strophæ.

Carminis appellatio diversa est pro numero

4 Lib. 9. epist. 14.

1 Sidon. Apoll. lib. 9. epist. 14.

2 Habes quoque in Gruteriana Inscriptionum veterum collectione pag. 1046. num. 9. Insculptúmque labro Constantinopoli eruto, in quo ad vestibulum templi aquâ lustrali faciem adspergebant.

3 *Lava peccata, non solam faciem.*

4 Etiam Rodolphus Goclenius in Lexico Philosophico permultos collegit versus recurrentes, voce *Carcinus*. Vide & Scaligerum Patrem in Hyle cap. 30. & 42 : nec non Yvonem Villiomarum, sive Scaligerum filium, adversus Rob. Titium lib. 3. num. 21, 22, 23.